ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଝା
(ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ)

CHANDRABHAGA
PRAKASHANI

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

(ଜୀବନାଲେଖ୍ୟ)

ଲେଖକ : ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ, ରସାଲପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର • ପ୍ରକାଶକ : ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ପ୍ରକାଶନୀ, ମୋତିଗଞ୍ଜ, ବାଲେଶ୍ୱର-୩, ଓଡ଼ିଶା, ଦୂରଭାଷ - ୫୦୪୪୧ • © ଗ୍ରଂଥସ୍ୱତ୍ୱ : ପ୍ରକାଶକଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂରକ୍ଷିତ • ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ : ନୂଆବର୍ଷ ୧୯୯୯ • ପ୍ରଚ୍ଛଦ :ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା ପ୍ରକାଶନୀ • ମୁଦ୍ରଣ : ସୃଜନୀ, ବାଲେଶ୍ୱର • ମୂଲ୍ୟ : ଟ୭୦ଙ୍କା (ସାଧାରଣ), ଟ୭୫ଙ୍କା (ଶୋଭନ) ମାତ୍ର • ଆଇ.ଏସ୍.ବି.ଏନ୍.ନଂ. : ୮୧-୮୫୮୭୬-୦୬-୧

mo dukha mo jibana

(autobiography)

writer : sri purna chandra jee, rasalpur, balasore • publisher : chandrabhaga prakashani, motiganj, balasore - 756003, orissa, phone - 50441 • © copy rights : reserved by the publisher • first edition: new year 1999 • cover design : chandrabhaga prakashani • printer : srujani, balasore • price: rs.70/- (paper back), rs.75/- (delux) only • isbn no.: 81-85876-06-1

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ ପୃଷ୍ଠା

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

(ମୁଁ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ)

ଉପସର୍ଗ : ୧ ▸ କ
ଉପସର୍ଗ : ୨ ▸ ଖ
ପ୍ରାକ୍ ସୂଚନା ▸ ଗ
ନିଜକଥା : କୃତଜ୍ଞତା ▸ ଘ
ତତ୍କାଳୀନ ସାଂସଦ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ▸ ଙ
ତତ୍କାଳୀନ ବିଧାୟକ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି ▸ ଚ
ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଇଜିଲାସ୍‌ରେ ସତ୍ୟପାଠ ▸ ଛ
ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଶ୍ରୀ ସହଦେବ ସାହୁଙ୍କ ଚିଠି ▸ ଟ
ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଚିଠି ▸ ଠ
'ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ବାନରସେନା' ପୁସ୍ତକୋଦ୍ଧୃତାଂଶ ▸ ଡ
ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ଅଭିମତ : ଅନୁସ୍ୱାର ▸ ଢ
କବି ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜନାଥ ରଥଙ୍କ ଅଭିମତ : ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ▸ ଣ
କବି ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ର କୁମାର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଅଭିମତ : ଅଙ୍ଗୀକାର ▸ ଥ
ସମାଜସେବୀ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ଅଭିମତ : ଆନ୍ତରିକ ▸ ଦ
ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଶ୍ରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଅଭିମତ : ଆଲୋକିତ ▸ ଧ
ବୃତ୍ତି ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀ ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ଶତପଥୀଙ୍କ ଅଭିମତ : ଆଲୋଡନ ▸ ନ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

(ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଏବଂ ତହିଁରେ ମୋର ସ୍ଥାନ)

ଆଦ୍ୟ ଜୀବନ . ୧
ଶିକ୍ଷା ଜୀବନ . ୨
୧୯୩୦ ସାଲ . ୬
ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ . ୮
ଫରାସୀଡିଙ୍ଗା ଆଶ୍ରମ . ୯
ପ୍ରଥମ କାରାବାସ . ୧୧
ଦ୍ୱିତୀୟ କାରାବାସ . ୧୩
ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର ବସ୍ତା ଆଶ୍ରମ . ୧୫
ସୋର ପୁରୋବାଇ ଆଶ୍ରମ . ୧୬
୧୯୪୨ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱ ଯୁଦ୍ଧ ଏବଂ ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନ . ୧୭
ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ . ୧୯
ତୃତୀୟ କାରାବାସ . ୨୧
ବ୍ରହ୍ମପୁର ସର୍କଲ ଜେଲଖାନା . ୨୨
କୋରାପୁଟ ବୀର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ ଫାଶୀ . ୨୮
କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତି ଓ କାନ୍ତ କବିଙ୍କ ଚିଠି . ୩୧

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

(ଧୂଳି ମାଟିର ଗାଁ ଭୂଇଁ)

ରସାଳପୁର ଗ୍ରାମ : ତା'ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ . ୩୨
ସାଂସ୍କୃତିକ ମକର ପର୍ବ ଓ ମୁନିମେଳା . ୩୪
ରସାଳପୁର ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ମଧ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ . ୩୮
କାହାଣୀ ପୁରୁଷ, ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ୰ ପ୍ରାଣନାଥ ମହାନ୍ତି . ୪୩
୰ ନନ୍ଦ କିଶୋର ଦାସଙ୍କ ଭୂମିଦାନର ବାର୍ତ୍ତା . ୪୪
ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଓ ପ୍ରତିଯୋଗିତା . ୪୫
ରସାଳପୁର ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ . ୪୬

ଡାଃ ଯଦୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ରସାଳପୁର . ୫୦
୰ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ପଣ୍ଡା . ୫୧
ସ୍ୱାଭିମାନୀ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ . ୫୨
ବିଜ୍ଞ, ବିଦ୍ୱାନ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ . ୫୪
ସାନ ସାପର ବିଷ ଅଧିକ . ୫୬
ଆମ ଗାଁ ଡାକ୍ତରଖାନା : 'ଚିନ୍ତାମଣି ଦାତବ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟ' . ୫୮
ସରକାରୀ ପଶୁ ଚିକିତ୍ସାଳୟ . ୬୦
ଆମ ଗାଁ ଡାକଘର . ୬୧
ସେବା ସମବାୟ ସମିତି, ରସାଳପୁର . ୬୨
ରସାଳପୁର ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ . ୬୪
ସରକାରଙ୍କର ଧାନ ଗୋଲା ଯୋଜନା . ୬୫
ମହିଳା ସମିତି ଓ କୁକ୍କୁଟ ଫାର୍ମ . ୬୬
ରସାଳପୁର ପଞ୍ଚାୟତରେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଅଦାଲତ . ୬୭
ଏକ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ପୋଖରୀର ପଙ୍କୋଦ୍ଧାର . ୬୮
ଭାଗ ଚାଷୀ ଆନ୍ଦୋଳନ . ୬୯
ବୁଢ଼ୀ ଜାଗୁଲାଇ ଏବଂ ସପ୍ତେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ମନ୍ଦିର . ୭୦
ଯୁବ ସଂଗଠନ . ୭୧
ଗାଁ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ . ୭୨
ରସାଳପୁରରେ ଉତ୍କଳ କେଶରୀ ଓ ପଖାଳ ପିଆଜ . ୭୪
ଗୌରବାବୁ, ବାଘୁଆ ମହୁବସା . ୭୫

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

(ବିବିଧ ପ୍ରସଙ୍ଗ)

ବାଦ୍ୟ ବିଶାରଦ ବାବୁନନାଙ୍କ ବିଚ୍ଛେଦରେ . ୭୭
ଅପ୍ରିୟ ସତ୍ୟ . ୮୦
ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀଙ୍କ ସହ ଦିନକର ଘଟଣା . ୮୨
ଏକୋଇରବଳା ବିଷ୍ଣିକେଶନ . ୮୪
ଧୂଳିବାଲିର ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମ . ୮୫

କାଳସ୍ୟ କୁଟିଳାଃ ଗତିଃ . ୮୭
କଳା ସଂସ୍କୃତର ମୋ ଗାଁ ରସାଳପୁର . ୮୯
ବାଉନ ବଜାର ତେପନ ଗଳି . ୯୦
ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଦୁର୍ଗ . ୯୩
ନାଲି ଟୋପିଆଙ୍କ ପଙ୍ଗତ . ୯୫
ମୋ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ . ୯୮
ଜୀବନ ସନ୍ଧ୍ୟା . ୧୦୦

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

(ବହ୍ନି କନ୍ୟା : ଅରୁଣା ଅସଫ୍‌ଅଲ୍ଲି)

ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ସେବାର ଏକ ଉସର୍ଗୀକୃତ ଜୀବନ . ୧୦୨
ଶାନ୍ତି ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପଥର ଅଭିଯାତ୍ରୀ . ୧୦୩
ବହ୍ନିକନ୍ୟା . ୧୦୪

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

(ନୈବେଦ୍ୟ-୧)

ସାବରମତି ଆଶ୍ରମ . ୧୧୩
ସନ୍ଥ ବିନୋବାଜୀଙ୍କ ସ୍ମରଣେ . ୧୧୮
ଯୁଗଜନ୍ମା ହେ ନେତାଜୀ . ୧୨୩
ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସ୍ମରଣେ . ୧୨୭
ଲୋତକ ସ୍ମୃତି . ୧୨୯
ଅଶ୍ରୁ-ତର୍ପଣ . ୧୩୧
ଜୟ ହେ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର . ୧୩୪
ଅଗଷ୍ଟ ହେ ପନ୍ଦର . ୧୩୯
ଜୟ ଜାନୁଆରୀ ଛବିଶ . ୧୪୧

ହେ ଛବିଶ ଜାନୁଆରୀ . ୧୪୩
ସ୍ୱାଗତ ଛବିଶ ଜାନୁଆରୀ . ୧୪୫
ଆଗାମୀ ଯୁଗ . ୧୪୭
ଲବଣ-ତୀର୍ଥ . ୧୪୯
ସ୍ମୃତିର ବାଲେଶ୍ୱର . ୧୫୧
ଅନୁଶୋଚନା . ୧୫୪
କରୁଣାର ଧାରା ଅଜାଡ଼ି . ୧୫୮
ଅନ୍ତିମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଇଁ . ୧୬୦
ପଡ଼ିଛି ପଡ଼ିଆ ଭୂଇଁ . ୧୬୧
ଚହଲିଲା ମନ ହୁଏନାହିଁ ଥିର ଚହଲି ପଡ଼ିଲେ ପାଣି . ୧୬୩
ହେ ଜଳଧିରାଜ . ୧୬୫
ମଧୁ-ସ୍ମୃତି . ୧୬୭
ଖନା ବଚନ . ୧୬୯
ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ ସ୍ମୃତି ଚାରଣ . ୧୭୧
ଧରାକୁ ଶରତ ଆସିଛି . ୧୭୫
ଫଗୁଣ ବସନ୍ତ ଆସଇ . ୧୭୬
ଅଶ୍ରୁ-ତର୍ପଣ . ୧୭୭
ସ୍ମୃତି -ତର୍ପଣ . ୧୭୯
ସ୍ମୃତି-ତର୍ପଣ . ୧୮୧

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

(ନୈବେଦ୍ୟ-୨)

ଶାନ୍ତିଦୂତ . ୧୮୩
ଲୌହ-ମହିଳା . ୧୯୦
ଭାରତ ବିଭାଜନ . ୧୯୩
ଲୌହ-ମାନବ . ୧୯୬
ଉତ୍କଳ ଗୌରବ . ୧୯୮
ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗର ପଞ୍ଚସଖା . ୨୦୫

ସର୍ବପଲ୍ଲୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ ଓ ଗୁରୁ ଦିବସ . ୨୧୧
ଗାନ୍ଧୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦେଶ . ୨୧୩
ଶିଶୁ ଦିବସ . ୨୧୫
ଗାଁ ଭୂଇଁ . ୨୧୭
ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓ ପେନ୍ସିଲ୍ . ୨୨୦
ବ୍ୟାସକବି . ୨୨୩
ଦଶଟି ଖଜୁରୀକୋଳି . ୨୨୬
ଗୋଟିଏ ତମ୍ବା ପଇସା . ୨୨୮
ଠିକ୍ କହିଛ . ୨୩୧
ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ . ୨୩୩
ଜୀମୂତବାହାନ . ୨୩୫
ଆଜିର ଆହ୍ୱାନ . ୨୩୯
ଶୁଭେଚ୍ଛା ଗୀତିକା . ୨୪୧

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

(ଚିଠିପତ୍ର)

ତତ୍କାଳୀନ ବୈଦେଶିକ ବ୍ୟାପାର ମନ୍ତ୍ରୀ ୰ସମରେନ୍ଦ୍ର କୁଣ୍ଡୁ . ୨୪୩
ତତ୍କାଳୀନ ସଦର ବିଧାୟକ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ . ୨୪୪
ସ୍ତମ୍ଭକାର ଓ ସମାଜସେବୀ ଶ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ପତି . ୨୪୬
ଗ୍ରୁପ୍ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଶ୍ରୀ ଗିରିଶ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି . ୨୪୭
କବି ଶ୍ରୀ ମୁରାରି ମୋହନ ସାହୁ . ୨୪୮
ସାମ୍ବାଦିକ ଶ୍ରୀ ପଙ୍କଜାକ୍ଷ ପଣ୍ଡା . ୨୫୦

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ମୁଁ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ

ପତ୍ନୀ ଜଞ୍ଜମଣିଙ୍କ ସହ ପ୍ରଣେତା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର

ତୁମ ପାଇଁ

ସମୟ-ସାଗର ବେଳାଭୂମି ପରେ
ଲିଭି ଯାଏ ପଦ ଚିହ୍ନ,
ସ୍ମୃତିର ଶାମୁକା କେଇ ଗଣେ ସିନା
ଖୋଜେ ମୁକ୍ତା-ସପନ ।
ତୁମେ ମୋ ମୁକ୍ତା ତୁମେ ମୋ ସପନ
ସବୁତ ତୁମରି ପାଇଁ,
ଟେକି ଦେଇ ଅଛି ସେଇ ସ୍ମୃତି ଅର୍ଘ୍ୟ-
ପାରି ନଥିଲି ଯା' ଦେଇ ॥

ପ୍ରଣେତା

ଉତ୍ସର୍ଗ

(ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କୁ)

ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆଦର୍ଶେ
ସମାଜବାଦର
ହୋଇ ତମେ ଉପାସକ,
ବାଜିଲଣି ଦେହେ
ଶୃଙ୍ଖଳା ବଲ୍କଳ
ବଇଶାଖୀ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ।୧।

କିଶୋର ବୟସେ, ଜ୍ଞାନାର୍ଜ୍ଜନ ମାର୍ଗ
ଛାଡି ରୁକ୍ଷ କାରାଗାରେ,
ପରାଧୀନତାର, ଗ୍ଳାନି ଦେଲା ଭରି
ତେଜ ଦୃପ୍ତ ଆହ୍ୱାନରେ ।୨।

ଦେଶ ପ୍ରେମେ ହୋଇ ଉନ୍ମାଦ ପାଗଳ
ଜାତିର ନିଶାଣ ତୋଳି,
ବିପ୍ଳବର ପଥେ, ବିପ୍ଳବୀ ହେ ତୁମେ,
ମୁକ୍ତିର ମଶାଲ ଜାଳି ।୩।

ପିନ୍ଧିଲ କଣ୍ଟକ, ପଥ ନେଲ ବାଛି
ଲାଠିଗୁଳି ବନ୍ଧୁକରେ,
'କର ଅବା ମର' ଭାରତର ଶେଷ
-ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ । ୪।

'ରସାଳପୁର'ର ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ-
'ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ'ପାଇଁ
ସେ ଦିନର ସ୍ମୃତି,ନିଦାଘର ରାତି,
ଅନୁକୂଳ ମତ ଦେଇ ।୫।

ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ ପାଇଁ ସଭା...
ଗ୍ରାମ ସେ 'ବର୍ଦ୍ଧନପୁର',
ହାତେ ବନ୍ଧା ଘଣ୍ଟା, ଗଞ୍ଜି ଚୂରମାର
ପିନ୍ଧା ଜାମା ଫାଳ ଫାଳ । ୬।

ଅଚିହ୍ନା ଅଜଣା, 'ଟାଳପଦା'ରାଜ-
ବାବୁଙ୍କ ଗୃହେ ଅତିଥି,
ଯେ ଗୃହେ ଛାଗଳ ନିଶି ଉଜାଗର,
ଦେହ ଥରା ଶୀତ ରାତି । ୭।

କୃଷି କୃଷକ ସେ 'ଧରଣୀପୁର'ର
ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ମୋହନ ଘରେ,
ଲୁଣ, ଭାତ କଞ୍ଚା କଇଥ ଆହାର
କ୍ଷୁଧା ନବାରିଲୁ ହେଲେ ।୮।

ବାଉଁଶମୁହାଁର ହରିହରଙ୍କର
ମେଷ ଛାଗ କୁଡିଆରେ
ଉନିଦ୍ର ରଜନୀ, ପ୍ରଭାତିଲା ବିଭା
-ବରୀ ରବି କିରଣ ରେ ।୯।

ଜୀବନ୍ତ ସେ ସ୍ମୃତି ଭୁଲିତ ହେବନି,
ନରଦେହେ କଳେବରେ,
ଅନୁଭବ ଅନୁ-ଭୂତି ହେବ ଲୀନ
କାଳଗର୍ଭେ ଜାଜବଳେ । ୧୦।

'ସୋସ୍ଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି' ପ୍ରଚାର ପ୍ରସାର
କେତେ ବାଧାବିଘ୍ନ ସହି
ବାବନ ମସିହା, ନିର୍ବାଚନ ମନେ
ଥିବ ଅପାଶୋରା ହୋଇ ।୧୧।

ଦୁଇ ଦୁଇ ଥର ଜିଣି ନିର୍ବାଚନେ
ଜନ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ,
ବିଧାନ ସଭାରେ ବିରୋଧି ଦଳର
ନେତା ପଦେ ଥିଲେ ରହି । ୧୨।

କେତେ କ୍ରାନ୍ତିକାରୀ, ଗଲେଣି ଆହୁତି
ନରହିବେ ଜଣେ ହେଲେ,
ଝୁରି ହେଉଥିବୁଁ ତାଙ୍କୁ ସରବଦା
ଥିବା ଯାଏ ମହୀ ତଳେ ।୧୩।

ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଗୋଦା-ବରୀ ଦେବୀ ଜନ୍ୟା
ଜୀଇଁଧାରା ବିଚ୍ଛେଦରେ
ଦାରୁଣ ଦୁଃଖକୁ ସହି ପାରିଥିଲ
ବିନ୍ଦୁଦର ଶକ୍ତି ବଳେ । ୧୪।

ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ
'ବ୍ୟାସ ବିହାର' ଯା ନାମ,
ପ୍ରତି ରକ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ଢାଳି ଗଢିଦେଲ
କୀର୍ତ୍ତି ତୁମ ଅନୁପମ । ୧୫।

ପୂର୍ବାହ୍ନ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଅତୀତ ଜୀବନ
ଆଜିର ଏ ଅପରାହ୍ଣ,
ସଂଗ୍ରାମର ପଥେ ରହିଛି ରହିବ
ତୁମ ପଥ ପାଦ ଚିହ୍ନ ।୧୬।

ସଭିଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ଉକିଲ
ପ୍ରିୟ ଉକିଲ ଭାଇ,
ତୁମେ ଅବା ମୁହିଁ ନରହିବେ କେହି
ଥିବ 'ଉକିଲ'ଭାଇ ।୧୭।

ସେନେହ ଶରଧା ସଦାପ୍ରସନ୍ନତା
ଏ ଭୁବନେ ସୃଷ୍ଟି ଯାଉ,
'ମୋ ଦୁଃଖ-ଜୀବନ', ଅଭୁଲା କାହାଣୀ
ଘେନ ଶେଷ ଉପହାର । ୧୮ ।

ସ୍ନେହର
ପୂର୍ଣ୍ଣ

ପ୍ରାକ୍ ସୂଚନା

ମୋହନ ଦାସ କରମଚାନ୍ଦ ଗାନ୍ଧୀ, ଲଣ୍ଡନରୁ ବାରିଷ୍ଟରୀ ପାଶ୍ କରି ଭାରତରେ ଆଇନ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥାନ୍ତି । ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର 'ନେଟାଲ୍' ରାଜ୍ୟରେ 'ଅବ୍ଦୁଲା ସେଠ୍' ନାମରେ ଜଣେ ଭାରତୀୟ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏକ ବ୍ୟବସାୟ ଜନିତ ମୋକଦ୍ଦମା 'ଟ୍ରାନସ୍‌ଭାଲ୍'ଠାରେ ଚାଲିଥାଏ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ତାଙ୍କୁ ଆଇନ ସହାୟତା ଦେବାପାଇଁ ବମ୍ବେରୁ ଜାହାଜ ଯୋଗେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର 'ନେଟାଲ୍' ରାଜ୍ୟକୁ ଯାତ୍ରା କଲେ । ସେ 'ନେଟାଲ୍' ରାଜ୍ୟର ବନ୍ଦର 'ଡରବାନ୍'ଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଅବଦୁଲା ସେଠ୍ ସେଠାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ବାରିଷ୍ଟର ଗାନ୍ଧୀ ତାଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ, ଏତେ ଟଙ୍କା ମାଲି ମୋକଦ୍ଦମାରେ ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଖର୍ଚ୍ଚ କରି କିଛି ଲାଭ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଆପୋଷ ମିଳାମିଶା ଦ୍ୱାରା ମାମଲାର ଫଇସଲା କରିନେବା ପାଇଁ କହିଲେ । ଏହି ପରାମର୍ଶ ସେଠ୍‌ଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲା ଏବଂ ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷର ରାଜି ଉପରେ ଏହା ନିର୍ଭର କରେ ବୋଲି ସେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ କହିଲେ ।

ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବାରିଷ୍ଟର ଗାନ୍ଧୀ ଟ୍ରେନ ଯୋଗେ ଉକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଖକୁ ବାହାରିଲେ । ସେତେବେଳକୁ ସେ 'ଡରବାନ୍'ରେ ଆଠ ଦିନ ରହି ସାରିଲେଣି । ରେଳ ଗାଡ଼ି ରାତି ୯'ରେ 'ମରିସ୍‌ବର୍ଗ'ରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଏହା ହେଉଛି 'ନେଟାଲ୍' ରାଜ୍ୟର ରାଜଧାନୀ । ଜଣେ ଗୋରାଯାତ୍ରୀ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ଏବଂ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଦେଖି ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେତେଜଣ ରେଳ କର୍ମଚାରୀଙ୍କୁ ଧରି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନେ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ଡବାରେ ବସିବାକୁ କହିଲେ । ମାତ୍ର ସେ 'ଡରବାନ୍'ରୁ ଫାଷ୍ଟକ୍ଲାସ୍ ଟିକେଟ କାଟିଛନ୍ତି ବୋଲି ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ମଧ ସେମାନେ ସେଥିରେ ନ ବୁଝି ପୁଲିସ ଦ୍ୱାରା ହାତଧରି ଟାଣି ଧକ୍କା ଦେଇ ବାହାର କରିଦେଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଅନ୍ୟ ଡବାକୁ ଗଲେ ନାହିଁ । ଶୀତରାତି ସାରା ୱେଟିଂ ରୁମ୍‌ରେ ବସି ରହିଲେ । ଜିନିଷ ପତ୍ର ପ୍ଲାଟଫର୍ମରେ ସେହିପରି ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହି ବ୍ୟବହାରରେ ଗାନ୍ଧୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ପ୍ରତିକାର ଚିନ୍ତା କରିବାରେ ଲାଗିଲେ ।

'ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟବାଦ'ର ଏହା ଏକ ଚରମ ନିଦର୍ଶନ । କଳାଗୋରା ଭେଦଭାବ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ 'ସତ୍ୟ,ଶାନ୍ତି, ଅହିଂସା'ର ଅମୋଘ ଅସ୍ତ୍ରକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରି,ବହୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ତାଙ୍କୁ ଭୋଗିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଏହି 'ବର୍ଣ୍ଣ ବୈଷମ୍ୟବାଦ'ଯୋଗୁଁ 'ନେଲ୍‌ସେନ୍ ମଣ୍ଡେଲା' ୨୭ ବର୍ଷ କାରାବାସ ଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏବେ ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପଦ ଅଳଂକୃତ କରିଛନ୍ତି ।

୧୯୧୫ରେ ଭାରତକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ବାରିଷ୍ଟର ଗାନ୍ଧୀ । ତାଙ୍କର ରାଜନୈତିକ ଗୁରୁ ଗୋପାଳ କୃଷ୍ଣ ଗୋଖ୍‌ଲେ, ବାଳ ଗଙ୍ଗାଧର ତିଲକ୍, ବିପିନ ବିହାରୀ ପାଲ୍, ପଞ୍ଜାବ କେଶରୀ ଲାଲା ଲାଜପତ୍ ରାୟ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ଥିଲେ ।

ଆଇରିସ ହ୍ୟୁମ ଏବଂ ବଡ଼ଲାଟ୍ ଡଫରିନ୍ ଦୁହେଁ ମିଶି ଭାରତୀୟ ଅଭୀପ୍‌ସାକୁ ରକ୍ଷାକଲେ ।

ବହୁ ସଚେତନ ନବ୍ୟ ଧନୀଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶ କରି ବ୍ରିଟିଶବାସୀ ଭାରତୀୟ ନାଗରିକମାନଙ୍କୁ 'ହ୍ୟୁମ' ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ମଞ୍ଚରେ ଏକଠା କଲେ । ୧୮୮୫ ଡିସେମ୍ବର ୨୫ରେ ବମ୍ବେର 'ଗୋକୁଳ ଦାସ ତେଜ୍‌ପାଲ୍ ସଂସ୍କୃତ କଲେଜ'ରେ ପ୍ରଥମ ଅଧିବେଶନ ବସିଲା ।

ହ୍ୟୁମ, ଏ. ସୁବ୍ରମଣ୍ୟମ ଆୟାର୍, କେ.ଟି ତେଲଙ୍ଗ ମିଶି ଉମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ବାନାର୍ଜୀଙ୍କୁ ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ସଭାପତି କଲେ । ଦାଦାଭାଇ ନାରୋଜୀ, ଫିରୋଜ ସାହା ମେହେଟା, ବଦରୁଦ୍ଦିନ୍ ତୟାବ୍‌ଜୀ, ଡି.ଇ.ଓ୍ୟାଚା, ସୁରେନ୍ଦ୍ର ବାନାର୍ଜୀ, ଉଇଲିୟମ୍ ଓ୍ୟାର୍ଡର ବର୍ଣ୍ଣ, ଅନନ୍ଦା ବାରୁଲୁ ହେଉଛନ୍ତି ପରେ ପରେ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି । ସେମାନେ ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ ହେଲେ ମଧ ଗଣ ନେତା ନଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ମୁଷ୍ଟିମେୟ ଗୁଣୀ, ମାନୀ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ନେଇ ସଂଗଠିତ ହେଉଥିଲା ।

ଚିର ପରାଧୀନ ଜାତିକୁ ଜାଗ୍ରତ କରାଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କଲେ ।

ତାଙ୍କରି ଆହ୍ୱାନରେ, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ସେତୁ ବନ୍ଧରେ ଦେହରୁ ଧୂଳି ବାଲି ଝାଡି ଦେଇଥିବା ବାଳକ ବୟସର ଜଣେ 'ବାଳ-ସଂଗ୍ରାମୀ'ର ସାଲିସ୍ ବିହୀନ କେତୋଟି ବୈପ୍ଳବିକ ଘଟଣାର ଅବତାରଣା ହେଉଛି 'ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ'ର ପ୍ରେକ୍ଷାପଟ ।

ସୁଧୀ ପାଠକମାନଙ୍କ ମନରେ ଏହି ଜୀବନାଲେଖ୍ୟ କିଞ୍ଚିତ୍ ଜାତୀୟତାବୋଧ ଜାଗ୍ରତ କରାଇପାରିଲେ, ମୁଁ ନିଜକୁ ଧନ୍ୟ ମନେ କରିବି ।

ବିନୀତ

ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ

ତା ୧୪.୧.୯୯, ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ।

ନିଜକଥା : କୃତଜ୍ଞତା

ପୁଅମାନେ ସବୁବେଳେ ଲଗେଇଥିଲେ, ବାପା ! "ତୁମ ନିଜ କଥା କିଛି ଲେଖ, ଯାହାକି ଆମ ପାଇଁ/ଆଗାମୀ ପୀଢ଼ିପାଇଁ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିବ ।" କଣ ଲେଖିବି ? କି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିବ ? ମୁଁ ତ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ । ମୋ ଜୀବନ ତ ଐତିହାସିକ ସମସ୍ୟା ବହୁଳ ନୁହେଁ । ଦେଶ, ସମାଜକୁ ମୋର ଅବଦାନ କଣ ବା ଅଛି ? ଏଭଳି ନାନା କଥା ମନକୁ ଛୁଇଁଲା ।

ଜାନୁୟାରୀ ୭ ତାରିଖ ୧୯୮୩ ମସିହା ଶୁକ୍ରବାର । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର କିରଣ ଦେହକୁ ଉଷୁମ ଲାଗୁଥାଏ । "ବାପା, ଆଜି ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କର" କହି ହଠାତ୍ ମୋ ସାନପୁଅ ସୁଧାକର ଓ ମଝିଆପୁଅ ଦେବ ମୋ ହାତରେ କାଗଜ କଲମ ଧରେଇ ଦେଇ, ଜିଦ୍ ଧରି ମୋ ପାଖରେ ବସି ରହିଲେ । ଅଗତ୍ୟା ଲେଖା ଆରମ୍ଭ କଲି । ଏହାର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଯେ କ'ଣ ହେବ ଜାଣେ ନାହିଁ । ସୁହୃଦ ପାଠକେ ! ଜୀବନ ସଂଧ୍ୟାରେ ଉପନୀତ ଜରାଗ୍ରସ୍ତ ବୃଦ୍ଧ ମୁଁ । ଦୋଷ ତ୍ରୁଟି କ୍ଷମା କରିବେ ବୋଲି ଆଶା କରେ ।

ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା ଦୈନିକ 'ଆଜିକାଲି', ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକା 'ଚନ୍ଦ୍ରଭାଗା' ଓ ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଉଦଳାରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବା 'ସ୍ୱର'ରେ ଧାରବାହିକ ଭାବେ ମୋ ଆତ୍ମଜୀବନୀର କିୟଦଂଶ କେତେଥର ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି । ଚଉଦବର୍ଷ ତଳର ଘଟଣା ଅବଶିଷ୍ଟ ପାଣ୍ଡୁଲିପି କୀଟ ଦ୍ରଷ୍ଟ ଅବସ୍ଥାରେ । କେତେକ ଲେଖାକୁ ବାଦ ଦେଇ ଓଡ଼ିଶାର ବିଶିଷ୍ଟ କବି ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜନାଥ ରଥଙ୍କ 'ବିଶ୍ୱଶ୍ରୀ ପ୍ରେସ'ରେ ତାଙ୍କରି ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଛପା ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ପୁଣି ତାକୁ ବଦଳାଇ ନୂତନ ଭାବେ ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିଛି ମାତ୍ର ।

ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଲେଖକ ଶିକ୍ଷାବୀତ୍ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ଶତପଥି, ସା/ପୋ: ଜୟଦେବ କସବା, ଭାୟା: ରସାଳପୁର, ଜି. ବାଲେଶ୍ୱର, 'ହଂସ ନୀଡ଼'ର ସୃଷ୍ଟିଧର୍ମୀ କବି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ମୁରାରି ମୋହନ ସାହୁ, ସା/ପୋ: ନାରାୟଣପୁର, ଭାୟା : ଦେହୁର୍ଦା, ଜି : ବାଲେଶ୍ୱର, ମୋର ରକ୍ତ ସଂପର୍କୀୟ ଅନୁଜ ପ୍ରତୀମ ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ ଏବଂ ମୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ତନୁ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଶିବାଜୀ, ସ୍ନେହାସ୍ପଦ ବ୍ୟଙ୍ଗସ୍ରଷ୍ଟା ଭାରତୀୟ ଷ୍ଟେଟ୍‌ବ୍ୟାଙ୍କ, ବାଲେଶ୍ୱରର ଶ୍ରୀମାନ୍ ନଖ ତିହାଡି ଓରଫ୍ ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ତ୍ରିପାଠୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ 'ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ' ରଚନାପାଇଁ ମୁଁ ଅଧିକ କ୍ରିୟାଶୀଳ ହୋଇଛି । ସେମାନଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ଅଯାଚିତ ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଅବିସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବ ।

ପ୍ରଣେତା

ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ ସ୍ୱାକ୍ଷରୋକ୍ତି

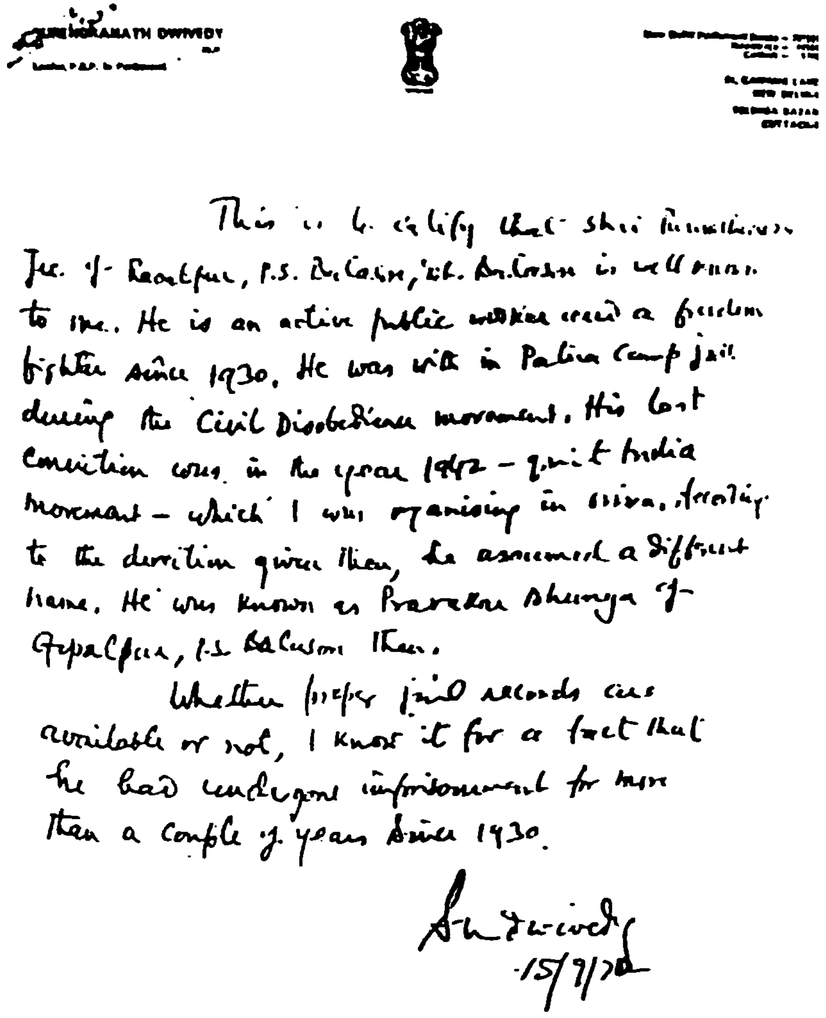

SURENDRANATH DWIVEDY
M.P.
Leader, P.S.P. in Parliament

81, CANNING LANE
NEW DELHI
[illegible] BAZAR
CUTTACK

This is to certify that Shri [illegible] Jena of [illegible], P.S. Balasore, Dt. Balasore is well known to me. He is an active public worker and a freedom fighter since 1930. He was with in Patna Camp jail during the Civil Disobedience movement. His last conviction was in the year 1942 - Quit India movement - which I was organising in Orissa. According to the direction given then, he assumed a different name. He was known as Pravakar Bhunya of Gopalpur, P.S. Balasore then.

Whether proper jail records are available or not, I know it for a fact that he had undergone imprisonment for more than a couple of years since 1930.

S. Dwivedy
15/7/72

ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ସ୍ୱୀକାରୋକ୍ତି

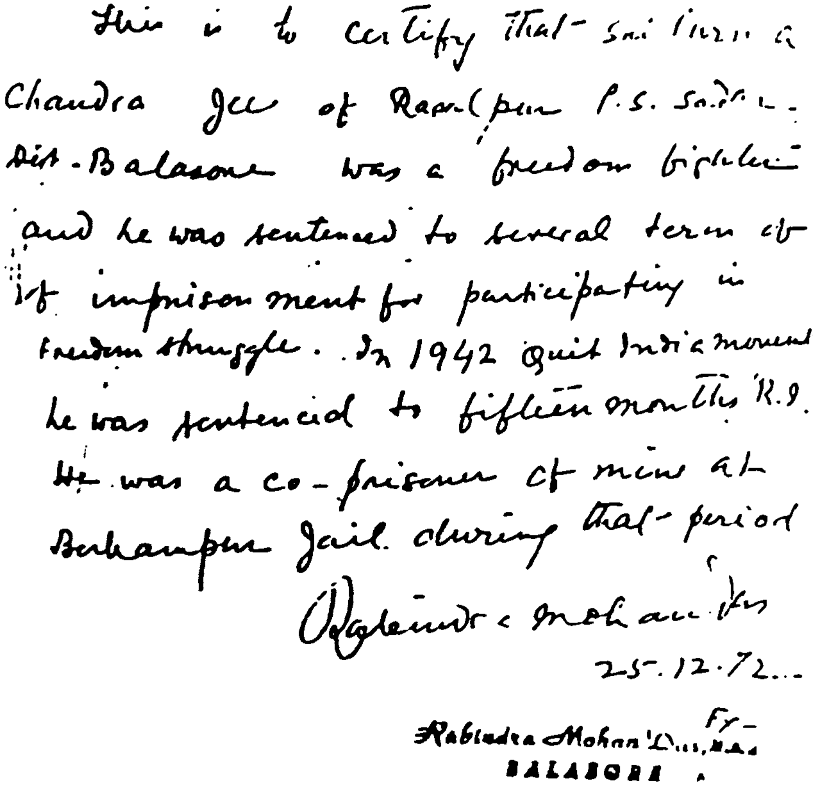

This is to certify that Sri [illegible] Chandra Jee of Rasulpur P.S. [illegible] Dist-Balasore was a freedom fighter and he was sentenced to several term of of imprisonment for participating in freedom struggle. In 1942 quit India movement he was sentenced to fifteen months R.I. He was a co-prisoner of mine at Berhampur Jail during that period.

Rabindra Mohan Das
25.12.72...

Ex-
Rabindra Mohan Das, M.A.
BALASORE.

ଜିଲ୍ଲା ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ଉଜିଲାସ୍‌ରେ ସତ୍ୟପାଠ

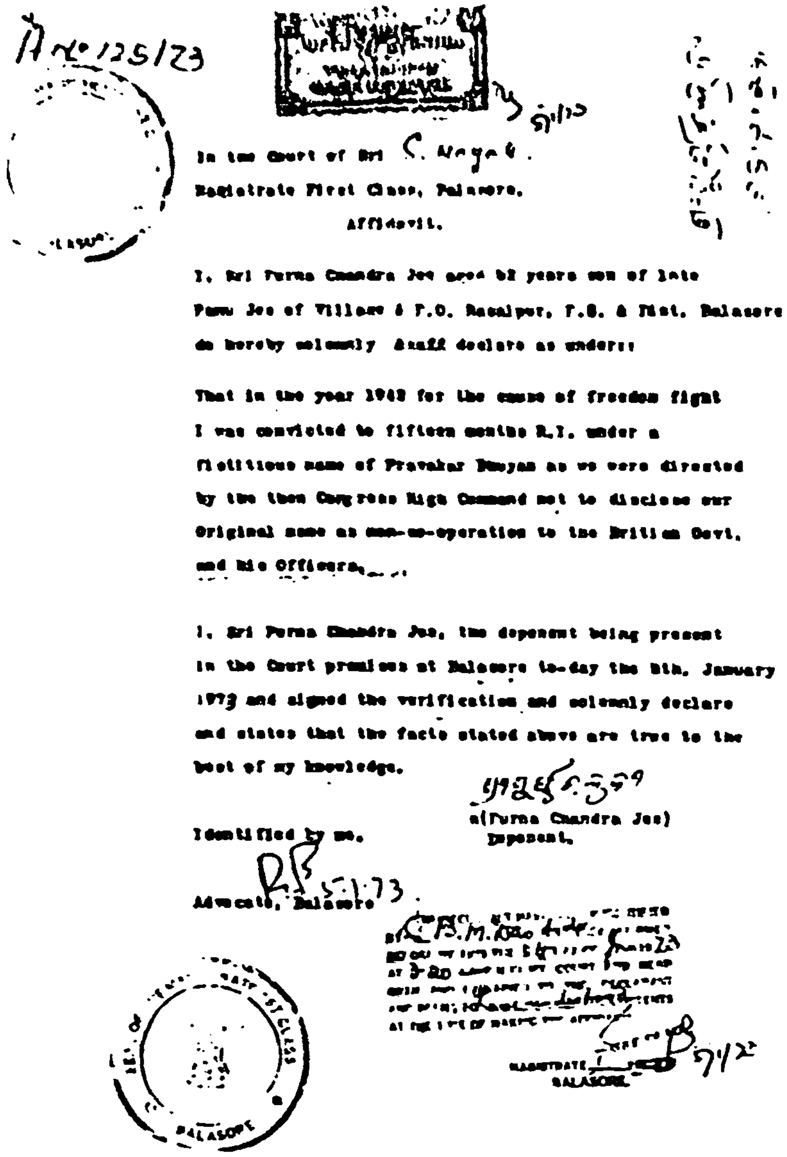

Af No. 125/73

In the Court of Sri C. Nayak.
Magistrate First Class, Balasore.

Affidavit.

I, Sri Purna Chandra Jee aged 61 years son of late Panu Jee of Village & P.O. Rasalpur, P.S. & Dist. Balasore do hereby solemnly Asaff declare as under::

That in the year 1942 for the cause of freedom fight I was convicted to fifteen months R.I. under a fictitious name of Pravakar Bhuyan as we were directed by the then Congress High Command not to disclose our Original name as non-co-operation to the British Govt. and his Officers.

I, Sri Purna Chandra Jee, the deponent being present in the Court premises at Balasore to-day the 5th. January 1973 and signed the verification and solemnly declare and states that the facts stated above are true to the best of my knowledge.

s/(Purna Chandra Jee)
Deponent.

Identified by me.
5.1.73
Advocate, Balasore

MAGISTRATE 1st CLASS
BALASORE.

ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ଚିଠି

ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ, ବାଲେଶ୍ୱର

ନଂ ୪୮୪୮ ତା ୨୪।୨।୭୩

ମହାଶୟ,

ସ୍ୱାଧୀନତାର ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ ଅବସରରେ ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ତାମ୍ରପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରି ସମ୍ମାନିତ କରିବା ପାଇଁ ସରକାର ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି।

ଏହି ବାଲେଶ୍ୱର, ମୟୂରଭଞ୍ଜ ଓ କେନ୍ଦୁଝର ଜିଲ୍ଲାର ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ତାମ୍ରପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଚଳିତ ବର୍ଷର ମାସ ୨୦ ତାରିଖ ଅପରାହ୍ନ ୫ ଘଟିକା ସମୟରେ ବାଲେଶ୍ୱର ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ସ୍ମୃତିଭବନଠାରେ ଏକ ଉତ୍ସବର ଆୟୋଜନ କରାଯାଇଅଛି। ତାମ୍ରପତ୍ର ନେବା ପାଇଁ ଆପଣ ସରକାରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ ହୋଇଛନ୍ତି। ବାଲେଶ୍ୱରକୁ ଆସିବା ଓ ଫେରିବା ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କର ଖର୍ଚ୍ଚ, ଏଠାରେ ଅବସ୍ଥାନ ସମୟରେ ଭୋଜନ ଖର୍ଚ୍ଚ ଏବଂ ଆପଣଙ୍କର ରହିବାର ବନ୍ଦୋବସ୍ତ କରାଯାଇଅଛି। ଏହି ଉତ୍ସବରେ ପୌରୋହିତ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶାର ମାନ୍ୟବର ରାଜ୍ୟପାଳ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବାସପ୍ପା ଦାନପ୍ପା ଜତ୍ତି ସଦୟ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିଅଛନ୍ତି।

ଏଣୁ ଆପଣ ଉକ୍ତ ଦିବସ ମାସ ତା ୨୦ ରିଖ ପୂର୍ବାହ୍ନ ୧୧ ଘଣ୍ଟା ମଧ୍ୟରେ ବାଲେଶ୍ୱର ଷ୍ଟେସନ ରୋଡ ନିକଟରେ ଥିବା ଉକ୍ତ ସ୍ମୃତିଭବନଠାରେ ଏବଂ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ଅଫିସରଙ୍କ ପାଖରେ ରିପୋର୍ଟ କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ। ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କ ସମ୍ମାନାର୍ଥେ ଆୟୋଜିତ ଏହି ମହାନ ଉତ୍ସବରେ ଆପଣ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସାଫଲ୍ୟମଣ୍ଡିତ କରାଇ ଦେବେ।

ଆପଣଙ୍କର ବିଶ୍ୱସ୍ତ

୧୦।୨।୭୩

ସୁଖଦେବ ସାହୁ
ଜିଲ୍ଲାପାଳ ବାଲେଶ୍ୱର

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଚିଠି

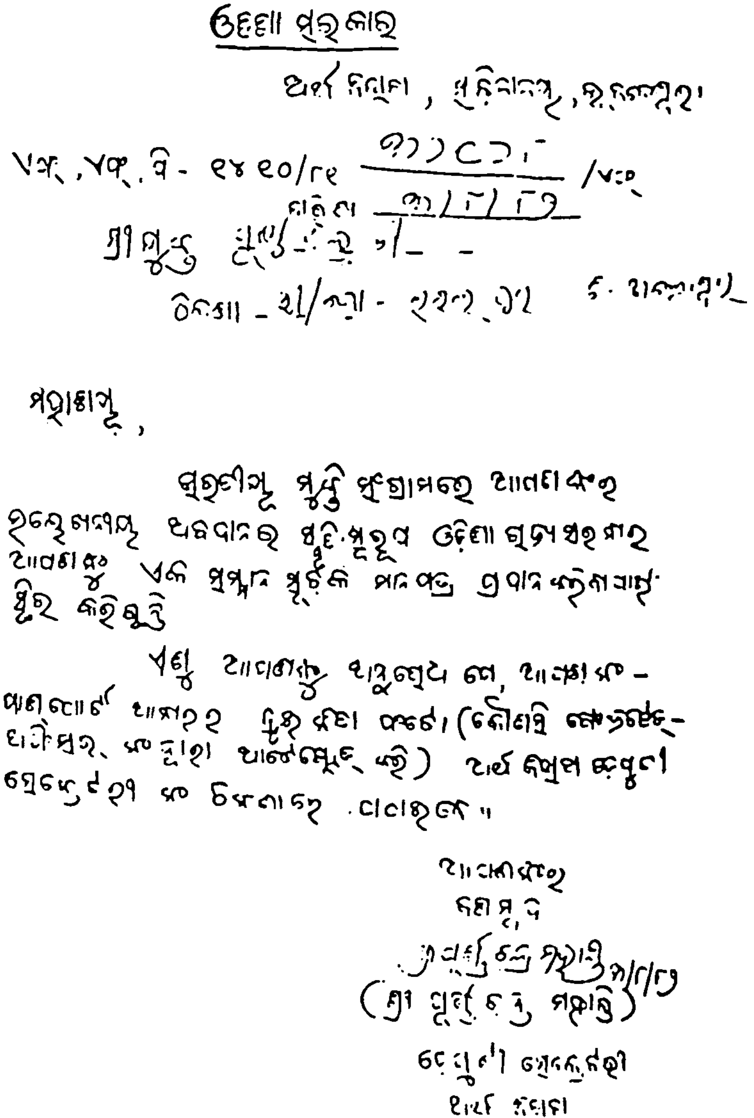

ଓଡ଼ିଶା ସରକାର

ଅର୍ଥ ବିଭାଗ , ସଚିବାଳୟ , ଭୁବନେଶ୍ୱର

ସଂ. ସଂ. ବି - ୧୪ ୧୦/୮୧ ୨୨୨୦୨ / ଅ.ଦ.

ତାରିଖ ୨/୮/୮୨

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମ/- -

ଠିକଣା - [illegible] ଜି. ବାଲେଶ୍ୱର

ମହାଶୟ ,

ଜାତୀୟ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମରେ ଆପଣଙ୍କର ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଅବଦାନର ସ୍ୱୀକୃତି ସ୍ୱରୂପ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଆପଣଙ୍କୁ ଏକ ସମ୍ମାନ ସୂଚକ ମାନପତ୍ର ପ୍ରଦାନ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥିର କରିଛନ୍ତି

ଏଣୁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ଯେ, ଆପଣଙ୍କ ପାସପୋର୍ଟ ଆକାରର ଦୁଇ ଖଣ୍ଡ ଫଟୋ (କୌଣସି ଗେଜେଟେଡ୍ ଅଫିସର୍ ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଆଟେଷ୍ଟେଡ୍ କରି) ଅର୍ଥ ବିଭାଗ ଜରୁରୀ ସେକ୍ସନ୍ ଙ୍କ ଠିକଣାରେ ପଠାଇବେ ।

ଆପଣଙ୍କର
ବିଶ୍ୱସ୍ତ
ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ୨/୮/୮୨
(ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି)
ଡେପୁଟି ସେକ୍ରେଟରୀ
ଅର୍ଥ ବିଭାଗ

'ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ବାନରସେନା' ପୁସ୍ତକୋଦ୍ଧୃତାଂଶ

(୯୧)

ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ
ଗ୍ରା-ପୋ-ବଗାଲପୁର,
ଜିଲ୍ଲା-ବାଲେଶ୍ୱର ।
୧୯୨୦ ମସିହା ଜାନୁୟାରୀ ୧ ତାରିଖରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।
୧୯୩୦ ମସିହା ଅସହଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନର ସମୟ ।

ବିଳାତି ଲୁଗା ଦୋକାନ ଓ ମଦ ଭାଟି ଦୋକାନରେ ପିକେଟିଂ କରି ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲରେ ୩ମାସ ଏବଂ ତାହାର ପ୍ରଦେଶବାଙ୍କି ପୁର ଖାସ ଜେଲରେ ୬ମାସ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୨ ମସିହା ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦେଇ ବାଲେଶ୍ୱର ଏସ୍. ଡି. ଓ.ଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ରେକର୍ଡ଼ ପୋଡ଼ି ନଷ୍ଟ କରିବାରୁ ୧ବର୍ଷ ୧ମାସ ଜେଲ ଓ ୨୦ ଟଙ୍କା ଜୋରିମାନା, ଜୋରିମାନା ଅନାଦାୟରେ ଏକମାସ ୨ଦଣ୍ଡ ବହରମପୁର ଖାସ ଜେଲରେ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୧୩ ତାରିଖରେ ଜେଲ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ଲାଠି ଚାଳନା ଫଳରେ ମୋ ମୁଣ୍ଡରେ ଆଘାତ ହୋଇ ଶ୍ରବଣଶକ୍ତି ଅଧାଅଧି ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ଆଘାତ ଚିହ୍ନ ମଧ୍ୟ ରହିଛି !

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ
— ବାନରସେନା —

ଅଭିମତ : ଅନୁସ୍ୱାର

ଶ୍ରୀମାନ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ ମୋର ଅନୁଜ ପ୍ରତିମ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଦୀର୍ଘକାଳ ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ବିଧାନ ସଭା ନିର୍ବାଚନରେ, ପ୍ରତ୍ୟେକ, ସମୟରେ ଦୃଢତାର ସହିତ ସେ ମୋର ଜଣେ ଅତି ଟାଣୁଆ ସହକର୍ମୀ ଭାବେ ରହିଆସିଛନ୍ତି । ୧୯୪୨ରେ ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲରୁ ଶତାଧିକ ବନ୍ଦୀ ଏକ ସଂଗେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲକୁ ବଦଳି ବେଳେ ପୁଲିସର ପ୍ରତିବାଦ ଓ ବାଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ତାଙ୍କ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତ ଗାନ କରିବାର ଚିତ୍ର ବର୍ତ୍ତମାନ ସୁଦ୍ଧା ମୋର ସ୍ମୃତିପଟରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ବହୁବାର ଜେଲ ବରଣ କରି ଓ ପୋଲିସ ଅତ୍ୟାଚାରରେ କଦାପି ଭୟଭୀତ ନ ହୋଇ, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ନିଷ୍ଠା ଓ ସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରି,ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଝାସ ଦେଇଥିଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ପରେ ମଧ ମନପ୍ରାଣ ଦେଇ ସମାଜ ସେବାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଛନ୍ତି । ଅନ୍ୟାୟ ଅନୀତି ତାଙ୍କୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରିନାହିଁ ।

ଦୁର୍ନୀତି ଓ ହିଂସା ଯେତେବେଳେ ସମାଜକୁ ପଙ୍ଗୁକରି ଦେବାକୁ ଲାଗିଛି, ସେହିଭଳି ଏକ ଦୁଃଖଦାୟକ ସମୟରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀଙ୍କ ଭଳି ନିଷ୍ଠାପର, ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର, ସମାଜ ସେବକ, ଅନ୍ଧକାରରେ ଆଲୋକ ପ୍ରଦାନ କଲାଭଳି, ଆମ ସଙ୍ଗରେ ଥିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ।

ତାଙ୍କର ସୁସ୍ଥ ନିରାମୟ ଦୀର୍ଘ ଜୀବନ, ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର କାମ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ
ଗୋପାଳଗାଁ, ବାଲେଶ୍ୱର

ଅଭିମତ : ଅଂତରଂଗ

ସମସ୍ତେ ଲେଖକ ନୁହଁନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଅନେକଙ୍କ ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ଭାବରେ ଏକ ଲେଖକୀୟ ସତ୍ତା ରହିଥାଏ । ଏହି ସତ୍ତାଟି ହେଉଛି ଜୀବନାନୁଭୂତି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ଐନ୍ଦ୍ରିକ ସତ୍ତା । ଅଳ୍ପେ ବହୁତେ ଅନେକେ ଏହି ଆତ୍ମପ୍ରକାଶର ଅଦମ୍ୟ ଇଚ୍ଛାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ କଲମ ଧରିଥାନ୍ତି । କିଏ ବା ସଫଳ ହୁଏ, କିଏ ବା ହୁଏନି । ଲେଖକୀୟ ସଫଳତା ହାସଲ କରିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ହୁଏତ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନି, କିନ୍ତୁ ଲେଖନୀ ଧରିହେବା ଅନେକଙ୍କ ଲେଖାରୁ ସେମାନଙ୍କ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଅନୁଭୂତିର ଶବ୍ଦଚିତ୍ର ଥାମ ଆରରେ ଝଲସି ଉଠିଥାଏ । ସେଥିରୁ ଆମେ କଳାଗତ ଆନନ୍ଦ ପାଇଁ ବା ନ ପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ ସେମାନଙ୍କ ସମୟ, ସମାଜ ଓ ଜୀବନର ବହୁ କଥା ଜାଣିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଉଁ । ଏଭଳି ଜଣେ ଲେଖକ ହେଉଛନ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ । ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖ ଦୈନ୍ୟ ଭିତରେ ବାଲ୍ୟକାଳରୁ ଗତିକରି ଜଣେ ଜୀବନ-ସଂଗ୍ରାମୀ ତଥା ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଭାବରେ ନିଜକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଜଣେ ନିଷ୍ଠାପର ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ସମାଜସେବୀ ଭାବେ ଆଜୀବନ ଲୋକଙ୍କର ସେବା କରି ଆସିଛନ୍ତି । ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ଏହି ସେବା-ବିନ୍ୟସ୍ତ ଜୀବନ ଭିତରେ ସେ ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିଛନ୍ତି ଓ ଅନୁଭୂତି ସଞ୍ଚୟ କରିଛନ୍ତି ତାକୁ କେତେବେଳେ ପଦ୍ୟରେ ତ କେତେବେଳେ ଗଦ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି ଆତ୍ମପ୍ରକାଶର ଅଦମ୍ୟ ଇଚ୍ଛାର ଅନୁବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ । ସେ ସବୁର ଏକତ୍ର ସମାବେଶ ହେଉଛି ତାଙ୍କର ଏହି 'ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ' ଗ୍ରନ୍ଥ । ଏଥିରେ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ କେବଳ ଶବ୍ଦରୂପ ଘେନି ନାହିଁ, ଜୀବନର ବହୁ ବିଚିତ୍ର ଘଟଣାବଳୀ ସ୍ଥାନ ପାଇଛି । ପ୍ରଥମ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ତାଙ୍କର ଆତ୍ମବୃତ୍ତାନ୍ତ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ତାଙ୍କ ରଚିତ ବିଭିନ୍ନ କାବ୍ୟ-କବିତା ଏଥିରେ ସ୍ଥାନିତ ହୋଇଛି । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜୀଙ୍କର ଲେଖାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଛି କିଛି ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ମୋର ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ସେ ସବୁକୁ ଏକତ୍ର ପାଠକରି ମୁଁ ତାଙ୍କର ସାମଗ୍ରିକ ସୃଷ୍ଟି ସଂପର୍କରେ ଜାଣିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କଲି । ଜଣେ ସମୀକ୍ଷକ ଭାବରେ ନୁହେଁ, ଜଣେ ମୁଗ୍ଧ ପାଠକ ଭାବରେ ମୁଁ ଲେଖକଙ୍କ ଭାବ-ଜଗତ ସହ ପରିଚିତ ହୋଇ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରିଛି । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ବହୁ ଅକୁହା କଥା ମଧ୍ୟ ଏଥିରୁ ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି ମୋ ଭଳି ଆଉ ଅନେକଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ଭଲ ଲାଗିବ ।

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜୀ ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଜଣେ ସମାଜବାଦୀ (ସୋସଲିଷ୍ଟ) । ଗାନ୍ଧିବାଦ ଓ ସମାଜବାଦର ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ତାଙ୍କର ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିଛି । ଆଜିର ତଥାକଥିତ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ବା ସମାଜବାଦୀ ସେ ନୁହନ୍ତି । ଜଣେ ସାଧାରଣ କର୍ମୀ ହେଲେ ବି ଏହି ଦୁଇ ଆଦର୍ଶକୁ ଅତି ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ପାଳନ କରିଚାଲିଛନ୍ତି, ଯାହା ବହୁ ଅର୍ଥଲୋଭୀ ଓ କ୍ଷମତାସର୍ବସ୍ୱ ନେତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । କେବଳ କଥାରେ ନୁହେଁ, କାମରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଏହି ଦୁଇ ଆଦର୍ଶକୁ ଯଥାସାଧ୍ୟ ରୂପାୟନ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି ନିଜ ଜୀବନରେ ।

ସେଥିପାଇଁ ସେ ଲେଖିଛନ୍ତି -

"ତ୍ୟାଗ ମଧେ ଭୋଗ, କର ଅନୁଭବ
ଲୋଡ଼ି ଫୁଲର ଜୀବନ,
ତେବେ ହେବ ସିନା ସଫଳ, ସାର୍ଥକ
ଜୀବନର ପ୍ରତିକ୍ଷଣ ।"

'ତ୍ୟାଗ ମଧ୍ୟରେ ଭୋଗ' କରିବାର ଅମୃତବାଣୀକୁ ପାଥେୟ କରି ସେ ଚାଲିଛନ୍ତି ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ତାଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନର ଚଲାପଥରେ । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଭଳି ତାଙ୍କ ପ୍ରକାଶ ଭଙ୍ଗୀ ମଧ୍ୟ ସହଜ, ସରଳ ଓ ଅକୃତ୍ରିମ । କଳାଗତ ନୈପୁଣ୍ୟ ଏଥିରେ ହୁଏତ ମିଳିବ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିର ସ୍ୱତଃସ୍ଫୂର୍ତ୍ତତା ଓ ବ୍ୟାକୁଳତାର ସନ୍ଧାନ କରିପାରିବେ ଯେ କେହି ପାଠକ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜୀ ଲେଖକୀୟ ସ୍ୱୀକୃତି ବା ଯଶ-ଲିପ୍ସା ପାଇଁ ଲେଖନୀ ଧରି ନାହାନ୍ତି, କେବଳ ଅନ୍ୟ ଆଗରେ ଆପଣା ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନର କାହାଣୀକୁ କହିବାର ଅଦମ୍ୟ ଇଚ୍ଛାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଯାହା କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି ।

ସତ୍ୟକଥନ ଓ ସତ୍ୟାନୁସରଣକୁ ନିଜ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ କରି ଚାଲିଥିବା ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥର ଲେଖକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜୀ ଜଣେ ସଚ୍ଚା ଗାନ୍ଧିବାଦୀ, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ଆତ୍ମଜୀବନୀରେ ସେ ଅନେକ ଅପ୍ରିୟ ସତକଥା ମଧ୍ୟ ଲେଖିଛନ୍ତି ଛଳନାହୀନ ଭାବରେ, ଏପରିକି ନିଜ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ– "ଟ୧,୨୦୦ (ବାରଶତ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର) ଉଠାଇ ନେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କକଥିତ ବଚନକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ନଥିଲି । 'ନଳକୂପ' କରିନଥିଲି । ମୁଁ କୃତଘ୍ନ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ।" (ସେବା ସମବାୟ ସମିତି-ପୃ:୬୨) । ଜଣେ ପ୍ରକୃତ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ନହେଲେ ଏତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବରେ ନିଜ ଦୋଷ ସ୍ୱୀକାର କରିବା ଏବଂ ନିଜକୁ 'କୃତଘ୍ନ' ବୋଲାଇବାର ସତ୍‌ସାହସ କ୍ୱଚିତ୍ ଲୋକଙ୍କଠାରେ ଆଜି ଦେଖାଯାଏ । ସେହିଭଳି ବିଶିଷ୍ଟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦାସଙ୍କୁ ସେ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦୋଷ-ତ୍ରୁଟିକୁ ସୂଚାଇବାକୁ କୁଣ୍ଠାବୋଧ କରିନାହାନ୍ତି ନିଜ ଲେଖାରେ । ଏକ ମହାନ୍ ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିବା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ ଆଜିର ଅବକ୍ଷୟୀ ସମାଜର ପତନୋନ୍ମୁଖ ମୂଲ୍ୟବୋଧରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ବିବ୍ରତ ଓ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିଛନ୍ତି । ଏହାର ସୂଚନା ମଧ୍ୟ ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥର ଅନେକ ସ୍ଥାନରେ ମିଳିଥାଏ । ତଥାପି ସେ ଆଶାବାଦୀ । ତାଙ୍କର ଆତ୍ମଲିପି ଉତ୍ତରପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ କିଞ୍ଚିତ ଅଭିଭୂତ କରିପାରିବ, ଏ ଭରସା ସେ ରଖିଛନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସେ କହିଛନ୍ତି- " ଆଜି ଅଶୀତିପର ବର୍ଷୀୟ ବୃଦ୍ଧ ମୁଁ । ଜୀବନର ଋତୁଚକ୍ରରେ କାଳବୈଶାଖୀର ନିଷ୍ଠୁର ଝାଞ୍ଜି ସହ ଚାଲିଥିବା ଭିତରେ ଏ ଆତ୍ମଲିପିର ରଚନାବେଳେ ମନପ୍ରାଣରେ ବସନ୍ତର ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦାମତା ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଜାଣେନା ତାହା ଯଦି ମୋର ଉତ୍ତରପୁରୁଷଙ୍କୁ କିଞ୍ଚିତ ଅଭିଭୂତ କରିପାରିବ, ତେବେ ଆର ପାରିରେ ଥିଲେ ବି ଆତ୍ମା ମୋର ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରିବ ।" (ଜୀବନ ସନ୍ଧ୍ୟା-ପୃ:୧୦୦)

ମୁଁ ଆଶା କରୁଛି, ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜୀଙ୍କର ଶ୍ରମ ସାର୍ଥକ ହେବ । ତାଙ୍କର ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନର ଆତ୍ମଲିପି ଆଗାମୀ ପିଢ଼ିକୁ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରିବ ଓ ସେ ଆରପାରିକୁ ଗଲାପରେ ବି ତାଙ୍କ ଆତ୍ମା ସୁଖୀ ହେବ । ମୋର ଅଗ୍ରଜ ପ୍ରତିମ ଶ୍ରୀ ଜୀଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ନିରାମୟ ଜୀବନ କାମନା କରି, ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ-ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଭରସା ରଖି ରହିଲି ।

ଶ୍ରୀ ବ୍ରଜନାଥ ରଥ

ସୁନହଟ, ବାଲେଶ୍ୱର

ଅଭିମତ : ଅଂଗୀକାର

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଅସୀମ ତ୍ୟାଗ ସହ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରି ଇତିହାସର ଆଢୁଆଳରେ ରହିଯାଇଥିବା ଅନେକ ସୈନିକଙ୍କ ଭିତରୁ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ ଜଣେ । ଏ ଯାଏଁ ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଇତିହାସ ଲେଖା ଯାଇ ପାରିନଥିବା ବେଳେ ତାଙ୍କର ଏହି 'ଆତ୍ମଜୀବନୀ' ଅବିଭକ୍ତ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ଅନେକ ଅନାଲୋଚିତ ଓ ଅନୁଲ୍ଲିଖିତ ଘଟଣାବଳୀର ଇତିହାସଟିଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କ ଭଳି ଅନେକ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଇତିହାସର ପୃଷ୍ଠାକୁ ଆସିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଛନ୍ତି ଓ ଅନେକ ସ୍ଥାନ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଐତିହ୍ୟ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ପାରିଛି । ଆଗାମୀ ପିଢୀ ପାଇଂ ଏହା ଖାଲି ଇତିହାସ ନୁହେଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସଂପର୍କରେ ଗବେଷକ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ଅମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥଟିଏ ବୋଲି ବିବେଚିତ ହେବା ସହିତ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନର ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ଇତିହାସ ଲେଖିବାର ଏହା ଅନେକ ଭାବରେ ସହାୟକ ହେବ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ।

ମୂଲ୍ୟବୋଧର ଅବକ୍ଷୟ ସବୁ ସ୍ତରରେ ଆଜି ଜୀବନଯାତ୍ରାକୁ ଗ୍ରାସ କରିଥିବାର ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଉଛି । ଏହି ପ୍ରେକ୍ଷାପଟରେ ନିଜର ଜୀବନ ଚର୍ଯ୍ୟାରେ ମୂଲ୍ୟବୋଧର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଦେଶର ଅଖଣ୍ଡତା ପାଇଁ ଗଭୀର ଆତ୍ମବିଶ୍ୱାସ ନେଇ ପ୍ରତିବଦ୍ଧତା ଫୁଟେଇ ଥିବାର ରୋମାଞ୍ଚକର କାହାଣୀ କହି ସେ ଖାଲି ନିଜକୁ ମହିୟାନ କରି ନାହାନ୍ତି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ଏକ ମହାନ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରି ପାରିଛନ୍ତି ।

ଏବେ ବି ଆମ ସାହିତ୍ୟରେ ଜୀବନୀ ସାହିତ୍ୟର ଯଥେଷ୍ଟ ଅଭାବ ଥିଲାବେଳେ ଜୀ'ମହାଶୟଙ୍କ ଉପାଦେୟ ଏହି 'ଆତ୍ମଜୀବନୀ'ଟି କଥିତ ଅଭାବକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ପୂରଣ କରିପାରିବ ।

ଶ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ର କୁମାର ମହାନ୍ତି
'ସଂକେତ', ବିବେକାନନ୍ଦ ମାର୍ଗ, ବାଲେଶ୍ୱର-୧

ଅଭିମତ : ଆନ୍ତରିକ

ଲେଖକ ମୋର ପୂଜ୍ୟ ଓ ବନ୍ଦନୀୟ ଶିକ୍ଷକ । ତାଙ୍କର ଆତ୍ମ ଜୀବନୀ ଉପରେ ଅଭିମତ ଦେବା ମୋ ପକ୍ଷେ ଧୃଷ୍ଟତା ମାତ୍ର । ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଅଧ୍ୟୟନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇ ଧନ୍ୟ ହୋଇଛି । ବର୍ଣ୍ଣନାର ଶୈଳୀ ସରସ ସୁନ୍ଦର ସୁପାଠ୍ୟ ହୋଇଥିବାରୁ ପାଠକ 'ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ'କୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶେଷ ନ କରିବା ଯାଏ ବିଶ୍ରାମ ପାଇବେ ନାହିଁ । ଏହି ପୁସ୍ତକଟି ଜଣେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନର ରୋମାଞ୍ଚକାରୀ ଇତିହାସ ନୁହେଁ, କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହା ଆମ ଓଡ଼ିଶାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ଆନ୍ତରିକ ଇତିହାସ । ଲୋକ ଲୋଚନର ଅଗୋଚରରେ ଥିବା କେତେଜଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କୁ ଲୋକ ଲୋଚନକୁ ଆଣିବା ଲେଖକଙ୍କର ବନ୍ଦନୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହା ଆଗାମୀ ଯୁବ ପୀଢ଼ି ପାଇଁ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ହୋଇ ରହିବ ।

ଲେଖକଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ନିରୋଗ ଜୀବନ କାମନା କରିବା ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ।

ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ
ରସାଲପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର

ଅଭିମତ : ଆଲୋକିତ

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଅବିଭକ୍ତ ବାଲେଶ୍ୱରର ଅବଦାନ ଅବିସ୍ମରଣୀୟ । କାରଣ ଏଇ ବାଲେଶ୍ୱର ମାଟି ଚଷାଖଣ୍ଡଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଇଂଚୁଡୀ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ, ଇରମ ଗୁଳିକାଣ୍ଡ, ତୋଡିଗଡିଆ ରକ୍ତତୀର୍ଥଭାବେ ସୁପରିଚିତ ।

ଏଇ ବାଲେଶ୍ୱର ମାଟିରେ ଜନ୍ମ ନେଇଛନ୍ତି ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ପ୍ରାଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ସେନାପତି ଫକୀର ମୋହନ ଓ ବୈକୁଣ୍ଠନାଥ ଦେ ପ୍ରମୁଖ ବହୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଭାଷାପ୍ରେମୀ ।

ସେହିପରି ବାଲେଶ୍ୱରର ଅନତିଦୂରରେ ଇଂଚୁଡୀ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ପୀଠସ୍ଥଳୀ ନିକଟସ୍ଥ ରସାଲପୁର ଗ୍ରାମର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୀଙ୍କର ଜନ୍ମସ୍ଥାନ । ସେହି ମାଟିରେ ମଧ ତାଙ୍କର ଚିର ସୁପରିଚିତ ସାଥି ସର୍ବାଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ ଓ ନାରାୟଣ ପ୍ରସାଦ ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ବହୁ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରେ ପ୍ରମୁଖ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବାଲ୍ୟବସ୍ଥାରୁ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ ଜାତିର ପିତା ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇ 'ବାନର ସେନା'ରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜୀ ନିଜର ଦୁଃଖମୟ ଚଂଚାଳ ଜୀବନ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଭୁଲାଇ ଦେଲେ ସେହି ମହାମାନବ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପ୍ରେରଣାରେ । ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟତମ ପ୍ରେରଣାର ଉତ୍ସ ଭାବେ ସମାଜସେବୀ, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ଅନ୍ୟତମ ।

ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ଫୋରମ ଗଠନ କଲାବେଳେ ଓଡ଼ିଶାର ଚେୟାରମ୍ୟାନ ଭାବେ ରବିଭାଇଙ୍କ ଗହଣରେ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ ତାଙ୍କ ସହ ରସାଲପୁର ଏବଂ ଆଖପାଖ ଅଂଚଳରେ ସମାଜସେବାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାରେ । ମୁଁ ଯେଉଁଦିନ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି ସେ ନିଜେ ଗୁହାଳ ସଫା କରିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ନିଜ କାମ ନିଜ ହାତରେ କରୁଥିବାର ଦେଖି ପଚାରିଲି, ''ପୂର୍ଣ୍ଣବାବୁ ଆପଣ ଏ ବୟସରେ ସବୁକାମ କରୁଛନ୍ତି'', ସେ କହିଲେ, ''ପରିଣତ ବୟସ ହେଲେ ମଧ କର୍ମାନୁସାରେ ଫଳ ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ ।'' ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜୀ ବାଲ୍ୟ ଜୀବନରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିବାରୁ ସେ କାରାଦଣ୍ଡରେ ଦଣ୍ଡିତ ହେଲେ ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ଭତ୍ତା ସହ, ତାମ୍ରପତ୍ର ଦ୍ୱାରା ସମ୍ମାନିତ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ତଥା ବହୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ମଧ ସମ୍ମାନିତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଯାହା ହେଉ, ତାଙ୍କର ଦାୟଦ ଭାବେ ସୁପୁତ୍ର ଶ୍ରୀଦେବଙ୍କ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାରେ 'ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ' ଆତ୍ମଜୀବନୀ ପୁସ୍ତକଟି ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିବାର ଜାଣି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କର ନିରୋଗ ଓ ଦୀର୍ଘଜୀବନ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି । ତାଙ୍କରି ଆଦର୍ଶ ଓ ପ୍ରେରଣାରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଯୁବ ସଂପ୍ରଦାୟ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଶ ଓ ମାଟିର ମାନରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ । ଜୟ ଜଗନ୍ନାଥ ।

ଶ୍ରୀ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି ପଣ୍ଡା,

ସାଧାରଣ ସଂପାଦକ : 'ଜିଲ୍ଲା ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସଂଘ', ବାଲେଶ୍ୱର

ଅଭିମତ : ଆଲୋଡନ

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଇତିହାସ ପୃଷ୍ଠା ବହୁ ଦେଶଭକ୍ତ, ବୀର, ବୀରଙ୍ଗନାଙ୍କର ତ୍ୟାଗ ଭରା ଜୀବନାଲେଖ୍ୟରେ ସତତ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ଉଦ୍ଭାସିତ । ଭାରତ ବର୍ଷର ଏହି କଷ୍ଟ ଲବ୍ଧ ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତି ଦିନ-ମାସ-ବର୍ଷର ସଂଗ୍ରାମ କାହାଣୀ ନୁହେଁ, ଏହା ଥିଲା ଗୋଟାଏ ଶତାବ୍ଦୀ ବ୍ୟାପି ପ୍ରାଣପାତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ଫଳ । ଦେଶ ମାତୃକାର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଏ ଯେଉଁ ସଂଗ୍ରାମ, ତାହା କେତେବେଳେ ମେଳି, କେତେବେଳେ ବିଦ୍ରୋହ, କେତେବେଳେ ବିପ୍ଳବ, କେତେବେଳେ ଅସହଯୋଗ ତ ପୁଣି କେତେବେଳେ ଆଇନ୍ ଅମାନ୍ୟ ଓ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ରୂପ ଧାରଣ କରି ଇଂରେଜ ଶାସନ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନମତ ସୃଷ୍ଟି କରିଥିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହି ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ଭଗୀରଥ ହେଲେ ବି ଲାଞ୍ଛିତା ଅତ୍ୟାଚାରିତା ଭାରତ ଜନନୀଙ୍କୁ କଳଙ୍କିତ ବ୍ରିଟିଶ୍ ଶାସନ କବଳରୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାରେ ତାଙ୍କର ଅନୁଗାମୀ ଭାବେ ବହୁ ସ୍ୱଦେଶୀ ପ୍ରେମୀ ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ତରରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ ଦେଶୀୟ ସ୍ତରରେ ନିଜ ନିଜ ତ୍ୟାଗର ପରାକାଷ୍ଠା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଇତିହାସ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଅନେକଙ୍କୁ ନିଜ ପୃଷ୍ଠାରେ ସ୍ଥାନ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ଘଟଣା ବହୁଳ କୀର୍ତ୍ତି ଓ ସ୍ମୃତିକୁ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ରଖିଥିଲେ ହେଁ ଆଉ କେତେକଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ମଧ୍ୟ ଅବହେଳାରେ ହେଉ କିମ୍ବା ଅଜ୍ଞାତସାରରେ ହେଉ ସେମାନଙ୍କ ତ୍ୟାଗ ଓ ତାଡନାର କାହାଣୀକୁ ସତେ ଯେମିତି ଉପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ସେହି ଭଳି ଏକ ଉପେକ୍ଷିତ ଇଲାକାର ସଂଗ୍ରାମୀ ପୁରୁଷ ହେଉଛନ୍ତି ଉକ୍ତ ଜୀବନୀ ଗ୍ରନ୍ଥ 'ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ'ର ନେପଥ୍ୟ ନାୟକ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ — ଯିଏ କି ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଇତିହାସର ସେହି ମହିମାମୟ ଅଧ୍ୟାୟ ଭିତରୁ ଏକ ଅବହେଳିତ/ଅବଜ୍ଞାତ/ଅନାଲୋଚିତ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବାସିତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଟିଏ । ସ୍ୱାଧୀନତାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ସେତୁ ନିର୍ମାଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅସଂଖ୍ୟ ସଂଗ୍ରାମୀ ଗୁଣ୍ଡୁଚିଙ୍କର ପ୍ରାଣପାତ ଉଦ୍ୟମକୁ ଯଦି ଦେଶ ଓ ଜାତି ଆଜି ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଉଥାଏ, ତେବେ ସେହି ଗୁଣ୍ଡୁଚିସମ ସମସ୍ତ ଦେଶଭକ୍ତ ବୀର, ବୀରଙ୍ଗନାଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କାହାକୁ କେବେ ଉପେକ୍ଷା କରାଯାଇ ନପାରେ । ଏକ ସୁବିଶାଳ ପରିବେଶ ଆଉ ପରିବ୍ୟାପ୍ତ ଭିତରେ ଜାତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଟିଏ ଇତିହାସ ପାଲଟି ଯିବ, ଅଥଚ ଏକ ସୀମିତ ପରିବେଶରେ ସେହି ଅନୁରୂପ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରି ହଜିଯିବା ଭିତରେ ଆଉ ଦଶ ଜଣଙ୍କୁ ମଜାଇ ଦେଉଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱଟିଏ ଇତିହାସର ସେହି ଗୌରବମୟ ଇଲାକା ଭିତରୁ କ୍ରମଶଃ ଅପସରି ଯାଇ ଶେଷକୁ ବାସନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇଥିବ, ବାସ୍ତବିକ୍ ଏହା ଅବିଚାରର କଥା । ସେହି ଅବିଚାରର ଶିକାର ହୋଇଥିବା ଆଲୋଚ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ସଂଗ୍ରାମୀ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଜୀ' ମହାଶୟ ଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଇତିହାସର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସହାନୁଭୂତି ଦାବୀ କରି ବସନ୍ତି । ଆଲୋଚ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥର ପ୍ରଣେତା ସଂଗ୍ରାମୀ ପୁରୁଷ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ ମହାଶୟଙ୍କୁ ମୁଁ ଯେତିକି ଜାଣିଛି; ତାଂଙ୍କ କାହାଣୀ ଯେତିକି ଶୁଣିଛି; ଆଜକୁ ୬୦-୭୦ ବର୍ଷ ତଳର ତାଂଙ୍କ ସଂଗ୍ରାମର ଚିତ୍ର ଆଖିରେ ନ ଦେଖିଲେ ବି ତା'ର ପ୍ରତିଛବି ତୃତୀୟ ନେତ୍ରରେ ଜୀବନ୍ତ ରୂପନେଇ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ଭଳି ମନେ ହୁଏ । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ସାୟଂକାଳରେ ମଧ୍ୟ ସେ ଯେ ସଂଗ୍ରାମ ରତ, ତାଙ୍କ ଜୀବନାଦର୍ଶ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ, ଏଇ ସମାଜକୁ ସମୁଚିତ ଶିକ୍ଷାଦେଉ — ଏତିକି ମୋର କହିବାର କଥା ।

ଶ୍ରୀ ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ଶତପଥୀ

ରାଜ୍ୟପାଳ ପୁରସ୍କାରପ୍ରାପ୍ତ କୃତି ଶିକ୍ଷକ, ରସାଲପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର

▸ ▸ ▸

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଏବଂ ତହିଁରେ ମୋର ସ୍ଥାନ

ଆଦ୍ୟ ଜୀବନ

(କଣ୍ଟି ଗଛ ମତର ଶାଗ ଓ ସିଝା ତେନ୍ତୁଳି ମଞ୍ଜି ଆହାର)

ଆମେ ସାତ ଭାଇ ଭଉଣୀ । ଏକ ଦରିଦ୍ର 'ରାଜପୁତ' ପରିବାରରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ । ପିତା ୰ ପାଣୁ ଜୀ କୃଷି ଶ୍ରମିକ ଥିଲେ । ମାଆ ୰ ପାଟ ଦେଇ । ଦୁଃଖ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, କ୍ଷୁଧା, ଅନାହାର ମଧ୍ୟରେ ଆମକୁ ଲାଳନ ପାଳନ କରିଥିଲେ । ନଅ ଜଣ ପରିବାର । ପିତାଙ୍କ ସ୍ୱଳ୍ପ ଉପାର୍ଜ୍ଜନ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଥିଲା । 'କଣ୍ଟି ଗଛର ପତର' 'ତେନ୍ତୁଳି ଗଛ ପତର'କୁ ଶାଗ ଓ ସିଝା ତେନ୍ତୁଳି ମଞ୍ଜି ଆହାର କରି ପିତା ମାତା କ୍ଷୁଧା ନିବାରଣ କରୁଥିଲେ । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ, ଅନାହାର ର କରୁଣ କାହାଣୀ ମାଆଙ୍କ ଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲି । ମୋ ଉପରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ ଦୁଇ ଜଣ । ଶଚୀନ୍ଦ୍ର, ନେତ୍ରାନନ୍ଦ । ଦଶ ବାର ବରଷ ବୟସରେ ଅନାହାର ମତ୍ୟୁ ଘଟିଥିଲା । ସଦାବେଳେ ମାଆ ତାଙ୍କୁ ଝୁରି ହୁଅନ୍ତି ।

ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମରେ ୰ ଲୋକନାଥ ସାହୁଧାରୀ ନାମରେ ଜଣେ, ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗତ ପିତା ତାଙ୍କ ଗୃହରେ କୃଷି ଶ୍ରମିକ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି । ସେ ଆମ ଦୁଃଖ, କଷ୍ଟ ଅଭାବରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ମାଆ ତାଙ୍କୁ 'ଲୋକେଇସ ବୁଢା' କହି ଭକ୍ତି କରୁଥିଲେ ।

ସାତସିଆଁ ଚିରା ଫଟା ପିନ୍ଧା ଲୁଗାକୁ ଦେହରେ ଢାଙ୍କିଥାନ୍ତି ମାଆ ମୋର । 'ପିସାଳ ଝିଅ, ପିସାଳ ଝିଅ' କହି 'ସାହୁ ବୁଢା' ମୋ ମାଆଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି । ମା ତାଙ୍କ ଡାକ ଦାଣ୍ଡରୁ ଶୁଣନ୍ତି । ସଂଗେ ସଂଗେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳି ନିଅନ୍ତି କବାଟ କୋଣରେ ଲୁଚି ରହି । ଲଜ୍ଜାହିଁ ଏକମାତ୍ର କାରଣ । ଏହା ମାଆଙ୍କ କହିଯାଇଥିବା କଥା । ମୁଁ ଆଜି ସ୍ମରଣ କରୁଛି । ସେହି କବାଟ କୋଣ, ହୃଦୟ ଖୋଲା କଥାବାର୍ତ୍ତା । ଦୁଃଖର ସାଥୀ 'ସାହୁ ବୁଢା' ଙ୍କ ସହିତ । ସେ ଆମ ଦାରିଦ୍ର୍ୟରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟର କିଛି ସୀମା ସରହଦ ନଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କର ଉତ୍ତର ଦାୟାଦଭାବେ ତିନି ନାତି ଅଛନ୍ତି । ଶ୍ରୀମାନ୍ ରଜନୀକାନ୍ତ ସାହୁ, ଶ୍ରୀମାନ୍ ଗଗନ ବିହାରୀ ସାହୁ । ଶ୍ରୀମାନ୍ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ସାହୁ । ସମସ୍ତେ ସରକାରୀ କର୍ମଚାରୀ । ସ୍ୱ ସ୍ୱ କର୍ମ କୁଶଳତାରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ।

ପିତା ମାତାଙ୍କର ମୁଁ ସର୍ବକନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ସନ୍ତାନ ଥିଲି । ଶୈଶବରୁ ପିତୃହୀନ । ମାସ ତାରିଖ ମନେ ନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ୧୯୧୭ କି ୧୯୧୮ ମସିହାରେ ମୋର ଜନ୍ମ । ସେ ଦିନ 'ଅଇଘିରା ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ'ଥିଲା । ତେଣୁ ପିତାମାତା ମୋ ନାଆଁ 'ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର' ରଖିଥିଲେ । ଡଉଲ ଡାଉଲ କାଳିଆ ଭୁଟୁଙ୍ଗାଟାଏ ହୋଇଥିଲି । ମୋ ପିଉସୀ ମାଆ ୰ ତାରା ନାନୀ ଅତି ଗେହ୍ଲାରେ ମୋତେ 'ଗଦିଆ' ବୋଲି ଡାକୁଥିଲେ । ▸

ଶିକ୍ଷା ଜୀବନ

(ଅତି ଯତନରେ ବରଗଡା, ଭାଗ୍ୟେ ଫଳିଲା ପିତା ତରଡା)

'ମାଟିବଂଶ ଅବଧାନ' । ଗାଁ ଚାଟଶାଳୀରେ ମୁଁ ପଢୁଥାଏଁ । ଭୂଇଁରେ ବସି ଭୂଇଁ ଖଡିରେ । ମୁଣ୍ଡଳାକୁ ଆଉଡଉ ଥିଲି । ଠିକ୍ କେତେ ଦିନ ପରେ କେଜାଣି, ଅ, ଆ, କ, ଖ, ଡ, ଢ, ମ, ଯ ଫଳା ଶିଖିଲି । ବନାନ, ଯୁକ୍ତାକ୍ଷର, ସଂଖ୍ୟା ଗଣନା, ପାହି, କଡା, ପଣିକିଆ ଇତ୍ୟାଦି । ଯୋଗ, ବିୟୋଗ, ଗୁଣନ, ହରଣ, ଗାଣିତିକ ସୂତ୍ର ଆଦି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ନୂତନ ପାଠ ଆରମ୍ଭରେ ଅବଧାନଙ୍କୁ ପୂଜା ଦିଆଯାଏ । ଗୁଆ, ଚାଉଳ, ଫୁଲ, ଚନ୍ଦନ, ସିନ୍ଦୂର, ପଇସା ପରିବା ପ୍ରଭୃତି । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହରେ ଘର ଘର ବୁଲି 'ଚାଟବୋଲି' ଗୀତ ଆବୃତ୍ତି କରୁ । ଅବଧାନଙ୍କ ପାଇଁ ଚାଉଳ, ପଇସା, ମାଗୁଣି କରିଥାଉଁ । ସେତେବେଳେ ହସେଇ ଖେଳେଇ ପାଠ ପଢିବା ଯୁଗ ନ ଥିଲା । ଅବଧାନଙ୍କ ଚାଟଶାଳୀ ନାଆଁ ଶୁଣିଲେ, ପିଲାଙ୍କ ଏକ, ଦୁଇ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିରେ ପୁଣି ବେତ୍ରାଘାତ,ହେଟାଗୁଡି, ଆଣ୍ଠେଇବା, ଏକ ଗୋଡିଆ ଛିଡା ହେବା ପ୍ରଭୃତି ନାନା ପ୍ରକାର ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ପୁଣି ବିଦ୍ୟାଦାତା 'ଗଣନାଥ' ଓ ବିଦ୍ୟାଦାୟିନୀ 'ବାଗ୍‌ଦେବୀ' ଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା । ନଡିଆ, ବେତ, ଖଡି, କଳସ ପୋଖରୀ ପଙ୍କରେ ପୋତି ଦିଆଯାଏ । ପିଲାମାନେ ଅଣ୍ଡାଳି ଅଣ୍ଡାଳି, ଯେ ଯାହା ପାଇଥାନ୍ତି, ଅବଧାନଙ୍କୁ ବସନ, ଭୂଷଣରେ ସମ୍ମାନିତ କରିବା ବିଧି ବିଧାନ ଥିଲା ।

ଚାଟଶାଳୀ ଶିକ୍ଷା ଶେଷ ହେଲା । ଗାଆଁ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲି । ଆଖପାଖ ଅଞ୍ଚଳ ମଧ୍ୟରେ ଏଇଠି ଆମ ଗାଆଁରେ ଏକ ପୁରାତନ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟଟି ଥିଲା । ଇଞ୍ଜୁଡି, କୁଅଁରପୁର, ଭୀମପୁର, ବିକ୍ରମ କସବା, ବର୍ଦ୍ଧନପୁର, ନୂଆପୁର ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରାମ । ବହୁ ଦୂର ଦୂରାନ୍ତରୁ ଛାତ୍ରମାନେ ଆସି ଏଠାରେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କରୁଥିଲେ ।

ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଘରେ ରହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ କଲି । ଦିନେ ତାଙ୍କ ଘରୁ ପଳାଇଲି କୁଆଡେ । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭାଇ ମୋର ଏପରି ଆଚରଣ ଦେଖି ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ମାମୁଁ ଦାଶରଥି ପିସାଳଙ୍କ ସହିତ ସେ ନିଜେ ମୋତେ ଖୋଜି ଲୋଡି ଆଣି ପୁଣି ତାଙ୍କ ଗୃହରେ ରଖାଇଲେ । ଚଞ୍ଚଳ

ମନୋଭାବ କ୍ରମେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥାକୁ ଫେରି ଆସିଲି । ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପୂଜ୍ୟ ବନମାଳୀ ସାହୁ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସଂପାଦକ ଥା'ନ୍ତି । 'ଗଣେଶ ପୂଜା' ହେବ ପ୍ରାୟ । ଆମେ ଛାତ୍ରମାନେ ରାତ୍ରିରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ରହିଥାଉଁ । 'ଘଟ' ବିସର୍ଜନ ହେଲା । 'ହେଁଶ'- ଏକପ୍ରକାର ତୃଣ ଜାତୀୟ 'ତୃଣାସନ' । ସେକ୍ରେଟେରୀଙ୍କ ଘରେ ଦେବାକୁ ଯାଇ ଫେରିବା ପଥ । ଗ୍ରାମ ମଧ୍ୟଭାଗରେ ଏକ ବୃହଦକାର ତେନ୍ତୁଳି ବୃକ୍ଷ । କୋଟରରେ ବିରୁଡି ଜାତୀୟ ବିଷାକ୍ତ 'ଭଟାରଳ' ପତଙ୍ଗଙ୍କର ବସା । ଅଜଣା ଥିଲା ଆମକୁ । ଦଂଶନ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ଓଃ ହୋ ...କି ପୀଡା, ଯନ୍ତ୍ରଣା । ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ଜଳାଶୟ ମଧ୍ୟକୁ ପଶିଗଲୁଁ । ପାଣି ମଧ୍ୟରେ ସେମାନେ ଦଂଶନ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିଛି ଦିନ ପରେ ପୀଡା, ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଉପଶମ ହେଲା । ପରେ ଗାଆଁ ଲୋକମାନେ ଅଗ୍ନି ସଂଯୋଗରେ ପତଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ଦାହ କରିଥିଲେ । ଏବେ ବି ସେ ପୀଡା ଯନ୍ତ୍ରଣାର ସ୍ମୃତି ମନରୁ ପାଶୋରି ଯାଇନାହିଁ ।

ଆଉ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦ୍ୱିତୀୟ ଶିକ୍ଷକ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ କୃପାସିନ୍ଧୁ ସାହୁ । ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ବେତ୍ରାଘାତ କରିବାରେ ସିଦ୍ଧହସ୍ତ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ନିଜ ହାତର ହସ୍ତାକ୍ଷର ପାଇଁ ସେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିପାରିଥିଲେ । ଆମେ ଛାତ୍ରମାନେ ମଧ୍ୟ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପଡୁଥିଲୁଁ । ସ୍ୱର୍ଗତାଃ କୁନ୍ତଳା କୁମାରୀ ସାବତଙ୍କ 'ଶେଫାଳି ପ୍ରତି' ପଦ୍ୟରୁ ଦୁଇଧାଡି ଆବୃତ୍ତି କରି ଶ୍ରୀଗୁରୁଦେବଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ଭକ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳିର ନୈବେଦ୍ୟ ବାଢୁଛି ।

''ପଙ୍କେ ପଦ୍ମ ଗଢିଅଛି, ବିଧାତା କି ଯତନେ,
ଶାମୁକା ଗରଭେ ନିହି ଅଛି 'ମୁକ୍ତା' ରତନେ ।
କଳାମେଘ କଳେବରେ, ସୌଦାମିନୀ ଶୋଭା ଧରେ,
କଳା କୋକିଳ କଣ୍ଠରେ, ଭରିଅଛି ପୀୟୂଷ.
ତୁଚ୍ଛ କିଛି ଭବେ ନୁହେଁ, କ୍ଷୁଦ୍ର ତୋର ସଦୃଶ ।''

୰ ପୂଜ୍ୟ ବନମାଳୀ ସାହୁଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ଭାଗବତ । ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମୀୟତା ଗଢି ଉଠୁଥାଏ । ଉଭୟ ସହପାଠୀ । ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢୁଥାଉଁ । ମୁଁ ଭଲ ପଢୁଥିଲି ବୋଲି ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ମୋତେ ଉ.ପ୍ରା. ବୃତ୍ତି ପରୀକ୍ଷାକୁ ମନୋନୀତ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରୀକ୍ଷା ଦେବାପରେ ଫଳ ହେଲା-

''ଅତି ଯତନରେ ବାରିଆଡେ ଆଣି,
ଲଗାଇଲି ବରଗଡା,
ବୋଲେ ଯଦୁମଣି, କରମକୁ ତାହା
ଫଳିଲା ପିତା ତରଡା ।''

୩/୪ ମାଇଲ ଦୂର । ବରୁଣ ସିଂ ଗ୍ରାମ । ଦାଶରଥୀ ବିଦ୍ୟାପୀଠ ମ.ଇ.

ସ୍କୁଲ । ସହପାଠୀ ଭଗବତ ଏବଂ ମୁଁ, ଉଭୟ ୬ଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅଧ୍ୟୟନ କଲୁଁ । ଜାତୀୟ ରାଜପଥ ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ଶେରଗଡ ଗ୍ରାମ । ବାପାଙ୍କ ଭଣଜା ୰ ବାଉଳି ସିଂହଙ୍କ ଗୃହରେ ରହିବାର ସୁଯୋଗ ମୋତେ ମିଳିଲା । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ବାଉଳି ଭାଇଙ୍କ ପତ୍ନୀ ପୂଜ୍ୟା ରାଧା ନାନୀ, ହସ ହସ ମୁହଁ । ଦୁଃଖର ଲେଶ ମାତ୍ର ଚିହ୍ନ ନ ଥାଏ । ତାଙ୍କ ହାତ ପରଷା ପଖାଳ, ଖଟା ଦିଆ ଚିଙ୍ଗୁଡି ମାଛର ତରକାରି, ପିତଙ୍ଗ ଶାଗ ଭଜା । ଆହାଃ ....କି ସ୍ୱାଦିଷ୍ଟ ଭୋଜନ । ସବୁ ମନରେ ପଡୁଛି । ... ସେକାଳ ପଖାଳ, ଆଜିର ସପନ । ଉଭୟ ପତିପତ୍ନୀ ଆଜି ସ୍ୱର୍ଗଧାମରେ । ତାଙ୍କର ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ନଥିଲେ । ଅମର ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଭକ୍ତି ନିବେଦନ ଜଣାଉଛି ।

ଆଉ ମ.ଇ. ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ-ଜଣେ ତରୁଣ ବଙ୍ଗୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି । ତାରୁଣ୍ୟର ଚଳଚଞ୍ଚଳତା ତାଙ୍କ ଅଙ୍ଗରେ ଭରି ରହିଥିଲା । ଇଂରାଜୀ ପଢାନ୍ତି । ଦୁର୍ବଳ ଥିଲି ମୁଁ । ବିଦ୍ୟାଳୟ ବାରନ୍ଦା ପାଖେ ପାଖେ ପୁଷ୍ପିତ ଘଞ୍ଚ 'କରବୀର' ବନାନୀ । ଶ୍ରେଣୀକୁ ଯିବେ, ହାତରେ ଥିବ ପୁଷ୍ପିତ 'କରବୀର'ର ଛାଟ । ପ୍ରଶ୍ନ ପରେ ପ୍ରଶ୍ନ, ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରି ନଥାଉଁ । ଦେ..ଛାଟ ପ୍ରହାର । ପିଠିରେ ଦାଗ ପଡିଯାଏ । ତାଙ୍କର ଇଂରେଜୀ ଭାଷା, ପଢାଇବାର ଶୈଳୀ କେହି ଜଣେ ହେଲେ ଭଲ ଛାତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁ ନଥାନ୍ତି । ପ୍ରତି ସପ୍ତାହାନ୍ତେ ପରୀକ୍ଷା ହୁଏ । ଲାଇବ୍ରେରୀ ପୁସ୍ତକ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ପଢିବାକୁ ହେଉଥିଲା । ସପ୍ତାହ ଶେଷରେ ଫେରାଇବା ଥିଲା ନିୟମ । ନେଇ ଥିବା ପୁସ୍ତକର ସାରାଂଶ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ହୁଏ ଶ୍ରେଣୀ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ଠାରେ । ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଇବା ପାଇଁ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରାଇଜ୍ ଦ୍ୱାରା ପୁରସ୍କୃତ କରାଯାଉଥିଲା । ଏହିପରି ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳା ମଧ୍ୟରେ ସେ ସମୟରେ ଶିକ୍ଷାର ଗୁଣାତ୍ମକମାନ ଖୁବ୍ ଉନ୍ନତ ଥିଲା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ଇତ୍ୟବସରରେ ମୋର ସହପାଠୀ ଭାଗବତର ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ବ୍ୟାଧିରେ ପୀଡିତ ହୋଇ ଅକାଳ ବିୟୋଗ ଘଟିଲା । ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ରକୁ ହରାଇ ପିତା ୰ ବନମାଳୀ ସାହୁ ଓ ମାତା ବୃନ୍ଦିଦେଇ ଶୋକ ସନ୍ତାପରେ କେବେଠୁଁ ଉଭୟ ମର ସଂସାରରୁ ବିଦାୟ ନେଲେଣି । ଭାଗବତର ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ସର୍ବଦା ନିଃସଙ୍ଗ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏଁ । ପୁନରାୟ ଦିନ କାହାରି ସମାନ ଭାବରେ ଯାଏ ନାହିଁ । ଭାଗ୍ୟର ବିଡମ୍ବନା । ମୋ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଭ୍ରାତା ୰ କ୍ଷେତ୍ର ମୋହନ ଜୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୋକ ସାଗରରେ ଭସାଇ ଦେଇ ସ୍ୱାର୍ଗାରୋହଣ କଲେ । ଛଅମାସର ଶିଶୁପୁତ୍ର, ପୂଜ୍ୟା ଭାଉଜଙ୍କ କୋଳରେ ଥାଏ । କ୍ରମେ ସେହି ଶିଶୁ ସାନରୁ ବଡ ହେଲା, ନବ ଗଠିତ ରସାଳପୁର ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସେ ଏବଂ ବଡକିଆ ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀମାନ୍ ମଧୁସୂଦନ ସାମଲ, ଉଭୟ ବାହାର ଛାତ୍ରଭାବରେ ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥିଲେ । ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିଲେ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବୋର୍ଡ ପରୀକ୍ଷାରେ । ଶିକ୍ଷକତା ବୃତ୍ତିରୁ ଏବେ ଅବସର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଛନ୍ତି ପୁତ୍ର, ପୁତ୍ରୀ, ପୌତ୍ର, ପୌତ୍ରୀ, ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧି ମଧ୍ୟରେ ।

ମୋ ପାଠ ପଢାର ଆଶା କ୍ରମେ କ୍ଷୀଣ ହୋଇ ଆସିଲା । ତଥାପି ପଢିବା ପାଇଁ ମୋର ଆଗ୍ରହ କମି ନଥାଏ । ନିତି ୪ ମାଇଲ ପଥ ଘରୁ ଯାତାୟତ କରି ପଢୁଥାଏଁ । ସକାଳିଆ ସ୍କୁଲ । ରାତ୍ରି ୩ଟାରୁ ଉଠି, ମାଆଙ୍କ 'ମହୁଲ ପୋଡ ପିଠା' ଝୁଲାରେ ପୁରେଇ ଘରୁ ବାହାରିପଡେ । ପଛେ ପଛେ ମାଆ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ପୂର୍ବାକାଶରେ ସିନ୍ଦୂରା ନ ଦେଖିବା ଯାଏଁ ସେ ଘର ମୁହାଁ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଦିନ ୧୦ଟାରେ ସ୍କୁଲ ଛୁଟି । ମାଧ୍ୟାହ୍ନ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରଚଣ୍ଡ କୀରଣ । ତାତିଲା ବାଲି, ଗାଆଁ ଗୋହିରି । ଚାଉଳଛଡା ଗାଆଁ ଆମ୍ବ ଗଛ ମୂଳ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନରେ ମାଆ ମୋର ମୋ ବାଟ ଚାହିଁ ବସିଥାନ୍ତି ପାଟିରେ ଦାନ୍ତକାଠି କାମୁଡି, ହାତରେ ପାଣି ନୋଟାଏ ଧରି । ଧନ୍ୟ ସନ୍ତାନ ବତ୍ସଳା ଜନନୀ । ଶୋଷରେ ତଣ୍ଟି ଶୁଖି ଯାଉଥାଏ । ଘଟଘଟ ପାଣି ପିଇ ହୋସ ଧରେ । ଆଗପଛ ହୋଇ ମାଆ ପୁଅ ଘର ମୁହାଁ ହେଉ । ଗୃହାଙ୍ଗନ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ପୋଖରୀରେ ସ୍ନାନ କରୁଁ । ଶ୍ରୀମାନ୍ ବିଦ୍ୟାଧର ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ସ୍ୱର୍ଗୀୟା ଜନନୀ, ପଚାରନ୍ତି, "ଝୁଡୀ, ମାଆ ପୁଅ ଖରାରେ ଆସି ଗାଧୋଉଛ ନା ?" ଆହାଃ ...ସେ ଅପାଶୋରା ଜୀବନ୍ତ ସ୍ମୃତି । ଏବେ ବି ମନରୁ ପାଶୋରି ପାରି ନାହିଁ ।

ବର୍ଷା ଋତୁ । ନଈ ନାଳ, ବିଲ, ପୋଖରୀ ପାଣିରେ ପୂରି ଉଠେ । ଗାଆଁ ଦାଣ୍ଡ, ଗୋହିରୀରେ ପ୍ରଖର ସ୍ରୋତ ହେଲେ । ଦୁର୍ଗମ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରି ପାଠ ପଢିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ଆଉ ସମ୍ଭବ ହେଲା ନାହିଁ । ସବୁଦିନ ପାଇଁ ପାଠରେ ଡୋରି ବନ୍ଧା ହୋଇଗଲା । ▸

୧୯୩୦ ସାଲ

(ଐତିହାସିକ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଓ ଚାଉଳିଆ ବର କଥା)

ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଇଂରେଜ ଶକ୍ତିକୁ ଏ ଦେଶରୁ ହଟାଇବାକୁ ପଡିବ ସତ୍ୟ, ଶାନ୍ତି, ଅହିଂସା ବଳରେ । ଲୁଣର ସମୁଦ୍ର ପାଖରେ ଥାଇ ଲୁଣ ଉତ୍ପାଦନ କରି ପାରିବା ନାହିଁ, ଏହା ଏକ କଡା ଆଇନ ଥିଲା । ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମା ଏହି ଆଇନ ବିରୋଧରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରିବା ପାଇଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଗୁଜୁରାଟର 'ସାବରମତୀ' ଆଶ୍ରମରୁ 'ଦାଣ୍ଡି' ୨୪୧ ମାଇଲ ପଥ । ୧୯୩୦ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ୧୨ ତାରିଖ ସକାଳ ୬.୩୦ରେ ଦାଣ୍ଡି ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ୨୪୧ ମାଇଲ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବାପାଇଁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନଙ୍କୁ ୨୪ ଦିନ ଲାଗିଥିଲା । ଏପ୍ରିଲ ୫ ତାରିଖରେ ସେ 'ଦାଣ୍ଡି'ରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଏହି 'ଦାଣ୍ଡି' ଯାତ୍ରାରେ ୭୮ ଜଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ, ୨ଜଣ ମୁସଲ୍‌ମାନ୍, ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍, ୨ ଜଣ ହରିଜନ ଥିଲେ । ଦାଣ୍ଡି ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପରିଚାଳନା ଭାର 'ଭାରତ କୋକିଳ' ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ ଥିଲା । ଦାଣ୍ଡିରେ ୧୯୩୦ ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ୧୨ ତାରିଖ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଦ୍ୱିତୀୟ 'ଦାଣ୍ଡି'ଭାବେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓଡ଼ିଶାର ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା, 'ଇଞ୍ଚୁଡି'ଗ୍ରାମକୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଭାବେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପାଇଁ ବାଛିଥିଲେ ।

ଗାଁରେ ବହୁ ନେତା, ନେତ୍ରୀଙ୍କ ସଭା ସମିତି ହୁଏ । ମୁଁ ଯାଏଁ, ଦେଖେ, ଶୁଣେ । କଟକ ଜିଲା ବାଗଲପୁରର ୰ ଗୌରାଙ୍ଗ ଚରଣ ଦାସଙ୍କ ଓଜସ୍ୱିନୀ ଭାଷଣ । ବହୁଲୋକ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପାଇଁ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡିଲେ । ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ୰ ହରିହର ଦାଶ, ୰ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ, ୰ ଜୀବରାମ କଲ୍ୟାଣ ଜୀ, ଶ୍ରୀମତୀ ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀ, ମା ୰ ରମା ଦେବୀ, ଉତ୍କଳ କେଶରୀ ୰ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ୰ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ, ୰ ବିଶ୍ୱନାଥ ହୋତା ପ୍ରଭୃତି ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଜନନାୟକ ମାନେ ପୁଲିସ ଦ୍ୱାରା ଗିରଫ ହୁଅନ୍ତି । ଉତ୍ପାଦିତ ଲୁଣକୁ ବାଲେଶ୍ୱର ସହରରେ ବିକ୍ରି କରିବା ପାଇଁ ପାଦରେ ଚାଲି ଚାଲି ୧୦ ମାଇଲ ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରୁଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ଏଯାବତ୍ ମନରେ ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି ହୋଇ ରହିଛି । ଖୋଳ,ମୃଦଙ୍ଗ କୀର୍ତ୍ତନ ସଂକୀର୍ତ୍ତନର ତାଳେ ତାଳେ ଭବ୍ୟ ବିଦାୟ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ବେଳର ସ୍ମୃତି ମନରେ ଉଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇ ରହିଛି ।

ବାଲେଶ୍ୱର ସହର ସନ୍ନିକଟ 'ସିନ୍ଦୂରୀ'ଗ୍ରାମ, ନିମିକି ସଡକ (Salt Road) ପାର୍ଶ୍ୱସ୍ଥ ବୃହଦାକାର ବଟ ବୃକ୍ଷ । 'ଚାଉଳିଆ ବର' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଥିଲା । ସେ ବୃକ୍ଷର ଶାଖା ପ୍ରଶାଖା, ସୁଶୀତଳ ଛାୟାରେ ଚାଉଳ ବ୍ୟବସାୟୀମାନେ ବିକା କିଣାର ବିପଣୀ ମେଲାଇଥାନ୍ତି । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ 'କଣ୍ଠିନୀବାଗ'ର ୰ ଦୁଃଖୀ ବେହେରାଙ୍କ ନାମରେ ଜଣେ ଚାଉଳ ବ୍ୟବସାୟୀଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଣକୁ ଆସୁଛି । ଚାଉଳ ବୋହିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ହାତୀ ପରି ବଳଦଟିଏ ଥିଲା । ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣକାରୀ ସେଦିନର ବଳଦ ଆଜି ଆଉ ନାହିଁ । ଏବେ ସେ ବଟ ବୃକ୍ଷ ମୃତ, ଅପଚରା, ମରୁ ଭୂଇଁ ମାତ୍ର । କିନ୍ତୁ 'ପ୍ରବାଦ କିମ୍ୱଦନ୍ତୀ' ଭାବେ 'ଚାଉଳିଆ ବର' ରହିଛି ।

ପୋଲିସ, ଫୌଜ, ଲାଠି, ବନ୍ଧୁକ, ଗୁଳି ସେହି 'ଚାଉଳିଆ ବର'ଠାରେ ମୁତୟନ । ଏଣୁ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନେ ଯାଆନ୍ତି । ହାତରେ ଥିବା ଲୁଣ ପୋପାଡି ଦେବାର ସଂଗ୍ରାମ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଲାଠି ମାଡରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନଙ୍କରେ ମୁଣ୍ଡ ଫାଟେ । ଲହୁ ଲୁହାଣ ହୁଅନ୍ତି । ସ୍ଥାନୀୟ 'ସିନ୍ଦୂରୀ' ଗ୍ରାମର ଜନ ସାଧାରଣ, ସେବା ପରାୟଣ ପ୍ରଜା ବତ୍ସଳ ଜମିଦାର ୰ ରାମ ନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର, ୰ ଗୋବିନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ମହାପାତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଆହତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନଙ୍କର ସେବା ଶୁଶ୍ରୁଷାରେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଅନାହାର କ୍ଲିଷ୍ଟ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନଙ୍କ ଖାଦ୍ୟପେୟ ଦ୍ୱାରା କ୍ଷୁଧା ନିବାରଣ କରାଇବା, ଏହାହିଁ ଥିଲା ତାଙ୍କର ମାନବ ବାଦିତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପରିଚୟ । ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ନିତି ପ୍ରତି ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ସେ ବେଳର ଜାତୀୟ ଜାଗରଣ ଜନ ଆନ୍ଦୋଳନର ରୂପରେଖ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।

ଇତି ମଧ୍ୟରେ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହର ପରି ସମାପ୍ତି ଘଟିଲା । ଯାହା କି 'ଗାନ୍ଧୀ-ଇଉରିନ' ଚୁକ୍ତିନାମାରେ ଅଭିହିତ ଅଟେ । ସମୁଦ୍ର ଲୁଣି ପାଣିରୁ ଲୁଣ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାର ଅଧିକାର ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ମିଳିଲା । ▸

ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନ

(୧୨ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନର ସୂତ୍ରପାତ)

୧୯୩୨ ମସିହା । ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନ । ଇଂରେଜମାନେ ବେପାର ବାଣିଜ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସି ଏ ଦେଶକୁ ଅଧିକାର କରି ବସିଲେ । ତାଙ୍କ ଦେଶର ବସ୍ତ୍ର ଶିଳ୍ପ ଆମ ଦେଶର ସହର ଗାଁ ଗଣ୍ଡା ଅଧିକାର କରି ବସିଲା । ବୟନ ଶିଳ୍ପୀ ଆମ ତନ୍ତୀ କୁଳଙ୍କ ହାତ ଆଙ୍ଗୁଳି କାଟି ଦଆଗଲା । ଯେପରିକି ତନ୍ତରେ ସେମାନେ ଲୁଗା ବୁଣି ପାରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ ସମୟରେ ବମ୍ବେର ଭାରତୀୟ ବସ୍ତ୍ର ଶିଳ୍ପୋଦ୍ୟଗୀ କେତେ ଜଣ କାରଖାନା କରିବା ପାଇଁ ଅଣ୍ଟା ଭିଡି ବାହାରି ଥିଲେ । ମଧ ବିଲାତର ଲାଙ୍କାସାୟାର ଲୁଗା କଳ ସହିତ ମୁକାବିଲା କରି ନ ପାରି ସେମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟମ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଥିଲା । ଏପରି କଡାକଡି ଭାବେ ଟିକସର ବୋଝ ଲଦି ଦିଆ ଯାଉଥିଲା ଯେ ଏ ଦେଶର ବସ୍ତ୍ର ଶିଳ୍ପକୁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଲୁପ୍ତ ପ୍ରାୟ କରି ଦିଆଯାଇଥିଲା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ସେ ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ‘ସମ୍ବଲପୁର-ବସ୍ତ୍ର’ ଶିଳ୍ପ ଭାରତରେ ପ୍ରସିଦ୍ଧି ଲାଭ କରିଥିଲା । ‘ସମ୍ରାଟ୍ ଆଉରଙ୍ଗଜେବ୍’ଙ୍କ ଝିଅ ରାଜକୁମାରୀ ‘ଜେବନ୍ନିସା’ କଥା । ଯିଏ ସ୍ନାନ କୁଣ୍ଡରୁ ବାହାରି ଆସିବା ବେଳେ ପିତା ଆଉରଙ୍ଗଜେବ୍‌କୁ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନଗ୍ନ ଦେଖା ଯାଉଥିଲା । ଲଙ୍ଗଳା ଝିଅକୁ ଦେଖି ରକ୍ଷଣଶୀଳ ଆଉରଙ୍ଗଜେବ୍ କ୍ରୋଧାବିଷ୍ଟ ହୋଇ ଗାଳି ଦେବାରୁ ‘ଜେବନ୍ନିସା’ ସଲଜ୍ଜ ବଦନରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା ଯେ, ସେ ଖଣ୍ଡିଏ ନୁହେଁ, ସାତଖଣ୍ଡି ଶାଢୀ ପିନ୍ଧିଛି । ସମ୍ରାଟ ଆଉରଙ୍ଗଜେବ୍‌ଙ୍କ କ୍ରୋଧ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏବଂ ମନେ ମନେ ପ୍ରଶଂସା କରିଥିଲେ ଏ ଦେଶର ସେହି ବୁଣାକାରଙ୍କୁ, ତା’ର କଳା କୁଶଳତାକୁ ।

ଶାଢୀ ଖଣ୍ଡିଏ ଅନାୟସରେ ‘ଅଙ୍ଗୁରୀୟ’ ମଧରେ ଗଳି ପାରୁଥିଲା । ଆଜିର ରଙ୍ଗଢଙ୍ଗ କାଲିକୁ ବଦଳି ଯାଉଛି । ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରି କରି ମଣିଷ କୃତ୍ରିମ ଟେରିଲିନ୍, ନାଇଲନ୍, ଷ୍ଟ୍ରେଟଲିନ୍, ପଲିଷ୍ଟର ଯୁଗରେ ପହଞ୍ଚିଛି ।

ଏ ବେପାରୀ ଜାତିକୁ ଦେଶରୁ ହଟାଇବାକୁ ହେଲେ ସ୍ୱଦେଶୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ସୂତ୍ରପାତ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆରମ୍ଭ କଲେ । ସୂତାକଟା, ବିଦେଶୀ ଜିନିଷ ବର୍ଜନ, ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ଓ ନିଶା ନିବାରଣ, ସ୍ୱଦେଶୀ ଜିନିଷ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଆନ୍ଦୋଳନର ମୂଳ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଥିଲା । ▲

ଫରାସୀଡିଙ୍ଗା ଆଶ୍ରମ

(ଦୈନିକ ଲିଥୋ ଖବରକାଗଜ :'ରଣଭେରୀ')

ଘରେ କାହାକୁ ନକହି ସମବୟସ୍କ ଶ୍ରୀ ଚତୁର୍ଭୁଜ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ, ବାଲେଶ୍ୱର ସହର ଅନତି ଦୂରରେ 'ଫରାସୀଡିଙ୍ଗା' କଂଗ୍ରେସ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ପରେ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ସନ୍ୟାସବ୍ରତ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଉତ୍ତର ଭାରତ ଚାଲିଗଲେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେ ଜୀବିତ କି ମୃତ ତାହା ରହସ୍ୟାବୃତ ଘଟଣା ହୋଇ ରହିଛି । ଇଂରେଜ ଅଧିକୃତ ସ୍ଥାନରେ ସେତେବେଳେ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସବୁ ବେଆଇନ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଥାଏ । ତେଣୁ ଫରାସୀ ଅଧିକୃତ 'ଫରାସୀଡିଙ୍ଗା'ରେ କଂଗ୍ରେସ ଆଶ୍ରମ ଥିଲା । ଏହା କଂଗ୍ରେସ ସ୍ୱେଚ୍ଛା ସେବକ ତାଲିମ ଶିବିର ନାମରେ ଅଭିହିତ ଥାଏ । ଫରାସୀ ମାନଙ୍କର ବାଣିଜ୍ୟ ବସତି ସ୍ଥାନ, ଇଂରେଜ ଶାସକ ଶକ୍ତି ଏଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୰ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ ଆଶ୍ରମ ପରିଚାଳନା ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥା'ନ୍ତି । ସ୍ୱର୍ଗତ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଆଶ୍ରମସ୍ଥ ବାନର ସେନାଙ୍କୁ ତାଲିମ ଦେଉଥିଲେ । ପୁରୁଣା ବାଲେଶ୍ୱରର ସ୍ୱର୍ଗତ ଗଙ୍ଗାଧର ମହାପାତ୍ର ଲୁଚିଛପି ସେ ଆଶ୍ରମକୁ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଯୋଗାଉ ଥିଲେ । ବିଭିନ୍ନ ଜନ ବସତି ମାନଙ୍କରୁ, ଟଙ୍କା ପଇସା,ଚୁଡ଼ା ଚାଉଳ, ପନିପରିବା ସବୁ ସ୍ୱେଚ୍ଛାକୃତ ଦାନରେ ସଂଗୃହୀତ ହୋଇ ଆଶ୍ରମକୁ ଆସିଥାଏ । ମୁଁ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚିବା କ୍ଷଣି ମୋତେ 'ବାଳ-ସଂଗ୍ରାମୀ' ବାହିନୀରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନିଆଗଲା । ସେତେବେଳେ ମୋର ବୟସ ୧୨ ବର୍ଷ ହେବ ପ୍ରାୟ ।

ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଗୌରବାବୁ ବାଲେଶ୍ୱର ସହର, ବାରବାଟୀରେ ତାଂକ ବାସ ସ୍ଥାନ । ପିତା ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବିପିନି ବିହାରୀ ଦାସ । ଉଚ୍ଚ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ପରିବାର । ସେତେବେଳେ ସେ କଲେଜ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ି ଆସିଥାନ୍ତି । ବପୁବନ୍ତ, ପ୍ରଶସ୍ତ ବକ୍ଷ । କିଛି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ହେଲେ ବଜ୍ର ମୁଷ୍ଟି, ବିଧା ଚାପଡ଼ା । ତାଲିମ ନେବା ବେଳର ଘଟଣା । ଏଯାଏଁ ସେ ବେଦନା ଦେହରୁ ଯାଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସେ ହଜି ଗଲେଣି କେବେଠୁଁ । ସ୍ମୃତିର ଆଲେଖ୍ୟ ରୂପେ ଚିର ଅମଳିନ ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

ତାଙ୍କ ସଂପାଦନାରେ ହାତ ଲେଖା, ଦୈନିକ ଲିଥୋ କାଗଜ, ଲିଥୋ ମେସିନରୁ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥାଏ 'ରଣଭେରୀ' । ୧୨ଟା ରାତ୍ରିରୁ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ ହୁଏ ।

ଉତ୍କଳର ବରପୁତ୍ର ବିଜ୍ଞାନୀ ପରିଜା ସାହେବ, ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ପରିଜାଙ୍କ ଭାଷାରେ —

''ବାଡି ହେଲେ ହେଉ, ଗବ ତାଙ୍ଗ ଖଣ୍ଡେ.
ତାକୁ ନ ଛାଡିବ କ୍ଷଣେ.
ଶତ୍ରୁକୁ ଆଣ୍ଡିବ, ପାଣିକୁ କଣ୍ଡିବ.
ସଙ୍ଗେ ହୋଇଥିବ ଜଣେ ।''

ବର୍ଷା ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ତାଳ ପତରର ପଖିଆ ଖୋଳ, ହାତରେ ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗା ମୋ ବିପଦ ଆପଦର ସାଥୀ ହୋଇଥା'ନ୍ତି । ମେଘ ମେଦୂର ଆକାଶ । ବିଜୁଳି ଝଲକରେ ପଥ ବାରି ବାରି ଆଗେଇବାକୁ ହୁଏ । କାଖ ତଳେ ହାତଲେଖା ଲିଥୋ ଯନ୍ତ୍ରରେ ଛପା 'ରଣଭେରୀ' ସମ୍ବାଦ ପତ୍ର । ବାଲେଶ୍ୱର ସହରରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସର୍ତ୍କତାର ସହିତ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ସୁନହଟ, ପାତ୍ରପଡା, ବାଲେଶ୍ୱର ଟାଉନ, ସୁଏଲପୁର ପ୍ରଭୃତିରେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ 'ରଣଭେରୀ' ଯୋଗାଇବା ଥିଲା ମୋର କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଦିନକର ଘଟଣା । ୨ଟା ରାତ୍ରି ହେବ ପ୍ରାୟ । ଗୁଡାଏ 'ରଣଭେରୀ' କାଖରେ ଜାକି ପଖିଆ ଖୋଇ, ବାଉଁଶ ଠେଙ୍ଗା ଧରି ମୋ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବାହାରି ଥାଏ । ସୁନହଟର ଡାକ୍ତର ୰ କୃଷ୍ଣ ପ୍ରସାଦ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଘରେ 'ରଣଭେରୀ' ଦେବି । ଏ ମହାଶୟ ସେତେବେଳେ ବିହାର ପ୍ରଦେଶ, ପାଟନା ଜେଲରେ ବନ୍ଦୀ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥାନ୍ତି । ଘରେ ଥା'ନ୍ତି ତାଙ୍କର ପୁତୁରା କି ଭଣଜା ଶ୍ରୀ ରମେଶ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତି ।

ସୁନହଟର ବଡଖୁଆ ଏକ ସ୍ଥାନ । ଏଠାରେ ମୁସ୍‌ଲିମ ମାନଙ୍କର ଗୋବଧ ପାଇଁ 'ଚିଇଖାନା' ଥାଏ । ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ମୁଁ ସେହି ସ୍ଥାନ ଦେଇ ଅନ୍ୟତ୍ର ଯାଏ । ଦୈବାତ୍ ସେ ଦିନ ମୁଁ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଛି, ହଠାତ୍ ଏକ ବଳୁଆ ଧଳା ରଙ୍ଗର ଦାମୁଡି ହତ୍ୟାସ୍ଥାନରୁ ଦୌଡି ପଳାଇ ଯାଉଥିବାର ଦେଖିଲି । ନୃଶଂସ ଘାତକମାନେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଶାଣିତ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଧରି ତାର ପଶ୍ଚାତ୍ ଧାବନ କରୁଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ହାବୁଡରେ ପଡି ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇ ତଳେ ପଡିଗଲି । ପୂର୍ବାକାଶରେ ସିନ୍ଦୂରା ଫାଟିଲା । ଗୋମାଂସ ବୋଝ ମୁଣ୍ଡେଇ ଚାଲିଥାନ୍ତି ସେମାନେ । ମୁଁ ମୋର ଗତିପଥ ବଦଳେଇଲି । ଭୟରେ ମୁଁ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡିଥାଏ । ଏମିତି ପ୍ରାୟ ମୁଁ ପ୍ରତି ପ୍ରତ୍ୟୁଷ ଓ ପ୍ରଭାତର ମଙ୍ଗଳମୟ ଉଷାରେ ଗୋ-ହତ୍ୟା ନାରକୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଦେଖି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡିଥିଲି ।

ସହରର ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ସ୍ଥାନ, 'ସୁଏଲପୁର'ରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଇଥାଏ । ନବ ପ୍ରଭାତର ରକ୍ତିମ ଛିଟା ନବ ରବି କିରଣର ସ୍ପର୍ଶ । ଦିନ କାହାରି ସମାନ ଭାବରେ ଯାଏ ନାହିଁ । ଏକଥା ସତ ହେଲେ ବି ଅନେକ ସମୟରେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଘଟିଥାଏ । ଯାହା ଏମିତି ଦିନେ ଦିନେ ବିନା ବାଧାବିଘ୍ନରେ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ କରି 'ଫରାସୀଡିଙ୍ଗା' ଆଶ୍ରମକୁ ଦିବା ଘ ୧୦ ଣ୍ଟା ସୁଦ୍ଧା ଫେରି ଆସିଥିବାରୁ ଏବଂ ଗୁଇନ୍ଦା ଗୁପ୍ତଚରଙ୍କ ହାବୁଡରେ ପଡିନଥିବାରୁ ଆଶ୍ରମବାସୀଙ୍କଠାରୁ ଶତ ପ୍ରଶଂସା ପାଇଥାଏ । ▸

ପ୍ରଥମ କାରାବାସ

(ରୋଲବାଡିର ମାଡ ଓ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍‌କଣ୍ଟା ଫୋଡା)

ଦିନେ ସେଇ ବଡଖୁଆ 'ଚିଲ୍‌ଖାନା' ସନ୍ନିକଟରେ ଗୁପ୍ତଚରଙ୍କ ହାବୁଡରେ ପଡିଗଲି । 'ରଣଭେରୀ' ସମ୍ବାଦପତ୍ର ସେମାନେ ଆୟତ୍ତ କରିନେଲେ । ଟାଣି ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ବାଲେଶ୍ୱର ଟାଉନ ପୋଲିସ ଥାନା ହାଜତରେ ପୂରାଇଲେ । ଗୋଇଠା, ରୋଲବାଡିରେ ନିର୍ଦ୍ଧୂମ ପିଟା, ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ପିନ୍‌କଣ୍ଟା ଫୋଡା ଯନ୍ତ୍ରଣା, ସର୍ବୋପରି ଲଙ୍କା ମରିଚ ଧୂଆଁର ଉତ୍କଟ କଟୁ ମୃତ୍ୟୁ କଷ୍ଟ ପରି କଷଣ, ଆଜି ମନରେ ପଡିଲେ ଦେହ ଥରିଉଠେ । ଥାନା ସବ୍ ଇନ୍‌ସପେକଟର ଏନାମଲ୍ଲକ ଓ ଜମାଦାର ସଇଦୁ ମିଆଁ ସେମାନଙ୍କର ନିର୍ମମ ନିଷ୍ଠୁର ପ୍ରାଣାନ୍ତକ ପରି ମୃତ୍ୟୁ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଉଥାଆନ୍ତି । ଉଭୟ ମୁସ୍‌ଲିମ ଥିଲେ । ସେହିଦିନ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ବିଚାରରେ ୩ମାସ କାରାଦଣ୍ଡାଦେଶରେ ପୁରସ୍କୃତ ହେଲି ।

ପଥର ପାଚେରୀ ଘେରା ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲଖାନା, ସଂଧ୍ୟା ପୂର୍ବରୁ ମୋତେ କୋଳେଇ ନେଲା । କଇଦୀଙ୍କ ମେଳରେ ମିଶିଗଲି । ନୂଆ ପୁରଣା ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀମାନେ ସାଦର ସମ୍ଭାଷଣ ଜଣାଇଲେ । ୰ ଉତ୍କଳ କେଶରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ, ୰ କରୁଣାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ୰ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି, ୰ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ (ସମସ୍ତଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ରବି ଭାଇ) ୰ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ, ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀ ୰ ଜ୍ୱାଲା ବାବୁ (ମାରଓ୍ୱାଡି), ୰ ଶ୍ୟାମ ଦାସ, କାଙ୍ଗାଳି ଦାସ, ରମାନାଥ ପାଣି, ପୀତମ୍ବର ପାଣି (କୁରୁଡା), ଦୁର୍ଗାଦାସ (ଭୋଗରାଇ)୰ ତ୍ରିଲୋଚନ ମଲିକ ପ୍ରଭୃତି ଜେଲଖାନକୁ ପୂର୍ବରୁ ଆସି ସାରିଥିଲେ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ କିଏ ବେଶି କମ ଅନୁପାତରେ ଜେଲଦଣ୍ଡ ଭୋଗିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ୰ ଲୋକନାଥ ମହାନ୍ତି (ଇଞ୍ଚୁଡି), ୰ ପାଣୁ ମୁଦୁଲି, ଶ୍ରୀ ଗୋରା ରଣା, ଶ୍ରୀ ବାଉଳି ରଣା, ଶ୍ରୀ ବନ ରଣା, ଶ୍ରୀ ନରେନ୍ଦ୍ର ବାରିକ, ଶ୍ରୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଧର ଦାସ (ଭୀମପୁର)ଶ୍ରୀ ପ୍ରସନ୍ନ କର, ଶ୍ରୀ ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ପାଳ (ବାଲିଆପାଳ), ସ୍ୱର୍ଗତ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗିରି (ସୁନହଟ), ୰ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ପଣ୍ଡା (ବିରୁହାଁ, ଶେରଗଡ) ଶ୍ରୀ ଶିବ ପ୍ରସାଦ ଦାସ (ଖାନ୍ ନଗର), ଶ୍ରୀ ବାଞ୍ଛାନିଧି ଓଝା

(କରଞ୍ଜିଆ, ଆପ୍ରିରା, ସୋରଥାନା), ୰ ଉପେନ୍ଦ୍ର ବେହେରା ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନାମ ସ୍ମରଣକୁ ଆସୁଛି । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲଖାନାରେ 'ରବି' ନାମରେ ଭଦ୍ରକର ଜଣେ ସମବୟସ୍କ ସାଙ୍ଗ ଥାଏ । ମୋର ତା' ସହିତ ଘନିଷ୍ଠ ଆତ୍ମୀୟତା ଥିଲା ।

ପ୍ରତିଦିନ ୪ଟାବେଳେ ଜେଲଖାନ୍‌ରେ 'ବାଗୁଡି ଖେଳ'ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ୰ ଉତ୍କଳ କେଶରୀଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ କେତେଜଣ ବାନର ସେନା, ଅନ୍ୟ ପଟରେ ୰ କରୁଣାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ଲେଖକଙ୍କ ସହିତ କେତେଜଣ । ଖେଳ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ୰ କରୁଣାକର ବାବୁ ଦେହରୁ 'ପଇତା' (ଯଜ୍ଞୋପବିତ) କାଢି ପକାଇ ଖେଳୁଥିଲେ । ମହତାବ୍ ବାବୁଙ୍କ ଦେହରୁ ସ୍ୱେଦ ଧାର ଝରି ପଡୁଥାଏ । ତାଙ୍କୁ ଖେଳରେ ଧରି ରଖିବାକୁ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପଡୁଁ । ଓଲଟ ରମ୍ଭାତରୁ ସଦୃଶ ଯୁଗଳ ଜାନୁଜଙ୍ଘ ତାଙ୍କର । ଅଗରପଡା ରାଜା । ସବୁ ପିଲା ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚୟ କରି ତାଙ୍କ ଦୁଇ ଜଙ୍ଘକୁ କୁଣ୍ଢାଇ ଧରୁ । ହେଲେ ସେ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟାଣି ଓଟାରି ଘୋଷାଡି ଘୋଷାଡି କ୍ଷତବିକ୍ଷତ କରି ପଳାଇ ଯା'ନ୍ତି । କେତେ ଆନନ୍ଦ କୌତୂହଳର ସ୍ମୃତି । ଦୁଃଖ, ସୁଖ, ହର୍ଷ, ବିଷାଦର ହଜିଲା ଦିନ । ଉତ୍କଳ କେଶରୀ ଆଜି ଇହଧାମରେ ନାହାନ୍ତି । ଦିବ୍ୟ ଧାମରେ ତାଙ୍କ ମହାନ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଅଶ୍ରୁଳ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜଣାଉଛି ।

ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲଖାନା । ଲୁହା ରଡର କବାଟ । ଖୋଲିଲେ ବାହାରକୁ ବାହାରେ । ବାରନ୍ଦା ଅଳ୍ପ ଖାଲି ରହିଥାଏ । ସାଙ୍ଗ 'ରବି' ଓ ମୁଁ ଦିହେଁ ଦୌଡୁଥାଉଁ ସେଇ ଅଳ୍ପ ଖାଲିଥିବା ବାରନ୍ଦାରେ । ଏହା ଆମର ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳର ଶାରୀରିକ ବ୍ୟାୟାମ । ଦୈବାତ୍ ଦିନେ.ମୋ ମୁଣ୍ଡ ବାମ ପାଖରେ ଲୁହା ରଡ କବାଟରେ ଶକ୍ତ ଆଘାତ ହେଲା । ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ରକ୍ତ ଝରି ପଡିଲା । ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇ ତଳେ ପଡିଗଲି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପ୍ରିୟ ରବିଭାଇ ଆସି, ମୋତେ ଜେଲଖାନା ହସ୍‌ପିଟାଲରେ ଚିକିତ୍ସା କରାଇଲେ । ଦୀର୍ଘ ତିନିମାସ କାଳ ତାଙ୍କ ସସ୍ନେହ ଚକିତ୍ସାରେ ରହିଥିଲି । ଏମିତି ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲଖାନାରୁ ଜୀବନର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କଲି । ▸

ଦ୍ୱିତୀୟ କାରାବାସ

(ବିହାରର ବାଂକିପୁର କ୍ୟାମ୍ପ ଜେଲ୍)

ଫେରି ଆସିଲି ପୁଣି ସେଇ 'ଫରାସୀଡିଙ୍ଗା' ଆଶ୍ରମକୁ । ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଭିଯାନର ବ୍ୟୂହ ରଚନା ଲାଗିଥାଏ । ମଦ, ଅଫିମ, ଗଞ୍ଜେଇ, ଦୋକାନ ଆଗରେ ପିକେଟିଂ ପାଇଁ କଂଗ୍ରେସ ଶିବିର ଅଧ୍ୟକ୍ଷଙ୍କ ଅନୁମତି ମିଳିଲା । ମଦୁଆ, ଅଫିମଖୋର୍‌ଙ୍କ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ, ଅପଶବ୍ଦ, ଅଶ୍ଳୀଳ ବାକ୍ୟ, କହିଲେ ନ ସରେ । ମଦୁଆ ଅଫିମା ମାନେ ଆମ ବାନର ସେନାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଚଢ଼ି, ଟାଣି ଘୋଷାରି ମଦ, ଅଫିମ କିଣି ନିଅନ୍ତି । ଏମତି କେତେ ସପ୍ତାହ ପରେ ପୋଲିସ ଗିରଫ କରି ମୋତେ ଥାନାକୁ ନେଲେ । ଏବଂ ସେହି ଦିନ କୋର୍ଟକୁ ଚାଲାଣ କରି, ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟ୍‌ଙ୍କ ବିଚାରରେ ୬ମାସ ପାଇଁ ପୁଣି ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମୋତେ ମିଳିଥିଲା ।

ବୋଧହୁଏ ମାସକ ପରେ ଅନ୍ୟ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ସହ ମୋତେ ବିହାର ପ୍ରଦେଶ ବାଙ୍କିପୁର କ୍ୟାମ୍ପ ଜେଲକୁ ବଦଳି କରାଗଲା । ମୋ ପୂର୍ବରୁ ଓଡ଼ିଶାର ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚି ସାରିଥିଲେ । ଜେଲ୍ ସୁପରିଟେଣ୍ଡେଣ୍ଟ୍ ଜଣେ ଆତପାଗଳିଆ ମିଜାଜ୍‌ର ଲୋକ ଥିଲେ । ବନ୍ଦୀଙ୍କ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥରୁ ମେଞ୍ଚାଏ ପୋଲାଏ ହାତରେ ନେଇ ଖାଇଥା'ନ୍ତି । ଏହା ବଡ କୌତୁହଳପ୍ରଦ ଦୃଶ୍ୟ ଥିଲା ।

ଏହି କ୍ୟାମ୍ପ୍‌ର ଜେଲଖାନା, ବିଶାଳ ଭୂଭାଗକୁ ନେଇ ତାର ବାଡରେ ନିର୍ମିତ । ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ବନ୍ଧୁକଧାରୀ ଫୌଜ ଜଗି ରହିଥାନ୍ତି । ମଝିରେ ଦିସ୍ତା କାନ୍ଥ, ଦିସ୍ତା ଛାଉଣୀର ଇମ୍ମ ଗୃହ ସବୁ । ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଏହାରି ମଧ୍ୟରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ମାର୍ଚ୍ଚ ମାସରୁ ଜୁଲାଇ ମାସ ଯାଏ ଭୀଷଣ ଗ୍ରୀଷ୍ମ ପ୍ରବାହରେ ଦିସ୍ତା ସବୁ ତାତି ଯାଏ । ଯାହା ଫଳରେ ନାକରୁ ଧାର ଧାର ରକ୍ତ ଝରିପଡେ । ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱରର ସର୍ବଜନ ବିଦିତ, ସବୁରିଙ୍କ ଅତି ପ୍ରିୟ (ରବି ଭାଇ) ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ସମାଜବାଦର ପ୍ରବକ୍ତା ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ମହାନ୍ ବିପ୍ଳବୀ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ, ବାଲେଶ୍ୱର ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ, ଜନ ବିପ୍ଳବର ସୂତ୍ରଧର ୰ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଦୀର୍ଘ ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଅଧିକ କାଳ ଘଟଣାର ସ୍ମୃତି ମନରୁ ପାସୋରି ଗଲାଣି ।

ଆସନ୍ନ ମୁକ୍ତି ଦିବସ । ମୋ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ପିଲା । ଦୁଇଜଣ ଖଲାସ ହେଲୁଁ । ୧୯୩୩ ସାଲ ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ହେବ ପ୍ରାୟ । ଜେଲ୍ ବିଭାଗ ଆମ ଦି'ଜଣଙ୍କୁ ରେଲ୍ ପାଶ୍ ଦେଇଥାନ୍ତି । ଗିରଫ ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଙ୍କିପୁର ଷ୍ଟେସନରୁ ପାଟନା ଆସିଲୁଁ । ସେଠାରେ ଆମ ବାଲେଶ୍ୱରର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଜାତୀୟ ଚିନ୍ତକ, ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାର ପ୍ରଥମ ବାଚସ୍ପତି ୰ ମୁକୁନ୍ଦ ପ୍ରସାଦ ଦାସଙ୍କ ଭାଇ ଥା'ନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଘରେ ୪/୬ଦିନ ରହିଲୁଁ । ତାଙ୍କ ନାମ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରସାଦ ଦାସ ହେବ ପ୍ରାୟ । ସେ ପାଟନାରେ ଆଇନ ବ୍ୟବସାୟ କରୁଥିଲେ । ଆସିବା ଦିନ ସେ ମହାଶୟ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ସହିତ କିଛି ଟଙ୍କା ପଇସା ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ବସାଇ ଦେଇ ବହୁ ହିତୋପଦେଶ ଦେବା କଥା ଆଜି ସ୍ମରଣକୁ ଆସୁଛି ।

ଆସନ୍‌ସୋଲ ଷ୍ଟେସନରେ ଜନୈକ ହିନ୍ଦୀ ଭାଷୀ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତି, ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଡାକି ନେଲେ । ସେ ସମୟରେ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଜନ ସାଧାରଣ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତି ପ୍ରଦର୍ଶନ କରୁଥିଲେ । ସ୍ନେହ, ଆଦର, ସମ୍ମାନ ସବୁ ଢାଳି ଦେଉଥିଲେ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରତି । ସେ ଦିନ ଆଉ ଆଜିର ଦିନ, ଆକାଶ ପାତାଳ ପ୍ରଭେଦ ।

''ନ ଥିଲେ ତା କେହି ତୁମ୍ଭ ଦେଶ ବନ୍ଧୁ,
ଜୀବନ ପ୍ରଦୀପ ଜାଳି ଗୋପବନ୍ଧୁ
ଦେଶଲାଗି ଦେଲା ପ୍ରତି ରକ୍ତ ବିନ୍ଦୁ,
ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ଲାଗି ଜାତ ନୁହେଁ ହିନ୍ଦୁ,
କହିଥିଲା ଆଜି ଚେତରେ
ଭାରତ ମୁକତି ଗଙ୍ଗା ଅନୁସରି
ଥିଲା ସେ ଭଗୀରଥରେ ।''

(ଜାତୀୟ କବି ବୀରକିଶୋର)

ତାଙ୍କ ଘରେ ୪/୬ଦିନ ରହିଲୁଁ । ଆସିବା ଦିନ ଖାଦ୍ୟସହ ରେଲଯାତ୍ରା ଖର୍ଚ୍ଚ ପାଇଁ ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନକରି ରେଲରେ ବସାଇ ଦେଇ ...ଧାର ଧାର ଲୁହ ଝରାଇ ପକାଇଥିଲେ ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ । 'ବାଳ-ସଂଗ୍ରାମୀ'ଙ୍କ ତ୍ୟାଗରେ ତାଙ୍କ ହୃଦୟ ନଦୀରେ ଉଚ୍ଛୁଳା ବନ୍ୟା । ମୁଁ ବାଲେଶ୍ୱରରେ ଓହ୍ଲାଇଲି । ସେ ପିଲା ଘର ଭଦ୍ରକ ମଞ୍ଜୁରୀରୋଡ । ଉଭୟଙ୍କର ବିଦାୟ ବିଚ୍ଛେଦ । ଦୀର୍ଘ ଦିନର ସାଥୀ,ସଖା, ସହଚର । ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଝରି ପଡୁଥାଏ ଦୁଇଜଣଙ୍କର । ଏମିତି ଦିନ ଆସେ, ପୁଣି ଯାଏ । ସ୍ମୃତିର ଆଇନାରେ ଆଜିବି ସେ ଦିନ ଝଲସି ଉଠି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରାଇ ଦେଉଛି । ▸

ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର ବସ୍ତା ଆଶ୍ରମ

(ସୂତାକଟା ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ)

ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର । ବସ୍ତା ରେଲ ଷ୍ଟେସନ ଠାରେ, ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନଙ୍କର ଆଶ୍ରମ ଥାଏ । ଏଠାରୁ ଯାଇ ଆମେ ହାଟ ମାନଙ୍କରେ ବିଦେଶୀ ବସ୍ତ୍ର, ଦୋକାନରେ ପିକେଟିଂ କରିଥାଉଁ । ସିଂଛା, ଲଙ୍ଗଳେଶ୍ୱର, ମାନଧାତା, ବାଲିଆପାଳ, ଜାମକୁଣ୍ଡା, ଭୋଗରାଇର ବୃହତ ଦେଉଳା ଓ ଜଳେଶ୍ୱର ହାଟମାନଙ୍କରେ ଆମର କାମ ବ୍ୟାପକ ଭାବେ ଚାଲିଥାଏ । ବସ୍ତା ଆଶ୍ରମରେ ପରିଚାଳକ ଥା'ନ୍ତି ୰ ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ । ସୋର ଗଣ୍ଡିବେଡ ତାଙ୍କ ବାସସ୍ଥାନ । ନୀତିନିଷ୍ଠ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଭାବେ ସେ ସର୍ବତ୍ର ପରିଚିତ ଥିଲେ । ତାଙ୍କରି ନେତୃତ୍ୱରେ ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଅକ୍ଷୟ ପ୍ରହରାଜଙ୍କ ଦରଡା ଗ୍ରାମରେ ସୂତାକଟା ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରା ଯାଇଥିଲା । ୰ କୃଷ୍ଣ ପରିଡା ସା: ଶେରଗଡ ପାଟରା ଗ୍ରାମର ବାସିନ୍ଦା । ମୁଁ ତାଙ୍କ ସହିତ ବହୁତ ଦିନ ଲଙ୍ଗଳେଶ୍ୱର ଠାରେ ଥିଲି ଏବଂ ଆମେ ସେଠାରେ ସୂତାକାଟ ଶିକ୍ଷାକେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲୁଁ । ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମକୁ ଯାଇ, ସୂତାକଟା ଶିଖାଇବା ଥିଲା ଆମର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ ।

ଲଙ୍ଗଳେଶ୍ୱର ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଜାତୀୟବାଦୀ ଶିକ୍ଷକ ଓ ପୋଷ୍ଟ ମାଷ୍ଟର (ବ୍ରାଞ୍ଚ୍ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ) ନାଆଁ ଭୁଲି ଗଲିଣି ତାଙ୍କର । ସରଳ ମିଷ୍ଟ ଭାଷି ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଆମ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ପାଇଁ, ଆବଶ୍ୟକ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଗାଆଁ ଲୋକେ ଦେଉଥିଲେ । ଭୋଜି ଭାତରେ ଆମେ ନିମନ୍ତ୍ରିତ ହେଉ । ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ସର୍ବ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିବା 'ରଙ୍ଗ ହଳଦୀ ରାଗ ଦିଆ' ସ୍ୱାଦିଷ୍ଟ ଚାଉଳ ଭଜା ଏଯାଏଁ ଜିହ୍ୱାରେ ଲାଗି ରହିଛି । ଏଠାରୁ ମୁଁ ସୋରୋ 'ପୁରୋବାଇ' ଆଶ୍ରମକୁ ଆସିଲି । କେବେ କେଉଁ ସମୟରେ ତାହା ସ୍ମରଣ ହେଉନାହିଁ ।▸

ସୋରୋ ପୁରୋବାଇ ଆଶ୍ରମ

(ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟା ଜନନୀ କୋକିଳା ଦେବୀ)

ସୋରୋ 'ପୁରୋବାଇ ଆଶ୍ରମ' । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ନନ୍ଦ କିଶୋର ଦାସ ଓ ସ୍ୱର୍ଗୀୟା କୋକିଳା ଦେବୀ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ସମୟରେ ପୂଜ୍ୟ ନନ୍ଦବାବୁ ଦ୍ୱିତୀୟ ବାଚସ୍ପତି ଥିଲେ । ଆଉ ମା' କୋକିଳା ଦେବୀ, ସ୍ୱର୍ଗତଃ କାନ୍ତ କବି ଲକ୍ଷ୍ମୀକାନ୍ତ ମହାପାତ୍ର ଙ୍କର ବିଧବା ଭଗିନୀ ଥିଲେ । ସେ ଯୁବତୀ ସୁଲଭ ବୟସରୁ ବୈଧବ୍ୟ ଜୀବନ ଯାପନ କରି, ଜାତୀୟ ମହାସ୍ରୋତରେ ନିଜକୁ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଏବଂ ଅନ୍ୟ ଭାଇ ଭଉଣୀମାନଙ୍କର ଅକାଳ ବିୟୋଗରେ ଶୋକାଭିଭୂତ ହୋଇ ବ୍ୟଥିତ ପ୍ରାଣରେ ଗାଇ ଯାଇଛନ୍ତି କାନ୍ତ କବି —

''ସବୁଥିରୁ ବଂଚିତ କରି,
କେଉଁ ଯଶବାନା ଉଡାଇବ ହେ ।
ଯାହା ଦେଇଥିଲ ସବୁ ତ ନେଲଣି,
ଆଉ କିସ ପୁଣି ଛଡାଇବ ହେ ।''

ଜନ୍ମଦାତ୍ରୀ ଜନନୀର ସନ୍ତାନ ବାତ୍ସଲ୍ୟ ପରି ମାଆ କୋକିଳା ଦେବୀଙ୍କ ଠାରୁ ମୁଁ ସ୍ନେହାଦର ପାଉଥିଲି । ମୁଁ ସେତେବେଳେ ଡଉଲ ଡାଉଲ କାଳିଆ ଭୁଟୁଙ୍ଗାଟିଏ ହୋଇଥାଏ । ମାଆ କୋକିଳା ଦେବୀ ମୋତେ ସନ୍ତାନ ସ୍ନେହରେ ଆଶ୍ରମରେ ଲାଳନ ପାଳନ କରି ଶିକ୍ଷା ଦୀକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ । ଗାଧୋଇଦେବା, ଖାଦ୍ୟ ପାନୀୟ ଖୁଆଇ ଦେବା ସହ ଶୌଚ କର୍ମ ପ୍ରଭୃତି ନିର୍ବିକାର ଚିତ୍ତରେ କରୁଥିଲେ । ଦିନେ ଦିନେ ବିଛଣାରେ ପରିସ୍ରା କରିଦିଏଁ । ଏମିତି ଅସନା କାର୍ଯ୍ୟ ନ କରିବା ପାଇଁ, ଧୀର ମଧୁର ବଚନରେ-ମନ ତୋଷୁଥିଲେ । କିପରି ଭାବେ ସୋରୋ 'ପୁରୋବାଇ ଆଶ୍ରମ' ଜନନୀ ପ୍ରତୀମ କୋକିଳା ଦେବୀ ଓ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଆଦର୍ଶର ଉପାସକ ପୂଜନୀୟ ନନ୍ଦବାବୁଙ୍କୁ ଛାଡି ଚାଲି ଆସିଲି, ତାହା ଆଜି ମୁଁ ଭାବି ପାରୁନାହିଁ । ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାବ୍ଦୀରୁ ଅଧିକ କାଳର ଘଟଣା । ମନରେ ଦୁଃଖ, ଶୋକ, ଖେଦ ଭରି ଉଠେ । ବନ୍ଦନୀୟା, ପୂଜନୀୟା, ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନୀୟା ଜନନୀ କୋକିଳା ଦେବୀ । ପିତୃ ପ୍ରତିମ ନନ୍ଦବାବୁ । ହଜିଲା ଦିନର ମହାନ୍ ସ୍ମୃତିକୁ ସ୍ମରଣ କରି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରୁଛି, ଝରୁଥିବ ମୋର । ତାଙ୍କ ଅଦୃଶ୍ୟ ପଦ ପାଦରେ ଅଶ୍ରୁ ଝରାଇ ତିଳ ତର୍ପଣ କରୁଛି । ▸

୧୯୪୨ ମସିହା : ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱଯୁଦ୍ଧ

(ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନ : 'କର ବା ମର')

୧୯୩୯ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୩ ତାରିଖ – ଦ୍ୱିତୀୟ ପୃଥିବୀ ମହାଯୁଦ୍ଧର ବଜ୍ର ନିର୍ଘୋଷ । ଆକାଶରେ ବୋମା ବର୍ଷୀ ଉଡୁଆ ବିମାନ ସବୁ ଚକ୍କର ମାରୁଥାନ୍ତି । ସଦର ମହକୁମାମାନଙ୍କରେ ବୋମାମାଡରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ଟ୍ରେଞ୍ଚ ବାଲି ସ୍ତୁପର ଦୃଶ୍ୟ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଅଧିକ ଆତଙ୍କିତ କରି ପକାଇଥାଏ । କଂଗ୍ରେସ ସହିତ ପରାମର୍ଶ ନ କରି ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ କରିଦେଲେ । ଏହାର ପ୍ରତିବାଦରେ ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମା ପ୍ରଭୃତି କଂଗ୍ରେସର ତୁଙ୍ଗ ନେତୃବୃନ୍ଦ ତୀବ୍ର ବିରୋଧ କରି ଯୁଦ୍ଧ ବିରୋଧ ଧ୍ୱନି ଆନ୍ଦୋଳନ ଚଳାଇବା ପାଇଁ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ପାଇଁ ଡାକରା ଦେଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ଇଂରେଜ ଶକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନ ଅସନ୍ତୋଷ କ୍ରମବର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଣୁ ଭାବେ ଦେଖା ଦେଲା

ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିନୋବାଭାବେଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଭାବେ ବାଛିଥିଲେ । ନବ ଭାରତର ନିର୍ମାତା ପଣ୍ଡିତ ଜବାହାର ଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଥିଲା । ୧୯୪୦ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୧୭ ତାରିଖରେ 'ପୌନାର ଆଶ୍ରମ'ରେ ଯୁଦ୍ଧ ବିରୋଧୀ ଭାଷଣ ଦେଇ ବିନୋବାଜୀ ଛ ମାସ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ।

ପରିପକ୍ୱ ବୟସ୍କ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ମାନଙ୍କୁ, ଯୁଦ୍ଧ ବିରୋଧୀ ଧ୍ୱନି ଦେବାପାଇଁ ବଛାଯାଉଥିଲା । ସ୍ଥାନୀୟ ରସୁଲପୁର ଗ୍ରାମର ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବନମାଳୀ ସାହୁ, ଯୁଦ୍ଧ ବିରୋଧୀ ଭାଷଣ ଦେଇ, 'ଉତ୍ସବ ମୁଖର ସ୍ଥାନୀୟ ମୁନିମେଳା' ରୁ ଗିରଫ ହୋଇ କଟକ ଜେଲ୍‌ରେ ୩ ମାସ କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗିଥିଲେ ।

୧୯୪୨ ମସିହା ଅଗଷ୍ଟ ୮ ତାରିଖରେ ବମ୍ବେ ମହାନଗରୀରେ ନିଖିଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କମିଟି ବୈଠକ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଲା । ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ କାରିଣୀ ସଭାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ 'ଭାରତ ଛାଡ' ପ୍ରସ୍ତାବଟି ସର୍ବ ସମ୍ମତ କ୍ରମେ ଗୃହିତ ହେଲା । ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଇଂରେଜ ଶକ୍ତି, ତୁମେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି, ତୁରନ୍ତ ଭାରତ ଛାଡି ଚାଲିଯାଅ । ଏବଂ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଡାକରା ଦେଲେ, ଭାରତର ଏହା ହେଉଛି ଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ।

ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଡାକରା ଥିଲା କର ବା ମର । ଦେଶବାସୀ ମରିଯାଅ ପଛେ ଏହି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ବିରତ ହୁଅ ନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମା ପ୍ରଭୃତି ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ଅଗଷ୍ଟ ୮ ତାରିଖ ରାତ୍ରିର ବିଳମ୍ବିତ ପ୍ରହରରେ ଗିରଫ କରି ନିଆଗଲା । ୯ ତାରିଖ ଅଗଷ୍ଟ ଦିବା ୮ଟାବେଳେ ଭାରତର ନାରୀ ବିପ୍ଳବିଣୀ ଅରୁଣା ଆସଫ ଅଲ୍ଲୀ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ମନୋନୀତ ‘ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନ’ର ନେତ୍ରୀଭାବେ ‘ବମ୍ବେ ଗୋଆଲିଅର ଟ୍ୟାଙ୍କ୍ ମଇଦାନ’ ରେ ତ୍ରିରଙ୍ଗା ଜାତୀୟ ପତାକା ଉତ୍ତୋଳନ କରି ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିଥିଲେ । ଆକୁମାରୀ ହିମାଚଳ ସର୍ବତ୍ର ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବେ ଲେଲିହାନ ବହ୍ନିଶିଖା ବ୍ୟାପି ଯାଇଥିଲା । ଜନ ସାଧାରଣ କଚେରୀ ପ୍ରଭୃତିକୁ ଭାଙ୍ଗି ରୁଜି ପୋଡି ଜାଳି ଧ୍ୱଂସ ବିଧ୍ୱଂସ କରିଦେଲେ ।

ଉତ୍ତର ପ୍ରଦେଶର ‘ଚୌରିଚୌରା’ ଠାରେ ଉତ୍ୟକ୍ତ ଜନତା ଜଳନ୍ତା ଅଗ୍ନିରେ ପୋଲିସଙ୍କୁ ପୋଡି ମାରିଦେଲେ । ‘ହିନ୍ଦୁ କଲ୍ୟାଣୀ’ ନାମରେ ଜଣେ କଲେଜ ଛାତ୍ରକୁ ଫାଶି ଦିଆଗଲା ।

ଭାରତର ଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଆହ୍ୱାନ ତାକୁ ସଫଳ କରିବାକୁ ହେବ । ସମାଜବାଦର ପ୍ରବକ୍ତା ବିପ୍ଳବୀ ଜୟ ପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ, ବିହାରର ରାମ ନନ୍ଦନ ମିଶ୍ର ପ୍ରଭୃତି ସାତଜଣ କାରାରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିବା ହାଜାରିବାଗ ଜେଲ୍ । ଦୁଃସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପ । କୌଣସି ଉପାୟରେ କାରା ପ୍ରାଚୀର ଡେଇଁ ଖସି ପଳାଇଥିଲେ । ନେପାଳରେ ଧରାପଡି ଅକଥନୀୟ ଅତ୍ୟାଚାର ଭୋଗିବା ଥିଲା ତାଙ୍କ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଦେଶପ୍ରେମର ନିଦର୍ଶନ । ଶତ ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ ଆନ୍ଦୋଳନକାରୀ ଅତ୍ୟାଚାରିତ ଭାବେ ହସ୍ତପଦ ଲୌହ ଶୃଙ୍ଖଳ ସହିତ କାରରୁଦ୍ଧ ହେଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ସୋରୋ, ତୁଡିଗଡିଆ, ରକ୍ତତୀର୍ଥ ଇରମ, ଧୁଷିରୀ, ଲୁଣିଆ, ରକ୍ତତୀର୍ଥ ବରୀ, କଳାମାଟିଆ ପ୍ରଭୃତିରେ ....ଗୁଳିକାଣ୍ଡ ! ମୃତାହତ ନିରୀହ ଜନ ସାଧାରଣ । ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିବା ବେଳେ ବାହାରେ କୌଣସି ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ନଥିଲେ । ରୁଦ୍ଧ କାରାଗାର ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତେ ଆବଦ୍ଧ । ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେବ କିଏ ? ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ବାଣୀଥିଲା “ନିଜେ ନିଜର ନେତା । ବିବେକାନୁମୋଦିତ ଭାବେ କାମ କରି ଯାଅ ।” ଉତ୍କଳମଣିଙ୍କ ଭାଷାରେ -

“ ନ ଅଟକେ କାମ ନେତାର ଅଭାବେ,
ଧର୍ମ୍ମ ନାବ ଚଳେ ଧର୍ମ୍ମର ପ୍ରଭାବେ ।” ▸

ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ

(ତରୁଣ ବିପ୍ଳବୀଙ୍କରବାଲେଶ୍ୱର ସବ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ସାମ୍ନାରେ ପିକେଟିଂ)

ବାଲେଶ୍ୱର ଉପକଣ୍ଠ । ଅଖ୍ୟାତ ପଲ୍ଲୀ ବାଉଁଶ ବଣ । 'ସୁନହଟ'ରୁ କେଉଁ ଏକ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଗୃହକୁ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳ ଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥିଲୁଁ । ଲୁଚି ଛପି ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଦୁଃଖୀଶ୍ୟାମ ପାଢ଼ୀ ମଝିରେ ମଝିରେ ଆସି ଆମ ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇ ଯାଉଥିଲେ ଏବଂ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ଯୋଗାଇ ଦେଉଥିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଗୌର ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ବାରବାଟୀ ସ୍ୱଗୃହରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ସଂଗ୍ରାମକୁ ନେତୃତ୍ୱ ଦେଉଥିଲେ । ଦୈବାତ୍ ଧରା ପଡିଗଲେ । ପୁଲିସ ବିଭିନ୍ନ ଦଫାରେ ତାଙ୍କୁ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରି ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଟକ ଜେଲ୍‌ରେ ଅଟକ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଲେ । ତାଙ୍କ ସହିତ ୰ ଦୁଃଖୀଶ୍ୟାମ ପାଢୀ, ୰ ରମାକାନ୍ତ ଦାଶ ସହବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ସୌଭାଗ୍ୟକ୍ରମେ ଉପରୋକ୍ତ ତିନିଜଣ ମୃତ୍ୟୁ ଦଣ୍ଡରୁ ଅଳ୍ପକେ ରକ୍ଷା ପାଇ ଯାଇଥିଲେ । ପ୍ରସଂଗ କ୍ରମେ ଏହା ମଧ କୁହା ଯାଇପାରେ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ମହାନ୍ ବିପ୍ଳବୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କୁ ମଧ ମୃତ୍ୟୁ ଦଣ୍ଡରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିଲା । ସେ ମଧ ଅଳ୍ପକେ ରକ୍ଷା ପାଇ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ସଂପର୍କରେ ବହୁ ଚମକପ୍ରଦ ଘଟଣା ରହିଛି ।

ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରା - ସା/ରସାଲପୁର
ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବାଇଧର ବଳ - ସା/ ବର୍ଦ୍ଧନପୁର
ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଅଧର ନାୟକ - ସା/ ଖାନ୍ ନଗର
ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଚିନ୍ତାମଣି ପଣ୍ଡା - ସା/ ବିକ୍ରମ କସବା
ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବୃନ୍ଦାବନ ପ୍ରଧାନ - ସା/ ଗୋପାଳଗାଁ, ବାଲେଶ୍ୱର

ଏହି ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ମଧ ସାମିଲ ହେଲି । ଆମେ ଛ'ଜଣ ଲୁଚି, ଛପି ଆସି ସଦର ସରାକାରୀ ଦପ୍ତରରେ ପିକେଟିଂ କରିଥାଉଁ । ପୁଲିସ ଦ୍ୱାରା ଧରା ହୋଇ ପାଖ ନୀଳଗିରି ବନବିଥୀ, ଅରଣ୍ୟାନୀରେ, କେବେକେବେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ବେଳାଭୂମିରେ ନିର୍ବାସନ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁ । ଦୀର୍ଘଦିନ ଏହିପରି ପୁଲିସର ନିର୍ମମ ନିଷ୍ଠୁରତାକୁ ମୁକାବିଲା କରିବା ଥିଲା ଆମର ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ । ବାଲେଶ୍ୱର ସବ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ଅଫିସ ସମ୍ମୁଖରେ ପିକେଟିଂ ଚାଲିଥାଏ.... ''ଏଯେ ଗୁଣ୍ଡା ସରକାର । ଗୁଣ୍ଡାମୀ ସଙ୍ଗେ,

ହୁଣ୍ଡାମୀର ନିତ୍ୟ କାରବାର ।'' ସଙ୍ଗୀତ ଆବୃତ୍ତି କରୁଥାଉଁ । କି ଉଦ୍ଦୀପନା, ଉନ୍ମାଦନା ସେତେବେଳେ ଆମର । ପୁଲିସର ଠେଙ୍ଗାମାଡ, ଟଣା ଘୋଷରା, ବୋଟ୍ ଜୋତା ପିନ୍ଧା ପାଦରେ ଗୋଇଠା । ଖଣ୍ଡିଆ, ଖାବରା, କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ, ରକ୍ତାକ୍ତ ଶରୀର କିଛିକୁ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ ନଥିଲା । ପୁଲିସ ଅତ୍ୟାଚାର ସହି ନପାରି, ମୋ ସାଙ୍ଗ ସଂଗ୍ରାମୀମାନେ ପଳାୟନ ପନ୍ଥୀ ହେବାକୁ ବସିଲେ । 'ବାଘ ଖିଆଠାରୁ, ବାଘ ଘୋଷରା ଅଧିକ କ୍ଲେଶ ଦାୟକ ଥିଲା ।'

ଆମର କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଣାଳୀ, ବଦଳେଇବା ପାଇଁ ବିଚାର ଆଲୋଚନା ହେଲା । ୧୯୪୨ ମସିହା, ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୧ ତାରିଖ । ମୋ ପକ୍ଷରେ ଏକ ସ୍ମରଣୀୟ ଦିବସ ହୋଇ ରହିବ । ଆଜି ଜେଲ୍ ଯିବୁ ବୋଲି ଶପଥ ନେଲୁ । ଅଖ୍ୟାତ ପଲ୍ଲୀରୁ ବାହାରିଲୁ । ଆଶ୍ରମର ଅନ୍ୟମାନେ ଆମକୁ ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧାଇ ବିଦାୟ ଦେଲେ । ସେ ଦିନ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ବୈକୁଣ୍ଠ ହସି ହସି ମୋତେ ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧେଇ ଥିବା ସ୍ମୃତି, ମନରୁ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ନାହିଁ । ସେ ଆଜି ପରଲୋକରେ । ତାଙ୍କର ଅମର ଆତ୍ମା ସଦ୍‌ଗତି ପାଇଁ ଅଶ୍ରୁଳ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରୁଛି । ▸

ତୃତୀୟ କାରାବାସ

(ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ୧୫ମାସର ସଶ୍ରମ ଦଣ୍ଡ)

୧୯୪୨ ମସିହା, ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୨୧ ତାରିଖ । ଜମିଦାର ମାନଙ୍କର ରାଜସ୍ୱ ଦାଖଲ କରିବାର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନ । ବାଲେଶ୍ୱର କଚେରୀ ପ୍ରାଙ୍ଗଣରେ ବହୁ ଜନ ସମାଗମ ହୋଇଥାଏ । ବେଳ କାଳ ଉଣି ଏସ୍.ଡି.ଓ.ଙ୍କୁ ଫୁଲମାଳ ପିନ୍ଧେଇ ଦେଇ ରେକର୍ଡ, ନଥିପତ୍ର ସବୁ ଚିରି ପକାଇଲୁ । ସଂଗେ ସଂଗେ ରକ୍ତମୁଖା ପୁଲିସ ଦଳ ଆମକୁ ଟାଣି ଘୋଷାରି ନେଇ, ତାଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ଭର୍ତ୍ତିକରି ଦେଲେ । ହେଲା ବିଧା, ଗୋଇଠା, ଠେଙ୍ଗାମାଡ । ସଜ୍ଞାହୀନ ହୋଇ ପଡିଲୁ । ସେହିଦନ ମାଜିଷ୍ଟ୍ରେଟଙ୍କ କୋର୍ଟରେ ବିଚାର । ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲଖାନାରେ ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ସହିତ ୧୫ମାସ ସଶ୍ରମ କାରବାସ ଦଣ୍ଡ ଭୋଗିବାକୁ ପଡିଥିଲା । ମୋତେ ଅନକେ ଦଫାରେ ଅଭିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇ ଥିଲା । ସେହି ଦଫାଗୁଡିକ ହେଲା —

C.C. No. 4, 425/J125 1942 U/5 143, 457, to 426 IPC to V/S 38(5) DL Rulab to Inagro R.L. for on eyeat and two montsh fine Rs. 60/-.

C.D.R.L. for one month and one week on 21.09.42 ।

ଆମ ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ରବି ଭାଇ , ଅଟକ ବନ୍ଦୀ ଭାବେ ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲଖାନା ଅଧିକାର କରି ସାରିଥିଲେ । ତା ୨୧/୦୯/୧୯୪୨ରିଖ ଠାରୁ ତା୧୨/୧୦/୧୯୪୨ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲଖାନାରେ ରହିଥିଲୁଁ । ତାପର ଦିନ ଅର୍ଥାତ ତା୧୩/୧୦/୧୯୪୨ ରିଖ ରେ ପୂଜ୍ୟ ରବୀଭାଇଙ୍କ ସହିତ ଆମେ ଶତାଧିକ ବନ୍ଦୀ ବ୍ରହ୍ମପୁର ସର୍କଲ ଜେଲଖାନାକୁ ବଦଳି ହେଲୁଁ । ରେଲଗାଡିରେ ବିପ୍ଳବୀ ସଙ୍ଗୀତର ତାଳେତାଳେ ସେତେବେଳର ଉନ୍ମାଦନା, ଉଦ୍ଦୀପନା । ‘‘ଏ ଯେ ଗୁଣ୍ଡା ସରକାର, ଗୁଣ୍ଡାମି ସଙ୍ଗେ ହୁଣ୍ଡାମିର ନିତ୍ୟ କାରବାର ’’ ସଂଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା, ଉଦ୍‌ବେଳିତ ସାଗର ତରଙ୍ଗର ଆଜି ଭଟା ପଡି ଯାଇଛି । ▸

ବ୍ରହ୍ମପୁର ସର୍କଲ ଜେଲଖାନା

(ଜେଲ୍‌ଖାନା ହେଉ କି ନିର୍ବାସନ : ସାଧନାର ପୀଠ ସ୍ଥାନ)

[illegible] ଅକ୍ଟୋବର ୧୯୪୨ ମସିହା ସକାଳ ଆଠଟାରେ ବ୍ରହ୍ମପୁରରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ଜେଲ୍ ଫାଟକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାର୍ଚ୍ଚିଂ କରି କରି ଗଲୁଁ । ରବି ଭାଇ କମାଣ୍ଡିଂ ଅର୍ଡର ଦେଉଥାନ୍ତି । ତାହା ଏହି ପ୍ରକାର ଥିଲା :

ହୋସିଆର ହୋସିଆର
ନେହି ଡରେଙ୍ଗେ .... ନେହିଁ ଡରେଙ୍ଗେ
ଗୁଲି ଗୁଲାସେ .... ନେହିଁ ଡରେଙ୍ଗେ
ଲାଠିମାଡ ସେ .... ନେହିଁ ଡରେଙ୍ଗେ
ଜେଲଖାନା ସେ .... ନେହିଁ ଡରେଙ୍ଗେ
ଫାଶି କାଠ ସେ .... ନେହିଁ ଡରେଙ୍ଗେ
ହାମ୍ ସବ୍ ଜାଲିମ୍ ସେ ନେହିଁ ଡରେନେ ୱାଲେ
ହୋସିଆର୍ ହୋସିଆର୍
ଲାଲାଜୀକା ବଦଲା ଲେନା
ଭଗତ ସିଂ କା ବଦଲା ଲେନା
ଖୁଦିରାମ କି .... ବଦଲା ଲେନା
ହମ୍ ସବ୍ ଦୁସ୍‌ମନ୍ କୋ ବଦଲା ଲେନେ ୱାଲେ.....ଇତ୍ୟାଦି ମନରୁ ପାସୋରି ହୋଇ ଗଲାଣି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଉଲଗ୍ନ କରି ଯାଞ୍ଚ କରିବାପରେ ଜେଲ୍ ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କଲୁଁ । ଜାତୀୟ କବି ୰ ବୀର କିଶୋର ଦାସ, ୰ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ, ୰ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ହରିହର ଦାଶ, ୰ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ବିଶ୍ୱାସ ରାୟ (କୋରାପୁଟ ଗାନ୍ଧୀ) ୰ ମୋହନ ଦାସ, ପୁରୀ, ୰ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ, ୰ ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାରଣା, ୰ ଅନ୍ନପୂର୍ଣ୍ଣା ମହାରଣା, ୰ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ, ୰ ରାଧାନାଥ ରଥ , ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ, ୰ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ, ୰ କରୁଣାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ୰ ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ, ୰ ସଦାଶିବ ତ୍ରିପାଠୀ, ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ବନ୍ଦୀ ଥିବା ନେତୃବୃନ୍ଦଙ୍କ ସହିତ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାରଭୁକ୍ତ ଦଣ୍ଡିତ

ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀ ମାନଙ୍କର ଏକତ୍ର ରହିବା ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ନୀତି ନିୟମ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ବନ୍ଦୀ ଶାଳାରେ କଇଦୀ ଜୀବନରେ ଆମେ ଶିଖିଥିଲୁଁ । ତାହା ଏକ ଶୃଙ୍ଖଳିତ ଜୀବନ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଅଧିକ ପ୍ରେରଣା ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ପ୍ରାତଃ କାଳୀନ ପ୍ରାର୍ଥନା ଶେଷକରି ଶୌଚ କର୍ମ ପରେ ପରେ 'ଡ୍ରିଲ'ରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ସେଠାରୁ ଫେରି ଯଥାଶୀଘ୍ର ଜଳଯୋଗ ଶେଷ କରୁ । ୮ଟାରେ ରାଜନୈତିକ କ୍ଲାସରେ ଯୋଗ ଦେଉ । ଦିନ ୧୦ଟା ଯାଏଁ କ୍ଲାସ୍ ହୁଏ । ବହୁ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ଚାଲେ । ମନର ଦ୍ୱନ୍ଦ, ସଂଦେହ, ଘନ କୁଜ୍ଝଟିକା ଅନେକାଂଶରେ ଦୂରୀଭୂତ ହୁଏ । ସ୍ନାନ, ଗାଧୁଆ ସାରି, ଭୋଜନ ଶୟନ ସଂବାଦପତ୍ର ପଠନ କରୁ । ପୁଣି ୨ଟାରୁ ୪ଟା ଯାଏଁ ବିଦ୍ୟାଧ୍ୟୟନ କ୍ଲାସ୍ । ହିନ୍ଦୀ, ଇଂରେଜୀ, ତେଲଗୁ, ସଂସ୍କୃତ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଯୋଗଦେଇ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରୁ ।

ମୁଁ ଆଗ୍ରହର ସହିତ ହିନ୍ଦୀ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥିଲି । ବିଜ୍ଞ, ଜ୍ଞାନୀ, ପଣ୍ଡିତ ମଣ୍ଡଳୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାଷାଣ ପ୍ରାଚେରୀ ଘେରା, ବ୍ରହ୍ମପୁର ସର୍କଲ ଜେଲଖାନା, ଜ୍ଞାନ ବାରିଧିରେ ସର୍ବଦା ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା । ସ୍ୱଭାବ କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ-

'ଅଣଚାଶାକ୍ଷରେ ମୁହିଁ ଅଜ୍ଞାନ ଥାଇ,
ଜ୍ଞାନ ବାରିଧି ମୋହର ସମ୍ମୁଖେ,
ମୁଖେ ନଆସେ ସ୍ତୁତି ମନଦୁଃଖେ' ପରି ମୁଁ ମୂକ ଥିଲି ।

'ସମୟ ଅଟଇ ସଂପଦ ସାର, ଜୀବନ ଅଟଇ ପାଣିର ଗାର 'ପରି ସେ ବହୁମୂଲ୍ୟ ସମୟର ସଦୁପଯୋଗ ଯେ କରି ପାରିଛି, ସେ ନିଜ ଜୀବନକୁ ସେମିତି ଗଢିତୋଳି ପାରିଛି କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ଯଥାର୍ଥରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଆମ ଦେଶ ଭାରତର ରାଜନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁ ମନିଷୀମାନେ ଲୋକଲୋଚନର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆସିଛନ୍ତି ନିର୍ବାସନ, କାରାଦଣ୍ଡର ସମୟ କାଳ ହିଁ ସେମାନଙ୍କ ସାଧନାର ପୀଠସ୍ଥଳୀ ତଥା ନିଜ ଜୀବନ ଗଠନ କରିବା ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ କାରଯାଇଛି ।

ଏ, ବି କ୍ଲାସ ଅଟକ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କର ବା ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୁଷମ ଖାଦ୍ୟର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା । ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୋଟା ବଗଡା ଅନ୍ନ, କାନ୍ଦୁଳ ଡାଲି, ଏଣ୍ଡୁତେଣ୍ଡୁ ଘଣ୍ଟତିଅଣ, ଚିତାପାଣ୍ଡୁ ବା ଚାରୁପାଣି...... ବାସ୍ ଏତିକି । ସେ ଯାହା ହେଉ, ଏ ସମସ୍ତ ମିଶାମିଶି ହୋଇ ସମସ୍ତେ ସମାନ ଭାବେ ଖାଦ୍ୟ ଭୋକ୍ତା ଥିଲୁଁ । କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚ ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶ୍ରେଣୀରୁ ଆସିଥିବା ଏ, ବି କ୍ଲାସ ଅଟକ ବନ୍ଦୀମାନେ ତୃପ୍ତିଲାଭ କରି ନପାରି ସର୍ବଦା ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ରହୁଥିଲେ । ସେମାନେ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ବିଚାରକ ବନ୍ଦୀ ମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାକୁ ଭିତରେ ଭିତରେ ଜେଲ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ସହିତ ବିଚାର

ସଂଘର୍ଷ ଚଳାଇଥାନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱରର ସର୍ଦ୍ଦାର ୰ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ, ୰ କରୁଣାକର ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଅନ୍ୟତମ ଥିଲେ ।

ପ୍ରତିଦିନ ରାଜନୈତିକ କ୍ଲାସ୍‌ରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ 'ଭାରତଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନ' 'କର ବା ମର' । ଏହାରି ଉପରେ ବହୁ ତର୍କ ବିତର୍କ ହୁଏ । ଅଧିକାଂଶ ଆମେ ସୋସିଲିଷ୍ଟ ଗ୍ରୁପ୍ ଏଥିରେ ଭାଗ ନେଉଥିଲୁ । ଯିଏ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥାଉନ୍ତୁନା କାହିଁକି 'ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନ'ର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେଥିପାଇଁ 'କର ବା ମର' ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆହ୍ୱାନ ଦେଇଥିଲେ । ତେଣୁ ଜେଲଖାନା ମଧରେ ଥାଇ ଇଂରେଜଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସଂଗ୍ରାମ କରିବା ଏକ ପ୍ରକାର ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଏ, ବି ଶ୍ରେଣୀର ଅଟକବନ୍ଦୀଥିବା ଚର୍ବ୍ୟ, ଚୋଷ୍ୟ, ପେୟ, ଲେହ୍ୟରେ ପରିତୃପ୍ତି ଲାଭ କରିବାକୁ ଆସିଥିବା ମାନ୍ଦା ଦଳିଆ, ନରମ ପନ୍ଥୀ ନେତୃବୃନ୍ଦ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ପଡିଲେ ।

ଆମେରିକାର ରାଷ୍ଟ୍ରପତି 'ରୁଜଭେଲେଟ୍' ଇଂଲଣ୍ଡର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଯୁଦ୍ଧ ବିଶାରଦ ମନ୍ତ୍ରୀ 'ଚର୍ଚ୍ଚିଲ୍' ଏବଂ ରୁଷିଆର ଏକଛତ୍ରବାଦୀ ଶାସକ 'ଷ୍ଟାଲିନ୍' ମିତ୍ରପକ୍ଷ । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଜର୍ମାନୀର ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଶାସକ 'ହିଟ୍‌ଲର୍', ଇଟାଲିର 'ମୁସୋଲିନ୍' ଓ ଜାପାନର 'ଜେନେରାଲ ତୋଜୋ' ଶତ୍ରୁପକ୍ଷ । ଏହି ଦୁଇ ମହାଶକ୍ତିଙ୍କ ମଧରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ପୃଥିବୀ ମହାସମର ୧୯୩୯ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ ୩ ତାରିଖରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ୧୯୪୫ ମଇ ମାସରେ ଅବସାନ ଘଟିଲା ।

'ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନ' ବେଳେ କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଦଳ, ଇଂରେଜ ଶକ୍ତିର ପଞ୍ଚମ ବାହିନୀରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମାତୃଭୂମି, ପିତୃଭୂମି ରୁଷିଆ, ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜୟଲାଭ କଲେ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଜୟଲାଭ ହେବ । ଏଣୁ ଆବାଳବୃଦ୍ଧ ବନିତା ଇଂରେଜ ଶକ୍ତିକୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ଉଚିତ । ଏହି ପ୍ରଚାର ଚଳାଇ ଭାରତର ଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ପଛରୁ ଛୁରା ଭୁଷିବାକୁ ପଶ୍ଚାଦପଦ ହୋଇ ନଥିଲେ ।

ଦିନକର ଘଟଣା । ପ୍ରଖ୍ୟାତ ସୋସିଲିଷ୍ଟ ନେତା 'ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନ'ର ପ୍ରବକ୍ତା ବିପ୍ଳବୀ ସେନାପତି ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ ଅଟକ ବନ୍ଦୀ ଭାବେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । ସେ ୯ ନମ୍ବର ୱାର୍ଡରେ ରହୁଥିଲେ । ମୁଁ ଏବଂ ୰ ରମାନାଥ ପାଣି, (କୁରୁଡା, ବାଲେଶ୍ୱର) ଉଭୟ ଏକସ୍ଥାନରେ ୮ ନମ୍ବର ୱାର୍ଡରେ ଥାଉ । ୧୯୪୨ ନଭେମ୍ବର ମାସ ୭ ତାରିଖ, ରାତ୍ରି ୧୨ଟା ହେବ୍‌ପ୍ରାୟ । ଏଠାରେ ଜଣେ ସହବନ୍ଦୀଙ୍କ ନାମୋଲ୍ଲେଖ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ୯ନମ୍ବର ୱାର୍ଡରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେଲେ । ଆମେ ଶୋଇଥାଉ । ଜେଲଖାନା ଆଲୋକମୟ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ହଠାତ୍ ୰ ରମାନାଥ ପାଣି (ମୋତେ 'ଜୀ' ବୋଲି ଡାକନ୍ତି) ଜୀ ଜୀ ଶୋଇଛୁ କ'ଣ ? ହେଇ ଦେଖିଲଣି, ଆମ ପାଖ ୱାର୍ଡରେ ନିଆଁ ଜଳୁଛି ? ଆମେ ଆତଙ୍କିତ ହୋଇ ଡାକ ବୋବାଳି ପକାଇଲୁଁ । ସମଗ୍ର ବନ୍ଦୀ ଉଠି

ପଡିଲେ । ୯ ନମ୍ବରରୁ ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୀ ବାହାରି ଆସିଥାନ୍ତି । ଜେଲଖାନାରେ ଆଲାରାମ ଘଣ୍ଟା ବାଜି ଉଠିଲା । ସଂଗେ ସଂଗେ ଅଗ୍ନିସେବାଶମ ଦଳ ଆସି ନିଆଁକୁ ଆୟତ କରିଥିଲେ ।

ସକାଳ ହେବା କ୍ଷଣି ପୋଲିସ ଫୌଜ ଜେଲଖାନାରେ ଭର୍ତ୍ତିହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତି । ଆମ ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଟାଣି ଘୋଷାରି ବାଡ ଡିଆଁଇ ଅଲଗା କରିଦେଲେ । ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଅଟକ ନେତୃସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ ଅଲଗା ହୋଇଗଲୁ । ଅର୍ଡିନାରୀ କଇଦୀଙ୍କ ଘରେ ଜେଲ୍ ଜୀବନର ଅଧିକାଂଶ ଦିନ ଗୁଡିକ ଆମର ବିତିବାରେ ଲାଗିଲା । ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ଜେଲ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କର ଏପରି ନାରକୀୟ ଘଟଣାରେ ସୋସଲିଷ୍ଟ ଗ୍ରୁପ୍‌ର ଅଟକବନ୍ଦୀ ନେତୃବୃନ୍ଦ ଓ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ୰ ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ, ସୋରୋ, ବାଲେଶ୍ୱର ତୀବ୍ର ବିରୋଧକରି, ଜେଲ ଫାଟକରେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ କରିବା ଘଟଣା ଆଜି ମନରୁ ପାସୋରି ଯାଇନାହିଁ । ଚକ୍ରାନ୍ତକାରୀ ମାନ୍ଦା ଦଳିଆ ନେତାମାନଙ୍କୁ ଉପରୋକ୍ତ ଦୂଷିତ ପରିବେଶ 'କଂକଡାକୁ ଗୋଳିପାଣି' ସହୁଇଲା ପରି ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ତାଙ୍କର ହୀନ ଚକ୍ରାନ୍ତରେ ସଫଳତା ଲାଭ କରି ସ୍ଫୀତ ବକ୍ଷ ହୋଇ ଉଠିଥିଲେ । କବିଙ୍କ ଭାଷାରେ-

'ଭୋଗ ବିଳାସର କୀଟ ଦୁନିଆନ୍ର , ଅସାର ତପସ୍ୱୀ ତୁମେ ବଜ୍ର ସାର,
ଭୋଗ ବିଳାସଙ୍କ ଜୀବନେ ସମ୍ପନ୍ନ, କୋଟି କୋଟି ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟୟେ ସୁଗଠିତ,
ପ୍ରସାଦ ସଜ୍ଜିତ ସପରିପାଟୀରେ, ମାଟି ଦେହ ନିଶ୍ଚେ ମିଶିବ ମାଟିରେ ।'

କବିବର

ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ନନଦାନାନେହ୍ଲଧରେ ପୁରୀ, ନିମାପଡାର ଶ୍ରୀ ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି ନାମରେ ଜଣେ ଯୁବ ପ୍ରତିଭାର ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ । ଖର୍ବକାୟ ହାଡୁଆ ଶରୀର । ଭଲ ବାଗୁଡି ଖେଳନ୍ତି । ଖେଳରେ ତାଙ୍କୁ ଧରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଠିକ୍ ୪ଟା ନବାକୁଣୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟାଣି ଓଟାରି କ୍ରୀଡା ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚି ଯାଆନ୍ତି । ଦିନେ ତାଙ୍କୁ ଧରିବାପାଇଁ ଦୃଢ ସଂକଳ୍ପ କଲୁଁ । ଧରୁଧରୁ ତାଙ୍କ କହୁଣି ଆଘାତରେ ଦାନ୍ତଗୋଟି ଭାଙ୍ଗି ରକ୍ତାକ୍ତ ମୁହଁ ମୋର । ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇ ପଡି ରହିବା କଥା ମୋର 'ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି' ହୋଇ ରହିବ । ସେ ମହାଶୟ ବର୍ତ୍ତମାନ 'ଭୂଦାନ ଯଜ୍ଞ' ସଂସ୍ଥାରେ ସେବକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟରତ । ତାଙ୍କ ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଆଦର ନ ପାଇଥିଲେ ହୃତ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରିପାଇ ନ ଥାନ୍ତି ।

ଜେଲଖାନାରେ ମୁଁ ବହୁତ ଖାଉଥିଲି । ଚଳ ଚଞ୍ଚଳ ଯୁବ ସୁଲଭ ବୟସ ମୋର । ୰ ଚିନ୍ତାମଣି ପଣ୍ଡା (ସଂସ୍କୃତ ପଣ୍ଡିତ) ସା: ବିକ୍ରମ ବସବା, ବାଲେଶ୍ୱର । ଜେଲଖାନା ପ୍ରଦତ୍ତ ଖାଦ୍ୟକୁ ସେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତିଦିନ ଘୃଣା ମନରେ ଖାଉଥିଲେ । ପରିମାଣ ମଧ ଖୁବ୍ ଅଳ୍ପ ଥିଲା । ମୁଁ ତାଙ୍କରି ନିକଟରେ ନିତି ବସି ଖାଏଁ । ପେଟୁ ଆଖ୍ୟା ବହନ କରିଥିଲି ।

ମୋ ନିଜ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ସାରିବାପରେ ପଣ୍ଡିତଙ୍କ ତ୍ୟକ୍ତ ଖାଦ୍ୟ (ଭାତ, ଡାଲି, ଘଣ୍ଟ, ଚିତାପଣ୍ଡୁ ଚାରୁପାଣି) ସବୁକୁ ଉଦରସ୍ଥ କରେ । ସେତେବେଳେ କି ଅପୂର୍ବ ବଳିଷ୍ଠ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ମୋର ନଥିଲା ?

ରାତିରେ ସେମିତି ରୁଟି, ଡାଲିସ ଘଣ୍ଟ ଚିଅଣରେ ଆକଣ୍ଠ ତୃପ୍ତି ଭୋଜନ ଲାଭ କରେ । ଧନ୍ୟ ମୋର ଅତୃପ୍ତ ଉଦର ପରିକ୍ରମା । 'ଜୟୀଭାଇ' ରନ୍ଧାରନ୍ଧି ଦେବା ନେବା ଦାୟିତ୍ୱ ତୁଲାନ୍ତି । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରେ ଖାଇ ବସନ୍ତି । ପୁଣି 'ପେଟୁ'କୁ ଡକରା ଆସେ । ୨/୪ଖଣ୍ଡ ରୁଟି ସହିତରେ ଡାଲି, ଘଣ୍ଟର ସଦ୍ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏଁ । ଏମିତି ପଢାପଢି ସଂଗୀତ ପ୍ରତିଯୋଗିତା, କ୍ରୀଡା, କସରତ୍, ଭୋଜନ, ଶୟନରେ କାରାବାସର ଆୟୁର୍ବଳ କ୍ରମେ ଊଣା ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୧୨ ତାରିଖ ଘଟଣା । ଜେଲ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟ, ଅତ୍ୟାଚାର ବେନିୟମ କାର୍ଯ୍ୟରେ ପ୍ରତିବାଦ କରି ଆମେ ସକାଳଠାରୁ ୪ଟା ଯାଏଁ ଜେଲ ଫାଟକରେ ପିକେଟିଂ କରିବାକୁ ବାଧ ହୋଇଥିଲୁଁ । ଜେଲଖାନା ଅଚଳ ହୋଇପଡିଲା । ଠିକ୍ ୪ଟାବେଳେ ସଶସ୍ତ୍ର ଫୌଜ ଜେଲ ଭିତରକୁ ଧସେଇ ପଶିଲେ । ହେଲା ଲାଠି ପ୍ରହାର, ଠେଙ୍ଗା ମାଡ, ବିଧା ଗୋଇଠା ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ଆମେ ସବୁ ଛତ୍ର ଭଙ୍ଗ ଦେଇ ଏଣେ ତେଣେ ଦୌଡୁଥାଉ । କାହାର ମୁଣ୍ଡ ଫାଟିଲା, କାହାର ଗୋଡ ହାତ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଲାଠି ମାଡରେ ସଂଗ୍ରାମୀ ୰ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରା । ସା/ପୋ.: ରସାଳପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର ହାତର ହାଡ ଭାଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲା । ଜେଲ୍‌ରୁ ମୁକ୍ତି ଲାଭପରେ ଅସୁସ୍ଥ ଥିଲେ । ପରେ ପରେ ଘରେ ଥିବାବସ୍ଥାରେ ଦେହ ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ ।

ହଁ, ସେ ଦିନ ସଂଧ୍ୟାଠାରୁ ଧୂଳିଝଡ, ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟା ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ପ୍ରବାହିତ ହେବାରେ ଲାଗିଲା । ରାତ୍ରି ୧୦ଟା ବେଳକୁ ଭୀଷଣ ବୃଷ୍ଟିପାତ ସହିତ ଅଣଚାସ ପବନ । ଜେଲ୍‌ଖାନାରେ ଥିବା ବୃହଦାକାର ବଟ ଅଶ୍ୱଥ ବୃକ୍ଷ ମୂଳୋତ୍ପାଟନ ସହ ଭୂତଳଶାୟୀ ହୋଇ ପଡିଲା । ୧୩ ତାରିଖ ସକାଳ ହେବା କ୍ଷଣି ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ ଫେନିଳ ମହାସାଗର, ଉତ୍ତାଳ ତରଙ୍ଗମାଳାର ଭୀମକାନ୍ତ ରୂପ ଦେଖି ବହୁ କଇଦୀ, ରାଜନୈତିକ ବନ୍ଦୀ, ନିକଟ ପାଖ ଅଞ୍ଚଳର ବାସିନ୍ଦାମାନେ ପଳାୟନ କରିଥିଲେ । ଜେଲ୍ ଗୋଦାମ ଘର ଭାଙ୍ଗି ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । ୭ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କିଛି ଖାଇବାକୁ ପାଇ ନଥିଲୁ । ସୌଭାଗ୍ୟକ୍ରମେ କିଛି 'ଚା' 'ଚିନି' ନିରାପଦରେ ରହି ଯାଇଥାଏ । ସେହି ନାଲି ଚା'ପାଣି କ୍ଷୁଧା ତୃଷ୍ଣାର ପୋଷାକ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା କରି ପାରିଥିଲୁ । ଋଷି ପ୍ରତିମ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଚୌଧୁରୀ..... ଗୋଟିଏ ପାଣି କଖାରୁ ଖାଉଥିବା ଦୃଶ୍ୟ ଆଜିଯାଏଁ ମୋ ସ୍ମୃତିରେ ଦେଦୀପ୍ୟମାନ ହୋଇ ରହିଛି । ଭାଗବତ ବାଣୀଟେ ଯଥାର୍ଥତା-

‘ଅନ୍ନ ବିହୁନେ ହଂସ ହାନି,
ଯୋଗ ସାଧିବୁ କାହା ଘେନି ।’

ସ୍ୱର୍ଗତଃ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାଶ ନିଜ ଘରୁ କିଛି ଚାଉଳ ଆଣି ଦେବାରୁ ବନ୍ଦୀମାନେ ଭାତ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇବାକୁ ପାଉଥିଲେ । ତାହା ମଧ ପେଟ ପୂରା ନୁହେଁ । ଉଦ୍‌ବେଗ ଜନକ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ୧୫ଦିନ ପରେ ଜେଲ୍ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସମ୍ଭାଳିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ଅଧିକୃତ ‘ଗୋଆ’ ମୁକ୍ତି ସଂଗ୍ରାମର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ମୋ ବିପ୍ଳବୀ ଜୀବନର ସାଥୀ ମନୋରଞ୍ଜନ ଭୂୟାଁ, ବାଲେଶ୍ୱର ତଳମାଳ ସାଃ ଗୋପୀନାଥପୁର ଆଜି ପରଲୋକରେ । ତାଙ୍କପରି ସଂଗ୍ରାମୀକୁ ହରାଇ ମୁଁ ଶୋକାଭିଭୂତା ହୋଇ ପଡିଛି । ତାଙ୍କର ପୂର୍ଣ୍ଣଭାଇ ଡାକ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ନୀରବିତ ହୋଇଯାଇଛି ।

୧୯୪୨ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ । ପଶ୍ଚିମ ବଙ୍ଗ, ମେଦିନୀପୁର ବାସୀ ଘୂର୍ଣ୍ଣିବାତ୍ୟାରେ ସର୍ବସ୍ୱ ହରାଇଥିଲେ । ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ ମଧରେ ବଞ୍ଚି ରହିବାପାଇଁ ମଣିଷର କି ଅଦମ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ ? ବାଲେଶ୍ୱର ସହର, ମଫସଲ ଚାରିଆଡେ ନର କଙ୍କାଳ । ବୁକୁ ଫଟା କରୁଣ ଆର୍ତ୍ତନାଦ । ସେ ହୃଦୟ ବିଦାରକ ଦୃଶ୍ୟ ଆଜିଯାଏଁ ସ୍ମୃତି ପଟରୁ ଲିଭିନାହିଁ । ବାଲେଶ୍ୱର,ଶୋଭାରାମପୁର ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ପଡିଆରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଚାଳିଘର ମାନଙ୍କରେ ବାସ୍ତୁହରା ମାନଙ୍କୁ ଥଇଚାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଖାଦ୍ୟ,ପେୟ ଦିଆଯାଇ ସେବା ଶୁଶ୍ରୁଷା କରାଯାଉଥିଲା । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଚିନ୍ତାମଣି ପଣ୍ଡା (ପଣ୍ଡିତେ) ମୋ ପୂର୍ବରୁ କାରାବାସ ଦଣ୍ଡରୁ ନିଷ୍କୃତି ଲାଭ କରି ଆର୍ତ୍ତ ଆତୁର ମାନଙ୍କର ସେବାରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ । ମୁଁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ସହିତ ମିଳିତ ହେଲି । ଭାଗ୍ୟର ବିଡମ୍ବନା । ସେହି ସେବାଶ୍ରମରେ ବସନ୍ତ ରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ରାତ୍ରି ପାହିଲା ବେଳକୁ ୮/୧୦ ଜଣ ମରି ପଡିଥାନ୍ତି । ଶବ ସବୁକୁ ପୋତି ଦିଆ ଯାଉଥାଏ । ଭଗବାନ କେବେ ଯେ ଏ କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟର ଅବସାନ ଘଟାଇବେ କିଏ ଜାଣେ ? ▸

କୋରାପୁଟ ବୀର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ

(ଫାଶୀ ଖୁଣ୍ଟର ଦୃଶ୍ୟ : ବେଦନା ଦାୟକ)

୧୯୪୩ ମସିହା ମାର୍ଚ୍ଚମାସ ୨୯ ତାରିଖ । କୋରାପୁଟର ଶହୀଦ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ ଫାଶୀଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲିବାର ସେହି ଭୟଙ୍କର କାଳରାତ୍ରି । ଦିନ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କୁ ଗୃହମଧରେ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଆବଦ୍ଧ କୋଠରୀମାନଙ୍କରେ ରଖାଇ ଦିଆଗଲା । ଆମେ କୋଠରୀ ମଧରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି 'ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାୟକ ଅମର ରହେ' ଓ ବୀର ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଜିନ୍ଦାବାଦ ଧ୍ୱନି ଦେଇଥାଉ । ରାତ୍ରି ୨ଟା ହେବ ପ୍ରାୟ, ହାତରେ ଲୌହ ଶୃଙ୍ଖଳ କଳାକନାରେ ଢାଙ୍କି ଚଲାଇ ଚଲାଇ ଫାଶୀ ଗୃହକୁ ନିଆଯାଉଥିବା ବେଦନା ଦାୟକ ଦୃଶ୍ୟରେ ଆମେ ସମସ୍ତ ବନ୍ଦୀ ଶୋକାକୁଳ ହୋଇ ପଡିଥିଲୁ । ସାରା ରାତ୍ରି କାରାକକ୍ଷ ଚିତ୍କାରରେ ପ୍ରକମ୍ପିତ ହେଉଥାଏ । କେତେ ଶୋକ ସଂଗୀତର ପରିକଳ୍ପନା, ରଚନା :

'ମର ତନୁ ସିନା ମିଶିଲା ମାଟିରେ, ଗଲା ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ଅମର ଧାମେ,
ସ୍ୱର୍ଗ ଦେବଦୂତେ, ମାନବ ସ୍ୱରୂପେ, କଂପାଇଲୋ କାରା, ଜୟଗାନେ.
ନୁହେଁ ଫାଶୀଖୁଣ୍ଟ ନାମ ତା ନିଶୁଣୀ, ସରଗ ଭୂବନ ସୁଗମ ସରଣୀ...।'

ଇତ୍ୟାଦି ଗର୍ନ୍ଧବ ବାବୁଙ୍କ କବିତା, ·ନାମ ମଧ ଠିକ୍ ମନେ ନାହିଁ, କଟକ ଝାଲେପୁର ହେବ ପ୍ରାୟ ।

ମରିନାହିଁ ସେ ବୀର ମରିନାହିଁ , ମରିନାହିଁ ,
ସରଗ ଭୁବନ ତଳେ, କୋଟି ତାରକାର ମେଳେ,
ଦିନ ଶେଷ ସଞ୍ଜ ବେଳେ ରହେ ସେ ଚାହିଁ ।୧।
ଫାଶୀକାଠେ ରଚିଲା ସେ ଯୌବନର ଅଭିସାର
ନିମିଷକେ ଲିଭାଇଲା ସଞ୍ଚିତ ହୃଦୟ ତାର,
ତା ଲାଲ ଶୋଣିତ ଫୁଟେ, ପ୍ରଳୟ ଝଂକାରି ଉଠେ,
ଶତ୍ରୁଙ୍କ ପିଉଠେ ତ୍ରାହୀ ଠାବ ନ ପାଇ ।୨।
ମୁକତି ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇ, ହସି ହସି ଦେଲା ପ୍ରାଣ.,
ଭାରତର ଧୂଳିମାଟି ମନ୍ଥରି ଗଲା ତା ନାମ

ପିଇ ମୃତ ସଞ୍ଜିବନୀ, ଜଡ ଜାଗି ଉଠିଲାଣି
ସହସ୍ର 'ହିମୁ କଲ୍ୟାଣୀ' ଉଠିବେ ଚେଇଁ ।୩।
ତୁହାଇ ତୁହାଇ ଡାକେ ଫାଶୀଖୁଣ୍ଟ ଆଣ୍ଠାମାନ
ଦେଶ ମୁକ୍ତି ଲାଗି କିଏ ଆଗ ଦେବ ପ୍ରାଣଦାନ,
କରି ଜଡତା ବିନାଶ, ରଚି ଯିବ ଇତିହାସ,
ତାଙ୍କ ମହଲରୁ ବଳି କୀରତି ସେହି ।୪।
ମର ଶରୀରରେ ତାର ଥିଲା ମୃତ୍ୟୁହୀନ ପ୍ରାଣ,
ମରଣେ ବୀର ଯୁବକ ତାକୁ କରିଗଲା ଦାନ,
ପିତା ମାତା ବନ୍ଧୁଜନ ସରବେ ହୋଇଲେ ଧନ୍ୟ
ମାନବ ଥିଲା ରହିଲା ଦେବତା ହୋଇ ।୫।

(୰ ବଳରାମ ମହାନ୍ତି, ସା: ପୋ: ବାସନ୍ଦରା, କଟକ)

ଏ ମହାଶୟ 'ଗାନ୍ଧୀ ରଚନାବଳୀ' ବହୁ ପୁସ୍ତକମାନ ପ୍ରଣୟନ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ପ୍ରାଦେଶିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସଂପାଦକ ଭାବେ ମଧ ନିଜର ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଥିଲେ ।▸

କାରାଗାରରୁ ମୁକ୍ତି ଓ କାନ୍ତକବିଙ୍କୁ ଚିଠି

(ମା'ର ବାହୁନା : ଗଲାପୁତ୍ର ବାହୁଡି ନ' ଇଲା)

ତାଙ୍କ ନାମ ଠିକ୍ ମନେ ନାହିଁ । ବଲିଆପାଳର କୌଣସି ସହବନ୍ଦୀଙ୍କ ସହିତ କାରାବାସର ଅବସାନ ଘଟାଇ, ୧୯୪୩ ମସିହା ନଭେଂବର ୧୫ ତାରିଖରେ ମୁକ୍ତି ଲାଭ କଲି । ଶୀତର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ଜଣା ପଡୁଥାଏ । ଜୟୀଭାଇ (ଜୟକୃଷ୍ଣ ମହାନ୍ତି)ତାଙ୍କ ଖଦି ଚାଦର ଖଣ୍ଡିକ ଢାଙ୍କି ଦେଇ ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ଢଙ୍ଗରେ ପିଠିରେ ବିଧାଟିଏ ଉପହାର ଦେଇ ହସି ହସି ଜେଲ ଫାଟକରେ ମୋତେ ବିଦାୟ ଦେଲେ । ୫୬ ବର୍ଷ ତଳର ସ୍ମୃତି ।

'ସ୍ମୃତି ତ କଦାପି ନୁହେଁ ପିଙ୍ଗିବାର,
ଫିଙ୍ଗି ପାରିଲେ ସେ ଲଭନ୍ତା ନିସ୍ତାର ।'

ବ୍ରହ୍ମପୁର ସହରର ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ୰ ବଳରାମ ପଣ୍ଡା । ତାଙ୍କ ହୋଟେଲରେ କିଛିଦିନ ଅବସ୍ଥାନ କରି ବହ୍ମପୁର ସହର ପରିକ୍ରମା କଲୁ । ତାଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଭଦ୍ରକର ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁ ('ଡଗର' ସଂପାଦକ) ଙ୍କ ପ୍ରଦତ୍ତ ଚିଠି ତାଙ୍କ ଘରେ ଦେଲୁ । 'କାନ୍ତକବି' ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡିଥାନ୍ତି ସେତେବେଳେ । ତାଙ୍କ ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଆମକୁ ଦୁଃଖ ଲାଗିଲା । ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ କଥା ପଚାରି କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ । ପତିପ୍ରାଣା ଧର୍ମପତ୍ନୀ ତାଙ୍କ ପରିଚର୍ଯ୍ୟାରେ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ଦିନେ ରହିଲୁ । ନିରାମିଷ ସାତ୍ତ୍ୱିକ ଶାକାନ୍ନ ଖାଦ୍ୟପେୟ କେତେ ତୃପ୍ତି ଦାୟକ ସତେ ? ଆମେ ପରମ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କଲୁ ।

'ପଞ୍ଚୁଲିଙ୍ଗେଶ୍ୱର' ତୀର୍ଥସ୍ଥଳୀ । ଗୋପଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦରପୁର ଗ୍ରାମ । ବୈତାରୀ ବାବୁଙ୍କ ନାମରେ ଜଣେ ପ୍ରତିଭାବାନ ଯୁବଛାତ୍ର (ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ନାମଟି ମନେ ନାହିଁ) 'ଭାରତ ଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନ'ରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲରେ କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବୃଦ୍ଧ ମାତାଙ୍କର ସେ ଥିଲେ ଏକୋଇରବଳା ବିଶିକେଶନ । ପୁତ୍ରର ଦୁଃଖ ସୁଖ ଜଣାଇଲୁ । ସେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟି ହୋଇ ଏମିତି ବାହୁନି ବସିଲେ ଯେ , ଗାଁ ଯାକ ଲୋକ ସବୁ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇ ପଡିଲେ । ବହୁତ ବୁଝା ସୁଝା କଲା ଉତାରୁ ସେ ଶାନ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ଆମ ଖିଆପିଆ ଆୟୋଜନରେ

ଲାଗିଲେ । ଛାଡିବାକୁ ନାରାଜ । ୪/୬ଦିନ ବୁଢୀମା'ଙ୍କ ପାଖରେ ରହିଥିବାର ମନେ ଅଛି ।

ଘରକୁ ବାହୁଡିଲି । ଐତିହାସିକ ପବିତ୍ର ୧୯୪୭ ପନ୍ଦର ଅଗଷ୍ଟ... ସର୍ବତ୍ର ଆନନ୍ଦ ଉଲ୍ଲାସ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଖିଆ ପିଆ, ନାଚ ଗୀତ, ବାଣ ରୋଷ୍ଣୀରେ ଆବାଳବୃଦ୍ଧ ବନିତା ବିଭୋର ହୋଇ ପଡିଥାନ୍ତି । ପରାଧୀନତାର ଦାସତ୍ୱ ଶୃଙ୍ଖଳକୁ ଛିନ୍ନ କରି ଦେଶବାସୀ ଆଜି ସ୍ୱାଧୀନତାର ନବୀନ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଛନ୍ତି । କି ଅପୂର୍ବ ସମାବେଶ ସତେ ?

ଇତିହାସରେ ଛତ୍ରପତି ଶିବାଜୀଙ୍କ ଅନୁଚର ମାନେ ଦଳନ, ଲୁଣ୍ଠନରେ ଜାତୀୟ ସଂକଟର ପ୍ରତୀକ ହୋଇଗଲେ । ଏବଂ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଅନୁଚରମାନେ ସର୍ବସ୍ୱ ତ୍ୟାଗର ଦୀକ୍ଷାନେଇ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ନୀତିର ଚରମ ଉପାସକ ହୋଇ ପଡିଲେ ।

ଦେଶର ବହୁ ଅଗ୍ରଗତି ହୋଇଛି । ବହୁପଥ ଚାଲିବାକୁ ବାକି ରହିଛି । ବହୁ ନୂତନ ନୂତନ ସମସ୍ୟା ମୁଣ୍ଡ ଟେକୁଛି । ସମାଧାନ ହେଉଛି, ହେବ ମଧ୍ୟ । ସ୍ୱାଧୀନତାର ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଜୟନ୍ତୀ ପାଳିତ ହୋଇଯାଇଛି । ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀ ଆସୁଛି । କମ୍ପ୍ୟୁଟର ବିଜ୍ଞାନର ଯୁଗ । ମଣିଷର ଆବଶ୍ୟକତା ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଅଣ ନିଃସ୍ୱାସୀ ହୋଇପଡୁଛି ମନୁଷ୍ୟ । ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ପଡୁଛି ତାର ଆତ୍ମା ।

କଳୁଷିତ ଜୀବନ ଯାପନ ପାଇ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଅଯଥା ବ୍ୟବହାର କରି ନାନା ପଦୂଷଣ ସୃଷ୍ଟି ପରିବର୍ତ୍ତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ ପାଇଁ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ଆଦର୍ଶ ସାଂପ୍ରତିକ ଅର୍ଥନୀତିରେ ସ୍ଥାୟୀ ବିକଳ୍ପ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ଦେଇଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବାରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସାମର୍ଥ୍ୟ ବିଶ୍ୱ ପ୍ରକୃତିର ରହିଛି । ମାତ୍ର ଏହା ମଣିଷର ଲୋଭ ପୂରଣ କରି ନପାରେ । ଅର୍ଥନୈତିକ ଜଂଜାଳରେ ଜର୍ଜରିତ ବିଶ୍ୱକୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ମୁକ୍ତିର ବାସ୍ତବ ମାର୍ଗ ଦେଖାଇ ଯାଇ ଅଛନ୍ତି । ▸

* * *

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ଧୂଳିମାଟିର ଗାଁ ଭୂଇଁ

ରସାଳପୁର ଗ୍ରାମ, ତା'ର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ

'ମରକତ ପର୍ଣ୍ଣେ, ପଦ୍ମରାଗ ଫଳେ,
ଯା ବିଗ୍ରହେ ଗ୍ରାମ ସୀମାନ୍ତ ଜ୍ୱଳେ ।'

କବିବର ରାଧାନାଥ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମ ତାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଭବ ବୈଭବରେ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ମହିମା ମଣ୍ଡିତ । ଆଉ ରସାଳପୁର ଗ୍ରାମ ? ସେ କେଉଁ କାଳର କଥା । ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ 'ରସାଳ ଆମ୍ବତୋଟା'ରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା ଏ ଗ୍ରାମ । ସ୍ମୃତିର ପ୍ରତୀକ ରୂପେ 'ରସାଳପୁର' ଗ୍ରାମ ନାମରେ ନାମିତ ହୋଇଛି ଏହା ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ।

୧୯୩୦ ମସିହା, ଗ୍ରାମ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ସ୍ୱର୍ଗତ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ, ଗୁରୁଦେବ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ମୁଖ ନିସୃତ ବାଣୀ । ମୁଁ ୫ମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଛାତ୍ର ଥିଲି । ଉପରୋକ୍ତ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଛାତ୍ରମାନଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ତୋଷ ଆଣି ଦେଇ ପାରିଥିଲା ।

ଗ୍ରାମର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗ । ଝାଉଁ ବିଥୀର ବନାନୀ । ମାଟିମେଟାଳ ବିଲ । 'ଝାମୁଣିଆ ଚଢ଼' ବାସ୍ତବତାର ନିଦର୍ଶନ ହୋଇ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ଝାଉଁ ବନ ବିଥୀ ଆଜି ନାହିଁ ।

ପୂର୍ବ ଦିଗରେ ଥିବା 'ରଙ୍ଗୀ ପୋଖରୀ' । ପୋଖରୀ ହୁଡା । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ବସତି ସ୍ଥାପନ କରିଥିଲେ । ନାଆଁ ଥିଲା 'ରଙ୍ଗୀ ଶାସନ' । କାଳକ୍ରମେ ଭିଟାମାଟି ତ୍ୟାଗକରି ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ, ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଭୀମପୁର ଗ୍ରାମକୁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୋଖରୀ ରହିଛି, ଆଉ ରହିଛି 'ରଙ୍ଗୀ ଶାସନ' ନାଆଁ ।

ସେମିତି 'ଜଟିଆଣି ବାଗ୍' । କେତୋଟି ବସ୍ତି । ଜଟା, ଦାଢ଼ୀ ପରିବୃତ ଜଣେ ସନ୍ୟାସୀ : 'ଜଟିଆ ବାବା' ନାମରେ ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ରହୁଥିଲେ । ସନ୍ୟାସୀ ନାହାନ୍ତି । ଆଶ୍ରମ ବି ନାହିଁ । ଅଛି ସେହି ପୂର୍ବ ଲୋକକଥା-'ଜଟିଆଣି ବାଗ୍' ନାଆଁଟି ।

ଗ୍ରାମର ପଶ୍ଚିମାଂଶ । ବିଲମାଟି 'ବାର୍‌ହା ଚକ' । ପୋଖରୀଟି ନାଆଁ 'ବାର୍‌ହା' । ପୋଖରୀ ହୁଡା କଣ୍ଟକିତ ଘନ ଜଙ୍ଗଲ । କଥିତ ଅଛି, ଏହା ହିଂସ୍ର ବନ୍ୟ ଶୂକରଙ୍କ ବାସସ୍ଥଳୀ ଥିଲା । ତେଣୁ ପୋଖରୀଟି 'ବାର୍‌ହା' ନାମରେ ପରିଚୟ ଦେଇ, ବିଲମାଟି 'ବାର୍‌ହା ଚକ' ନାଆଁ ବହନକରି ରହିଅଛି । ପୋଖରୀଟିକୁ ସାମନ୍ତବାଦୀ ଜମିଦାରମାନେ ହସ୍ତାନ୍ତର କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଉର୍ବର କ୍ଷେତ ଜମି, 'ମହତ୍ତ୍ରାଣ ଚକ' 'ମହଦ୍ କ୍ଷେତ'ରୁ 'ମହତ୍ତ୍ରାଣ' ଅନୁମିତ ହୁଏ । ଅଧିକ ଶସ୍ୟ ଉତ୍ପାଦକ ଭୂମି । ପୂର୍ବ ନାଆଁର ଟେକ ରଖି ଏବେ ସୁଦ୍ଧା 'ମହାତ୍ତ୍ରାଣ ଚକ' ବିଲମାଟି ବିଦ୍ୟମାନ ହୋଇ ରହିଛି ।

ଏହିପରି ବହୁ ଲୋକକଥା, ପ୍ରବାଦ, କିମ୍ବଦନ୍ତୀରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ 'ରସାଳପୁର' ଗ୍ରାମ ।

ଏହି ଗାଁ ମାଟି, ମାଆଟି ମୋହର
ପାଦେ ତା' କୋଟି ଜୁହାର,
ତୋ ଗୁଣ ସୁମରି ତୋର ସେବା କରି
ବିତିଯାଉ ଦିନ କାଳ । ▸

ଗ୍ରାମର ସାଂସ୍କୃତିକ ମକର ପର୍ବ ଓ ମୁନି ମେଳା

୧୯୩୭ ମସିହା ଘଟଣା.........

ଗ୍ରାମର ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ ମକର ପର୍ବ 'ମୁନିମେଳା' କରିବା ପାଇଁ ଆମେ କେତେଜଣ ତତ୍ପର ହୋଇ ଉଠିଥିଲୁଁ । ବଙ୍ଗୋପସାଗର, ବାରୁଣୀ ସ୍ନାନ । ଫେରିବା ପଥ । ବର୍ଦ୍ଧନପୁର ଲୁଣା ପାହି । ଖୁଲ୍ଲତାତ ୰ କୃଷ୍ଣ ଜୀ । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ, ଜରାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିଥିବା ବାବୁରାମ ପଣ୍ଡା । ଭଜନ, କୀର୍ତ୍ତନ, ଛାନ୍ଦ, ଜଣାଣ, ଚଉପଦୀ ଇତ୍ୟାଦି ଆବୃତ୍ତିରେ ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିବା 'ବାବୁନନା' । ଖଞ୍ଜଣି, ମୃଦଙ୍ଗ ବାଦନରେ ପଟୁତା ହାସଲ କରିଥିବା ଏହି ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀ ବୈରାଗୀ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ସ୍ୱୟଂ ଲେଖକ । କଥା ପଡିଲା, 'ସାଂସ୍କୃତିକ ମକର ପର୍ବ ଓ ମୁନିମେଳା ପାଇଁ ।'

ଗ୍ରାମରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଜନପ୍ରିୟ ଜମିଦାର ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଗୃହ । ସଂଧ୍ୟାରେ ଆମେ ଏକତ୍ରିତ ହେଲୁଁ । ଆମ କଥା ଶୁଣି ସେ ଉଲ୍ଲସିତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଏକ ପ୍ରସ୍ତୁତି କମିଟି ଗଠନ କରାଗଲା । ସଭିଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ବାବୁନନା (ଶ୍ରୀ ବାବୁରାମ ପଣ୍ଡା), ଶ୍ରୀ ବୈରାଗୀ ଚରଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ୰ କରୁଣା କର ଜୀ, ୰ କିଣୁ ଚରଣ ସାହୁ, ୰ ବନମାଳୀ ସାହୁ, ୰ରାଧୁରଣା ପ୍ରଭୃତି କମିଟିରେ ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ଦିବସରୁ କ୍ରମାଗତ ସାତଦିନ, ଯଜ୍ଞ, ଘୃତାହୁତି, ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା, ଧର୍ମ୍ମଶାସ୍ତ୍ର ପଠନ ଇତ୍ୟାଦି ଅହୋରାତ୍ର ଲାଗି ରହିଥାଏ । ପୂଜ୍ୟ ବାବୁ ନନା ନିକଟ ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ 'ମକର ଭୋଗ' ବିତରଣ କରି, ତାଙ୍କର ଶୁଦ୍ଧ ପୂତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସଂପାଦନ କରୁଥିଲେ । ବହୁ ଦୂରଦୂରାନ୍ତ ଗ୍ରାମର ବିଶିଷ୍ଟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ 'ମେଳା'କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରାଯାଉଥିଲା । ସେମାନେ ଅତି ଉତ୍ସାହିତ ହୋଇ ମେଳାରେ ଯୋଗ ଦେଉଥିଲେ । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ; କୀର୍ତ୍ତନ ଦଳ ସହ ମେଳା ପାଇଁ ସାହାଯ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ସହିତ ଚାଉଳ, ପନିପରିବା, ଟଙ୍କା ପଇସା ଇତ୍ୟାଦି ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ଦେଉଥିଲେ । କି ଉତ୍ସାହ, ଉନ୍ମାଦନା, ଜନସାଧାରଣଙ୍କର । ଟିଣା, ମଣ୍ଡଗାଁର ଶିକ୍ଷକ, ଶିକ୍ଷାବିଦ୍ ଭାବେ ସୁପରିଚିତ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରାଧାନନ୍ଦ ଦାସ, ଶତାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ଦଳ ସହ ଆସୁଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ, ଲେଖକର ମାନସିକ ଦୃଶ୍ୟପଟରୁ ଏଯାଏଁ ଲୁଚି ଛପି, ହଜି ଯାଇନାହିଁ । ଆଉ ସେହିପରି ଗବେ ଗଡିଯାଏ ସାହାଜା ନଗର ଗ୍ରାମର ମତ୍ସ୍ୟଜୀବୀ ୰ ରାଧାମଣିଙ୍କ କୃତି ଓ କୀର୍ତ୍ତି ।

ମେଳାକୁ ଆସିବା ଶୋଭା ଯାତ୍ରା ତାଙ୍କର ଛବି ଭଳି ଆଜି ବି ଆଖି ସାମନାରେ ଭାସି ଉଠେ । କୀର୍ତ୍ତନ, ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ଦଳ ଢୋଲ, ମହୁରୀ, ବାଦ୍ୟ, ନିନାଦ ବାଣ ରୋଷଣି, ଆତସବାଜିର ଚମତ୍କାରିତା ମେଳାରେ ଚହଳ ସୃଷ୍ଟି କରିଦିଏ । ନାଆଁ ଥିଲା 'ରାଧାମଣି ଶୋଭାଯାତ୍ରା' ।

ସେ ଗୋଟିଏ ସମୟ ଥିଲା-ସେ ସମୟ ଚାଲିଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ ବିଜ୍ଞାନ, ଯାନ୍ତ୍ରିକ ସଭ୍ୟତା, ଟି.ଭି.ର ଯୁଗ । ଅତୀତର ସେହି ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଭିତ୍ତିକ, ଶିକ୍ଷା, ସଂସ୍କୃତି, ସଭ୍ୟତା ଆଜି ନାହିଁ । ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି ।

ବିବର୍ତ୍ତନ ବାଦର ପୁନର୍ବିନ୍ୟାସ । ଯେମିତି ଆଜି ରସାଳପୁର ମାଟିରେ ସଂଘଟିତ ।

ଏହି ମେଳା ନିମନ୍ତେ ଗଠିତ ମନୋନୟନ କମିଟିର ୰ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ସଭାପତି ଏବଂ ଏହି ଲେଖକ ସଂପାଦକ ଭାବେ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଥିଲୁଁ । ଏହି ଉତ୍ସବକୁ ଅଧିକ ଲୋକପ୍ରିୟ କରାଇବା ପାଇଁ 'ମୁନିଯାତ୍ରା' ଓ 'ଦୁଃଖିର ଡାକ' ନାମରେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ଛୋଟ ବହି ଲେଖି ଛାପିଥିଲି । ସ୍ୱର୍ଗତ ବାବୁରାମ ବିନ୍ଧାଣୀ ଛନ୍ଦୋବଦ୍ଧ ପଦ୍ୟାବଳୀକୁ ସୁଲଳିତ କଣ୍ଠରେ ଆବୃତ୍ତି କରି ଶ୍ରୋତାମାନଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରମୁଗ୍ଧ କରି ରଖୁଥିଲେ । ସେ ଇହଧାମରୁ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ବହୁଳ ଭାବେ ତାହା ପ୍ରଚାର, ପ୍ରସାର ଲାଭ କରିଥିଲା ସେତେବେଳେ ।

ଗ୍ରାମରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଡିଆ ଥାଏ । ସେଠାରେ 'କପିଳ ମୁନି'ଙ୍କ ନାମରେ ଏହି ସମାରୋହ ପାଳନ କରା ଯାଉଥିଲା । ପ୍ରାୟ ୨୦/୨୫ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମେଳା ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାର ସୁଦୂର ପୁରପଲ୍ଲୀ ଅଞ୍ଚଳରୁ କଳାକାର ମାନଙ୍କର ସମାବେଶ ହୁଏ । ପ୍ରସିଦ୍ଧ ପାଲା ଗାୟକ ୰ ନଟବର ବାବୁ, କଟକ ଜିଲ୍ଲା, କବାଟ ବନ୍ଧ କେଶବ ଚନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ନାମ ଉଲ୍ଲେଖ ଯୋଗ୍ୟ । ଦାସକାଠିଆ, ଚଢେୟା ନାଚ, କେଳା ତାମସା, ଅପେରା, ଯାତ୍ରା ଦଳ—ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ସମାଗମ ହୋଇଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱ ସ୍ୱ କଳା, ଅଭିନୟ, ନୃତ୍ୟ ଗୀତାଦିରେ ଜନ ମାନସ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡୁଥିଲା ।

କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ଧନୀ କୁବେର ପାଲା ପ୍ରେମୀ, ସ୍ୱର୍ଗତ ଲୋକନାଥ ପତି, ସାଃ ପଦ୍ମପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମ ବିକ୍ରମ କସବା ଗ୍ରାମର ତାଙ୍କ ଭଣଜା ୰ ମୋହନ ଶତପଥୀଙ୍କ ଗୃହରେ ଡେରା ପକାଉଥାନ୍ତି । କବି ସମ୍ରାଟ ଉପେନ୍ଦ୍ର ଭଞ୍ଜଙ୍କ ମହାନ୍ କାବ୍ୟ 'ବୈଦେହିଶ ବିଳାସ' ପାଲା ଗାୟକମାନେ ପରିବେଷଣ କରନ୍ତି । ରସ କଳ୍ପତରୁ ତଳେ ତାଙ୍କର ରସ କ୍ଷୁଧା ମେଣ୍ଟାଉଥାନ୍ତି । ନିଜ ଅଙ୍ଗ ବସ୍ତ୍ର ପାଟ ପତନୀ ଉତ୍ତରୀୟକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଉଥିଲେ ପାଲା ଗାୟକ ମାନଙ୍କ ଉପରକୁ ଭାବ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ ।

ଆଖିରେ ଲାଖି ରହିଯାଇଛି ସେ ଅଭାବନୀୟ ଦୃଶ୍ୟ । ଆଉ ସେହି ପରି ଯାତ୍ରାଭିଳାଷୀ ୰ କୃଷ୍ଣ ଦାସ (ସା: ଭୀମପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର) ସାରାରାତି ବିନିଦ୍ର ରହି, କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା ଭୁଲି ଯାଉଥିଲେ ଯାତ୍ରା ଦେଖିବାରେ ।

ଓଡ଼ିଶା ଥିଏଟରର ବିଶିଷ୍ଟ କଳାକାର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଗୌରାଙ୍ଗ ଚରଣ ଦାସ (ସା: ସିମୁଳିଆ, ମଇତାପୁର) ଦଳବଳ ସହ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ନାଟକ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଇ, ଅଗଣିତ ନର ନାରୀଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଭାଜନ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ ।

ସେ ସମୟରେ ରସାଳପୁର 'ମୁନିମେଳା ଓ ମକର ପର୍ବ'କୁ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାଣବନ୍ତ କରି ଗଢି ତୋଳି ଯାଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣଙ୍କର ନାମ ଏଠାରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ଉଚିତ ମନେ କରୁଛି ।

୧. ୰ କୃଷ୍ଣ ଦାସ, ଭୀମପୁର
୨. ୰ ଭୋଳା ନାଥ ଦାସ, ଭୀମପୁର
୩. ୰ ଦାଶରଥି ଦାସ, ଭୀମପୁର
୪. ୰ ବନମାଳୀ ଦାସ, ଭୀମପୁର
୫. ୰ ହରି ଭଜନ ଦାସ,ଭୀମପୁର
୬. ୰ ଚିନ୍ତାମଣି ସରଳ, ଭୀମପୁର
୭. ୰ ନରହରି ପାଣିଗ୍ରାହୀ,ରସାଳପୁର
୮. ୰ ଗୋବିନ୍ଦ ଜେନା, ରସାଳପୁର
୯. ୰ ଭୋଳାନାଥ ବେହେରା, ରସାଳପୁର
୧୦. ୰ ଶଚୀନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ରସାଳପୁର
୧୧. ୰ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ରସାଳପୁର
୧୨.୰ କହ୍ନେଇ ବେହେରା, ରସାଳପୁର
୧୩. ୰ ବାବୁଲାଲ ପାତ୍ର, ରସାଳପୁର
୧୪. ୰ ମାଧ ଖଣ୍ଡା, ରସାଳପୁର
୧୫. ୰ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ରସାଳପୁର
୧୬. ୰ ହାଡିବନ୍ଧୁ ବାରିକ, ଛେଳିଆପଦା, ରସାଳପୁର
୧୭. ୰ ଶତ୍ରୁଘ୍ନ ବାରିକ, ଛେଳିଆପଦା, ରସାଳପୁର
୧୮. ୰ ମାଗୁଣି ଦାସ, ରସାଳପୁର
୧୯. ୰ ବୃନ୍ଦାବନ, ରସାଳପୁର
୨୦. ୰ ହାଡିବନ୍ଧୁ, ରସାଳପୁର
୨୧. ୰ କାଳି ଚରଣ ଜୀ, ରସାଳପୁର

୨୨. ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ, ରସାଲପୁର
୨୩. ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ ସୁନ୍ଦର ଜୀ, ରସାଲପୁର
୨୪. ଶ୍ରୀ ରମାନାଥ ପାଣିଗ୍ରାହୀ,ରସାଲପୁର
୨୫. ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ମହଲି, ରସାଲପୁର
୨୬. ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଲୋଚନ ବିନ୍ଧାଣୀ, ରସାଲପୁର
୨୭. ଶ୍ରୀ ବଂଶୀଧର ଜୀ, ରସାଲପୁର
୨୮. ଶ୍ରୀ ସୁଦର୍ଶନ ଘଣ୍ଟା, ରସାଲପୁର
୨୯. ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟନାରାୟଣ ମହାପାତ୍ର, ରସାଲପୁର
୩୦. ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ବେହେରା, ରସାଲପୁର
୩୧. ଶ୍ରୀ ବିଷ୍ଣୁ ମୋହନ ପଣ୍ଡା, ଛେଳିଆପଦା, ରସାଲପୁର

ଆରମ୍ଭ ବେଳର ଉତ୍ସାହ, ଉନ୍ମାଦନା ପର ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ନଥାଏ । ଦ୍ୱୀପ ଲିଭି ଯିବାବେଳେ ଦପ୍‌କିନା ଜଳି ଉଠେ, ନିର୍ବାପିତ ହୁଏ । ଆଜି ସେହି ସ୍ଥାନ, ଅନୁଷ୍ଠାନ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ପୂର୍ବର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତା ଓ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଉତ୍ସବ ମୁଖର, ଜନ କୋଳାହଳ ନାହିଁ । ଅଛି ଏକ ନୀରବ ନିସ୍ତବ୍ଧତାପୂର୍ଣ୍ଣ ଦୁଃଖ ବିଷାଦର ଛବି । କବିଙ୍କର ଭାଷାରେ ...

'କର୍ପୂର ଯାଇଛି ପଡିଅଛି କନା,
କି ନ କରେ କାଳ ଏକ କରେ କଳନା ।' ▸

ରସାଲପୁର ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ମଧ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ

ବାଲେଶ୍ୱର ସହରର ଦକ୍ଷିଣକୁ ୧୦ ମାଇଲ ବ୍ୟବଧାନ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ନିମ୍ନ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଘୋର ଅଭାବ ଅନୁଭୂତ ହେଉଥିଲା । ୧୯୩୭ ମସିହା — ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ ଭାବେ ସ୍ୱର୍ଗତ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଗାଁରେ ଏକ ବୈଠକ ହୋଇଥିଲା । ଦକ୍ଷିଣରେ ଇଞ୍ଚୁଡି ଗ୍ରାମ, ପୂର୍ବରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ବେଳାଭୂମି ଓ ପଶ୍ଚିମରେ କୁଳିଗାଁ, ମଣ୍ଡଗାଁ । ଉତ୍ତରରେ ଗେଙ୍ଗୁଟି, ପଳାଶପୁର, ସାଉଁ ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରାମ । ଲେଖକ ସହିତ ସାଥୀ ଭାଇ ସ୍ୱର୍ଗତ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରା ଦୁଇଜଣ ମିଶି ଏହି ସଭାଟିର ଆୟୋଜନ କରିଥିଲୁଁ । ସର୍ବ ସମ୍ମତ ଭାବେ ୧୯୩୮ ମସିହା ଠାରୁ ନିମ୍ନ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେଲା । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ କମିଟି, ସ୍ୱର୍ଗତ ରମାକାନ୍ତ ଦାଶ ନାମକ ଜଣେ ଯୁବ ସଂଗଠକଙ୍କୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପଠାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାସ ସ୍ଥାନ ସୋର ଥାନା କଲ୍ୟାଣୀ ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମରେ । ରମାକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବିଶେଷ ଏବଂ ଜନସାଧାରଣ ମଧ ସହଯୋଗ କରୁଥିଲେ । ସର୍ବୋପରି ৺ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର, ৺ ବନମାଳୀ ସାହୁ, ৺ କରୁଣା କର ଜୀ, ৺ କିଣୁ ଚରଣ ସାହୁ, ৺ ଚନ୍ଦ୍ରମୋହନ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ৺ ନରହରି ପାଣିଗ୍ରାହି, ৺ ବାବୁଲାଲ ପାତ୍ର, ৺ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରା, ৺ ମଦନ ମାହାର୍ଣ୍ଣା, ৺ ଶଙ୍କର ଘଣ୍ଟା, ৺ ମାଧ ଖଣ୍ଡା, ৺ କାଳି ଚରଣ ଜୀ ଏବଂ ଲେଖକ ମଧ ବାଦ୍ ପଡି ନଥିଲେ ।

ସେ ସମୟରେ ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର ଭୋଗରାଇରୁ ସ୍ୱର୍ଗତ ବଳଭଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ଜଳେଶ୍ୱର ପାଖ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଶ୍ରୀ ଦୀନବନ୍ଧୁ ଜେନା, ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଜେନା, ଶ୍ରୀ ତ୍ରୈଲୋକ୍ୟ ନାଥ ଚୌଧୁରୀ ପ୍ରମୁଖ ଶିକ୍ଷକମାନେ ବିନା ବେତନରେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରି ଇହଲୋକରେ ଅମର ହୋଇ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି । ଖାଲି ଶିକ୍ଷାଦାନ ନୁହେଁ, ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ସଂଗ୍ରହ, ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ଘରେ ଘରେ ମୁଠି ଚାଉଳ ଆଟିକା ବସାଇବା, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହର ଉପକରଣ ସଂଗ୍ରହ ଇତ୍ୟାଦି ନାନାବିଧ କାର୍ଯ୍ୟର ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରି ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ସମୟରେ ଗୋଟିଏ ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା

ଦୁଃସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା । ବାହାର ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରୁ ପ୍ରଭୃତ ସାହାଯ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି ମିଳୁଥିଲା ।

୰ କୃଷ୍ଣ ଦାସ, ୰ ଅପ୍ରତି ଚରଣ ଦାସ, ୰ ନାଗେଶ୍ୱର ଦାସ, ୰ ପଦ୍ମଲୋଚନ (କୁଅଁରପୁର), ୰ ବନମାଳୀ ଦାସ, ୰ ଉଦୟ ନାଥ ପଢିହାରୀ (ତୁଣ୍ଡୁରା), ୰ଭୋଳାନାଥ ଦାସ, ୰ ତ୍ରିଲୋଚନ ମହାକୁଡ, ୰ଦାଶରଥି ଦାସ, ୰ ପଦ୍ମଲୋଚନ ବାରିକ, ୰ ଚିନ୍ତାମଣି ରାଉଳ (ଭୀମପୁର), ୰ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦାଶ, ୰ ହରେକୃଷ୍ଣ ବଳ (ଇଛୁଡି), ୰କୃଷ୍ଣ ଦାସ (ପଦ୍ମପୁର), ୰ ହରେକୃଷ୍ଣ ଦାସ (ବର୍ଦ୍ଧନପୁର) ପ୍ରଭୃତି ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଆଜି ଇହଧାମରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେଣି । ଏତଦ୍ ଭିନ୍ନ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହୁ ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଉକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ସଦୟ ସହାନୁଭୂତି ଦେବାରେ କୁଣ୍ଠିତ ହୋଇନଥିଲେ । ବିଦ୍ୟାଳୟର ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାମରେ ସ୍ଥାୟୀ ଜମି ଆବଶ୍ୟକ ପଡିଲା । ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗତ କମଳାକାନ୍ତ ପତି, ପିତା ୰ ଧନୀ କୁବେର ୰ ଲୋକନାଥ ପତି (ପଦ୍ମପୁର) ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ସ୍ୱଳ୍ପ ଭୂମିଦାନ କରିଥିଲେ ।

ବିଶେଷ ପ୍ରଣିଧାନଯୋଗ୍ୟ, ପ୍ରତିବର୍ଷ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଗଣପତି ଦେବ ଏବଂ ବାଗ୍‌ଦେବୀଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ଓ ବିସର୍ଜନ ରଜନୀ ଶୋଭାଯାତ୍ରା ଖୁବ୍ ସମାରୋହରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ । ଗ୍ରାମର ୰ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରା, ୰ ଶିବ ବେହେରା, ୰ କୃଷ୍ଣ ଜୀ, ପିତା ୰ ବିନ୍ଦୁ ଜୀ, ସବୁରି ପ୍ରିୟ ବାବୁନା (୰ ବାବୁରାମ ପଣ୍ଡା),୰ ଶଚୀନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ୰ ଦର୍ଶନ ବେହେରା, ୰ ଗିରିଧାରି ବେହେରା ପ୍ରଭୃତି ଟିଣା, ମଣ୍ଡଗାଁ ବାହର ଗ୍ରାମରୁ ସର୍ବଶ୍ରୀ ପ୍ରବୀଣ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ୰ ରାଧାନନ୍ଦ ଦାସ ପ୍ରମୁଖ ଶତାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ କୀର୍ତ୍ତନ ଦଳରେ ଆସିଥାଆନ୍ତି ଏବଂ ଉନିଦ୍ର ରଜନୀରେ କୀର୍ତ୍ତନ ପରିବେଷଣ କରୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରମତ୍ତ ଉଦଣ୍ଡ ନୃତ୍ୟ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରାଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମଜାଇ ଯାଇଛନ୍ତି ସେମାନେ ।

ତତ୍‌କାଳୀନ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ୰ ବଳଭଦ୍ର ମହାନ୍ତି, ପ୍ରମତ୍ତ କୀର୍ତ୍ତନ ପ୍ରେମୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରସାଦ ସେବନରେ ଆପ୍ୟାୟିତ ନକରାଇ ଛାଡୁ ନଥିଲେ । ଏହି ପଂକ୍ତି ଭୋଜନ ଶେଷ ହେଉ ହେଉ ଲୋହିତ କିରଣ ଛଟାରେ ପୂର୍ବାକାଶରେ ନବରବିଙ୍କର ଉଦୟନ ଘଟିଥାଏ । ଭୋଗରାଇ 'ଦେଉଳା ହାଟ' ସନ୍ନିକଟ, ସ୍ୱଗ୍ରାମ ସ୍ୱଗୃହରେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କାଳରେ ସେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ କଲେ । 'ରସାଳପୁର ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ମ.ଇ.ସ୍କୁଲ' ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ବଳଭଦ୍ର ବାବୁ ନିଜକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପରିଣତ କରିଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଅମର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି କାମନା କରିବା ସହିତ ମହାନ୍ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରୁଛି ।

ସ୍ୱର୍ଗତ ଲୋକପ୍ରିୟ ଜମିଦାର ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର, ୰ ଚନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ପାଣିଗ୍ରାହୀ ଓ ୰ନରହରି ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଭୂସଂପତ୍ତି ଦାନରେ ବିଦ୍ୟାଳୟଟିର ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ଖୁବ୍ କ୍ଷିପ୍ର ଗତିରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଦୁଃଖୀ ମଲୁଆଳ, ସାଃ ବିକ୍ରମ କସବା ମାଟିକାନ୍ଥ ଦେବାରେ କୁଶଳୀ ଶିଳ୍ପୀ ଭାବେ ସର୍ବଜନ ବିଦିତ ଥିଲେ । ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ଏବଂ ଦୀର୍ଘ ଇମ୍ଳ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ହେଲା । ଭୀମପୁର ଲୁଣାପାହି ଅଞ୍ଚଳରେ ବଙ୍ଗୋପସାଗର ବେଳାଭୂମି ନିବାସୀ, ପଶ୍ଚିମବଙ୍ଗର ବୁଣାଟ ଛପର ଟ୦.୧୯ ନୂ.ପ. ମଜୁରୀରେ କାମ କରି ନିଜ କର୍ମକୁଶଳତାର ପରିଚୟ ଦେଇଥିଲେ ।

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ହୋଇ, ଶେଷ ହେବାରେ କାଳ ବିଳମ୍ବ ଘଟି ନଥିଲା । ଦୋଚାଳି ବୁଣାଟ ଛପର । ଶତାଧିକ ଚାଳି ଖୁଣ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକ ପଡିଲା । ଏତିକିବେଳେ ନୀରବରେ ବସି ନଯାଇ ମୋତେ ଗୋଡ କାଢିବାକୁ ପଡିଲା । ୰ ପୂଜ୍ୟ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର, ୰ ପୂଜ୍ୟ ବନମାଳୀ ସାହୁଙ୍କ ସହିତ ମୁଁ ଯୋଗଦେଲି । ଏପ୍ରିଲ ମାସ ହେବ ପ୍ରାୟ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନ ଦିବା ୧୨ଘଣ୍ଟା ସମୟ । ନୀଳଗିରି 'ଭୂଧାର ଚଣ୍ଡୀ'ରେ ତିନିଜଣ ଯାକ ପହଞ୍ଚିଲୁ । ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଭୋଜନ ସମାପନାନ୍ତେ 'ଚାଳିଖୁଣ୍ଟ' କିଣା କିଣି ହେଲା । ବ୍ୟବସାୟୀ ଖୁଣ୍ଟ ସବୁକୁ 'ବରୁଣ ସିଂ' ଗ୍ରାମର ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଦ୍ୱାନ ବ୍ୟକ୍ତି, ଗାଣିତିକ'ଦାଶରଥି ବିଦ୍ୟାପୀଠ'ର ପ୍ରତିଷ୍ଠାତାଙ୍କ ଗୃହ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବାପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିବଦ୍ଧ ହେଲେ । ଠିକ୍ ଦିବା ୨ ଘଣ୍ଟା ଠାରୁ ପ୍ରବଳ ବୃଷ୍ଟିପାତ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଦିବା ୪ଘଣ୍ଟା ସମୟରେ ବୃଷ୍ଟିର ବିରାମ ହେବା କ୍ଷଣି, ଘର ବାହୁଡା ପଥଯାତ୍ରୀ ଭାବେ ବାହାରି ପଡିଲୁ । ବର୍ଷା ଭିଜା ମାଟିର ବାସ୍ନା । ନୀଳଗିରି ଠାରେ ସନ୍ଧ୍ୟା ଆଗତ ପ୍ରାୟ । ସେମିତି ଚାଲିଥାଉ । ଆଗକୁ 'ବାଲି ଗୋହିରି' ଗ୍ରାମ ଥାଏ । ଘନ ଅନ୍ଧକାରର ସଂଧ୍ୟା । ପଥ ମଧ ଭାଗରେ ମହାବଳର ଆବିର୍ଭାବ । ଚିକ୍ ଚିକ୍ କରି ଝଟକୁଥିବା ଶାଣଦିଆ ଆଖି । ଭୟ ଆତଙ୍କରେ ପରସ୍ପର ତିନିଜଣ କୁଣ୍ଢାକୁଣ୍ଢି ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଶରୀର ହୋଇଗଲୁଁ । 'ମା' ଭୂଧାରଚଣ୍ଡୀ'ଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଥାଉଁ । ଇତ୍ୟବସରରେ 'ମହାବଳ' ଦକ୍ଷିଣ ପାର୍ଶ୍ୱ ପଥରେ ଦ୍ରୁତ ପଦରେ ପଳାୟନ କଲା । ଭୟ ଆତଙ୍କର ଘର୍ମ ଦେହରୁ ଝରି ପଡୁଥାଏ । ମା'ଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି କରି 'ଶେରଗଡ' ବଜାରରେ ରାତ୍ରି ୧୨ଘଣ୍ଟାରେ ପହଞ୍ଚି ବିଶ୍ରାମ ନେଲୁଁ । ପ୍ରତ୍ୟୁଷରେ ସ୍ୱଗୃହ ଯାତ୍ରାପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ଦିବା ୮ଘଣ୍ଟା ସମୟରେ ପହଞ୍ଚିଲୁଁ । ଏହାହିଁ ଥିଲା, ସେଦିନର ସାମ୍ଭବ୍ୟ ଆସନ୍ନ ମୃତ୍ୟୁ ମୁଖରୁ ତ୍ରାଣ ପାଇବାର ଅହେତୁକ ଦୟା କରୁଣାର ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଦ ।

ନୂତନ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତି ଅଞ୍ଚଳବାସୀଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ, ସହାନୁଭୂତି ବହୁଭାବରେ ଉତ୍ସାହ ଉନ୍ମାଦନା ଆଣି ଦେଉଥାଏ । ଏକ ଜ୍ୟୋସ୍ନା ବିଧୌତ ଚନ୍ଦ୍ର ଚର୍ଚ୍ଚିତ ରଜନୀ । ଗ୍ରାମର ଶତାଧିକ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ 'ଚାଳିଖୁଣ୍ଟ' ସବୁକୁ ବରୁଣସିଂ

ଗ୍ରାମରୁ ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ସ୍କନ୍ଧରେ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପହଞ୍ଚାଉ [illegible]ଦନର ଜାତୀୟ ଉନ୍ମାଦନା, ବଳିଷ୍ଠ ନେତୃତ୍ୱର ଆଜି ଭଟା ପଡି ଯାଇଅଛି । ସେ ଦିନ...ଆଉ ଆଜିର ଦିନ ମଧ୍ୟରେ, ବ୍ୟବଧାନର ଦୀର୍ଘ ସରଳରେଖା.. ସ୍ପଷ୍ଟ ବାରିହୁଏ ।

ଅଶିଣ ମାସ ହେବ ପ୍ରାୟ । ଦିବା ୧୨ ଘଣ୍ଟା ସମୟ । ଗ୍ରାମର ପୂଜ୍ୟ ୰ କିଣୁ ଚରଣ ସାହୁଙ୍କ ଘର ପିଣ୍ଡାରେ ମୁଁ ବସିଥାଏ । ହଠାତ୍ ବଜ୍ରାଘାତ, ମୁଷଳଧାରରେ ବୃଷ୍ଟିପାତ । ଅତର୍କିତ ପ୍ରଚାର । କୁଟା ଛାଉଣି ଛପର, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହ ବଜ୍ରାଗ୍ନିରେ ଭସ୍ମୀଭୂତ । ଭୟ ଆତଙ୍କିତରେ ବିଭିନ୍ନ ଗ୍ରାମରୁ ଜନ ସମାବେଶ । ବଜ୍ରାଗ୍ନି ନିର୍ବାପିତ ହେଲା । ହେଲେ ମୋ ସାଥୀ ଭାଇ ୰ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ, ସା:ଭୀମପୁର ଉଚ୍ଚ ଛପରରୁ ପଦସ୍ଖଳନ ଘଟି ଭୂପତିତ ହୋଇ ଶରୀରରେ ଗୁରୁତର ବ୍ୟଥା, ବେଦନା ଭୋଗିଥିଲେ । ୰ ମଦନ ମହାର୍ଣ୍ଣା, ୰ ଶଙ୍କର ଘଣ୍ଟା, ୰ ମାଧ ଖଣ୍ଡା ପ୍ରଭୃତି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଏହି ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ଶିକାର ହୋଇ ଥିଲେ ।

ଏହି ଅଗ୍ନିଦାହ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହକୁ ଆଚ୍ଛାଦାନ ପାଇଁ ଭାବେଣି ପଡିଲା । ଏହି ଗ୍ରାମର 'ମହାଦାନି' ୰ ଶଙ୍କର ସାହୁ ଏକ କାହାଣରୁ ଅଧିକ ହେବ କୁଟା ଓ ଛଣ ଦାନକରି ଦେଇଥିଲେ । ସେ ଆଜି ସ୍ୱର୍ଗ ଧାମରେ । ତାଙ୍କ ଦାନର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ଗ୍ରାମର କୌଣସି ପରିବାରରେ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ସାମାଜିକ ଭୋଜିଭାତ ହୁଏ, ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସେ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ, ଶିକ୍ଷକ ଏବଂ ପରିଚାଳନା କମିଟିର ସଭ୍ୟବୃନ୍ଦଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରିତ କରିଥାନ୍ତି । ଭୋଜନ ପାନାହାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପ୍ୟାୟିତ କରିବା ଥିଲା ତାଂକର ପରମ୍ପରା । ବହୁବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚଳି ଆସୁଥିଲା ଆଜିର ସମାଜ, ତ୍ୟାଗ ପରଂପରାର ଦାୟାଦ ନ ହୋଇ, ଭୋଗ ପରଂପରାର ସଫଳ ପ୍ରତିନିଧି ଭାବେ ସ୍ଫୀତବକ୍ଷ ହୋଇ ଉଠୁଛି, ଭାବିଲେ ଆଜି ମନରେ କଷ୍ଟ ଆସୁଛି ।

ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମ । ସୋସିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ବୃହତ୍ସଂଗଠନ 'ଅପେରା ଯାତ୍ରା ପାର୍ଟି' ଜରିଆରେ ମୁଁ ଉକ୍ତ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଠାରୁ ସ୍ନେହ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପାଉଥିଲି । ବିଦ୍ୟାଳୟ ଉଚ୍ଚ ଗୃହର ଦୁଇଖଣ୍ଡ କାନ୍ଥ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଉଚ୍ଚତା କମାଇ ଦେବା ସ୍ଥିର ହେଲା । ତତ୍ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦିସ୍ତା ଛାଉଣି କରିବାର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମଧ ନିଆ ଯାଇଥାଏ । ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମରୁ ମଞ୍ଚ ତାଳଗଛ ପାଇଁ ମୁଁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେଇଲି । ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ବସନ୍ତ କୁମାର ଦାସ, ସା:ଶାସଙ୍ଗ, ଶିକ୍ଷକ ୰ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ବସନ୍ତପୁର, ଶିକ୍ଷକ ମଧୁସୂଦନ ପଣ୍ଡା, ବର୍ଦ୍ଧନପୁର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ଅବଦାନକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିହେବ ନାହିଁ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଥିଏଟର ହେଲା । ଟିକଟ ବିକ୍ରି ଲବ୍ଧ ଅର୍ଥ ଏବଂ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭୂସଂପତ୍ତିରୁ ଲବ୍ଧ ଧାନ ବିକ୍ରି ଅର୍ଥରେ କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ହେଉଥାଏ । ଇତ୍ୟବସରରେ ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମର

୰ ପଦ୍ମଲୋଚନ ଦାଶ, ୰ କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱାଇଁ, ୰ ଉପେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ପଣ୍ଡା, ୰ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା, ୰ କିଣ୍ଣୁ ବେହେରା, ୰ ପରମାର୍ଥୀ, ୰ ଅନାଦି ବେହେରା, ୰ ଦେବମିଶ୍ର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ମୁଁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ପ୍ରତି ପ୍ରଭାବିତ କରାଇ ପାରିଥିଲି, ଯାହା ଦ୍ୱାରାକି ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମରୁ ପ୍ରାୟ ୧୦/୧୨ଟି ମଞ୍ଜ ତାଳଗଛ କଟାଇ, ବତା,ରୁଅ, ଶେଣି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଛପର କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ମାଣ ଉପଯୋଗୀ ଉପକରଣ ଭାବେ ଆଣିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇ ପାରିଥିଲି । ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ଗଚ୍ଛିତ ଅର୍ଥ ପ୍ରାୟ ଟ୯୦୦.୦୦ (ନଅ ଶତାଧିକ) ମୁଦ୍ରା ସେତେବେଳେ କଲେଜ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ଇଂରାଜୀ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ମଧ ସାହାଯ୍ୟ କରାଯାଇଥିଲା । ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଅରୁଣ ସୁନ୍ଦର ଜୀ, ସା:ରସାଳପୁର ଏଥିରେ ନେତୃତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହଟି କୌଣସି ପ୍ରକାର ଦିସ୍ତା ଛାଉଣୀ ହୋଇଗଲା । ଏହାର ଆୟ ବ୍ୟୟ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଶୁଣାଇ ଦେବା ପାଇଁ ମୁଁ ତତ୍‌କାଳୀନ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକଙ୍କୁ କହିଥିଲି । ଉତ୍ତରରେ ସେ ମହାଶୟଙ୍କ ବକ୍ତବ୍ୟ ଥିଲା, ‘ତୁମେ ଆୟ ବ୍ୟୟ ବୁଝିଯାଇ, ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ଜଣେଇ ଦିଅ ।’ ଏହି ଆକ୍ଷେପୋକ୍ତି ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ଏ ଅନ୍ତର୍ଦାହ ନିର୍ବାପିତ ହେବାର ନୁହେଁ । ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ, ମୁଁ ମୋର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ବିନିଯୋଗ କରିଥିଲି । ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିଚାଳନା କମିଟିର ସଭ୍ୟ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଇ ଆସିଥିଲି ।

ଉକ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟର ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଁ, ସ୍ଥାୟୀ ଭୂସଂପତ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼ିଲା । ବାଲେଶ୍ୱର ସମବାୟ ବିଭାଗର ପ୍ରଶାସକ ସ୍ୱର୍ଗତ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି (ସା: ଭଦ୍ରକ) ସ୍ୱତଃ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇ ତିନି ଏକର ଜମି ଦାନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ନାମାନୁସାରେ ‘ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ମ.ଇ.’ସ୍କୁଲ ନାମକରଣ ହୋଇଛି । ଏହା ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱୀକୃତ ୬୫୮୮ ନମ୍ବର ଚିଠି ଅନୁସାରେ ତା୮.୧୨.୧୯୩୯ମସିହାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ‘ସୂତାକଟା’ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଚଳନ କରାଯାଇଥିଲା । ଲେଖକ ନିୟମିତ ଭାବେ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସୂତାକଟା ଶିକ୍ଷା ଦେଉଥିଲେ । ଦୀର୍ଘ ଅର୍ଦ୍ଧ ଶତାବ୍ଦୀ ଧରି ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସୁଖ-ଦୁଃଖ ମୁଁ ଦେଖି ଆସିଛି । ଆଜି ଏହା ସରକାରୀ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଭାବେ ଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିଛି । ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀ ମାନଙ୍କର ଏ ଜରାଗ୍ରସ୍ତ ବୃଦ୍ଧଟି ପ୍ରତି ଅନ୍ତରର ଭକ୍ତିକୁ ଏଡାଇ ନପାରି ବିଭିନ୍ନ ଜାତୀୟ ଦିବସ ମାନଙ୍କରେ ଅତିଥି ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପାଉଛି । ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶୈଶବ ଲଗ୍ନରୁ ଏଯାବତ୍ ତା’ର ସୁଖ ଦୁଃଖର ସାଥୀ ହୋଇ ଆସିଥିବା ଏ ବୃଦ୍ଧ ପ୍ରତି ଏହା ଗଭୀର ଶାନ୍ତି ଓ ଆଶ୍ୱାସନାର ବିଷୟ । ▸

ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଦର୍ଶନରେ
କାହାଣୀ ପୁରୁଷ, ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା ୰ ପ୍ରାଣନାଥ ମହାନ୍ତି

ପୂଜ୍ୟାସ୍ପଦ ସ୍ୱର୍ଗତ ପ୍ରାଣନାଥ ମହାନ୍ତି, ଆଇ. ସି. ଏସ୍. କେବେ କେଜାଣି ବାଲେଶ୍ୱରର ଜିଲ୍ଲାପାଳ ଥିଲେ । ଥରେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଦର୍ଶନରେ ଆସିଥାନ୍ତି । ସଭା ହେଲା । ଅସୁମାରି ଜନ ଗହଳି । ସେ ମହାଶୟଙ୍କର ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶ୍ନ- ପିଲାମାନେ ! ତୁମେ ସବୁ ସକାଳେ କଣ ଖାଅ ? କୌତୂହଳ ପ୍ରକାଶ କରି ପିଲାମାନେ କହିଲେ, ମୁଢ଼ି, ପିଠା, ପଖାଳ ଇତ୍ୟାଦି ଖାଉଥାଉଁ । ପୁଣି ପ୍ରଶ୍ନ -ମୁଁ କଣ ଖାଏ କହି ପାରିବ ? ହଁ,ହଁ ଦୁଧ ସହିତ ମିଠା । ମିଠା ଭଲ ଖାଦ୍ୟ ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଖାଉଥିବେ । ଅଧରରେ ସ୍ମିତ ହାସ୍ୟ ଖେଳାଇ ସେ କହିଲେ, '' ନା, ନା ମୁଁ ତା ଖାଏ ନାହିଁ । ମୁଁ ନାମାମୃତ ପାନ କରେ ।'' ସଭାସ୍ଥଳ ନିରବ, ନିଶ୍ଚଳ, ସ୍ତବ୍ଧ, ଚକିତ । ଆରମ୍ଭ କଲେ, ଆଧାତ୍ମିକ ପ୍ରବଚନ, ଆଧାତ୍ମିକ ଚିନ୍ତା, ଚେତନାର ଅମୃତମୟୀ ବାଣୀ । ସରଳ ନିରାଡମ୍ବର ବେଶ ପରିପାଟୀ, ଶାକାନ୍ନ ଭୋଜି, ଖାଦ୍ୟପେୟ । ଜଣେ ଯୁଗଜନ୍ମା କାହାଣୀ ପୁରୁଷଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ । ବାସ୍ତବରେ ଧ୍ୱଂସମୁଖା ମାନବ ଜାତିକୁ ନିସ୍ତାର କରିବାର ଦୃଢ଼ ପଦକ୍ଷେପ । ଜଗତ କଲ୍ୟାଣ ପାଇଁ ଏହିପରି ମହାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତି । ଆଧାତ୍ମିକ ସାହିତ୍ୟରେ ସେ ଜଣେ ସଫଳ ସ୍ରଷ୍ଟା, ଦ୍ରଷ୍ଟା ଭାବେ ନିଜକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଆଜି ଦିବ୍ୟଧାମରେ । ସେହି ପୁଣ୍ୟାତ୍ମାଙ୍କ ସ୍ମୃତିଚାରଣ କରି, ତାଙ୍କରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରୁଛି । ▸

୰ ନନ୍ଦ କିଶୋର ଦାସଙ୍କ ଭୂମି ଦାନର ବାର୍ତ୍ତା

ବିନୋବାଜୀ ୧୮ବର୍ଷ କାଳ ପାଦରେ ବୁଲିବୁଲି ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ 'ସର୍ବୋଦୟ ବିଚାର' ଶୁଣାଉଥିଲେ । ୪୫ ହଜାର ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲି ଚାଲି ୪୩ ହଜାର ଏକର ଜମି ସଂଗ୍ରହ କରି, ଭୂମିହୀନଙ୍କୁ ବଣ୍ଟନ କରାଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଟଙ୍କାର ଏପାଖ ସେପାଖ । ବିନୋବାଜୀ ଥିଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଜଣେ ପରମ ଶିଷ୍ୟ ।

ପୂଜ୍ୟାସ୍ପଦ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ନନ୍ଦ କିଶୋର ଦାସ । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା, ସୋର ଥାନା—'ପୁରୋବାଇ ଆଶ୍ରମ' ଥିଲା ତାଙ୍କର କର୍ମ ମନ୍ଦିର । ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାରେ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବାଚସ୍ପତି ଥିଲେ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ 'ସର୍ବୋଦୟ ବିଚାର' ଧାରା ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡିଲେ । ପରିଣତ ବୟସ । ପାଦରେ ବୁଲି ବୁଲି ଭୂମି ଦାନର ବାର୍ତ୍ତା ପ୍ରଚାର କଲେ । କେବେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସିଥାନ୍ତି । 'ସର୍ବୋଦୟ ବିଚାରଧାରା', ଅର୍ଥନୈତିକ ବୈଷମ୍ୟ ଦୂର ହୋଇ ସାମ୍ୟ ସମତାର ସମାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ରାମ ରାଜ୍ୟ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବେ ସମ୍ଭବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳ ହେଲେ 'ରାମରାଜ୍ୟ'ର ରୂପାନ୍ତର ଘଟିବ ଇତ୍ୟାଦି ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ବଳିଷ୍ଠ ସାରଗର୍ଭକ ଭାଷଣ ପ୍ରଦାନ କରିଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପରି ବହୁ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଆସି ସେମାନଙ୍କର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ତବ୍ୟ ପ୍ରଦାନରେ ବିରଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି । କାଳର କପାଳରେ ସେମାନେ ଜୁଳୁ ଜୁଳୁ ହୋଇ ଜଳୁଥିବେ, ଅନନ୍ତ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ▸

ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟର ପ୍ରଦର୍ଶନୀ ଓ ପ୍ରତିଯୋଗିତା

କେବେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀଟିଏ କରାଇଥିଲୁଁ । ନିଜେ ଲେଖକ ଏବଂ ସାଥୀ ଭାଇ ୰ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରା, ଆମେ ଦୁଇଜଣ ଗ୍ରାମେ ଗ୍ରାମେ ବୁଲିବୁଲି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଇ ପାରିଥିଲୁଁ । ସାଧାରଣ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆମ ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମନପ୍ରାଣରେ ଅଭୂତପୂର୍ବ ଉନ୍ମାଦନା । ବାଧାବିଘ୍ନ, ନିନ୍ଦା ପ୍ରଶଂସାକୁ ଖାତିର ନଥାଏ । ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ ଦିବସରେ ପ୍ରଦର୍ଶନୀର ଆରମ୍ଭ । ଗୋ-ମହିଷାଦି ଛାଗ, ପକ୍ଷୀ, ଫଳ ପୁଷ୍ପ, ଲାଠି ତରୱାର, କ୍ରୀଡ଼ା ଓ ସୂତାକଟା ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରତିଯୋଗିତା । ମନରୁ ଲିଭି ନାହିଁ ସେ ଦିନର ଦୃଶ୍ୟପଟର ସ୍ମୃତି । କିଶୋର ବୟସର ବାଳକ, ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମ ୰ ବାଇଧର ଧଡ଼ାଙ୍କ ସୁକୁମାର ପୁତ୍ର, ଶ୍ରୀମାନ୍ କରୁଣାକର ଧଡ଼ା । ଅଗ୍ନିବନାଟି କ୍ରୀଡ଼ାରେ ଦର୍ଶକ ବୃନ୍ଦ ଚମତ୍କୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ମନରେ ସ୍ମରଣ ହେଉନାହିଁ ତାଙ୍କର ନାମ । ବାଲେଶ୍ୱର ସମବାୟ ବିଭାଗର ଉଚ୍ଚ ପଦସ୍ଥ କର୍ମକର୍ତ୍ତା ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଧାର୍ମିକ ବ୍ୟକ୍ତି ସଭାପତିର ଆସନ ଅଳଙ୍କୃତ କରିଥା'ନ୍ତି । ହଠାତ୍ ସଭାପତି ଆସନରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସି ଭାବ ବିହ୍ୱଳ ହୋଇ କିଶୋର ବାଳକଟିକୁ କୋଳାଗ୍ରତ କରିନେଲେ ଏବଂ କ୍ରୀଡ଼ା ପ୍ରତିଯୋଗିତା ସମ୍ମାନରେ ପୁରସ୍କୃତ କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ । ସେ କିଶୋର ବୟସ ବାଳକ, ଆଜି ପ୍ରୌଢ଼ । ତତ୍‌କାଳୀନ ସୋର ବିଧାୟକ ନୀଳାମ୍ବର ଦାସ ଓ ସଦର ବିଧାୟକ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ଜଗ ବେହେରା ଓ ଏଇ ଲେଖକଙ୍କର ୧୯୪୮ ମସିହାର ବେସିକ୍ ସ୍କୁଲ ନିର୍ମାଣର ଘଟଣା ଆଜି ମନେ ପଡ଼ୁଛି ।

'ହଜିଲା ଦିନର ଅଭୁଲା କଥା ।' ସମୟ ସାଗର ଢେଉରେ ସେ ପାଦ ଚିହ୍ନ ସବୁ ଲିଭି ହଜି ଗଲାଣି । ସ୍ମୃତି ସବୁ ଯାହା ଜୀଇଁ ରହିଛି । ▲

ରସାଳପୁର ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ

୧୯୫୨ ମସିହା । ସର୍ଦ୍ଦାର ୰ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ଦାସ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାରେ ସଭ୍ୟଥା'ନ୍ତି । ତତ୍‌କାଳୀନ ଶିକ୍ଷା ମନ୍ତ୍ରୀ ପଣ୍ଡିତ ୰ ଲିଙ୍ଗରାଜ ମିଶ୍ରଙ୍କୁ ଆଣି ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଭିତ୍ତି ପ୍ରସ୍ତର ସ୍ଥାପନ କରାଇଥିଲେ । ଆର୍ଥିକ ଅସ୍ୱଚ୍ଛଳତାରେ ବିଦ୍ୟାଳୟଟି ଧୀର ମନ୍ଥର ଗତିରେ ଚଳି ଆସୁଥିଲା । ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ଅନୁଷ୍ଠାନର କୌଣସି ଅର୍ଥାଗମର ପନ୍ଥା ନ ଦେଖି ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇ ପଡିଲେ ।

ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମ ନିବାସୀ ୰ ବସନ୍ତ କୁମାର ଦାସଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ଆମେ କେତେ ଜଣ ୰ ବାଙ୍କ ବେହେରା ପ୍ରଭୃତି ଆଗଭର ହୋଇ ବାହାରି ପଡିଥିଲୁଁ । କିନ୍ତୁ ଅସଫଳତାର ଗ୍ଲାନିରେ ସମସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଥିଲା ।

୧୯୫୭ ମସିହାର ଦ୍ୱିତୀୟ ନିର୍ବାଚନ ସମୟ ସୋସିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରାର୍ଥୀ ଭାବେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ବିଜୟ ଲାଭ କଲେ । ପୁଣିଥରେ ହା.ଇ.ସ୍କୁଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଲାଗି ପଡିଲୁଁ । ରବି ବାବୁଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମ ମଙ୍ଗଳ କେନ୍ଦ୍ରରେ ଏକ ସାଧାରଣ ସଭା ଆହୂତ ହୋଇଥିଲା । ସେଦିନ ସେହି ସଭାରେ ପରଲୋକଗତ ନରହରି ପାଣିଗ୍ରାହୀ ସଭାପତିର ଆସନ ଅଳଙ୍କୃତ କରିଥିଲେ । ଶ୍ରୀମାନ୍ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ (ରସାଳପୁର), ଶ୍ରୀମାନ୍ କାଶୀନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ (ଚାଉଳଛଡା), ଶ୍ରୀମାନ୍ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟାମୀ ଦାସ (କୁଅଁରପୁର) ପ୍ରଭୃତି ଉଦୀୟମାନ ତରୁଣ ମାନେ ସକ୍ରୀୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେଦିନର ସେହି ଉତ୍ସାହ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଭା, ସମସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ଏକ ନୂତନ ଜାଗରଣ ଆଣି ଦେଇଥିଲା । ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ଟ୧,୭୫୦.୦୦ର ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା ଥିଲା ସେଦିନର ।

ବର୍ଷଣ ମୁଖର ରାତି..... ଅଶାନ୍ତ ଝଡ ବାତ୍ୟା । ମେଘ ମେଦୁର ଆକାଶ । ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଭୀମପୁର ଗ୍ରାମ । ଗ୍ରାମ୍ୟ ନି.ପ୍ରା. ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସଭାଟିଏ ଆହୂତ ହୋଇଥାଏ । ସ୍ୱର୍ଗତ ଦାଶରଥି ଦାସ ପ୍ରଭୃତି ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ, ଉପସ୍ଥିତ ହୋଇଥାନ୍ତି । 'ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ' ପ୍ରତିଷ୍ଠାପାଇଁ, ସାହାଯ୍ୟ ସହଯୋଗ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଥିଲୁଁ । ସବୁ ଶୁଣି ଜାଣିବା ପରେ ଆରମ୍ଭ ହେଲା... ବ୍ୟଙ୍ଗ, ବିଦ୍ରୁପ, ଥଟ୍ଟା, ପରିହାସ । ପ୍ରଶ୍ନବାଣ ? ଜଗନ୍ନାଥ ଧାମ, ପୁରୀପଣ୍ଡାଙ୍କ ଭାଷା, 'ଅଣ୍ଡାରେ କଉଡି

ନାହିଁ, ହା.ଇ.ସ୍କୁଲ କରିବାକୁ ମନ ?' ସ୍ବୂପାକୃତ ଅର୍ଥ ରଖି ହା.ଇ.ସ୍କୁଲ କରିବା କଥା ଆମକୁ ଆସି କହିବ । ଭଗ୍ନ ମନୋରଥ, ଆତ୍ମ ଗ୍ଲାନି ଏବଂ ଗଭୀର ନୈରାଶ୍ୟ ଭିତରେ ଫେରିଥିଲୁଁ ସେଦିନ । ମନେ ପଡୁଥିଲା କବି ବାଣୀ-

'ଦୁଃଖ ଯେତେବେଳେ ଆସେ ନରଭାଗ୍ୟେ
ଆସେ ସଖା ସହଚର ଘେନି ସଙ୍ଗେ ।'

ସୋସିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ନେତୃତ୍ବରେ ହା.ଇ ସ୍କୁଲ କରାଇ ନଦେବା ପାଇଁ ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଚଳାଇଲେ । ତରୁଣ ତିନି ଜଣଙ୍କ ଅଭିଭାବକଙ୍କୁ ଡକାଇ ଚାକିରୀରୁ ବାହାର କରିଦେବା ପାଇଁ ଧମକ, ଚମକ ଦେଲେ । ଫଳରେ ଉକ୍ତ ତରୁଣମାନେ ହା.ଇ.ସ୍କୁଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ସକ୍ରୀୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କଲେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟା ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା ।

''ଉଦ୍ୟମେ ନହି ସିଦ୍ଧନ୍ତି, କାର୍ଯ୍ୟାଣୀ ନଃ ମନୋରଥୈ,
ନହିଁ ସୁପ୍ତ ସିଂହସ୍ୟ, ପ୍ରବିଶନ୍ତି ମୁଖେ ମୃଗାଃ ।''

ପୁଣି ଆରମ୍ଭ ହେଲା ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ, ଆତ୍ମ ସଂକଳ୍ପ, ଆତ୍ମ ପ୍ରତ୍ୟୟ । 'ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ' ପ୍ରତିଷ୍ଠା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ଚାଲିଲା । ରସାଳପୁର ଗ୍ରାମର କର୍ମବୀର 'ଅମଡା ବାଟର ପଥିକ' ଶ୍ରୀମାନ୍ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ, ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମର ଉଦାରମନା ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା, ତତ୍‌କାଳୀନ ବିଧାୟକ ବିଜୟ କୃଷ୍ଣ ଦେ, ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଜ୍ଞାନେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦାସ (ଶାସଙ୍ଗ)ଙ୍କ ନାମ ଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ବିଶେଷ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ।

ତା୨୭.୬.୧୯୬୩ ମସିହାରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା ବିଦ୍ୟାଳୟଟି । ତା୧.୭.୧୯୬୫ ତାରିଖରେ ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିଥିଲା । ଏକ ତାତ୍‌ପର୍ଯ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା, ଏକଦା ଥଟ୍ଟା, ପରିହାସ, ବ୍ୟଙ୍ଗ ବିଦ୍ରୁପ କରିଥିବା ୰ ଦାଶରଥି ଦାସ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରାଇ ପାରିଥିଲେ । କବିତା ଦୁଇ ପଦ ଗାଇବାକୁ ଏଠାରେ ମନ ବଳୁଛି -

'ରସାଳପୁରର ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ
ଅଗ୍ରଭାଗେ ଅଗ୍ରସର,
ତ୍ୟାଗ ମାଳୀ ଧରି, ପଣ୍ଡା ରାମବାବୁ
ମିଶିଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗର ।
ବହୁ ପ୍ରତୀକ୍ଷିତ ଆଶା ଉତ୍‌କଣ୍ଠାର
ଅବସାନ ଘଟାଇଲେ,
ନୁହେଁ ସ୍ମୃତିସ୍ତମ୍ଭ,'କୀର୍ତ୍ତିର କୋଣାର୍କ'
ଗଢି ତୋଳି ଦେଇଗଲେ ।'

ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କ ଚିଠି ଆସିଲା- ଏଷ୍ଟିମେଟ୍ କମିଟି ତଦାରଖ କରିବେ । ଚେୟାରମ୍ୟାନ ୰ ଗଦାଧର ଦଳ । ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଶାଳ କାଠର ଉପକରଣ ଲାଗିବାର ନିୟମ । ଏଣୁ ତେଣୁ ଅନାବନା କାଠ ଲଗାଯାଇଥିଲା । 'ଛାଡ ହୋ.. ଯାହା ହୋଇଛି, ହୋଇଛି ।' ଏହା ଥିଲା ଦଳ ମହାଶୟଙ୍କ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ମନ୍ତବ୍ୟ ।

ପ୍ରଥମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶ୍ୟାମ ସୁନ୍ଦର ଦାସ, (ଇଚ୍ଛୁଡି) ଏବଂ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନିରଞ୍ଜନ ନନ୍ଦ (ବରୁଣ ସିଂ) ଏହି ଦୁଇଜଣ ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ପଦରେ ଥିଲେ । ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ଗତି, ପରିଚାଳନାଗତ ତ୍ରୁଟି ଯୋଗୁଁ ସେମାନେ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଯାଇଥିଲେ ।

ତା୨୭.୬.୧୯୬୩ ମସିହା । ବହୁ ବାଧାବିଘ୍ନକୁ ଏଡାଇ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦାଶ, ସା:ନୂଆପୁର ଏମ୍.ଏ. ପାଶ୍ କରି ଆସିଥାତି । 'ସୁନ୍ଦରଗଡ ସରକାରୀ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ'ର ଅଧ୍ୟାପକ ଚାକିରୀର ମୋହ ପ୍ରତ୍ୟାଖାନ କରିଥିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗତ ରାମବାବୁଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ରାମବାବୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ତାଙ୍କ ନିଯୁକ୍ତି ଚିଠିକୁ ଚିରି ଦେଇଥିଲେ । ସ୍ୱପ୍ନ ତାଙ୍କର ଥିଲା ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ହା.ଇ. ସ୍କୁଲ କରିବା ପାଇଁ । ଘରୁ ପଖାଳ ଖାଇ ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିବେ । ତାଙ୍କର ଏହି ତ୍ୟାଗ ଆଉ ଅବଦାନର ପଟାତର ନାହିଁ । ତା୨୭.୬.୬୩ରିଖରେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବା ଏହି ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଏବେ ସରକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପରିଣତ ହୋଇଛି । ସେ ମଧ ଏଠାରୁ ବଦଳି ହୋଇ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାଲିଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା, ତ୍ୟାଗପୂତ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରାୟଣତା, ସବୁଦିନ ପାଇଁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଥିବ ।

ବିରଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ : ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ତରରେ ସର୍ବପ୍ରଥମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଏହି ଉଚ୍ଚ ମାଧମିକ ବିଦ୍ୟଳୟର ବାହାର ଛାତ୍ର ରୂପେ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ, ପରୀକ୍ଷାରେ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥିବା ଛାତ୍ରମାନେ ଥିଲେ ଯଥା: ପ୍ରଥମ, ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଷ, ଶ୍ରୀ ମଧୁସୂଦନ ସାମଲ (ବଡକିଆ) ଶ୍ରୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ (ରସାଲପୁର), ଶ୍ରୀ ବାବାଜୀ ମଲ୍ଲିକ (ଭୀମପୁର), ଶ୍ରୀ ଗୋପୀନାଥ ଦାସ (ଇଚ୍ଛୁଡି) ।

ଏହା ସେ ସମୟରେ ଆମକୁ ଏକ ଆଶ୍ୱାସନା, ଆଶ୍ୱସ୍ତି ଆଣି ଦେଇଥିଲା ।

ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହ ମୋର ଦୀର୍ଘ ବର୍ଷର ସଂପର୍କ । ମୁଁ ଭାବି ପାରେନି କେଜାଣି କାହିଁକି ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନ ମୋତେ ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଉ ମମତାର ଏକ ଅତୁଟ ବନ୍ଧନ ଭିତରେ ଏ ଯାବତ୍ ବାନ୍ଧି ରଖିଛି । ଏ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଛାତ୍ର ଛାତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିବା ପାଇଁ, ସେମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ହସ ଦେଖିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଗଷ୍ଟ ୧୫ ଓ ଜାନୁଆରୀ ୨୬ ଭଳି ଜାତୀୟ ଦିବସ ମାନଙ୍କରେ ପ୍ରବନ୍ଧ, ବକ୍ତୃତା ଓ ସଂଗୀତ ପ୍ରଭୃତି ବିଭିନ୍ନ

ପ୍ରତିଯୋଗିତା ମାଧମରେ ପୁରସ୍କୃତ କରାଇବା ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ମିଷ୍ଟାନ୍ନ ବାଣ୍ଟିବାର ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ୱରୂପ ମୋର ସଂଗ୍ରାମୀ ଭତ୍ତାକୁ ସମ୍ବଳ କରି ମୋର ପିତା-ମାତାଙ୍କ ସ୍ମୃତି ରକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦୁଇ ଗୋଟି 'ଟ୍ରଷ୍ଟ ଫଣ୍ଡ' ଏହି ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ଖୋଲିବା ପରେ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଷ ଧରି ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ମ କର୍ତ୍ତାଙ୍କ ଉଦ୍ୟମ କ୍ରମେ ମୋର ସ୍ୱପ୍ନ ସାକାର ରୂପ ନେଇ ପାରିଛି ବୋଲି ମନେ କରୁଛି । ବିଦ୍ୟାଳୟର ସହକାରୀ ଶିକ୍ଷକ ମୋର ଅନୁଜ ପ୍ରତିମ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ବୈକୁଣ୍ଠ ନାଥ ଶତପଥୀଙ୍କର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ସମୟୋପଯୋଗୀ ସହଯୋଗ ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ଅନୁଷ୍ଠାନର ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରାଣକେନ୍ଦ୍ର ଏହି ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ପ୍ରତି ଅନ୍ତରର ସମସ୍ତ ଶୁଭେଚ୍ଛା, କୃତଜ୍ଞତା ଓ କଲ୍ୟାଣ ଜଣାଉଛି । ▸

ଡାଃ ଯଦୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ,ରସାଳପୁର

ତା୧୧.୬.୭୮-ରିଖ ଯୁବ ସଂଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟାଳୟ ସମ୍ମୁଖସ୍ଥ ନିମିକି ସଡକ । ନିଦାଘର ଶୀତଳ ସଂଧ୍ୟା । ବାଲେଶ୍ୱର ଗୋପାଳ ଗାଁର ସମାଜସେବକ, ଗାନ୍ଧିବାଦୀ, ସମାଜବାଦର ପ୍ରବକ୍ତା, ଭୂତପୂର୍ବ ଜନ ପ୍ରତିନିଧି ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ସଭାପତିତ୍ୱରେ ଏକ ବୈଠକ ଆହୂତ ହୋଇଥାଏ । ଆଲୋଚ୍ୟ ବିଷୟ ଥିଲା, ଏ ଅଞ୍ଚଳରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାଥମିକ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା । କିନ୍ତୁ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟରେ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ପାଇଁ ତରୁଣ ମାନଙ୍କର ଦାବି ଆଲୋଚନାର ପରିସର ଭୁକ୍ତ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ସହିତ ସଭାପତି ମହୋଦୟ ନିଜର ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । କେବଳ ଏ ଲେଖକ ବିରୋଧ କରିଥିଲେ ସ୍ତୁପୀକୃତ କାଗଜ ମୁଦ୍ରା, ବିକଳ୍ପ ଅର୍ଥାଗମ ପନ୍ଥାର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଚିତ୍ର ପାଇଁ ।

ସେଦିନ ପ୍ରଥମ ବୈଠକରେ ଉପସ୍ଥିତ ରହିଥିବା ସଦସ୍ୟମାନେ ହେଲେ :

୧. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ବାଲେଶ୍ୱର (ସଭାପତି)
୨. ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ, ରସାଳପୁର
୩. ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ଅରୁଣ ସୁନ୍ଦର ଜୀ, ରସାଳପୁର
୪. ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପଣ୍ଡା,ରସାଳପୁର
୫. ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ଭାଗୀରଥି ପଣ୍ଡା, ରସାଳପୁର
୬. ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ରମାକାନ୍ତ ପଣ୍ଡା, ରସାଳପୁର
୭. ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ରଣା, ରସାଳପୁର
୮. ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ସୁଦର୍ଶନ ଘଣ୍ଟା, ରସାଳପୁର
୯. ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ବୈରାଗୀ ଚରଣ ଜୀ, ରସାଳପୁର
୧୦. ନିଜେ ଲେଖକ

ଉତ୍ସାହ, ଉଦ୍ଦୀପନା, ପ୍ରେରଣା ଭରିଦେଇଥିଲା ତରୁଣମାନଙ୍କ ମନ-ପ୍ରାଣରେ । ପଣ୍ଡା ରମାବାବୁଙ୍କ ଆତିଥେୟତା, ମୁଢ଼ି ପାଚିଲା ଆମ୍ବରେ କ୍ଷୁଧା ନିବାରଣ କରି ୧୨ଟା ରାତିରେ ସ୍ୱନିବାସକୁ ଫେରିଥିଲେ ସଭାପତି ମହୋଦୟ ।

ତା୨୬.୬.୭୮ରିଖରେ ରସାଳପୁର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଶୁଭାରମ୍ଭ । 'ସନ୍ଧାନୀ ସଙ୍କେତ' କର୍ମବୀର ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ । ସ୍ନେହ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଆତ୍ମୀୟତା ସ୍ୱର୍ଗତ ଦେବ ବାବୁଙ୍କ ସହିତ ପୂର୍ବରୁ ତାଙ୍କର ଥିଲା । ଏଠାରେ ଦେବ ବାବୁ ଓରଫ୍ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ଉଲ୍ଲେଖ କରିବାକୁ ମନ କରୁଛି । ▸

ସ୍ୱର୍ଗତ ଦେବେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ପଣ୍ଡା

ବାଲେଶ୍ୱର ସହର ଉପକଣ୍ଠ 'ସୁନହଟ'ରେ ବାସସ୍ଥାନ ତାଙ୍କର । ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ମନ, ହାତରେ ଛତାଟିଏ ନାହିଁ । ବର୍ଷାରେ ତିନ୍ତି ବୁଡି ପହଞ୍ଚିଲୁଁ ଦେବ ବାବୁଙ୍କ ସୁନହଟ ବାସ ଭବନରେ । ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁଙ୍କୁ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି, ବିସ୍ମିତ ହୋଇ ପଡିଲେ ଦେବ ବାବୁ । ତାଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ଭଙ୍ଗୀରେ କହିଲେ, ''ବେ ଶଳା ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ ? ବର୍ଷା ଛାଡି ଯାଇଥିଲେ ଆସିଥାନ୍ତୁ ? ଇମିତି ତିନ୍ତି ବୁଡି ଆସିଲୁ କାହିଁକି ? ନେ, ନେ-ଶୁଖିଲା ଲୁଗା ପିନ୍ଧ୍, ଓଦା ଲୁଗା ବଦଳେଇ ପକା । ''କି ମନଖୋଲା କଥା । ହସଖୁସି ମିଜାଜର ମଣିଷ ଥିଲେ ସେ । ବେ...ଇମିତି କେତେ କାମ ମୋ ପାଖରେ ଥିଲା କି ତୋର ? କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ— ''ଗାଁରେ ମହାବିଦ୍ୟଳୟଟିଏ ଆରମ୍ଭ କରିଛୁଁ ।''

''ଭଲ କଥା । ହେଉ, କଣ ହେଲା ?''

''କିଛି ଆର୍ଥିକ ସହାୟତା ପାଇଁ ଭିକ ମାଗିବାକୁ ଆସିଛୁଁ ।''

''କେତେ ଟଙ୍କା ? ହେଉ ନେ, ଏଇ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ।''

ଦେବବାବୁଙ୍କର ଦୟା ଓ କରୁଣାର ହାତ ଲମ୍ବି ଆସିଥିଲା ରସାଳପୁର ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ । ଏପରି ହୃଦୟବାନ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ପ୍ରଭାବିତ କରାଇ ପାରିଥିଲେ ଲକ୍ଷାଧିକ ଟଙ୍କାର ଦାନ ପାଇବା ପାଇଁ । ବାଲେଶ୍ୱର ସିନେମା ବଜାରରେ ଥିବା ଅଟାଳିକା ଖଣ୍ଡିକୁ ଦେବ ବାବୁ ଶେଷ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବିକ୍ରି କରି ଦେବାକୁବି ପଛାଇ ନଥିଲେ । ଏହା ଜଣା ପଡିବା ମାତ୍ରେ, ବାଲେଶ୍ୱରର 'ବ୍ୟାସ ବିହାର' ପକ୍ଷରୁ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରାଇଯାଇଥିଲା । ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ଭଦ୍ରବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କୌଶଳ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ନିଜ ସିଦ୍ଧାନ୍ତରୁ ସେ ଟଳି ନଥିଲେ ।

ପିତାଙ୍କ ସ୍ମୃତିରକ୍ଷା ପାଇଁ ଗଢି ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି ଡାଃ ଯଦୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ଏଇ ରସାଳପୁର ଗ୍ରାମରେ । ଉପଯୁକ୍ତ ପିତାଙ୍କର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସନ୍ତାନର ପରିଚୟ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଆଜି ଦେବ ବାବୁ ଇହ ଧାମରେ ନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ତାଙ୍କ ପିତାଙ୍କର ସ୍ମୃତି ସ୍ୱରୂପ 'କୀର୍ତ୍ତିର କୋଣାର୍କ'ଟି ଗଢି ଯାଇଛନ୍ତି । ଥିଲା, ଆଉ ଅଛି, ଯୁଗ ଯୁଗ କାଳକାଳକୁ ରହିଥିବ । 'କୀର୍ତ୍ତି ଯସ୍ୟ ସ ଜୀବତି', ରଷି ମୁନିଙ୍କ ଆପ୍ତବାଣୀ ସେ ସାର୍ଥକ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

''ପିତା ଧର୍ମ୍ମ, ପିତା ସ୍ୱର୍ଗଃ,ପିତା ହି ପରମ ତପଃ,
ପିତରି ପ୍ରୀତିମାପନ୍ନେ, ପ୍ରିୟନ୍ତେ ସର୍ବ ଦେବତାଃ ।''

ତାଙ୍କର ତ୍ୟାଗପୂତ ଅମ୍ଳାନ ସ୍ମୃତି, ଅମର ଆତ୍ମା ପ୍ରତି, ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରୁଛି । ତାଙ୍କ ଆବର୍ତ୍ତମାନରେ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଅପୂରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବ । ▸

ସ୍ୱାଭିମାନୀ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ଗୋପାଳଗାଁ, ବାଲେଶ୍ୱର ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଉଭୟ ସଭାପତି ଓ ସଂପାଦକ ଥିଲେ । ଭିନ୍ନ ମତାଦର୍ଶର ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ । ଅଧକ୍ଷ ପଦରେ ଥିବା ଜନୈକ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଛାତ୍ର, ପଦେ କଟୁ ମନ୍ତବ୍ୟ ..... ବାସ୍ ସେତିକି, ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥିଲେ ସଂପାଦକ ପଦରୁ ।

ଆଉ ଏକ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ । ଇଞ୍ଚୁଡି ଗ୍ରାମ ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଭିକ୍ଷାବୃତ୍ତି କରି ବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଭାବେ ସେ ଥିଲେ ଅଗ୍ରଭାଗରେ । ସରକାରଙ୍କ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରାପ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସଭାପତି ପଦପାଇଁ ଅଧିକାଂଶଙ୍କ ସମର୍ଥନ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଥିଲା । ଜଣେ ମାତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି-(ସ୍ୱର୍ଗତ ଗଦାଧର ମହାକୁଡଙ୍କର) ବିରୋଧାଭାଷ, "ଇଞ୍ଚୁଡି ଗ୍ରାମରେ ଆଉ କ'ଣ ଲୋକ ନାହାନ୍ତି ? ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ସଭାପତି ହେବେ ?" ବାସ୍ ଏତିକିରେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ଚାଲି ଆସିଥିଲେ । ବହୁ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସେ ସ୍ରଷ୍ଟା । କିନ୍ତୁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପଦ ପଦବୀ ଠାରୁ ସେ ବହୁ ଦୂରରେ ।

'ବାଲେଶ୍ୱର ବ୍ୟାସ ବିହାର' । 'ଉତ୍ତର ଓଡ଼ିଶା ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟ' କମିଟିରେ ସେ ସଭ୍ୟ ଥା'ନ୍ତି । ଜଣେ ମାତ୍ର ସଭ୍ୟ ଶ୍ରୀ ଶରତ କୁମାର ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ବିରୋଧ । ସଂଗେ ସଂଗେ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଥିଲେ । ରସାଳପୁର ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଡଃ ଯଦୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ସେ ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବେ । ତାଙ୍କର ତ୍ୟାଗ, ନିଷ୍ଠା, ଆତ୍ମ ପ୍ରେରଣା, ଦୃଢ଼ ମନୋବଳ ଅସମ୍ଭବକୁ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିଥିଲା । ଏହା ତାଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତିର ପ୍ରତୀକ । ମହାନ୍ ଅବଦାନକୁ କେହି ଅସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ମନେ ପଡିଯାଏ କବି ବାଣୀ —

"ମଣିଷ ମରଇ ଦିନେ, ଦେବତା ବି ମରେ,
ସାର୍ଥକ ଜୀବନ ତାର, ଯାହାପାଇଁ ଗୋଡି ମାଟି ଝୁରେ ।"

ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଭାବେ, ସେ ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ରଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ବରୁଣ ସିଂ ଗ୍ରାମର ଦାଶରଥି ମ.ଇ. ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଇଞ୍ଚୁଡି ଗ୍ରାମର ତ୍ରିଲୋଚନ ମ.ଇ.

ବିଦ୍ୟାଳୟ, ସର୍ବୋପରି ରସାଳପୁର ଉଚ୍ଚ ମାଧମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ । ଶିକ୍ଷକତା, ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ, ପରମ୍ପରା । ବହୁ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀଙ୍କୁ ସେ ନିଜ ଆଦର୍ଶରେ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରାଇଛନ୍ତି । ଇମିତି ବହୁ ତାତ୍‌ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ରହିଛି, ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ପାଇଁ । ତାହା ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ବସିବ ।

ଜୀବନରେ ସମସ୍ତ ପଦପଦବୀକୁ ତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି । ଅର୍ଥାଗମର ପନ୍ଥା ନାହିଁ । ତଥାପି ସ୍ୱାଧୀନଚେତା ସେ । ପାରିବାରିକ ଜୀବନ ବେଶ୍ ଶାନ୍ତିପ୍ରଦ ତାଙ୍କ ପାଇଁ । ଶିକ୍ଷକ, ଶିକ୍ଷାଦାନ, ଏହି ବୃତ୍ତିରୁ ସେ ନିବୃତ୍ତ ହୋଇପାରି ନାହାନ୍ତି । ଘରୋଇଭାବେ ଶିକ୍ଷାଦାନ କରିବାରେ, ଅଦମିତ ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର ବହୁ ଅନୁଗତ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନଙ୍କର ସେ ଗୁରୁ ପଦବାଚ୍ୟ । ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ପଠନ ପାଠନରେ ନିବିଷ୍ଟ ଚିତ୍ତ, ସ୍ଥିତପ୍ରଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ପ୍ରୌଢ ବୟସ ତାଙ୍କର ତଥାପି ଯୁବ ସୁଲଭ ଉଦ୍ଦାମତାର ମହଳନ ପଡି ନାହିଁ । ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ, ଝଡଝଂଝାକୁ ଖାତିରି ନାହିଁ । ଖାଇ, ଜିପ, ବଣ ଭୂଇଁ ମାଡି ଦଳି ଚାଲିଛନ୍ତି ଯେ ଚାଲିଛନ୍ତି । ଦୁଃଖ, ହତାଶ, ନିରାଶା ତାଙ୍କୁ ସର୍ଶ କରି ନାହିଁ । ବହୁ କଥା, ଇତିହାସ ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଲେଖା ଯାଇପାରେ । ଲୋକଲୋଚନର ଅନ୍ତରାଳରେ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି ସେ ଉନ୍ମୋଚନ କରିବା ପାଇଁ ଗୁଣମୁଗ୍ଧ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀମାନେ ଆଗେଇ ଆସନ୍ତୁ । ପ୍ରତିମା ନୁହେଁ, ସେ ପ୍ରତିଭାର ପୂଜା ହେଉ ଆଜିର ଆହ୍ୱାନ ।

'ଦୁଃଖେ ଅନୁଦ୍‌ବିଗ୍ନମନ, ସୁଖରେ ବିଗତସ୍ପୃହ,
ରାଗ, ଭୟ, କ୍ରୋଧ ଶୂନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ହେଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ।'

ଦେଶ, ଜାତି, ସମାଜ, ତାଙ୍କ ଆଦର୍ଶରେ ଆଗାମୀ ସକାଳର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ । ସରସ, ସୁନ୍ଦର ପରିମାର୍ଜିତ ଜୀବନ ଯାପନର ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଦେଇ ଚାଲନ୍ତୁ । ଏହା ହେଲେ ଅସଂପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟର ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିବ । ପୂର୍ବାହ୍ନ, ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଜୀବନରେ କେତେ ନିନ୍ଦା, ପ୍ରଶଂସା, ଖ୍ୟାତି, ଅପଖ୍ୟାତି । ଅପରାହ୍ନର ଜୀବନ ଶାନ୍ତି, ସନ୍ତୋଷ, ସୁଖ ସମୃଦ୍ଧିର ଦିନ ରୂପେ ଅତିବାହିତ ହେଉ । ତାଂକର ଦୀର୍ଘ ନିରାମୟ ଜୀବନ କାମନା କରୁଛି । ▸

ବିଜ୍ଞ, ବିଦ୍ୱାନ, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ । ପିତା ୰ ଶିବ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ । ଚନ୍ଦାମୁଣ୍ଡ । ଗାଁରେ ନଣ୍ଡା ନନା ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ଥିଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ନ ହେଉଣୁ ତାଙ୍କ ଘର ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡା ମୋର ଆଡ୍‌ଡାସ୍ଥଳୀ ଥିଲା । ପହଞ୍ଚିଲା କ୍ଷଣି ଚା'ର ବରାଦ । ମାଆ ତାଙ୍କର କୁଳୀନ ସମ୍ଭ୍ରାନ୍ତ ବଂଶଜ କନ୍ୟା । ବାଙ୍କେଶ୍ୱର ଗ୍ରାମ । ୰ କ୍ଷେତ୍ର ମୋହନ ତ୍ରିପାଠୀଙ୍କ ଭଗିନୀ । ଭାଉଜ ସଂପର୍କୀୟା ହେବେ ମୋର । ସୋସିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମହିଳା ନେତ୍ରୀ ଭାବେ ଗାଁରେ ସୁପ୍ରତିଷ୍ଠିତା ଥିଲେ ସେ ।

ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ, ଦାରିଦ୍ର୍ୟର କଷାଘାତ ମଧ୍ୟରେ ନିଜକୁ ଗଢି ତୋଳି ପାରିଛନ୍ତି । ନିଜ ଗ୍ରାମର ୰ ଚନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀମାନ୍ ରମାନାଥ ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କୁ ଅଧ୍ୟାପନା କରି ନିଜେ ଅଧ୍ୟୟନ କରୁଥାନ୍ତି । ପ୍ରଥମଥର ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ପରୀକ୍ଷାରେ ଅକୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମର ଉଦାରମନା ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଧାନଚାଉଳ ବ୍ୟବସାୟ ବିପଣୀ ଗୃହ ଏବଂ ବାଲେଶ୍ୱର ବାଣୀଭବନ.. ତାଙ୍କର କୃପା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେଠାରେ ରହି ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତିତ୍ୱ ଲାଭ କଲେ ।

ମୌଳିକ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ ଶିକ୍ଷକତା ଚାକିରୀ । ଦୃଢ ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତି ତାଙ୍କର । ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ । 'ଯେ ନିଜକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଭଗବାନ ତାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।' ଏହି ଆପ୍ତବାଣୀକୁ ସେ ପ୍ରତିପାଦନ କରି ପାରିଛନ୍ତି ଘରୋଇଭାବେ । ଆଇ.ଏ., ବି.ଏ., ବି.ଏଡ. ପରୀକ୍ଷା ଦେଇ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ଏବଂ ଦୀର୍ଘ ବର୍ଷର ଶିକ୍ଷକତା ପରେ ବାଲେଶ୍ୱର ସରକାରୀ ଜିଲ୍ଲା ସ୍କୁଲରୁ ଶିକ୍ଷକତାରୁ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କଲେ । ଏହା ଏକ ବିରଳ ଆଦର୍ଶ । ଆଗାମୀ ପୀଢିର ଯୁବ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ଏହା ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁ । ଅନୁପ୍ରେରଣା ଦେଉ । ଧୀର, ନମ୍ର, ବିନୟୀ ଭାବ, ଏହା ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ସଦ୍‌ଗୁଣ । ମୁଁ କେବେ ଥରେ ତାଙ୍କୁ 'ଖଡି' ଛୁଆଁଇ ଥିଲି । ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ସେ ମୋତେ 'ଗୁରୁ'ର ସମ୍ମାନ ଦେବାରେ ସାମାନ୍ୟତମ ତ୍ରୁଟି କରି ନାହାନ୍ତି ।

ଏବେ ପ୍ରୌଢ ବୟସ । ଛ' ଦିନକୁ ନ' ରୋଗ । ସୁସ୍ଥ, ନିରୋଗ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସହିତ ଦୀର୍ଘ ଜୀବନ କାମନା କରୁଛି । ଭଗବାନ ସର୍ବଦା ତାଙ୍କୁ ସହାୟ ହୁଅନ୍ତୁ । ପାଞ୍ଚ ପୁତ୍ର,

ଏକ ପୁତ୍ରୀର ଜନକ । ସମସ୍ତ ପୁତ୍ର ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷିତ, ସରାକୀର ଚାକିରି, ଚାରୁକଳାବିତ୍, ଚିକିତ୍ସକ ଭାବେ ନାନା ପଦ ପଦବୀରେ ଅଧିଷ୍ଠିତ ରହି ସେମାନେ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ନିଜ ନିଜ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି ।

ଶେଷରେ 'ରସାଳପୁର ଡଃ ଯଦୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ'ର ସଂପାଦକ ପଦ ଗ୍ରହଣ । ବହୁ ଉନ୍ନତିମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । ବିଶେଷ କରି ଜାତିର ପିତା ଗାନ୍ଧି ମହାତ୍ମା ଏବଂ ତାଙ୍କ ପଟ୍ଟ ଶିଷ୍ୟ ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଉଭୟଙ୍କର ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଛନ୍ତି ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ପରିସରରେ । ସମ୍ମାନନୀୟ ଅଧକ୍ଷ, ଅଧ୍ୟାପକ, ଅଧ୍ୟାପିକା, ତରୁଣ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ତାଙ୍କର ପଦାଙ୍କ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତୁ । ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ପାଆନ୍ତୁ । ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତି ତାହାହେବ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ମାନ । ପୂଜ୍ୟପୂଜାର ସାର୍ଥକତା । ▸

ସାନ ସାପର ବିଷ ଅଧିକ

ଏ ପ୍ରସଙ୍ଗଟି ମୁଁ ଏଠାରେ ଉପସ୍ଥାପନ କରୁଛି ଏ ଗ୍ରାମର ଶ୍ରୀମାନ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀଙ୍କ ସଂପର୍କରେ । ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଆମ୍ ସଂକଳ୍ପ । ଆମରଣ ଅନଶନ ମୋତେ ସେତେବେଳେ ଅଭିଭୂତ କରିଥିଲା । ସ୍ୱର୍ଗତଃ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଉତ, ବିଧାନ ସଭାରେ ଜନ ପ୍ରତିନିଧି । ତାଙ୍କ ସରକାରୀ ବାସ ଭବନରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ କାଳ ବିଳମ୍ବ ନକରି ତୁରନ୍ତ ରସାଳପୁର 'ଡାଃ ଯଦୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ'କୁ ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ, ତା ୧୫.୨.୧୯୮୦ ମସିହାରେ ।

ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଗଢି ତୋଳିବା ପାଇଁ ପୃଷ୍ଠପୋଷକତା ଗ୍ରହଣ କରିଥିବା ଅନଳସ କର୍ମ ଶ୍ରମର ଉଦ୍ୟୋକ୍ତାମାନେଥିଲେ :

୧. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ଗୋପାଳଗାଁ, ବାଲେଶ୍ୱର
୨. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ, ରସାଳପୁର
୩. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗୌରାଙ୍ଗ ଚରଣ ଦାଶ, ନୂଆପୁର
୪. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନରେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦାଶ, ଣାସଙ୍ଗ
୫. ସ୍ୱର୍ଗତଃ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଉତ, ସାହାଦା
୬. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭଗୀରଥି ପଣ୍ଡା, ଛେଳିଆପଦା
୭. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ବିଷ୍ଣୁ ମୋହନ ପଣ୍ଡା, ଛେଳିଆପଦା
୮. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ କୁମାର ପଣ୍ଡା, ଛେଳିଆପଦା
୯. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କିଶୋର ଚନ୍ଦ୍ର ମହାପାତ୍ର, ମହାରାଜପୁର, ଖନ୍ତାପଡା
(ଭୁବନେଶ୍ୱର ସରକାରୀ ଦପ୍ତରରେ ଫାଇଲକୁ ଗତିଶୀଳ କରାଇବା ଗୁରୁ ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ।)
୧୦. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅନ୍ନଦା ପ୍ରସାଦ ଦାସ, କୁଳିଗାଁ
୧୧. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରଘୁନାଥ ଶତପଥୀ, ତୁଣ୍ଡରା
୧୨. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅରୁଣ ସୁନ୍ଦର ଜୀ, ରସାଳପୁର
୧୩. ୰ ଯଦୁନାଥ ମହାପାତ୍ର, ରସାଳପୁର
୧୪. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ତ୍ରିଲୋଚନ ବିନ୍ଧାଣୀ, ରସାଳପୁର
୧୫. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରଜନୀକାନ୍ତ ସାହୁ, ରସାଳପୁର

୧୬. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଶ୍ୱିନୀ କୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ରସାଳପୁର
୧୭. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ପ୍ରଧାନ, ରସାଳପୁର
୧୮. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ରଣା, ରସାଳପୁର
୧୯. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ରସାଳପୁର
୨୦. ଲେଖକ (ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ବିରୋଧ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି)
('ଗୋଠ ମାଡିଲେ ଖଣ୍ଡିଆ ମାତେ' ପ୍ରବାଦ ପରି, ଉଦ୍ୟୋକ୍ତା ମାନଙ୍କ ପଛରେ ଘୋଷାରି ହୋଇ ଧାଇଁଥିଲା ।)

ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର କେତେଜଣ କର୍ମକର୍ତ୍ତାଙ୍କ ନାମ :

୧. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ, ଗୋପାଳଗାଁ : ପ୍ରଥମ ସଭାପତି
୨. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ, ରସାଳପୁର : ପ୍ରଥମ ସଂପାଦକ
୩. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଯଦୁନାଥ ମହାପାତ୍ର, ରସାଳପୁର : ଦ୍ୱିତୀୟ ସଭାପତି
୪. ୰ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଉତ, ସାହାଦା : ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂପାଦକ
୫. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ରସାଳପୁର : ତୃତୀୟ ସଂପାଦକ
୬. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଭାଗୀରଥି ପଣ୍ଡା, ରସାଳପୁର : ପ୍ରଥମ ଅଧକ୍ଷ

ପ୍ରଥମ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା : ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମ ବର୍ଦ୍ଧନପୁରର ବିଶିଷ୍ଟ ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ସତ୍ୟ ନାରାୟଣ ପଣ୍ଡାଙ୍କର ଟ୫୦୦.୦୦ଦାନ ଏବଂ ମୋର କନିଷ୍ଠ ଅନୁଜ ୰ ବୈକୁଣ୍ଠ ଚରଣ ଜୀ, ସମବାୟ ସମିତିରୁ ଋଣ ଗ୍ରହଣ କରି ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ସେ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଚିତ୍ତରେ ଟ୫୦୦.୦୦ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ଦାନ ଦେଇଥିଲେ । ଏହା ସେ ବେଳେ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରତ ଉଦ୍ୟୋକ୍ତା ମାନଙ୍କୁ ବିପୁଳ ଉତ୍ସାହ, ପ୍ରେରଣା,ଉଦ୍ଦୀପନା ଆଣି ଦେଇଥିଲା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା : ଶାସଙ୍ଗ ଗ୍ରାମ, ରସାଳପୁର ଗ୍ରାମଠାରୁ ୩ ମାଇଲ ଦୂର । ତରୁଣ ଯୁବକ ଶ୍ରୀ ବରେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦାସ, 'ଚାନ୍ଦିପୁର' ପ୍ରୁଫ ଅଫିସରେ ଚାକିରି କରନ୍ତି । ସକାଳର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଉଇଁବା ଆଗରୁ, ଗ୍ରାମରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ ହୁଅନ୍ତି । ଉଦ୍ୟୋକ୍ତା ମାନଙ୍କୁ ସଂଗଠିତ କରନ୍ତି । ଚାନ୍ଦା, ଦେବା ପାଇଁ ଗ୍ରାମରୁ ଗ୍ରାମକୁ ପଦଯାତ୍ରା ପରିକ୍ରମା କରନ୍ତି । କି ଉତ୍ସାହ, ଉନ୍ମାଦନା ତାଙ୍କର । ଯୁଗେ ଯୁଗେ ଏହିପରି ତରୁଣମାନେ ଜନ୍ମ ନିଅନ୍ତୁ ଏଇ ଧୂଳିମାଟିର ଧରାକୁ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିବା ପାଇଁ । ମଣିଷର ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହେଉ । ତାଙ୍କର ଦୀର୍ଘ ଜୀବନ କାମନା କରି, ଶତ ସହସ୍ର ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଛି ।

ଦୃକ୍‌ପାତ :

୧. ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ପ୍ରଥମ ବୈଠକ : ତା୧୧.୦୬.୭୮
୨. ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଶୁଭାରମ୍ଭ : ତା୨୬.୦୬.୭୮
୩. ସରାକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି : ତା୧୫.୦୨.୮୦ ▸

ଆମ ଗାଁ ଡାକ୍ତରଖାନା :
'ଚିନ୍ତାମଣି ଦାତବ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟ'

(୧)

ସ୍ୱାମୀ, ସ୍ତ୍ରୀ ଦି ପ୍ରାଣୀ
ନଥିଲେ ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ତାଙ୍କର,
କୋଳ ମଣ୍ଡନ କରିବା ପାଇଁ
ଦୁଃଖ ଥିଲା ଏତିକି କେବଳ ।
ଜୀବନ ଯାତ୍ରା ପଥରେ
ଦୁଇ ସହଯାତ୍ରୀ,
ସହଯାତ୍ରିଣୀ
ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ ପାଇଁ,
ଡାଲି, ମସଲାର ଦୋକାନ
'ତ୍ରିବେଣୀ ଭାଉଜ'
କିଣା ବିକା କରନ୍ତି ।
କେବେ କେତେବେଳେ
ଆଉ ଚିନ୍ତା ଭାଇ,
'ଶ୍ରମହିଁ ଧରମ' ଥିଲା ତାଙ୍କର
ବିଇ ଚାଷଭୂମି ।
ଭାର ବୋହି କାନ୍ଧରେ
ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ଗୋଟା ପାନ ଆଣି,
ସାହି, ବସ୍ତି, ଗାଆଁ ମହଲାରେ
ବିକନ୍ତି ସେ ପୁଣି,
କେଉଁ ଏକ କାଳ ରାତ୍ରି ?
ମହାକାଳ ଟାଣି ନେଲା ତାଙ୍କୁ
ଚାଲିଗଲେ ଚିନ୍ତା ଭାଇ
ଯେଉଁଠାରୁ ଫେରନ୍ତିନି କେବେ ଜଣେ କେହି ।

(୨)

ତ୍ରିବେଣୀ ଭାଉଜ, କଲେ ସଙ୍କଳପ
'ଦାତବ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟ'

ସ୍ମୃତିର ସଉଧ ଗଢି ତୋଳି ଦେବେ
ପତିପ୍ରାଣା ପତ୍ନୀଭାବେ ।
ପତିଙ୍କ ନାମରେ
କର୍ତ୍ତବ୍ୟପରାୟଣ,
ଦୁଇ କର୍ମବୀର
ମହାବିଦ୍ୟାଳୟର ଯୁବ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ
ଭଗୀରଥି ବାବୁ
ସଂପାଦକ
ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ
ମନକଥା ପ୍ରକାଶିଲେ ତାଙ୍କ ଠାରେ,
ବିଲ ଚାଷଭୂମି
ବିକ୍ରୟ ଲବ୍ଧ
ତିରିଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ପ୍ରଦାନ କରି
ବିଳମ୍ବ ନ କରି
ଚିକିତ୍ସାଳୟ ପକ୍କା ଗୃହ
ନିର୍ମାଣ ସମାପ୍ତ
କରିଦେଲେ ଦୁଇ ମହାରଥୀ
ଉଦ୍‌ଘାଟନ କଲେ
ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ଜାନକୀ ବଲ୍ଲଭ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କୁ ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ।
ସ୍ମୃତି ଫଳକରେ ଲେଖା ରହିଥିବ ଯୁଗ ଯୁଗ କାଳ କାଳକୁ
ସ୍ମୃତିର ସ୍ମାରକୀ ହୋଇ ।
ଚିନ୍ତାମଣି ଦାତବ୍ୟ ଚିକିତ୍ସାଳୟ
ପ୍ରତିଷ୍ଠାତ୍ରୀ
ଶ୍ରୀମତୀ ତ୍ରିବେଣୀ ବେହେରା
ସ୍ଥାପିତ : ୧୧.୧୧.୮୪, ରସାଳପୁର
ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ଗଲେଣି
ଚାଲିଯିବେ ସର୍ବେ
ଯଶ, ଗୁଣ, କର୍ମ କୀର୍ତ୍ତି
ରଖି ମହୀ ତଳେ
ଚିନ୍ତାଭାଇଙ୍କ ଅମର ଆତ୍ମା, ଅମ୍ଳାନ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି
ମୁଁ ଶୋକାପ୍ଲୁତ ପ୍ରଣାମ କରୁଛି
ଆଜି ଦିବସରେ । ▸

ସରକାରୀ ପଶୁ ଚିକତ୍ସାଳୟ

କେତେକ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଜମି ବଦଳ ଦେଇ, ନିଜ ଗ୍ରାମରେ ପଶୁ ଚିକିତ୍ସାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଏକ ଦୁଃସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା । ସେତେବେଳେ କୁଅଁରପୁର ଗ୍ରାମର ୰ ଅପ୍ରତି ଚରଣ ଦାସ ସରପଞ୍ଚ ଥା'ନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରାଇ ପଞ୍ଚାୟତ ଲାଭାଂଶ ଅର୍ଥକୁ ପଶୁଚିକିତ୍ସାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା ଦିଗରେ ସଦ୍‌ବିନିଯୋଗ କରିବା ତାଙ୍କ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନିଷ୍ଠାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନିଦର୍ଶନ ।

ଏ ଅଞ୍ଚଳ ବାସୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଜନପ୍ରିୟ ଜମିଦାର ୰ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ଏବଂ ୰ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସଙ୍କର ଏହା ହେଉଛି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅବଦାନ । ଏହା ଚିର ସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବ । ▸

ଆମ ଗାଁର ଡାକଘର

ଗାଆଁରେ ଡାକଘରଟିଏ ନଥାଏ । ବାଲେଶ୍ୱର ସଦର ଡାକ ଘରୁ ସପ୍ତାହକୁ ଥରେ ମାତ୍ର ଗ୍ରାମକୁ ଡାକସେବା ମିଳୁଥିଲା । ଏହାର ବିକଳ୍ପ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସ୍ୱରୂପ ବ୍ରାଞ୍ଚ୍ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍‌ଟିଏ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା । ଏ ଦିଗରେ ୰ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର, ୰ ବସନ୍ତ କୁମାର ଦାସ (ସକି ବାବୁ)ଙ୍କ ଅବଦାନକୁ ଭୁଲି ହେବ ନାହିଁ । ଏହି ବ୍ରାଞ୍ଚ୍ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ ଆୟ ବୃଦ୍ଧି ନ ଘଟିଲେ ଉଠି ଯିବାର ଅଧିକ ସମ୍ଭାବନା ଥାଏ । ଏଣୁ ଆମେ କେତେଜଣ ତରୁଣଙ୍କର ସେତେବେଳେ ଅଳସ, ତନ୍ଦ୍ରା, ନିଦ୍ରା ଭଙ୍ଗ ହେଲା । ଶ୍ରୀ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ, ଶ୍ରୀ ତ୍ରିଲୋଚନ ବିନ୍ଧାଣୀ, ଶ୍ରୀ ସୁଦର୍ଶନ ଘଣ୍ଟା, ଶ୍ରୀ ରମାନାଥ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ଶ୍ରୀ ବୈରାଗୀ ଚରଣ ଜୀ, ଶ୍ରୀ ମହେଶ୍ୱର ବେହେରା ଏବଂ ଏ ଶ୍ରୀ ଅଧମାଧମ ଅକିଞ୍ଚନ ଲେଖକ ।

ଅକ୍ଳାନ୍ତ ଉଦ୍ୟମରେ ବ୍ରାଞ୍ଚ୍ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍‌ଟି ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ୧୯୬୫ ମସିହାରେ । ସୁଖର କଥା ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ତାହା ଆଜି ସବ୍‌ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ ପରିଣତ ହୋଇ ପାରିଛି । ସେଥିପାଇଁ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ଆର୍ଥିକ ଓ ମାନସିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଗାଢ଼ ଶ୍ରମ, କର୍ମ, କ୍ଳେଶ ଭୋଗିବାକୁ ପଡିଥିଲା । ପ୍ରକାଶ ଥାଉକି ବ୍ରାଞ୍ଚ୍ ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସ୍‌ରେ ପ୍ରଥମ ପୋଷ୍ଟ ମାଷ୍ଟର ଭାବେ ସ୍ୱର୍ଗତ ରୁଦ୍ର ନାରାୟଣ ଦାସ, ସାଃ ଭୀମପୁର ଥିଲେ ଏବଂ ଅକିଞ୍ଚନ ଲେଖକ ଥିଲା ଡେଲିଭେରି ପିଅନ । ଯଥାକ୍ରମେ ଉଭୟଙ୍କ ବେତନ ସେ ସମୟରେ ମାତ୍ର ଟ୨୦/- ଓ ଟ୧୮/-ରେ ସୀମିତ ଥିଲା ।

ପୋଷ୍ଟ ଅଫିସରେ କାମ କରୁଥାଏଁ । ଦୂର ଗାଁ ବୁଲିବୁଲି ଚିଠିପତ୍ର ବାଣ୍ଟେ । ଜେଲଖାନାରେ ଥିବା ସମୟରେ ସୋସିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ପ୍ରତି ମୋର ପ୍ରଗାଢ଼ ଆଗ୍ରହ ଜନ୍ମିଥିଲା । ବାହାରକୁ ଆସି ପାର୍ଟି ସଂଗଠନରେ ଲାଗି ପଡ଼ିଲି । ମୋର କଂଗ୍ରେସ ବିରୋଧି କାର୍ଯ୍ୟରେ ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ କ୍ରୋଧ ଉତ୍ତେଜନାରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡିଲେ । ଏବଂ ୨/୪ଦିନ ମଧରେ ପୋଷ୍ଟାଲ ସ.ଇ.ଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଟ୧୮/- ଚାକିରିରୁ ମୁଁ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବିଦାୟ ନେଲି । ଲାଗି ପଡିଲି ସୋସିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଦୃଢ଼ ସଂଗଠନ ଦିଗରେ । ବାଲେଶ୍ୱର ସଦର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ, କଂଗ୍ରେସ ବିରୋଧୀ ବାୟୁ ମଣ୍ଡଳ ବେଶ୍ ସରଗରମ ହୋଇ ଉଠିଥାଏ ସେତେବେଳେ । ▸

ରସାଳପୁର ସେବା ସମବାୟ ସମିତି

ଅନ୍ୟୂନ ୨୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ହେବ । ମୁଁ ଗ୍ରାମ୍ୟ ସମବାୟ ସମିତିର ସଂପାଦକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକରି ଆସୁଥିଲି । କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟାଙ୍କରୁ ଋଣ ଆଣି, ସଭ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଋଣ ଲଗାଣ କରିବା, ପୁଣି ଋଣ ଆଦାୟ କରି କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟାଙ୍କରେ ପୈଠ କରିବା ଥିଲା ପ୍ରଧାନ କାର୍ଯ୍ୟ । ଏହା ସୁଚାରୁ ରୂପେ କରୁଥିଲି ବୋଲି ମୋର ହୃଦବୋଧ ହେଉଥିଲା । ମୋ ନିଜ ନାମରେ, ସେକ୍ରେଟେରୀ ରସାଳପୁର, ସମବାୟ ସମିତି ଉଲ୍ଲେଖ କରି ଟ୭୦୦/- (ସାତଶହ) ସ୍ଥାନୀୟ ପୋଷ୍ଟଅଫିସରେ ଏକ ଏକାଉଣ୍ଟ ଖୋଲିଥିଲି । ତାହା ମୃତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ସ୍ଥାନୀୟ ନୂତନ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଏହା ଦାନ କରାଯିବାରେ ସେମାନେ ଟ୧,୨୦୦/- (ବାରଶତ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର) ପାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାନୁଯାୟୀ, ଗ୍ରାମ୍ୟ ସମିତିର ସମସ୍ତ କାଗଜପତ୍ର, ତହବିଲ, ରସାଳପୁର ସେବା ସମବାୟ ସମିତିକୁ ହସ୍ତାନ୍ତର କରି ଦେଇଥିଲି ।

ବର୍ଷକ ପରେ ଅଡିଟ୍ ରିପୋର୍ଟରେ ମୋ ନାମରେ ଟ୦.୦୮ ନୂ.ପ. (ଆଠ ନୂଆ ପଇସା ମାତ୍ର) ଆତ୍ମସାତ୍ କରିଥିବାର ଜଣା ପଡିଥିଲା । ତହବିଲ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବା ମୋ ଜୀବନରେ ଏହା ପ୍ରଥମ ଘଟଣା, ସେ ପୁଣି ଟ୦.୦୮ ନୂ.ପ. ମାତ୍ର । ସଂଗେ ସଂଗେ ତାହା ପୈଠ କରି ଦେଇଥିଲି ।

ସମାଲୋଚନା ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ । ସମିତିର ଜଣେ ସଦସ୍ୟ ଶ୍ରୀ ବଳଭଦ୍ର ମହାର୍ଣ୍ଣା । 'ହଁ, ହଁ ଆଠ ପଇସା ନୁହେଁ, ତାହା ଆଠଶହ କି ଆଠ ହଜାର ଟଙ୍କା ସହିତ ସମାନ । ଆତ୍ମସାତ କରିଛନ୍ତି ତ ? ଏହା କମ୍ ବେଶିର ପ୍ରଶ୍ନ ନୁହେଁ ।' ଏହା ଥିଲା ତାଙ୍କର ସେଦିନ ମୋ ପ୍ରତି ତୀବ୍ର କଟୁ ମନ୍ତବ୍ୟର ବାଣୀ ।

ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ଫେରୁଥାଏଁ । ଅପରାହ୍ଣର ସମୟ । ପଞ୍ଚାୟତ ଅଫିସ୍ ନିକଟ । ଡାକ ପକାଇଲେ ଦୁଇ ଶସ୍ୟ ଗୋଲା କର୍ମକର୍ତ୍ତା, ୰ ଦାଶରଥି ଦାସ, ସାଃ ଭୀମପୁର ଏବଂ ୰ ବନମାଳୀ ସାହୁ, ରସାଳପୁର । 'ଘରକୁ ଯାଅ ନାହିଁ, ବାଘ ଆସିଛି ।' ବୁଝି ପାରିଲି ନାହିଁ । "ଅଡିଟର ଆସିଛନ୍ତି ।" 'ଆସନ୍ତୁ କଣ ହେଲା ସେଥିରେ ।' ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲି, ଦେଖିଲି ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଛନ୍ତି । ଡିମାଡିମା ଆଖି, ହିଂସ୍ର ମୁଖ । ନମସ୍କାରଟିଏ

ଛଣାଇଲି । ପାଖରେ ବସିଲି । କଥାବାର୍ତ୍ତା ଧୀର ମଧୁର । ଯାହା କୁହାଯାଏ, କୁସୁମରୁ ମୃଦୁ, ବଜ୍ରରୁ କଠୋର । ଆଠ ଦିନ ଉପସ୍ଥାନ ତାଙ୍କର । ସମିତି ବହୁ ଦିନରୁ ଅଡିଟ୍ ହୋଇ ନଥାଏ । ଖାତାପତ୍ର ସମସ୍ତ ଆଣି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଥୋଇଦେଲି । 'କାଳୀ ଉପାସକ', ସେ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେବା କ୍ଷଣି, ନିବୃତ୍ତ କୋଠରୀ ଭିତରେ ଘଣ୍ଟାଏ ଯାଏଁ ଜପ ତପ । ଶାକାହାରୀ । ଯିବାକୁ ଦିନେ ଦୁଇଦିନ ଥାଏ, ଘର ଦକ୍ଷିଣ ଦିଗରେ ୪/୬ଟି ଆଳୁ, ସିନ୍ଦୂର ବୋଳା ହୋଇ ଥୁଆ ହୋଇଛି । ଦେଖିଲେ, ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କଲେ । ଶସ୍ୟଗୋଲା ଅଡିଟ୍ କରିବାକୁ ଦେଇନଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଏହା ଏକ ଅପକୌଶଳ । ଶସ୍ୟଗୋଲା ଅଡିଟ୍ ନ କରି ସେ ଚାଲିଗଲେ ।

ଯିବା ଦିନ ସଙ୍ଗରେ ଗଲି କଛି ବାଟ, ବଳେଇଦେବା ପାଇଁ ପାଗନଣ୍ଡ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସାଇକେଲରୁ ସେ ଓହ୍ଲାଇଲେ ଆଉ କହିଲେ,''ଜୀ ବାବୁ ? ତୁମର ମାସିକ ଦରମା ଟ୨୦/- ନେଇ ନାହଁ ? ମୁଁ ଟ୧,୨୭୦/- ସୁପାରିଶ୍ କରିଦେଇଛି । ପର୍ଯ୍ୟାୟ କ୍ରମେ ତାହା ଉଠାଇ ନେବ ? ଏବଂ ମୋ ନାଆଁରେ ଗୋଟିଏ 'ନଳକୂପ' ଖନନ କରାଇବ ?'' ନମସ୍କାର ପ୍ରତିନମସ୍କାର ମଧରେ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ସେ । ନାଆଁ ତାଙ୍କର ଭୁଲି ଗଲିଣି । ଉତ୍ତର ବାଲେଶ୍ୱର, ଚନ୍ଦନେଶ୍ୱର ପାଖ ଅଞ୍ଚଳର ବ୍ୟକ୍ତି ସେ ।

ଟ୧,୨୦୦/- (ବାରଶତ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର) ଉଠାଇ ନେଇଥିଲି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ କଥିତ ବଚନକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ନଥିଲି ମୁଁ । 'ନଳକୂପ' କରି ନଥିଲି । ମୁଁ କୃତଘ୍ନ ତାଙ୍କ ନିକଟରେ । ଏବେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ତନୟ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠା ବଧୂ, 'ନଳକୂପ'ଟିଏ କରିଛନ୍ତି । ୧୯୭୯ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦ ତାରିଖ । ପକ୍ଷାଘାତ ବ୍ୟାଧିରେ ପୀଡିତ ହୋଇ ପଡିଥିଲି । ସାଇକେଲ ଚଢିବା ଛାଡି ଦେଇଥିଲି ସେହି ଦିନ ଅବଧି ।

ଆଉ ତାଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା ସାକ୍ଷାତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଥାଆନ୍ତୁ କି ନଥାନ୍ତୁ ସେ-ମାନବୀୟ ଗୁଣର ମହାନତା ପାଇଁ ତାଙ୍କୁ ମଥା ନୁଆଇଁ ପ୍ରଣାମ କରୁଛି । ଏହିପରି ଦିବ୍ୟ ଆଦର୍ଶର ସଂସ୍ପର୍ଶ ଲାଭ କରି ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଉପଶମିତ ହେଉ । ▸

ରସାଳପୁର ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତ

ଏହି ପଞ୍ଚାୟତ, ୧୪ଟି ଓ୍ୱାର୍ଡରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ । ମୁଁ ନିଜ ଓ୍ୱାର୍ଡରୁ ପ୍ରତିଥର ନିର୍ବାଚିତ ହେଉଥାଏ ସୋସିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ସଦସ୍ୟଭାବେ । ପ୍ରତିଥର ନିର୍ବାଚନରେ ମୋ ପାଇଁ ଯେଉଁମାନେ କାମ କରିଥିଲେ, ଶ୍ରୀମାନ୍ ବଂଶୀଧର ଜୀ, ସ୍ୱର୍ଗତ ପିଉସୀ ମା’ ତାରାନାନୀ, ଶ୍ରୀମାନ୍ ତ୍ରିଲୋଚନ ବିନ୍ଧାଣୀ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗତ ମାତା ତାଙ୍କର । ସର୍ବୋପରି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ବେହେରା, ସ୍ୱର୍ଗତ ମାତା ତାଙ୍କର, ପରଲୋକଗତ ଆତ୍ମା ପ୍ରତି ମୋର ଅଶ୍ରୁଳ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜଣାଉଛି । ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବି ସେମାନଙ୍କଠାରେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ।

ପ୍ରକାଶ ଥାଉକି, ପଞ୍ଚାୟତର ୧୪ଟି ଓ୍ୱାର୍ଡ, ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ୫/୬ଟି ଓ୍ୱାର୍ଡ ପ୍ରତ୍ୟେକଥର ଦଖଲ କରିଥାଉଁ । ପଞ୍ଚାୟତ ନିର୍ବାଚନ ସଭା ବର୍ଦ୍ଧନପୁର ଗ୍ରାମରେ ହୋଇଥାଏ । କଂଗ୍ରେସପ୍ରେମୀ ଜଣେ ବଙ୍ଗୀୟ ତରୁଣ କ୍ରୋଧ ଉତ୍ତେଜନାରେ ରବି ଭାଇଙ୍କ ହାତବନ୍ଧା ଘଣ୍ଟା ଭାଙ୍ଗି ଚୂର୍‌ମାର୍ କରି ଦେଇଥିଲେ । ପିନ୍ଧିଥିବା ତାଙ୍କ ଜାମାକୁ ମଧ ଚିରି ଫାଳ ଫାଳ କରିଦେଲେ । ତୁମୁଳ ଲଙ୍କାକାଣ୍ଡ । ରଣ କ୍ଷେତ୍ର ହେଲା ସଭା ସ୍ଥଳ । ଭୀଷଣତାର ଏକ ବିଚିତ୍ର ନଗ୍ନ ଦୃଶ୍ୟ ।

ପଞ୍ଚାୟତ ସରପଞ୍ଚ —

୧. ୰ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର, ରସାଳପୁର
୨. ୰ କରୁଣାକର ଜୀ, ରସାଳପୁର
୩. ୰ ଅପର୍ତ୍ତୀ ଚରଣ ଦାସ, କୁଅଁରପୁର
୪. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ, ରସାଳପୁର (ଦୁଇଥର)
୫. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚିନ୍ତାମଣି ଦାସ, ଭୀମପୁର
୬. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରଂଜନ ପାଣି, କୁଅଁରପୁର
୭. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅରୁଣ ସୁନ୍ଦର ଜୀ, ରସାଳପୁର (ଦୁଇଥର)
୮. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅର୍ଜୁନ ଚରଣ ଦାସ, ରସାଳପୁର (ଦୁଇଥର)
୯. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅରୁଣ ଦାସ, କୁଅଁରପୁର
୧୦. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ର ଜେନା, ଭୀମପୁର

ସରକାରଙ୍କର ଧାନ ଗୋଲା ଯୋଜନା

୧୯୪୭ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର, ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା । ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶରେ କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀ ମଣ୍ଡଳ ଗଠନ । ଧାନଗୋଲା, ମହିଳା ସମିତି, କୁକ୍କୁଟ ଫାର୍ମ ଇତ୍ୟାଦି ଇତ୍ୟାଦି । ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କର ଅଭାବ ବେଳେ, ଧାନଗୋଲାରୁ ଧାନ କରଜ ଦିଆଯାଏ । ଚାଷ ଅମଳ ପରେ ସୁଧ ସହ ଆଦାୟର ନିୟମ ଥିଲା । ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ଧାନ ଆଉ ଫେରାଇଲେ ନାହିଁ । କିଛି ଲୋକ ଧାନ ଫେରାଇଥିଲେ ମଧ ସେ ଧାନକୁ ଆମ୍‌ସାତ୍ କଲେ କର୍ମଚାରୀମାନେ, ବଦଳରେ ଅଗାଡି ବସ୍ତା ରଖାଇଲେ । ଅସାଧୁତା, ଦୁର୍ନୀତି ବ୍ୟାପିଗଲା । ଏହି ତ୍ରୁଟି ବିଚ୍ୟୁତି ପାଇଁ ସରକାର 'ଧାନ ଗୋଲା' ଯୋଜନା ବ୍ୟର୍ଥ ବିଫଳତାରେ ପର୍ଯ୍ୟବେଶିତ ହେଲା । ▸

ମହିଳା ସମିତି ଓ କୁକ୍କୁଟ ଫାର୍ମ

ଛତୁ ଫୁଟିଲା ପରି ମହିଳା ସମିତି, ଗାଆଁ ଗାଆଁରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଗଲା । ‘ପ୍ରଭାତିଲା ବିଭବରୀ, ରାବିଲେ କୁକ୍କୁଟ ।’ କୁକ୍କୁଟ ଫାର୍ମ ମଧ । ମହିଳାମାନଙ୍କର ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟର ନିଦାନ-‘ଡିମ୍ବ’ପରିବେଷଣ । ମାଧାହ୍ନ ଭୋଜନ, ସାକ୍ଷରତା, ହାରମୋନିୟମ,’ ଡୋବି ତବଲା ବାଦ୍ୟଯନ୍ତ୍ରର ପ୍ରଚଳନ । ନୃତ୍ୟ ସଂଗୀତର ତାଳେ ତାଳେ ଦିନାକେତେ ଖୁବ୍ ଧୂମ୍‌ଧାମ୍ ମୁଖରିତ ହେଲା ମହିଳା ସମିତି ଗୃହ ।

‘ସେକାଳ,ବିପଞ୍ଚି ଏକାଳ ତାନ
ଯୋଗ ବିନାଧନୀ, ହାରୁଛି ମାନ,
ଛନ୍ଦ କଳ୍ପତରୁ ତଳେ ଯେ,
ରହି ରସ କ୍ଷୁଧା ନ ମେଣ୍ଟୁଛି ତାର
ଭାଗ୍ୟ ବଦଳେ ଯେ । ’

(ଖଞ୍ଜ କବି, ବିଚ୍ଛନ୍ଦ ଚରଣ)

ଆଜି ମହିଳା ସମିତି ଗୃହ ଭୂଲୁଣ୍ଠିତ ହୋଇ ପଡିଛି । ବହୁ ଆଡମ୍ବରର ଲଘୁ କ୍ରିୟା ।▸

ବି.ଦ୍ର. :

ଶ୍ରୀ ବୈରାଗୀ ଚରଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ସା.ପୋ : ରସାଲପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର । ଧାନଗୋଲା, ମହିଳା ସମିତି, କୁକ୍କୁଟ ଫାର୍ମ, ଏହି ତ୍ରିବିଧ କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ । ବାଲେଶ୍ୱରରୁ ରସାଲପୁର ସରକାରୀ ଖାତାପତ୍ର ବୋହି ବୋହି ତାଙ୍କ କାନ୍ଧ ଫୁଲିଯାଇଥିଲା । ବିଣ୍ଡି ବସି ଯାଇଥିଲା । ଶେଷକୁ ସେ କେଉଁ କୂଳରେ ରହିଲେ ନାହିଁ । ନିଜ ଚେଷ୍ଟାରେ ରସାଲପୁର ଉଚ୍ଚ ମଧମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପିଅନଟିଏ ହୋଇ ରହିଗଲେ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ସେ ତାଙ୍କ ପରିବାରର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଦୂର କରି ପାରିଛନ୍ତି ।

ରସାଳପୁର ପଞ୍ଚାୟତର ଗ୍ରାମ୍ୟ ଅଦାଲତ

ପଞ୍ଚାୟତ ପରିସର ମଧରେ ଗ୍ରାମ ଲୋକଙ୍କର ଛୋଟ ଛୋଟ ମାଲି ମୋକଦ୍ଦମା ବିଚାର ପାଇଁ ଏହା ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଥିଲା ବିନା ଓକିଲ, ଅର୍ଥ, କୋର୍ଟ ଫିରେ । ସ୍ୱର୍ଗତ ଭବାନୀ ଶଙ୍କର ଦାସ, ସା : ଶାସଙ୍ଗ ଗ୍ରାମ, ପରିପକ୍ୱ ବୟସର ବ୍ୟକ୍ତି । ସେ ସଭାପତି ଥିଲେ । ସ୍ଥାନୀୟ ୰ ବସନ୍ତ କୁମାର ଦାସ ଏବଂ ଏହି ଲେଖକ, ଉଭୟ ସଭ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥାଉଁ ।

ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଘଟଣା । ଭୀମପୁର ଗ୍ରାମ । କୌଣସି ପକ୍ଷଙ୍କର ଜମିଜମା ସଂକ୍ରାନ୍ତରେ ଏକ ମୋକଦ୍ଦମାର ବିଚାର ହେବାର ଥାଏ । ସଂପୃକ୍ତ ପକ୍ଷ ତାଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ ରାୟ ଲୋଡୁଥିଲେ ସଭ୍ୟ ବସନ୍ତ ବାବୁଙ୍କୁ ଲାଞ୍ଚ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ କରି । ଘଟଣା ସଭାପତି ମହୋଦୟଙ୍କ କାନକୁ ଗଲା । ସଭାପତି ମହୋଦୟଙ୍କ ସହିତ ଏହି ଲେଖକ ତଦନ୍ତ କରିଥିଲୁଁ । ତାହା ସତ୍ୟ ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇଥିଲା । ସଭାପତି ମହୋଦୟ ଓ ସଭ୍ୟ ବସନ୍ତ ବାବୁଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ଘଟିଛି । କେବଳ ଏହି ଲେଖକ ବଞ୍ଚ୍ ରହିଛନ୍ତି ଅପ୍ରିୟ ସତ୍ୟକଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାପାଇଁ ।

> 'କିସ ପୁଣି ଦେଖା ନଯାଏ, ବଞ୍ଚିଥିଲେ ଜୀବନରେ,
> ବିଷମ ସମସ୍ୟା ସାଧନ ହେବ ଏହି ଠାବରେ ।' ▸

ଏକ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ପୋଖରୀର ପଙ୍କୋଦ୍ଧାର

ମୋ ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ ଭିଟା ମାଟି, ଅଖ୍ୟାତ ପଲ୍ଲୀ, ଆବର୍ଜନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦଳ ପୋଖରୀ ବେଷ୍ଟିତ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳ ପଛଗାଁ ମୌଜା । ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁଁ, ଆମେ ସାତ ଭାଇଭଉଣୀ ଏକ କ୍ଷୁଧା ଅନାହାର କ୍ଲିଷ୍ଟ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପରିବାରରେ ।

ସନ ୧୯୫୮ ମସିହା – ୪୦ ବର୍ଷ ତଳର ଘଟଣା । ସେହି ପୁରୁଣା ମୌଜା ଏବେ ତାର ସତ୍ତା ହରାଇ ରସାଳପୁର ମୌଜାରେ ମିଶି ଯାଇଛି । ନାଆଁ ହେଉଛି 'ଭେଲୁଆ ପୋଖରୀ' । ଜମିଦାରଙ୍କ ଅନାବାଦି ଭୂମି । ତଟ ନିବାସୀ ୰ ହରେକୃଷ୍ଣ ବିନ୍ଧାଣୀ । ପୁତ୍ର ଶ୍ରୀ ଡମ୍ବରୁଧର ବିନ୍ଧାଣୀଙ୍କ ନାମରେ ଜମିଦାରଙ୍କ ଠାରୁ ଅମଲନାମା ପଟ୍ଟା ସୂତ୍ରରେ ଅର୍ଦ୍ଧାଧିକ ଭୂମି ଦଖଲ କରୁଥିଲେ । ଲେଖକ ଏବଂ ମୋର କନିଷ୍ଠ ଅନୁଜ ଶ୍ରୀ ବୈରାଗୀ ଚରଣ ଜୀ, ଉଭୟ ଶ୍ରୀମାନ ଡମ୍ବରୁଧରଙ୍କୁ ପ୍ରଭାବିତ କରାଇ ପାରିଥିଲୁ । ତାଙ୍କ ନାମରେ ଥିବା ଅମଲନାମା ପଟ୍ଟା ଭୂମିକୁ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲାପାଳଙ୍କ ନାମରେ ସେ ରେଜେଷ୍ଟ୍ରି କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ଲେଖକ ସେହି ସମୟରେ ଗ୍ରାମ ପଞ୍ଚାୟତରେ ସୋସିଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରାର୍ଥୀଭାବେ ଓ୍ୱାର୍ଡ ମେମ୍ବର ଥାଏ । ସ୍ୱର୍ଗତ ଅପ୍ରତି ଚରଣ ଦାସ, ସାଃ କୁଅଁର ପୁର ସରପଞ୍ଚ ଥା'ନ୍ତି । ପିତୃ ପ୍ରତିମ ଅପ୍ରତି ବାବୁ ମୋତେ ପୁତ୍ର ସ୍ନେହରେ ଦେଖୁଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସ ସୋସିଲିଷ୍ଟର ବାଛବିଚାର ଆମର ନଥିଲା । ସରକାରଙ୍କ ମତ୍ସ୍ୟଚାଷ ଯୋଜନାରେ 'ଭେଲୁଆ ପୋଖରୀ'ଟିକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଇଲେ । ଦଶ ହଜାର ଟଙ୍କା ମତ୍ସ୍ୟଚାଷ ରଣ ଯୋଜନା ମାଧମରେ । ଲାଭ ଓ କ୍ଷତି, ତାହା ମୋ ଜ୍ଞାତବ୍ୟର ଅଗୋଚରରେ ରହିଗଲା । ପୋଖରୀ ଖନନ କାର୍ଯ୍ୟର ପରି ସମାପ୍ତି ହେଲା । ମତ୍ସ୍ୟ ଚାଷର ଯୋଜନା କେବଳ ମତ୍ସ୍ୟଚାଷ ପାଇଁ ଆରମ୍ଭରୁ ଅବଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ମତ୍ସ୍ୟଚାଷ ପାଇଁ ସେ ପୋଖରୀଟିକୁ ନିଲାମରେ ଦିଆ ଯାଇଛି ।

ପୋଖରୀ ହୁଡାରେ ନାରିକେଳ ଚାରା ରୋପଣ କରାଯିବ । ଏଥି ନିମନ୍ତେ ଟ୫୦୦/- ଅପ୍ରତିବାବୁ ରଖିଥାନ୍ତି । ଦୁଃଖର କଥା ତାଙ୍କର ଅନ୍ତିମ ଲଗ୍ନର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ସେ ତାହା କରିନଥିଲେ କି କରାଇ ପାରି ନଥିଲେ । ପରମାର୍ଥୀ, ନିର୍ମଳ ଭାବ ମୂର୍ତ୍ତି ସଂପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ ଥିଲେ ସେ । ତାଂକ ଅମର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି କାମନା କରୁଛୁ । ମନେ ପଡୁଛି କବି ବାଣୀ-

'ବିଭବ ବୈଭବ, ଜୀବନ ଯୌବନ
ସବୁ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ
ଧୂଳି ଧୂସରିତ ଧରଣୀକୁ ଛାଡି
ଯିବା ଆଗ ପଛ ହୋଇ ।' ▸

ଭାଗଚାଷୀ ଆନ୍ଦୋଳନ

ବଙ୍ଗୋପସାଗର ବେଳାଭୂମି ତଟ 'ଚାନ୍ଦିପୁର' । ବିସ୍ତୃତ ଲୁଣାଚାଷ ଜମି ପାହି ଅଞ୍ଚଳ, ଯାହା ବାଲେଶ୍ୱରର ଭାତ ହାଣ୍ଡି । ମୁଷ୍ଟିମେୟ ବଙ୍ଗୀୟ ଭୂମ୍ୟାଧିକାରୀ ମାନେ ନୀରିହ ଗରିବ ଆଦିମ ଅଧିବାସୀ ଓ ବଙ୍ଗ ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରି ଆସୁଥିଲେ କେଉଁ ଅନାଦି କାଳରୁ ।

'ଭାଗଚାଷୀ ଆଇନ' ପ୍ରଣୟନ ହୋଇଥାଏ । ତାକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ଆମେ କେତେଜଣ ସଂକଳ୍ପବଦ୍ଧ ହେଲୁଁ ।

୧. ୰ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ - ବାଲେଶ୍ୱର
୨. ୰ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ (ଏଡଭୋକେଟ) - ବାଲେଶ୍ୱର
୩. ୰ ଲକ୍ଷ୍ମୀନାରାୟଣ ଦାସ - ଇଞ୍ଚୁଡ଼ି
୪. ୰ ମିହିର କୁମାର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ (ସାଂବାଦିକ) - ବାଲେଶ୍ୱର
୫. ୰ ଜୀବନ ସିଂହ - ଗୁଡ଼ପାହି
୬. ୰ ଗୋବିନ୍ଦ ରାଉତ - ସାହାଦା
୭. ୰ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଉତ - ସାହାଦା
୮. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ - ବାଲେଶ୍ୱର
୯. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ କରୁଣାକର ମାଝୀ - କଞ୍ଚନିବାଗ, ବାଲେଶ୍ୱର
୧୦. ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରଜନୀକାନ୍ତ ଗିରି (ଏଡଭୋକେଟ) - ସୁନହଟ
୧୧. ଏବଂ ଏହି ଲେଖକ ।

ଭାଗଚାଷୀ ସଂଗଠନ ଦୃଢଭାବେ ଗଠନ କରାଯାଇଥାଏ । ମାଲି ମୋକଦ୍ଦମା, ଭୂମି ମାଲିକଙ୍କ ଧମକ ଚମକ । ଏସବୁ ସତ୍ତ୍ୱେ ଚାଷୀମାନେ ଏକାତ୍ମବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନ ତୀବ୍ର ହୋଇ ଉଠିଲା । ଶେଷରେ ଜମି ମାଲିକମାନେ ହାର୍ ମାନିଲେ । 'ଭାଗେ ଭୂମି ମାଲିକ, ଦୁଇଭାଗ ଚାଷୀର ।' ଶେଷରେ ଭାଗଚାଷୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ସଫଳତା ଭାଗଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ମିଳିଥିଲା ।

'ଏକାତାରେ ତିଷ୍ଠିବା,
ବିଭେଦରେ ନଷ୍ଟ ହେବା ।'

ଏହାର ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦିତ ହୋଇଥିଲା ସେତେବେଳେ । ▸

ମାଆ ବୁଢୀ ଜାଗୁଳାଇ ଠାକୁରାଣୀ ଏବଂ ଶୈବ ପୀଠ ସପ୍ତେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ମନ୍ଦିର

ବହୁଦିନ ତଳର କଥା । ମୋ ସ୍ୱର୍ଗତା ଜନନୀଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଥିବା କଥା । ଗାଆଁର ହରିଜନ୍ ପରିବାର, ୰ ରାମ ପାତର୍, ୰ କୁରୂପ ପାତର । ଘୁଷିରି ପାଳନ ତାଙ୍କ ବୃତ୍ତି । ସେହି ବୃତ୍ତିରୁ ସେ ବହୁ ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜ୍ଜନ କରୁଥିଲେ । ମାଆ କୁହନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଘର ଦାଣ୍ଡ ଆଗ ନିମ୍ବ ବୃକ୍ଷ, ତୁଳସୀ ଚଉରା । ଭାଦ୍ରବ ମାସ ଖରାରେ ଟଙ୍କା ଶୁଖାନ୍ତି । ସପ୍ତମ ଏଡ୍‌ୱାଡ୍, ପଞ୍ଚମ ଜର୍ଜ୍ଜ ପ୍ରତିକୃତି ଥିବା ରୂପାଟଙ୍କାରେ ସେହି ଦୁଇ ଭାଇ କୁଆଡେ ବୁଢୀ ଜାଗୁଳାଇ ଓ ସପ୍ତେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ତୋଳିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ମନ୍ଦିରରେ ଦୁଇ ଦିଅଙ୍କର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ହେଉଥାଏ ।

ପ୍ରାୟ ୧୫/୨୦ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର କଥା ହେବ ପ୍ରାୟ । ଜୀର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ଦିର, କେତେବେଳେ ଧରାଶାୟୀ ହୋଇପଡିବ । ଭୟ ଆଶାଙ୍କାରେ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ହେଉଥାଏ । ଏହି ଗ୍ରାମର ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ରମାନାଥ ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ସୁଦର୍ଶନ ଘଣ୍ଟା, ଅରୁଣ ସୁନ୍ଦର ଜୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ସହିତ ଏ ଲେଖକ ମଧ ଗ୍ରାମ୍ୟ ଚାନ୍ଦା ପ୍ରାୟ କୋଡିଏ ହଜାର ଟଙ୍କା ବ୍ୟୟରେ ମନ୍ଦିର ନୁହେଁ, ଏକ ପକ୍କା ଗୃହ ନିର୍ମାଣ କରାଇଥିଲେ ଦୁଇ ଦିଅଁଙ୍କର ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା ପାଇଁ ।

୧୯୯୨ ମସିହାର ଘଟଣା । ଶ୍ରୀ ଗଦାଧର ବେହେରା, ପିତା ଶ୍ରୀ ଭଗବାନ ବେହେରା, ତରୁଣ ବୟସ । ସଂକଳ୍ପ ନେଲେ ଦୁଇ ଦଅଁଙ୍କର ଦୁଇ ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ । ସଂକଳ୍ପ ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ବାଧା ଦେଲେ ନାହିଁ । ଦୁଇଟି ମନ୍ଦିର ନିର୍ମାଣ କରାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଅତ୍ୟାଧୁନିକତା କାରୁକାର୍ଯ୍ୟ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ମାଣ ଶୈଳୀ । ଗ୍ରାମ୍ୟ ଚାନ୍ଦା ଟ୩୫,୦୦୦.୦୦, ସରକାରୀ ଜବାହାର ରୋଜଗାର ଯୋଜନାରୁ ଟ ୧,୬୫,୦୦୦.୦୦, ମୋଟ ଟ ୨,୦୦.୦୦୦.୦୦ (ଦୁଇଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା) ବ୍ୟୟ ହୋଇ ସାରିଲାଣି । ନିର୍ମାଣ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାପ୍ତ ହେବାପାଇଁ ଆହୁରି ଦୁଇଲକ୍ଷ ଯାଏଁ ମୁଦ୍ରା ବ୍ୟୟର ଅଟକଳ କରାଯାଇଅଛି । ତରୁଣ ଗଦାଧର ବାବୁ ନିଜର ଅଦମ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ ଅବ୍ୟାହତ ରଖିଛନ୍ତି । ପୂଜକ ଜଗନ୍ନାଥ ରଣା, ତାଙ୍କୁ ସହଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ସଫଳତା ହିଁ ସଫଳତା ଅଣିଦିଏ । 'କୀର୍ତ୍ତି ର୍ଯସ୍ୟ ସ ଜୀବତି ।' ▸

ଯୁବ ସଂଗଠନ

ମୁଷ୍ଟିମେୟ କେତେଜଣଙ୍କୁ ନେଇ, ଗ୍ରାମରେ ଏକ ଯୁବ ସଂଗଠନ ଗଠନ କଲି । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ବଡଭାଇ ୰ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରା, ୰ ନବକିଶୋର ଘଡେଇ, ୰ ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ବେହେରା, ୰ ବିଦୂର ଖଣ୍ଡା, ୰ ମାଧ ଖଣ୍ଡା, ୰ ଫକିର ଖଣ୍ଡା, ୰ ଭାଗୀରଥୀ ନାୟକ, ୰ ହରକୃଷ୍ଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି । ସର୍ବୋପରି ମୃତ୍ୟୁକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ପଡି ରହିଥିଲା ପୂଜ୍ୟ ଶ୍ରୀ ବାବୁରାମ ପଣ୍ଡା ଓରଫ ସମସ୍ତଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ବାବୁନନା, ଶ୍ରୀ ବୈରାଗୀ ଚରଣ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ଏମିତି ବହୁ ଉଦ୍ୟମୀ ଯୁବକଙ୍କ ସମବେତ ଉତ୍ସାହପ୍ରଦ ଜାଗୃତି ।

ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଧନ ଜୀବନ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ, ଆମେ ଯୁବକମାନେ ରାତିରେ ପହରା ଦେଉଥାଉ । ନିଃସ୍ୱ ଆସହାୟମାନଙ୍କୁ, ରୋଗ ବ୍ୟାଧିରେ ସେବା ଶୁଶ୍ରୁଷା କରିବା ଆମର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟଥିଲା ।

ଦରିଦ୍ର ବ୍ୟକ୍ତି ୰ ଅର୍ଜୁନ ଦାସ, ରୋଗରେ ଶଯ୍ୟାଶାୟୀ ହୋଇପଡିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଯୁବତୀ ପତ୍ନୀ ନାମ ଅପର୍ଣ୍ଣା । ଆମେ ଯୁବକମାନେ ନିର୍ବିକାର ଚିତ୍ତରେ ଅପର୍ଣ୍ଣା ସ୍ୱାମୀର ସେବା ଶୁଶ୍ରୁଷା କରୁଥିଲୁଁ । କେତେକ ଖଳ ପ୍ରକୃତିର ଲୋକ; ଅସମାଜିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲିପ୍ତ ଅଛୁଁ ବୋଲି ପୁଲିସ୍‌କୁ ଜଣାଇଥିଲେ । ତଦନ୍ତରେ ତାହା ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ପାରିନଥିଲା । ଜଣେ ପୁଲିସ ଏସ୍.ଆଇ. ତାଚ୍ଛଲ୍ୟ ସହକାରେ କହିଥିଲେ, 'ତାନ୍ନା, ମାନ୍ନା, ଅପର୍ଣ୍ଣା । କିହୋ ବାବୁ ଭଲତ ? ଏ ସବୁ ଛାଡ ?' ସେ ଦିନର ଘଟଣା, ମନରୁ ଆଜି ଲିଭି ହଜି ଯାଇନାହିଁ । କି ବିଚିତ୍ର ଏ ମଣିଷ ସମାଜ, ମଣିଷ ଜାତି । ଏହାପରେ ଆମେ ଯୁବକମାନେ ଭାଙ୍ଗି ପଡିଥିଲୁଁ । ▸

ଗାଁ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ

ଗ୍ରାମର ଯୁବକ ମାନଙ୍କ ସହାୟତାରେ 'ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ'ଟିଏ ଗଢ଼ି ତୋଳିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସୀ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି । ପିତୃ ପ୍ରତିମ ୰ ଭୁବନ ଘଡ଼େଇଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱ ଓ ଯୁବ ସଂଗଠନର ସାହାଯ୍ୟ ମନରେ ଅପାସୋରା ହୋଇ ରହିବ । ଝାଟିମାଟିର କୁଡ଼ିଆଟିଏ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ ନିର୍ମାଣ ହୋଇଗଲା । କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ ମାତ୍ର ।

ସଂଧ୍ୟାରେ ସଂବାଦ ପତ୍ର ପଠନ । ପୁରାଣ, ଭାଗବତ ପରାୟଣ. ନିରକ୍ଷରଙ୍କୁ ସାକ୍ଷର କରାଇବା । ସୂତାକଟା ପ୍ରଭୃତି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ଅଂଶ ବିଶେଷ ଥିଲା ।

କୌତୂହଳର ବିଷୟ, ପରିଣତ ବୟସରେ ମୋର ପିତୃ ପ୍ରତିମ ୰ ଶିବ ବେହେରା ପିତା ୰ ବିପ୍ର ବେହେରା, ସା: ରସାଳପୁର, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ମୋର ବଡ଼ଭାଇ ୰ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭ୍ରାତା, ଆଖିରେ ପ୍ରଚକ୍ଷୁ ଲଗାଇ, ଖଡ଼ିଧରି ସିଲଟରେ ଅ, ଆ ମତାଉ ଥା'ନ୍ତି । ୧୯୩୭ ମସିହା । ଓଡ଼ିଶା କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳର ପ୍ରଥମ ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଭାବେ (ସେ ସମୟରେ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ କୁହାଯିବାର ବିଧି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥିଲା) ସ୍ୱର୍ଗତ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସ କେବେଥରେ ପରିଦର୍ଶନରେ ଆସି ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିଶ୍ୱନାଥ ବାବୁ, ବହୁ ସମୟ ଧରି ତାଙ୍କ ନିକଟରେ ଛିଡ଼ାହୋଇ ନିରୀକ୍ଷଣ କରୁଥାନ୍ତି । ମୃତ୍ୟୁର ଦ୍ୱାର ଦେଶରେ ଉପସ୍ଥିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ନିରକ୍ଷରତାରୁ ସାକ୍ଷର ହେବା ପାଇଁ କି ଉଦ୍ୟମ ? ଏହା ଦେଖି ମନ୍ତ୍ରୀ ମହୋଦୟ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ।

ଆଉ ନିଶା ନିବାରଣ । ଅହିଫେନ ସହିତ ଅଫିମ ତୁଳନୀୟ । ଲହ ଲହ ଜିହ୍ୱା ବିସ୍ତାର କରି ଫଣା ଉତ୍ତୋଳନ କରି ରହିଥିବା ଏକ ସର୍ପର ଚିତ୍ର । ଏହାରି ମାଧମରେ ଅଫିମ ନିଶା ନିବାରଣ ପ୍ରଚାର କାର୍ଯ୍ୟ କରା ଯାଉଥାଏ । 'ଟୁଙ୍ଗୀ'ର ଚାଳ, କାନ୍ଥ, ବାଡ ସବୁଆଡେ କେବଳ ଏହି ଛବି । ଅଫିମ ନିଶା ସହିତ ସର୍ପର ବିଷ ସମାନ, ଏହା ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ବିଶେଷ ଭାବେ ପ୍ରଭାବିତ କରାଉଥାଏ ।ବର୍ତ୍ତମାନ ଠିପି ବନ୍ଦ, ଠିପି ଖୋଲା ମଦର ପ୍ରସାର ପ୍ରବାହ ଚାରିଆଡେ ।

'ବେଙ୍ଗ କହେ ଆଜି ବେଙ୍ଗୁଲି ଲୋ ଶୁଣ

ମହାକ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ଆନ,
ଆଜି ଯେ ନିଜର କାଲି ସାତ ପର...?'

ସ୍ୱର୍ଗତ ରମାକାନ୍ତ ଦାଶ, ସା: କଲ୍ୟାଣପୁର, ରସାଲପୁର ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ମ.ଇ.ସ୍କୁଲ ପ୍ରତିଷ୍ଠାରେ ସେ ସକ୍ରିୟ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହି 'ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ' ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳ ଥିଲା । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ମୋ ବୈବାହିକ ଜୀବନରେ ସେ ପ୍ରଧାନ ସୂତ୍ରଧର ଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସର ଉଚ୍ଚ ନେତୃ ସ୍ଥାନୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ବିଶ୍ରାମ 'ଚଟୀ' ଗୃହ ଭାବେ ଆଦୃତ ହେଉଥିଲା ଏହି 'ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ' ।

ସ୍ୱର୍ଗତଃ ରମାକାନ୍ତ ବାବୁଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ତାଙ୍କ ଅମର ଆତ୍ମା ଓ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରୁଛି ।

ଆଉ ଏକ ଘଟଣା । ରସାଲପୁର ଗ୍ରାମରୁ ବାଲେଶ୍ୱର ୧୦ ମାଇଲ ପଥ । ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଆମେ ଚାଲି ଚାଲି ଯାଉ ଥିଲୁ । ବାଲେଶ୍ୱର ମ୍ୟୁନିସ୍‌ପାଲିଟି ପ୍ରାଙ୍ଗଣ । ହାତରେ ଚକ୍ର ଲଙ୍ଗଳ ଚିହ୍ନିତ ଲାଲ ପତାକା । ବାମପନ୍ଥୀ କବି ଅନନ୍ତ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ରଚିତ ସଙ୍ଗୀତ ବୋଲୁଥାଉଁ । ଯଥା...

'ଜୀବନ ଧରିରେ ଢାଳିଲୁ ରକ୍ତ, ଗଢିଲୁ ସୌଧମାଳା,
ଆମରି ଲାଗିରେ ଶାସନ ଶକ୍ତି, ଆମେଇ ସର୍ବହରା ।'

ଅସହିଷ୍ଣୁ ଏବଂ କ୍ରୋଧାନ୍ୱିତ ହୋଇ ତତ୍‌କାଳୀନ ବାଲେଶ୍ୱର ବିଧାୟକ 'ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ' ଆମ ହାତରୁ ପତାକା ଛଡେଇ ନେଲେ । ଦଳୀୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏହାର ପ୍ରାସଙ୍ଗିତାକୁ ଏଡାଇ ଦିଆଯାଇ ନପାରେ, ଏହା ଗଣତନ୍ତ୍ରପାଇଁ ସମନ୍ୱୟ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣର ଅଭାବ । ଆମର ଆଜି କେନ୍ଦ୍ରରେ ଅଠର ଦଳୀୟ ମିଳିତ ସରକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ପରିବର୍ତ୍ତିତ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସବୁ କିଛି ପରିବର୍ତ୍ତନ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ।

'ସବୁଦିନ ସମାନ ନ ଯାଏ କାହାର,
ଆଜିଯେ ରାଜେନ୍ଦ୍ରାସନେ କାଲି ସେ ଫକିର,
ଦୁନିଆର ଖେଳ...।' ▸

ରସାଲପୁରରେ
ଉତ୍କଳ କେଶରୀ ଓ ପଖାଳ ପିଆଜ

'ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଫଳ ରୂପାୟନ', ବାଲେଶ୍ୱର ସହରରୁ ଭଦ୍ରକ ଯାଏଁ ପଦଯାତ୍ରା ଉତ୍କଳ କେଶରୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବଙ୍କର । ୧୯୩୫ ମସିହା ହେବ ପ୍ରାୟ, ଅପ୍ରତ୍ୟାଶିତ ଭାବେ ଏପ୍ରିଲ ମାସ ଅପରାହ୍ଣରେ ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେଲେ । ଲେଖକ ଏବଂ ସ୍ୱର୍ଗତ ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ ଉଭୟେ ଉପସ୍ଥିତ ଥାଉଁ । 'କେଶରୀ'ଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ ଇତସ୍ତତଃ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁଁ । କଣ ଖାଇବେ ? ବ୍ୟସ୍ତ ବିବ୍ରତ ଆମେ । ସେ ଏହା ଠଉରେଇ ପାରି କହିଲେ, "କିଛି ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । କ୍ଷୁଧା ତୃଷ୍ଣାକୁ ନିବାରଣ ପାଇଁ ମୁଁ ପଖାଳ ପିଆଜ ଖାଇବି ? ଅଛି ତ ?" ଆମେ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲୁଁ । ରାତ୍ରିରେ ତୃପ୍ତି ଦାୟକ ପିଆଜ ପଖାଳ ଭୂରି ଭୋଜନ । ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ଇଷ୍ଟନି ଖଣ୍ଡ 'ଉପାଦାନ' । କ୍ଲାନ୍ତ, ଶ୍ରାନ୍ତ ପଥଶ୍ରମର ଅପନୋଦନ ପାଇଁ ଭୂମିରେ ନିଦ୍ରାଦେବୀଙ୍କ କୋଳାଙ୍ଗନ ଏବଂ ନିଶିଥ ରଜନୀର ଉଦ୍‌ଯାପନ ।

ପ୍ରତ୍ୟୁଷରୁ ଗନ୍ତବ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଦୁଃସାହସିକ ପଦଯାତ୍ରା-ରସାଲପୁରରୁ ଶ୍ରୀଜଙ୍ଗ, ବାସୁଦେବପୁର, ଭଦ୍ରକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ଅଗରପଡା ରାଜକୁମାର ଉତ୍କଳ କେଶରୀ । ୧୯୩୬ ମସିହା ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲଖାନାରେ ବାଗୁଡ଼ି ଖେଳ, କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ କରି, ଟାଣି ଘୋଷାରି ନେବା ଏ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ସ୍ୱର୍ଗତ ହରେକୃଷ୍ଣ ମହତାବ । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପଦଯାତ୍ରା ।

'ମହାରାଜ ହରିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର, କରି ନିଜ ରାଜ୍ୟ ଦାନ
ଚଣ୍ଡାଳର ଭୃତ୍ୟ ହେଲେ ଛିନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ପରିଧାନ,
ନରକ ଦେଖିଲେ ଧର୍ମ୍ମ ରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ।
ଏତ ଦୁନିଆର ଖେଳ...।' ▸

ଗୌରବାବୁ ଓ ବାଘୁଆ ମହୁବସା

'ଭାଗବତ ଟୁଙ୍ଗୀ' କ୍ରମେ ଲୋକପ୍ରିୟ ଅନୁଷ୍ଠାନରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ପ୍ରଚଳନ । ସ୍ୱର୍ଗତ ଗୌର ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ, ସା/ବାରବାଟୀ, ବାଲେଶ୍ୱର । ସେ ଆସି ଏଠାରେ ରହିଲେ । ସୂତାକଟା ପ୍ରସାରଣ ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମୟ ଅତିବାହିତ ହେଉଥିଲା । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମିଶିଯାଏଁ । ଦୁଇଜଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା । ଗ୍ରାମରୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଆସି ଭାଗ ନିଅନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଗୌରବାବୁଙ୍କ ସୂତାକଟାରେ ଆମେ କେହି ଜଣେ ହେଲେ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ପାରି ନଥିଲୁଁ ।

ଗୌରବାବୁଙ୍କ ପାକ ପ୍ରସ୍ତୁତ–ପ୍ରଣାଳୀ ବିଚିତ୍ର ଧରଣର ଥିଲା । ଡାଲି, ଚାଉଳ, ପରିବା ସବୁ ଏକାଠି ସିଝାଇ ସାମାନ୍ୟ ତେଲରେ ବଘାରି ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି । ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ବିଚିତ୍ର ପ୍ରସାଦରୁ ଅଳ୍ପ ବହୁତ ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ତୃପ୍ତି ଦାୟକ, ସୁସ୍ୱାଦୁ ଭୋଜନ । ଏମିତି ଦିନ ମାସ ବିତି ଯାଉଥାଏ । ମଇ ମାସ ହେବ ପ୍ରାୟ । ଗାଁ ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ପୁରାତନ ଅଶ୍ୱତ୍ଥ ବୃକ୍ଷରେ 'ବାଘୁଆ ମହୁ' ବସା ଓହଳିଥାଏ । କେହି କେବେ ସାହସ କରି ନାହାନ୍ତି ମଧୁ ସଂଗ୍ରହ ପାଇଁ । ବାଘୁଆ ମହୁବସା ନିକଟରେ ଉପସ୍ଥିତ ଗୌରବାବୁଙ୍କ ସହିତ ଆମେ କେତେଜଣ । ବାଲ୍‌ଟି ପ୍ରଭୃତି ପାତ୍ର ହସ୍ତରେ । ୨/୪ଟା ନିଆଁର କୁଟା ବଡ଼ିଆ । ହାତରେ ନିଆଁହୁଳା ଧରି ବୃକ୍ଷ ଆରୋହଣ କଲେ ଗୌରବାବୁ । ବିଷାକ୍ତ ମହୁମାଛି ତାଙ୍କୁ ଦଂଶନ କରୁଥାନ୍ତି । ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ମହୁଫେଣା ତଳେ ପଡୁଥାଏ । ଆମେ ତାକୁ ବାଲ୍‌ଟିରେ ପୂରେଇବାରେ ଲାଗିଥାଉଁ । ମହୁମାଛିଙ୍କ ଦଂଶନ ଜ୍ୱାଳା ପୋଡାରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଗୌରବାବୁ-ଧୀରେ ଧୀରେ ବୃକ୍ଷ ଶାଖାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ତଳେ ମୂର୍ଚ୍ଛିତ ହୋଇ ପଡିଗଲେ । ଆମେ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ 'ଟୁଙ୍ଗୀ'କୁ ଘେନିଯାଇ ତାଙ୍କର ସେବା ଶୁଶ୍ରୁଷା କଲୁଁ । ପ୍ରାୟ ସାତଦିନ ପରେ ସେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ସୁସ୍ଥ ହୋଇଥିଲେ । ଏହି 'ବାଘୁଆ ମହୁ'ବସା, ୪/୫ଫୁଟ ଲମ୍ବ । ଦୋଳାୟମାନ ଅବସ୍ଥାରେ ଓହଳିଥାଏ । ବହୁବର୍ଷ ଧରି ସେହି ଅଶ୍ୱତ୍ଥ

ବୃକ୍ଷରେ ଗୌରବାବୁଙ୍କ ଦୁଃସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପରେ ଗ୍ରାମବାସୀ ହତଚକିତ ହୋଇ ପଡିଥିଲେ ।

ବାଲେଶ୍ୱର ସହର, 'ଫରାସୀଡିଙ୍ଗା' କଂଗ୍ରେସ ଆଶ୍ରମ । ବାଳ ସଂଗ୍ରାମୀମାନଙ୍କୁ ତାଲିମ୍ ଦେଇଥିବା ସେହି ସ୍ୱର୍ଗତ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସଙ୍କ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ନିବେଦୁଛି । ମନେ ପଡୁଛି କବି-ବାଣୀ -

'ତୁମ ମରଦେହ ଗ୍ରାସିଛି ଶ୍ମଶାନ,
ମାତ୍ର ଯଶୋଦେହେ ତୁମ୍ଭେ ଆୟୁଷ୍ମାନ ।'' ▸

▸ ▸ ▸

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିବିଧ ପ୍ରସଙ୍ଗ

ବାଦ୍ୟ ବିଶାରଦ ବାବୁ ନନାଙ୍କ ବିଚ୍ଛେଦରେ

ବାଲେଶ୍ୱର ସଦର ବ୍ଲକ, ରସାଲପୁର ଗାଁ, ସମସ୍ତଙ୍କର ଅତିପ୍ରିୟ ବାବୁ ନନା, ୰ ବାବୁରାମ ପଣ୍ଡା । ଜରା ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟରେ ପୀଡିତ ହୋଇ ପଡିଥିଲେ । ୯୮ ବର୍ଷ ବୟସ ହୋଇଥିଲା ତାଙ୍କର । ଗତ ୨୮.୦୫.୯୮ ତାରିଖରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଶୋକସାଗରରେ ଭସାଇ ଦେଇ, ଇହଧାମରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଗୁଣମୁଗ୍ଧ ମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହା ଏକ ଦାରୁଣ ଶୋକାବହ ଘଟଣା ।

ଛାନ୍ଦ, ଚଉପଦୀ, ଜଣାଣ, ଭଜନ ଆବୃତ୍ତି କରିବାରେ ତାଙ୍କର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ଥିଲା । ତତ୍ ସହିତ ଖଞ୍ଜଣୀ, ମୃଦଙ୍ଗ ବାଦ୍ୟ ବିଶାରଦ ଭାବେ ସେ ନିଜକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ଚଳଚଞ୍ଚଳ ତରୁଣ ବୟସ, ମୁଁ ତାଙ୍କର ନିକଟତର ଥିଲି ।

'ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ପର୍ବ' ଐତିହ୍ୟ ପରଂପରାର ସେ ଉପାସକ ଥିଲେ । ମାଘମାସ, ରାତି ପାହାନ୍ତା, ସାହି ବସ୍ତି ବାସିନ୍ଦା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମେଳେଇ ଏକାଠି କରନ୍ତି । ମୃଦଙ୍ଗ ବାଦନର ତାଳେ ତାଳେ ତାଙ୍କ ଅତି ପ୍ରିୟ 'ନଗର କୀର୍ତ୍ତନ' ସଙ୍ଗୀତ...

'ଦେଖ ଆସି ନଗରବାସୀ
ସୁନାର ଗୌରାଙ୍ଗ ଯାଇ ଚଲେ,
ଓରେ ରାଏ, ରାଏ ରେ ନିତ୍ୟ ଏ....
ସୁନାର ଗୌରାଙ୍ଗ ଯାଇ ଚଲେ ।'

ଇତ୍ୟାଦି ସେ ଆବୃତ୍ତି କରନ୍ତି । ଆମେ ନାଚି ନାଚି ପାଳି ଧରିଥାଉଁ, ଗ୍ରାମ ପରିକ୍ରମା, ସନ୍ନିକଟ ନଦୀରେ ମକର ସ୍ନାନ, ମକର ବୁଡ, ଗାଁକୁ ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ଆଦିର ସ୍ମୃତି ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ମନେ ପଡି ଯାଉଛି ।

ସେହିପରି 'ହୋଳି' ଦୋଳ ମେଳନ ଯାତରା । ଗାଁ ମଧ ସ୍ଥଳ, ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ । ଅଞ୍ଚଳ ଦିଅଁ । ଆମନ୍ତ୍ରଣ, ନିମନ୍ତ୍ରଣ, ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା, ଭୋଗ, ରାଗ, ଦାନ, ଦକ୍ଷିଣା । ଅବିରର ରଙ୍ଗ ପିଚ୍‌କାରୀ ଖେଳ । ଘରେ ଘରେ ଦିଅଙ୍କୁ ବିମାନରେ ବୁଲାଇବା ।

୰ ବିଶ୍ୱନାଥ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ପ୍ରଣୀତ 'ବିଚିତ୍ର ରାମାୟଣ'ର ପ୍ରିୟ, ସଙ୍ଗୀତ ମନେ ପଡିଯାଏ-

'ଆହା... ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ବୀରବର,
ଧନୁ ନଥିଲା କି ତୁମ୍ଭ କରେ ହେ
ଯାହାର ବାଣ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦହିପାରେ
ତାଙ୍କୁ ମାରିଲା ପ୍ରଶସ୍ତ ଛାର ଦେହ..ଦଇବ ।'

ଇତ୍ୟାଦି । ତାଙ୍କ ବୀଣା ଜିଣା କଣ୍ଠରୁ ଲଳିତ ମଧୁର ସଙ୍ଗୀତର ଲହରୀ ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ନୀରବି ଗଲା ।

ଜାତୀୟ କବି ୰ ବୀର କିଶୋର ଦାସଙ୍କ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତକୁ ସେ ଯେମିତି ବିଭୋର ହୋଇ ଗାଇ ଥାଆନ୍ତି....

'ଆମେ କେତେଜଣ, ଜୀବନକୁ ପାଣି,
ଛଡାଇ ନ ଦେଲେ ଚଳିବ କି ?
ଦଧୀଚିର ହାଡ ଉଜାଡି ନ ଦେଲେ
ଏ ଜଗତର ଭାଗ୍ୟ ଫେରିବ କି ?'

ସେମିତି ତାଙ୍କର ଅତି ପ୍ରିୟ ଭଜନ..

'ଅନ୍ଧା ମନ ଚାଲ ଯିବା
ଚକା ନୟନ ଦେଖିବା,
ଶଙ୍ଖ ନାଭି ମଣ୍ଡଳରେ..
ନରେନ୍ଦ୍ର ସ୍ନାନ ସାରିବା ।'

ଅଥବା ବୃନ୍ଦାବତୀ ତୁଳସୀ ସ୍ତବ ଥିଲା ତାଙ୍କର ପ୍ରିୟ ପ୍ରାର୍ଥନା...

'ତୁଳସୀ ମହାରାଣୀ...ବୃନ୍ଦେ ମହାରାଣୀ...ନମୋ ନମୋ
ନମସ୍ତେ ନମସ୍ତେ ମାଗୋ, 'ନମୋ ନାରାୟଣୀ....'

ଇତ୍ୟାଦି ସଙ୍ଗୀତର ମୂର୍ଚ୍ଛନା ଓ ଖଞ୍ଜଣୀ ବାଦନର ତାଳେ ତାଳେ ଝଙ୍କାର ତୋଳୁଥିଲେ ସେ ।

ଗାଁ ମକର ସଂକ୍ରାନ୍ତି ପର୍ବ । ମୁନିମେଳା, ପାଲାଗାୟକ ଆସିବେ, ପାଲା ପରିବେଷଣ କରିବେ । ଏକା ଏକା, କାହିଁ କାହିଁ, ଗାଁ ଜିଲ୍ଲା ବୁଲି ବୁଲି ସେ ଥକ୍କି ପଡୁ ନଥିଲେ । କଟକ ଜିଲ୍ଲା, କବାଟ ବନ୍ଧର ପାଲା ଗାୟକ ୰ ନଟବର ବାବୁ, ୰ କେଶବ ପଣ୍ଡା, ପାଟୋଳି ଶାସନର ୰ ଗଦାଧର ପଣ୍ଡା । କେତେ କେତେ ପାଲା ଗାୟକ । ମାଘମାସର ହାଡ ଭଙ୍ଗା ଶୀତ ରାତି ପାହାନ୍ତା ପହରରୁ ମଧ୍ୟାହ୍ନ ଯାଏଁ, ବାଦୀ ପାଲା ପରିବେଷଣ ହୁଏ । ଦର୍ଶନାଭିଳାଷୀ ଦର୍ଶକମଣ୍ଡଳୀ କ୍ଷୁଧା, ତୃଷ୍ଣା, ଆହାର ଭୁଲି ଦେଖୁଥିଲେ, ଆଖିରେ ପଲକ ପଡୁ ନଥିଲା ।

ବର୍ଷେ ଅନାବୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । 'ମୁନିମେଳା' ବୁଡିଯିବ ? ଆଗୁଆ ହୋଇ ବାହାରି ପଡିଲେ ବାବୁ ନନା, ଶ୍ରୀ ବୈରାଗୀ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ମୁଁ ନିଜେ । ତିନିଜଣଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ଝୁଲା ଥଳି । ବର୍ଦ୍ଧନପୁର, ସାହାଜା ନଗର, ଭୀମପୁର ପ୍ରଭୃତି ଗାଁ ପରିକ୍ରମା । ଚାଉଳରେ ଝୁଲା ପୁରି ଯାଉଥାଏ । ନଗଦ ଟଙ୍କା ପଇସା କିଛି ମଧ ଦାନ ମିଳିଗଲା । ମଧ ରାତ୍ରି— ଭୀମପୁର ଗାଁର ସ୍ୱର୍ଗତ ଦାଶରଥି ଦାସଙ୍କ ଘରେ, ଚା'ପାନ । ସେ ବର୍ଷ, 'କେଳା ତାମସା', 'ଚଢେୟା ନାଚ'ରେ ମୁନିମେଳା ସାଂସ୍କୃତିକ ପରଂପରାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖାଯାଇ ପାରିଥିଲା ।

ନିଦାଘର ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସ, 'ଦହି ପାଖାଳ' ଅନ୍ନ ଛତ୍ର । ଜାତି, ଧର୍ମ, ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମୂହ ପଙ୍କ୍ତି ଭୋଜନ । କଳମ ଶାଗ, ଘାଣ୍ଟ ତିଅଣ, ଆହା..କି ସୁସ୍ୱାଦୁ, ରୁଚିକର, ତୃପ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୋଜନ । ସ୍ରଷ୍ଟା ଥିଲେ ବାବୁ ନନା । ହଜି ଗଲାଣି ବୁନିଆଦି ସଂସ୍କୃତି ସବୁ ।

ବାବୁ ନନାଙ୍କ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ଆୟୁଷ୍ମାନ ରମାକାନ୍ତ ବାବୁ । ୨୬ ଜାନୁୟାରୀ ୧୯୯୮ ମସିହା, ରସାଳପୁର ହା.ଇ.ସ୍କୁଲରେ ଟ୫,୦୦୦.୦୦ (ପାଞ୍ଚ ହଜାର) ଟଙ୍କା ସ୍ଥାୟୀ ଜମା ରଖିବାର ଯୋଜନା କଲେ ପିତାଙ୍କ ସ୍ମୃତି ରକ୍ଷା ପାଇଁ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ସଙ୍ଗୀତ ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ କୃତୀ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ମାନଙ୍କୁ ପୁରସ୍କୃତ କରାଯିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ଉପଯୁକ୍ତ ପିତାଙ୍କର ଉପଯୁକ୍ତ ସନ୍ତାନର ସେ ପରିଚୟ ପ୍ରଦାନ କରି ଅଛନ୍ତି ।

'ପିତା ଧର୍ମଃ, ପିତା ସ୍ୱର୍ଗଃ, ପିତାହି ପରମ ତପଃ,
ପିତରି ପ୍ରୀତମାପନ୍ନେ, ପ୍ରିୟନ୍ତେ ସର୍ବ ଦେବତାଃ ।'

ଅତର ଥରା ବିଳାପର ଧ୍ୱନି ..

'କହ କହ ଥରେ ଗାଁ ଧୂଳି ମାଟି
କହ ଥରେ ଭଲା ମୋ ମୁଖ ଚାହିଁ,
ପୂରୁବ ପରଂପରା ଆଉ
ଆସିବ କି ଫେରି ଆସିବ ନାହିଁ ?''

..ନା... । ସେ ଯୁଗ ଆସିଥିଲା, ତା' କାମ ଶେଷ କରି ଚାଲି ଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂତନ ଯୁଗ । ଭୋଗ ସର୍ବସ୍ୱ ସଭ୍ୟତା, ଟି.ଭି.ର ଆକର୍ଷଣ । ତ୍ୟାଗର ଦାୟାଦ ନ ହୋଇ, ଭୋଗର ଦାୟାଦ ହୋଇ ପଡିନ୍ତି । ଇମିତି ବହୁତ କଥା ତାଙ୍କ ସଂପର୍କରେ ଲେଖିବା ପାଇଁ ରହିଗଲା । ଦୁଃଖ ମାତ୍ର ଏତିକି ।

କାଳ ଗର୍ଭରେ ଲୀନ ହୋଇ ଗଲାଣି । ପୂଜ୍ୟ ବାବୁ ନନାଙ୍କର ସ୍ମୃତି-ବିସ୍ମୃତିର ବେଦୀ ତଳେ ମଥା ନୁଆଇଁ ଆଖିରୁ ଟୋପା ଟୋପା ଲୁହଢାଳି ଶତ ପ୍ରଣାମ କରୁଛି ।

'ସର୍ବେ ଚଳିବେ କାଳ ବଳେ
ଯଶ ରହିବ ମହୀତଳେ ।' ▸

ଅପ୍ରିୟ ସତ୍ୟ

''ସତ୍ୟଂ ବ୍ରୁୟାତ୍, ପ୍ରିୟଂ ବ୍ରୁୟାଦ୍, ମା ବ୍ରୁୟାଦ୍ ଅପ୍ରିଂୟ ସତ୍ୟ''
(ସତ୍ୟ କହିବ, ପ୍ରିୟ କଥା କହିବ, ସତ୍ୟକୁ ଅପ୍ରିୟ କରି କହିବ ନାହିଁ ।)

୧୯୫୨ ମସିହା—ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ । କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟ ନେତୃବୃନ୍ଦ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହେଲେ । କଂଗ୍ରେସ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଗଠନ ହେଲା । ବାଲେଶ୍ୱର ସଦରରୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ କଂଗ୍ରେସ ଦଳରୁ ବିଧାନ ସଭା ସଦସ୍ୟ ଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସର ବାର୍ତ୍ତା ଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ଗ୍ରାମରେ କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସ ଘରଟିଏ ତୋଳା ଗଲା ଅନାବାଦି 'ଧୂମଷା ପୋଖରୀ' ହୁଡାରେ । ଗ୍ରାମବାସୀ ଏଠାରେ ଶବଦାହ ଓ ପୋଖରୀରୁ ପାଣି ବ୍ୟବହାର କରୁଥା'ନ୍ତି । ବଡଭାଇ ସ୍ୱର୍ଗତ ଜଗନ୍ନାଥ ବେହେରା ଏବଂ ଏହି ଅଧମ ଲେଖକ ଅଫିସ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ପାଇଁ ମନ ପ୍ରାଣ ଢାଳି ଦେଇଥିଲୁଁ । ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀଙ୍କ ଅକୁଣ୍ଠ ପ୍ରେରଣା, ସମର୍ଥନ ଲାଭ କରି ଏହା ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ସୂତାକଟା, ସମ୍ବାଦପତ୍ର ପଠନ, କଂଗ୍ରେସର ପ୍ରାଥମିକ ସଭ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କାର୍ଯ୍ୟ ସୁଚାରୁ ରୂପେ ହେଉଥାଏ ।

ଇତ୍ୟବସରରେ ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ ଜନୈକ ଜମିଦାର ୰ ସୁଦର୍ଶନ ମହାପାତ୍ର ଓ ୰ ଯଦୁନାଥ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ଠାରୁ ସେହି ଅନାବାଦି ପୋଖରୀ ଓ ପୋଖରୀ ହୁଡାକୁ ରେଜେଷ୍ଟ୍ରି ଅମଲନାମା ପଟ୍ଟା କରିନେଲେ । କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସ ଗୃହଟି ଭଙ୍ଗା ଗଲା । ଶବ ଚିତାନଳର ଭସ୍ମ ସ୍ତୂପ ଉପରେ ତୋଳା ହେଲା 'ପଦ୍ମିଅ ବନ୍ଦୀ ଉଆସ' । ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମ ନିବାସୀ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ବନମାଳୀ ସାହୁ ସାହାଯ୍ୟ ସହାନୁଭୂତି ସମର୍ଥନ କରିବା ସହିତ, ତାଙ୍କ ଘରତୋଳା କାର୍ଯ୍ୟ ତୁଲାଉ ଥିଲେ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷୀରେ ଗ୍ରାମରେ 'ଗଣ ସଂଗ୍ରାମ ସମିତି' ଗଠନ ହୋଇ ଏହାର ତୀବ୍ର, ଅସନ୍ତୋଷ, ବିରୋଧ, ପ୍ରତିବାଦ ଆନ୍ଦୋଳନ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟମାନଙ୍କ ନିକଟକୁ ପ୍ରତିବାଦ ସ୍ମାରକ ପତ୍ର ମାନ ପଠାଗଲା । ଶେଷରେ ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା ବୋର୍ଡ ଚେୟାରମ୍ୟାନ୍ ୰ ଗୋକୁଳାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି, ୰ ସତ୍ୟ ନାରାୟଣ ଦାସ ତଦନ୍ତ କଲେ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ ଯେ, ଏଠାରେ 'ଶବଦାହ' ହୁଏ ବୋଲି ଆମ୍ଭେ 'ଗଣ

ସଂଗ୍ରାମ ସମିତି' ସ୍ମାରକ ପତ୍ରରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ତାକୁ ବେପ୍ରମାଣ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ ଲାଗି ପଡିଲେ । ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଅତ୍ୟଧିକ ପାରିଶ୍ରମିକ ଦେଲେ । ରାତ୍ରିର ବିଳମ୍ବିତ ପ୍ରହରରେ ଚିଭାଭସ୍ମ ସବୁକୁ ଖୋଳି ତାଡି ଦୂରଦୂରାନ୍ତରେ ଫୋପାଡି ଦେବାପାଇଁ ଦୁଃସାହସିକ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେହି 'ଚିତାଭସ୍ମ' ଉଠାଇଥିବା ଶ୍ରମିକମାନେ ହେଲେ ସ୍ଥାନୀୟ ଗ୍ରାମନିବାସୀ : ଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ନାୟକ ପି. ୰ ଅର୍ଜୁନ ନାୟକ, ୰ ପଦ୍ମଲୋଚନ ନାୟକ, ୰ ବୃନ୍ଦାବନ ବେହେରା, ୰ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଧଡା, ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦ ଦାସ ପି. ୰ କ୍ଷେତ୍ର ଦାସ (ନିଜ ଗ୍ରାମରେ ଶୈବାଳୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିବା ପାରମାର୍ଥିକ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି) ।

ପୋଖରୀରୁ ଜଳ ବ୍ୟବହାର କରିବା ପାଇଁ, ରସ୍ତା ଛାଡି ଦେବାକୁ ମୌଖିକ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ଆପୋଷ ସମାଧାନ ହୋଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ତାହା କରି ନଥିଲେ । ତାର ଇତିଶ୍ରୀ ଘଟିଲା । ୰ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ ଓ ୰ ବନମାଳୀ ସାହୁଙ୍କ ବିରୋଧରେ କୁତ୍ସା ରଚନା କରିବା ଲେଖକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନୁହେଁ । ଆଦର୍ଶଗତ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଏହି ମତଭେଦର ସୃଷ୍ଟି । ଏହା ଉଲ୍ଲେଖ ନକଲେ ସତ୍ୟ ଲୋକଲୋଚନକୁ ନଆସି ଅସତ୍ୟର ଘନ ଅନ୍ଧକାରରେ ଚିରଦିନ ଲୁଚି ରହିଯିବ ଐତିହାସିକ ସତ୍ୟ । ଅଗତ୍ୟା ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ବାଧ ହେଲି ।

ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀଙ୍କ ଦେଶ ପ୍ରେମ, ତ୍ୟାଗ, ନିଷ୍ଠାର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ଏହା ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ । କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତିକି ତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ, କ୍ଷମତାସୀନ ପରେ ଚକ୍ରବୃଦ୍ଧି ହାରରେ ମୂଳ କଳନ୍ତର ସୁଧ, ମୂଳ ସହ ସମସ୍ତ ଆଦାୟ କରି ନେଇଛନ୍ତି କହିଲେ ସତ୍ୟର ଅପଳାପ ହେବ ନାହିଁ । ▸

ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀଙ୍କ ସହ ଦିନକର ଘଟଣା

ଆଓରଙ୍ଗ ଜେବ୍, ସଂକୀର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମାନ୍ଧତା ପାଇଁ ଇତିହାସ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ଥିଲେ । ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀଙ୍କର ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରତି ଏମିତି ନିଷ୍ଠା, ଅନୁରକ୍ତି ଥିଲା, ଅନ୍ୟ ରାଜନୈତିକ ଓ କର୍ମୀଙ୍କ ପ୍ରତି ଭୀଷଣଭାବେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ଦିନକର ଘଟଣା, ସେତେବେଳେ ବିଧାନ ସଭାରେ ସେ ଜନ ପ୍ରତିନିଧି ଥା'ନ୍ତି । ଗ୍ରାମରେ ଗୋଟିଏ କୂପ ଖନନ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ସୁପାରିଶ୍ ଲାଗି ଯାଇଥିଲି । 'ମୁଁ ସୁପାରିଶ୍ କରିଦେଲେ, ତୁ କୂଅ ଖୋଳାଇ, ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଲାଲ ଝଣ୍ଡା ଉଡେଇବୁ ନୁହେଁ ?' ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଏପରି ଗର୍ଜନା କଲେ ଯେ, ମୁଁ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଫେରି ଆସିଥିଲି । ଏହାହିଁ ଥିଲା ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ଚାରିତ୍ରିକ ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀତାର ପରିଚୟ । ସେଥିପାଇଁ ସାଧାରଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେ ବହୁ ସମାଲୋଚିତ ଓ ଅପ୍ରିୟ ଭାଜନ ହୋଇ ପଡିଥିଲେ ।

ପ୍ରତି ବର୍ଷ ଏପ୍ରିଲ ୧୩ ତାରିଖ :'ଇଞ୍ଚୁଡି ଲବଣତୀର୍ଥ ସ୍ମୃତି ଦିବସ' । ଆମେ ତାଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ କୀର୍ତ୍ତନକରି ପାଳନ କରୁଥିଲୁଁ । ଗ୍ରାମର ଗ୍ରାମକୁ ପଦଯାତ୍ରା । 'ଗାଅ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ, ସ୍ୱାଧୀନ ସ୍ୱାଧୀନ, ସ୍ୱାଧୀନରେ ।' ସଙ୍ଗୀତ ଆବୃତ୍ତି କରି ଚାଲିଥାଉଁ । ଗ୍ରାମପଥ ଗଗନ ପବନ ପ୍ରକମ୍ପିତ ହେଉଥାଏ । ଇଞ୍ଚୁଡି ଲବଣ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ 'ସ୍ମୃତି ସ୍ତମ୍ଭ' ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀଙ୍କ ବିଜୟ ଗୌରବର ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ରହିଛି ।

ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀଙ୍କ ଅନ୍ତିମ ଲଗ୍ନର ଅବ୍ୟବହିତ ପୂର୍ବରୁ ବହୁଥର ତାଙ୍କୁ ଭେଟିଛି । ସେ ବାକ୍‌ଶକ୍ତି ହରାଇ ବସିଥିଲେ । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାଷାରେ ଆଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ କରି କଣ ଇସାରା ଦିଅନ୍ତି । ପାଟି, ମୁଖରୁ ନାଳ ନିର୍ଗତ ହେଉଥାଏ । କି କରୁଣ ମର୍ମାନ୍ତିକ ଦୃଶ୍ୟ । ଦିନେ ଯିଏ ଶତ ସିଂହର ଶକ୍ତି ପରାକ୍ରମରେ ସାମ୍ରାଜ୍ୟବାଦୀ ଇଂରେଜ ଶାସନ ବିରୋଧରେ 'ହାମ ଲଡେଙ୍ଗେ' କହି ଆଗକୁ ଲମ୍ଫ ପ୍ରଦାନ କରୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଆଜି କି ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥା ? ସର୍ବଦା ସରଳ ନିରାଡମ୍ବର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅତିପ୍ରିୟ ଖଦଡ୍ ଗାନ୍ଧୀ ଟୋପି, ଜହର ଜାକେଟ, ନିରାଡମ୍ବର ବେଶ

ପରିପାଟୀ । ଆବକ୍ଷ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଚିର ଦଣ୍ଡାୟମାନ ହୋଇ ରହିଛି । ଆଗାମୀ ପାଢ଼ିର ଉତ୍ତରଦାୟଦ ମାନଙ୍କ ପାଇଁ, ଆମକୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁ, ଅନୁପ୍ରେରଣା ଦେଉ । ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଅବସାନ ଘଟୁ ।

ତାଙ୍କ ପରଲୋକ ଗତ ମହାନ୍ ଅମର ଆତ୍ମା ପ୍ରତି ମୁଁ ଭକ୍ତିପୂତ ସଶ୍ରଦ୍ଧ ପ୍ରଣତି ଜଣାଉଛି ।

'ଇଚ୍ଛନ୍ତି ଦାମ୍ଭିକେ,ହାତେ ରଖିବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଡୋରି,
ନିଜ ଭାଗ୍ୟଡୋରି କାଳ ହସ୍ତେ ଏହା ପକାନ୍ତି ହେଲେ ପାଶୋରି ।' ▸

ଏକୋଇରବଲା ବିଶିକେଶନ

ସର୍ଦ୍ଧାରଜୀଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ବୈକୁଣ୍ଠ, ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ପଡିଥାଏ । ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ ଅଫିସରେ ନୂତନ ବଙ୍ଗ ନିର୍ମାଣର କର୍ଣ୍ଣଧାର ଡାକ୍ତର ବିଧାନ ରାୟ ଚିକତ୍ସା କରୁଥା'ନ୍ତି । ଦେବାଦେବୀ, ଗ୍ରହଶାନ୍ତି ପାଇଁ ଯଜ୍ଞ, ଲବଣ ତୀର୍ଥ ଇଷ୍ଟୁଡି ଗ୍ରାମରେ ଚାଲିଥାଏ । ୰ ତ୍ରିଲୋଚନ ମହାରୁଦ୍ର ଯଜ୍ଞର ଉତ୍ସର୍ଗପାଇଁ ଏକ ମହିଷି ଦାନ କରିଥିଲେ । ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ଉଦ୍ୟମ, ବିଫଳ ହେଲା ।

ଧର୍ମପତ୍ନୀ, ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର, କନ୍ୟା ବିଚ୍ଛେଦ, ଦାରୁଣ ଦୁର୍ବିସହ ଦୁଃଖ, ପଥର ଛାତି ଥିଲା ତାଙ୍କର, ସହିଯିବା ପାଇଁ । ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କ ଭଳି ରୋଗ ଶଯ୍ୟାରେ ପୁତ୍ରକୁ ଛାଡି ସେ ଦେଶ ଓ ଜାତିର କଥା ଚିନ୍ତା କରିଛନ୍ତି । ସଚ୍ଚା ଦେଶପ୍ରେମୀ ଥିଲେ । ଆଞ୍ଚଳିକ ସ୍ତରରେ ନୁହେଁ, ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ଏଭଳି ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ବିରଳ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନି । ▸

ଧୂଳି ବାଲିରଂ ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମ

ଉଦାରମନା, ସମାଜସେବୀ, ତ୍ୟାଗର ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ପୂଜାରୀ, ସ୍ୱର୍ଗତ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା । ଜୀ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ ତାଙ୍କ ସହିତ ମିଳିତ ହେଲେ । ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ରସାଳପୁରରେ ଗଢିଦେଲେ । କଳା ସଂସ୍କୃତିର ତାଙ୍କ ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମ । ମଧୁପାରବଣ, ବାସନ୍ତୀ ଦୁର୍ଗାଦେବୀଙ୍କ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା । କେଉଁ ଆଦିମ କାଳୁ ଏ ଅବଧି ବର୍ଣ୍ଣାଢ୍ୟ ପରିବେଶରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ପାଳିତ ହୋଇ ଆସୁଅଛି ।

୧୯୫୨ ମସିହା ହେବ ପ୍ରାୟ, ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରଚାର, ପ୍ରସାର, ଦୃଢ ସଂଗଠନ । ଏହାକୁ ଭିତ୍ତିକରି ଗ୍ରାମରେ ଏକ 'ଯାତ୍ରା ଦଳ' ଗଠନ କଲି । ମୋ ପୁତୁରା ଶ୍ରୀମାନ୍ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ଜୀ ନାଟ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା, ସ୍ୱର ସଂଯୋଜନା ଓ ଅଭିନୟ ଶୈଳୀ ପାଇଁ ସର୍ବଜନାଦୃତ ଥିଲେ କହିଲେ ଅତିଶୟୋକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । ୰ କୃଷ୍ଣ ସ୍ୱାଇଁ, ୰ କିଶୁ ବେହେରା ଦଳ ପରିଚାଳନା କରୁଥିଲେ । 'ଜନଶକ୍ତି' ଓ 'ମାନବଧର୍ମ' ନାମରେ ବଙ୍ଗାନୁବାଦ ଓଡ଼ିଆ ନାଟକ ଦୁଇଟି ମୁକ୍ତ ରଙ୍ଗମଞ୍ଚରେ ଅଭିନୀତ ହୋଇ ଚାଲୁଥାଏ । ବିଭିନ୍ନ ଆଡୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଡାକାରା ଆସୁଥାଏ । 'କେଳା କେଳୁଣୀ' ଡୁଏଟ୍ ଚିତ୍ତାକର୍ଷକ ଥିଲା ତାହା ଏହି ପ୍ରକାର...

ଅଶିଣେ କୁଆଁରୀ ଜହ୍ନ
ଦୁମୁ ଦୁମୁ ଚାଲି ଗରବ ପଣ,
ରଙ୍ଗେଇ ଝୁମା
ନ ରହିବ ବମ୍ବ ଟାଣ । ଇତ୍ୟାଦି...

ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି-

ପାହାନ୍ତି ତାରାଲୋ,
ଝଟଝଟିଆ ତାରା,
ଦୁଃଖ ସଂଗେ, ସୁଖର ଭେୟ
ନାହିଁ ନୋହିଲା ପରା ଗୋ..
ବଉଳ ବେଣୀ
ଦିନେ ନ ଦେଖିଲି ତୁମ,

ମୁହଁରେ ହସ ରାଣୀ ଗୋ
ବଉଳ ବେଣୀ ..ଇତ୍ୟାଦି

ବାଲେଶ୍ୱର ମଲ୍ଲୀକାଶପୁରର ସ୍ୱର୍ଗତ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ, ଆଇନ ଜୀବୀ ଏହି ଡୁଏଟ ଦୁଇଟି ପ୍ରତି ବିଶେଷ ଭାବେ ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ବାରମ୍ବାର ତାଙ୍କର ତାଗିଦା, ଶ୍ରୁତିମଧୁର ଦୃଶ୍ୟକୁ ଉପଭୋଗ କରିବା ପାଇଁ ।

ସେତେବେଳେ ଅଭିନୟ କରୁଥିବା କଳାକାର ଶ୍ରୀମାନ୍ ହୃଷିକେଶ ଦାସ, ରାଖାଲ ବାରିକ, କରୁଣାକର ସ୍ୱାଇଁ, ସୀତାନାଥ ମଲ୍ଲିକ, ୰ କୃଷ୍ଣମୋହନ ଶତପଥୀ, ୰ ଦେବ ମିଶ୍ର, ରଞ୍ଜନା ମିଶ୍ର, ସଦେଇ ଦାସ ପ୍ରଭୃତି । ଶ୍ରୀମାନ୍ ଚୈତନ୍ୟ ସ୍ୱାଇଁ, ଭଗ ଦାସଙ୍କ ଅଭିନୀତ ଡୁଏଟ୍, ଦର୍ଶକ ମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ପଲକ ପକାଇବାକୁ ନଥିଲା । ଆଉ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଭିକାରୀ ବିଶ୍ୱାଳ, ହାସ୍ୟ ରସାତ୍ମକ ବ୍ୟଙ୍ଗ ତାଙ୍କର । ଯାତ୍ରା ପ୍ରେମୀ ଦର୍ଶକ ହସି ହସି ବେଦମ୍ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ବିଶ୍ୱାଳ କେବେ ଠାରୁ ଚାଲିଗଲେଣି । ତାଙ୍କ ବ୍ୟଙ୍ଗ ଅଭିନୟ କଳା ଚାତୁରୀର ସ୍ମୃତି ଆଜି ଜନମାନସରୁ ଯାଇନାହିଁ । ▲

କାଳସ୍ୟ କୁଟିଳାଃ ଗତିଃ

କଳା କୃତୀର ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ମହାକାଳ ଗର୍ଭରେ ବିଲୀନ ହୋଇଯାଇଛି । ୰ ବାଞ୍ଛାନିଧି ପଣ୍ଡା (ନୂଆପୁର, ସରସ୍ୱତୀପୁର) ଜଣେ ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀ ଥିଲେ । ଶିକ୍ଷକ ଚାକିରୀରୁ ଅବ୍ୟାହତି ପରେ ସୋସ୍‌ଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଯାତ୍ରା ଦଳର ଜଣେ ସଂଗଠକ କର୍ମୀ । ଗର୍ବ, ମାନ, ଅପମାନ ତାଙ୍କର କିଛି ନଥିଲା । ଅବିବାହିତ ଜୀବନ ବିତାଇ, ଇହଧାମରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲି ଗଲେଣି । ଦୁଇ ଟୋପା ଲୁହ ଝରାଇ ତାଙ୍କ ଅଦୃଶ୍ୟ ପାଦରେ ନିତି ପ୍ରଣତି ଜଣାଉଛି ।

ସେ କଂଗ୍ରେସ ବିରୋଧି ବହୁ ଗୀତ ରଚନା କରିଥିଲେ । ତନ୍ମଧ୍ୟରୁ ..

‘କୁଜି କଂଗରେସିଆଙ୍କ କଂସେଇ ଶାସନେ
ଗଣା ହୁଏ ଦିନୁଁ ଦିନୁଁ ଆୟୁଷ,
ଘୋଡାମୁହାଁ ପୁଅ ଯେତେ ଜନମ ହୁଅନ୍ତି ସବୁ,
ବୁଡିଲା ବେଳକୁ ବଅଁଶ । ଇତ୍ୟାଦି...’

ସ୍ୱର୍ଗତ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଉତ, ଜିଲ୍ଲା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଂପାଦକ ଥିବାବେଳେ ଏହା ରଚନା ହୋଇଥିଲା । ଏ ଗୀତଟିରେ ସେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପଡୁଥିଲେ । ଆବୃତ୍ତି କରିବା ପାଇଁ ବାରମ୍ବାର ଲଗାନ୍ତି । ଆଉ କାହିଁ ? ସେ ଆଉ ମୋ ଭିତରେ ବିଚ୍ଛେଦ । ଦୁଃଖ, ଉପଶମ କିବା ଅଛି ତାର, ଲୁହ ଢାଳି ସ୍ମୃତି ଚାରଣ କରୁଛି ।

ଗୀତର ସ୍ୱର ସଂଯୋଜନା, ଅନ୍ୟତମ କର୍ଣ୍ଣେଟ ବାଦକ ୰ ମଧୁସୂଦନ ମଲ୍ଲିକ । ୰ ନଗେନ୍ଦ୍ର ମଲ୍ଲିକ, କୁଜିଗାଁର ପ୍ରଖ୍ୟାତ ବଂଶୀବାଦକ । ଉଭୟ ସ୍ୱର୍ଗଧାମରେ । ଉଭୟଙ୍କ ଅମର କୃତୀ ପାଇଁ ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜଣାଉଛି ।

ମଂଚାଚରାଳରେ ଗାୟକ କୈଳାସ ଚନ୍ଦ୍ର ଦାସ (ଜୟଦେବ କସବା) ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ କଳାକାର ଜୀବନ-ମୃତ୍ୟୁ ଅହରହ ସଂଗ୍ରାମ । ତାରି ମଧ୍ୟରେ ତାଙ୍କ ସ୍ଥିତିକୁ ସେ ସୁଦୃଢ଼ କରି ରଖି ପାରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଶୁଭ କାମନା କରୁଛି । ସେହିପରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣାଶୁଣା ୰ ରଘୁନାଥ ଦାସ, ୰ ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ପାତ୍ର, ତବଲା ସଙ୍ଗତ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ପ୍ରବୀଣ ବାଦକ ଏବଂ ୰ ଭଜବାବୁ (ଟିକରପଡା) ‘ଢୋଲ’ ବାଦକ ଶିଳ୍ପୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରୁଛି । ତାଙ୍କର ଅମର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ହେଉ ।

ପ୍ରବୀଣ ଶିକ୍ଷାବିଦ୍ ନୃତ୍ୟ ଶିଳ୍ପୀ ୰ ବୃନ୍ଦାବନ ଦାସ 'କେଳା କେଲୁଣୀ' ନୃତ୍ୟ ପାଇଁ ଚିରସ୍ମରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବେ । ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ମଥା ମୋର ନଇଁଯାଏ । ସ୍ଥାନୀୟ ଟିଣା ଗାଁରେ, ବୈଷ୍ଣବ ସଂପ୍ରଦାୟରେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ସେ ।

ମୋର ଏକାନ୍ତ ଅନୁଗତ ସାଥୀ, ସଖା ସହୋଦର ୰ ବଟକୃଷ୍ଣ ସେଠୀ, ସା: ଅସ୍ତିଆ ଚାଲିଗଲେଣି । ଆଉ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି 'ପବନସୂତ' ଖ୍ୟାତି ଲାଭ କରିଥିବା ବଞ୍ଚି ରହିଛନ୍ତି ସେ ଘୋର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ମଧ୍ୟରେ । ତନ୍ତରେ ଲୁଗା ବୁଣି ପରିବାର ପ୍ରତିପୋଷଣ କରୁଥିଲେ । ଆଧୁନିକ କରଣ ସହ ପାରଂପାରିକ ବସ୍ତ୍ର ଶିଳ୍ପର ଅବକ୍ଷୟ ପାଇଁ, କ୍ଷୁଧା ଅନାହାରରେ ଦିନ ଯାଉଛି ତାଙ୍କର । ସେ ଜଣକ ହେଲେ ଶ୍ରୀ ହରେକୃଷ୍ଣ ସୂତାର (ସା : ଅସ୍ତିଆ, ଖୁଣ୍ଟାବାଡି ଶାସନ) । ତାଙ୍କ ଦୁରବସ୍ଥା ପ୍ରତି ସମବେଦନା ଜଣାଉଛି । ବହୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଚାଲି ଗଲେଣି, ପାଶୋରି ଗଲିଣି ତାଙ୍କ ନାଆଁ । ସେମାନଙ୍କ ଅମର ସ୍ମୃତି ପୁସ୍ତକରେ ସ୍ଥାନିତ କରି ନପାରି ଦୁଃଖିତ ମୁଁ । ▸

କଳା ସଂସ୍କୃତିର ମୋ ଗାଁ ରସାଳପୁର

ଗାଁରେ ଯାତ୍ରା ଦଳ ଗଠନ କରିଥିଲି । ସେଥିରେ ଯେଉଁମାନେ ପୃଷପୋଷକତା କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ହେଲେ...

୧. ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତୃ ପ୍ରତିମ ଶ୍ୱଶୁର - ৺ କରୁଣାକର ଜୀ
୨. ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତୃ ପ୍ରତିମ ଶ୍ୱଶୁର - ৺ କାଳି ଚରଣ ଜୀ
୩. ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତୃ ପ୍ରତିମ ଶ୍ୱଶୁର - ৺ ରଙ୍ଗାଧର ଜୀ
୪. ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତୃ ପ୍ରତିମ ଶ୍ୱଶୁର - ৺ ଉପେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ
୫. ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତୃ ପ୍ରତିମ ଖୁଲ୍ଲତାତ - ৺ କୃଷ୍ଣ ଜୀ, ପି.-ବିଦୁ ଜୀ
୬. ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତୃ ପ୍ରତିମ ଖୁଲ୍ଲତାତ - ৺ ହରେକୃଷ୍ଣ ବିନ୍ଧାଣୀ
୭. ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ପିତୃ ପ୍ରତିମ ଖୁଲ୍ଲତାତ - ৺ ବାବୁରାମ ବିନ୍ଧାଣୀ

ଯାତ୍ରାପ୍ରେମୀ କାଳାକାର

ସର୍ବଶ୍ରୀ ବୈଷ୍ଣବ ଚରଣ ଜୀ ପିତା-କୃଶ ଜୀ, କମଳାକାନ୍ତ ଜୀ, ନିରଂଜନ ଜୀ, ବୀରଭଦ୍ର ଜୀ, ৺ ଶଚୀନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ৺ ଗଜେନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ସନାତନ ପିଶାଳ, ହାଡିବନ୍ଧୁ ସିଂହ, ৺ ବିମ୍ବାଧର ସିଂହ, ৺ ବଟକୃଷ୍ଣ ପିଶାଳ, ବୈଷ୍ଣବ ପରିଡା, ଶମ୍ଭୁନାଥ ବେଜ, ৺ ଭଗିରଥୀ ନାୟକ, ଜଗନ୍ନାଥ ମହ୍ଲ, ସୀତାନାଥ ମହଲ, ଶ୍ୟାମସୁନ୍ଦର ବିନ୍ଧାଣୀ, ତ୍ରିଲୋଚନ ବିନ୍ଧାଣୀ, ৺ ବୈକୁଣ୍ଠ ଚରଣ ଜୀ, ବୈରାଗୀ ଚରଣ ଜୀ, ବଂଶୀଧର ଜୀ, ବେଣୁଧର ରାଉତ (ସା: ବଡ ପଦନା, କେଉଁଝର), ৺ ଗୟାଧର ନାୟକ (ଶିକ୍ଷକ, ସା: ମଇତାପୁର, ସିମୁଳିଆ)৺ ଭଗବାନ ମହାନ୍ତି (ଶିକ୍ଷକ, 'ଦଶଭୂଜା ନାଟକ' ପାଇଁ, ସା : ପାଳଦା, ଭଣ୍ଡାରିପୋଖରୀ ନିକଟ) ।

ପ୍ରାତଃ ସ୍ମରଣୀୟ ପୂର୍ବପୁରୁଷ ମାନଙ୍କର କୀର୍ତ୍ତିମୟ କାହାଣୀ ପୂର୍ବାପର ସମନ୍ୱୟରେ ଆମକୁ ସଫଳତା ଆଣିଦିଏ । ସ୍ମରଣାତୀତ କାଳରୁ ଏହାର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା ରହି ଆସିଛି । ନୂତନ ପୀଢିର ଦାୟାଦମାନେ ଏହାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ କି ନାହିଁ କିଏ ଜାଣେ ?

'ଯା' ମନ ଯା'ଠେଇଁ ରସିଲା,
ତାକୁ କିଆ ଫୁଲ ପରି ବାସିଲା ।' ▸

ବାଉନ ବଜାର ତେପନ ଗଳି

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ମାନେ ଭାରତ ଭ୍ରମଣପାଇଁ ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ ରେଳ ପାଶ୍ ପାଇଛନ୍ତି । ବଡପୁଅ ଓ ସାନଝିଅ ସହିତ ଗତ ତା୧୪.୨.୮୮ ରିଖରେ କଲିକତା ଭ୍ରମଣ କରିବାର ମୋତେ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥିଲା । ସେଥିରେ ଜଣକର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ଟିକେଟ କରିବାକୁ ହେଲା । ଦୀର୍ଘ ୫୦ ବର୍ଷପରେ କଲିକତା ଦେଖି ମୁଁ ହତ ଚକିତ ହୋଇ ପଡିଲି ।

ଜନ ଅରଣ୍ୟ, ଜନାକୀର୍ଣ୍ଣ ମୁଖରୀତ ରାଜପଥ । ଦୁଇପାର୍ଶ୍ୱରେ ବସ୍, ଟ୍ରକ୍, ଜିପ୍,କାର୍, ପଛକୁ ପଛ ଲାଗି ରହିଥାଏ । ପୁଣି ବିଦ୍ୟୁତ ଚାଳିତ ଟ୍ରାମ୍ ଗାଡି । ମଣିଷ ସତରେ କଣ ଅଣନିଃଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ପଡିବ କି ? ଛକ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରୁ ଅପର ପାର୍ଶ୍ୱକୁ ଡେଇଁବା ପାଇଁ ଖୁବ୍ ସତର୍କତା ଅବଲମ୍ବନ ନକଲେ ପ୍ରାଣହାନୀର ଆଶଙ୍କା ସର୍ବଦା ରହିଥାଏ । କେଉଁଠି ପୁଣି ଭୂଇଁ ତଳେ ତଳେ, ରେଳ ଚଳାଚଳ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଚାଲିଛି ।

କେତେଦିନ ତଳେ, 'ଜଗତସିଂହପୁର ଯାତ୍ରା ପାର୍ଟି' ଗାଁକୁ ଆସିଥିଲେ । 'ବାଉନ ବଜାର ତେପନ ଗଳି' ନାଟକ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ନାଟକର କଥାବସ୍ତୁ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଥିଲେ ମଧ, ନାଟକ ନାଆଁଟିର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଯଥାର୍ଥତା ପ୍ରତିପାଦନ କରୁଥିଲା ଏହି ମହାନଗରୀର 'ବାଉନ ବଜାର, ତେପନ ଗଳି' ସହିତ ।

ପ୍ଳାବନୀ ଜାହ୍ନବୀ ତଟ । ବିଶ୍ୱ ବନ୍ଦିତ ରାମକୃଷ୍ଣ ମିଶନ, ବେଲୁର ମଠ, ଶାନ୍ତ, ସ୍ନିଗ୍ଧ ପରିମଳ ପରିବେଶ । ଶୁଦ୍ଧ ଗୈରିକ ବସ୍ତ୍ରଧାରୀ ଲଣ୍ଡିତ ମସ୍ତକ, ସିଦ୍ଧ ସାଧକଙ୍କ ପ୍ରାତଃ ଭ୍ରମଣ, ଧ୍ୟାନ ଧାରଣା ହୃଦୟରେ ପବିତ୍ରତା ପ୍ରତିଭାତ ସୃଷ୍ଟିକରେ ।

ସ୍ୱାମୀଜୀଙ୍କ ସେହି ଗୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ବାଣୀ.........

'ଉଠ, ଜାଗ, ଲକ୍ଷ୍ୟ ହାସଲ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଗେଇ ଚାଲ । ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧୂଳିକଣା ମୋ ପାଇଁ ପବିତ୍ର, ଏହାହିଁ ମୋର ତୀର୍ଥ । ଭାରତର କଲ୍ୟାଣ, ଭାରତର ମୂର୍ତ୍ତିକା ମୋର ସ୍ୱର୍ଗ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ପବିତ୍ରତା, ପ୍ରତିଭାତ ହୋଉ ଉଠୁ ।'

ଜଗତ ବିଖ୍ୟାତ ଦକ୍ଷିଣେଶ୍ୱର, ମା' କାଳିଙ୍କ ବିଜେ ସ୍ଥଳି, ମନ୍ଦିର ପ୍ରାଙ୍ଗଣ । ଭକ୍ତ, ଜନ ଆତୁର, ଆର୍ତ୍ତିନୀଙ୍କ ସମାବେଶ । ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ, ବିକଳାଙ୍ଗ, ଭିକ୍ଷୁକ, ଭିକାରୁଣୀ ...। ମୁଠାଏ ଚାଉଳ, ଦଶ ପାଞ୍ଚ ପଇସା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଆର୍ତ୍ତ ଚିତ୍କାର ।

କି କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟ । ଦର୍ଶନାଭିଳାଷୀ ପଥଚାରୀ ଅଭିଭୂତ ହୁଏ । ସାମର୍ଥ୍ୟହୀନ ନରନାରୀଙ୍କର ଦୟନୀୟ ଅବସ୍ଥା, ଅବହେଳିତ ଜୀବନ ତାଙ୍କର ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।

ଆମ ପଲ୍ଲୀ ଗାଁ, ଗଡିଆ ପୋଖରୀ, କଲିକତି ଦଳରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । 'କଲିକତି ଦଳ' ବୋଧହୁଏ କଲିକତାରୁ ଆମଦାନି ହୋଇଛି ବୋଲି ମୋର ଧାରଣା । ଧର୍ମତାଲା ଷ୍ଟ୍ରିଟ୍ ହେବ ପ୍ରାୟ, ରାଜପଥ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କଲକତି ଦଳର ଗାଡିଆ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଥିଲି । ଆନ୍ତର୍ଜାତିକ ଖ୍ୟାତି ସଂପନ୍ନ କଲିକତା ମହାନଗରୀ, ତାର ପରମ୍ପରା, ସ୍ଥିତାବସ୍ଥା କୁ ରକ୍ଷାକରି ପାରିଛି । ଏହା ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟଣା ।

ମଣିଷ ଆଉ ପଶୁ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ତଫାତକୁ ସମାଜବାଦୀ ନେତା ସ୍ୱର୍ଗତ 'ଡକ୍ଟର ଲୋହିଆ' ତୀବ୍ର ଭାବେ ଅନୁଭବ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସ୍ୱର ଉତ୍ତୋଳନ କରିଥିଲେ ମଣିଷଟଣା ରିକ୍ସା ବିରୋଧରେ । ସେଇ ଦି' ଚକିଆ ହାତଟଣା ରିକ୍ସା ଅବାଧରେ ଅବଲୀଳାକ୍ରମେ ରାଜପଥ ମଧ୍ୟରେ ଗତି କରୁଥିବାର ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଥିଲା । ମହା ନଗରୀ ବକ୍ଷରେ ବିପଣୀ ପସରା ବିସ୍ତାର କରି ସସମ୍ମେ ନିଜ ନିଜ ଆସ୍ଥାନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ସବୁଠାରୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର ଘଟଣା ଥିଲା ପାଦ ନଥିବା ସାମର୍ଥ୍ୟହୀନ ବ୍ୟକ୍ତି ଫୁଟ୍‌ପାଥରେ ଗଡିଗଡି ଅନାହାର ଶରୀରକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବା ପାଇଁ ଭିକ୍ଷା ମାଗୁଥିବାର ଦୃଶ୍ୟ............ । ମର୍ମାନ୍ତିକ କରୁଣ ଦୃଶ୍ୟରେ, ମୁଁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡିଥିଲି । ସାମର୍ଥ୍ୟହୀନ ପଙ୍ଗୁ ନର ନାରୀ, ରାଜ୍ୟ ସରକାରଙ୍କର ଚରମ ଉଦାସୀନତା, ଏହା ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ବିଦ୍ରୁପର ପରିହାସ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ ।

ପରିତାପର ବିଷୟ, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର କର୍ଣ୍ଣଧାର ଜାତିର ଜନକ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ, ନବ ଭାରତର ନିର୍ମାତା ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ପ୍ରଭୃତି ଜନ ନାୟକଙ୍କର ଆବକ୍ଷ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ମୋ ଦୃଷ୍ଟିପଥର ଅନ୍ତରାଳରେ ରହିଗଲା । ଦେଖିଥିଲି ସାମ୍ୟବାଦର ପ୍ରବର୍ତ୍ତକ 'ଲେଲିନ୍'ଙ୍କର ଆବକ୍ଷ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ।

୧୫.୦୨.୮୮ତାରିଖ, ରାତ୍ରି ୧୧ଟା-ପୁରୀ ହାବଡା ଏକ୍ସପ୍ରେସ୍ ଟ୍ରେନ୍ । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ଟ୍ରେନ୍ ପାଶ୍ ଥାଇ ମଧ ସିଟ୍ ମିଳି ନଥିଲା । ପରନ୍ତୁ ଟିକଟ କଲେକ୍ଟରଙ୍କର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ । ଅତିଷ୍ଠ ହୋଇ ତଳେ ବସି ରହିବାକୁ ପଡିଥିଲା । ରାତ୍ରି ଶେଷରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲି ବାଲେଶ୍ୱରରେ ।

ଯେଉଁଠି ରେଳଯାତ୍ରାରେ ସଂଗ୍ରାମୀ ମାନଙ୍କୁ ବସିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ମିଳେ

ନାହିଁ, ସେଠାରେ ଚିକିତ୍ସାର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିବା ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନରେ ମୋର ଏହା ଏକ ଅଭିଜ୍ଞତା ।

ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତର ପ୍ରଣେତା, ୧୯୧୩ ମସିହାରେ ସାହିତ୍ୟରେ ନୋବେଲ ପୁରସ୍କାର ପ୍ରାପ୍ତ—ଏ ଦେଶ ଜାତିକୁ ସେ ଯେଉଁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ସେହି ବିଶ୍ୱକବିଙ୍କ ମୁଖ ନିସୃତ ବାଣୀ-

'ହେ ମୋର ଚିର ପୁଣ୍ୟତୀର୍ଥ
ଜାଗରେ ଧୀରେ,
ଏହି ଭାରତର ମହାମାନବର,
ସାଗର ତୀରେ ।'

ହିଂସ୍ର, ଅଶାନ୍ତ, ମଣିଷକୁ ଆଜି ଅଭିମନ୍ତ୍ରିତ କରୁ ଜାତୀୟ ଏକତା, ଅଖଣ୍ଡତା ଦୃଢୀଭୂତ ହୋଇ ରହୁ । ▸

ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଦୁର୍ଗ

୧୯୫୨ ମସିହା – ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ । ସାବାଳକ ଭୋଟ । ରାଜ୍ୟ ବିଧାନ ସଭା ଏବଂ କେନ୍ଦ୍ର ପାର୍ଲ୍ୟାମେଣ୍ଟ ପାଇଁ ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଥିଲା । ଏଥିରେ ବିଭିନ୍ନ ରାଜନୈତିକ ଦଳର ତତ୍ପରତା ଏବଂ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା ହେଲା । ବାଲେଶ୍ୱର ସଦର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀ, ପ୍ରଜାସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ତରଫରୁ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଦଳର ନିର୍ବାଚନ ସଙ୍କେତ ଥାଏ 'ବରଗଛ' । ସର୍ବ ପ୍ରଥମେ ଦଳର ନେତୃତ୍ୱ ନେଇଥିଲେ ସ୍ୱର୍ଗତ ଲୋକନାୟକ ଜୟପ୍ରକାଶ ନାରାୟଣ । ଯୋଡ଼ି ବଳଦ ଚିହ୍ନ ଥାଏ କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ।

ବାଲେଶ୍ୱର ସହର ସନ୍ନିକଟ ସାହାଦା, ରଣସାହି ପ୍ରଭୃତି ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ କଂଗ୍ରେସର 'ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଦୁର୍ଗ' ଥାଏ । ପ୍ରବଳ ପ୍ରତାପୀ ସ୍ୱର୍ଗତ ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ରାଉତ କଂଗ୍ରେସରେ ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବେ ସର୍ବଜନ ବିଦିତ ଥିଲେ । ବପୁବନ୍ତ, ଭୀମକାନ୍ତ ରୂପ, ହିଂସ୍ର ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଅଗ୍ନି ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗର ଜ୍ୟୋତି । ତାଙ୍କର 'ସାହାଦା' ଗ୍ରାମ ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଭା ପାଇଁ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ହେଲା । ତତ୍ ସହିତ ବାଲେଶ୍ୱର ଟାଉନ ଏବଂ ବାରବାଟୀ । ସ୍ୱର୍ଗତ ଗୌରଚନ୍ଦ୍ର ଦାସଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ମୁଁ ଏବଂ ତଳମାଳ ଗୋପୀନାଥପୁର ଗ୍ରାମର ୰ ମନୋରଂଜନ ଭୂୟାଁ, ଆମେ ଦୁଇଜଣ ସେହି ସାହାଦା ଗ୍ରାମର ସ୍ୱର୍ଗତ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଉତଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲୁ । କାର୍ତ୍ତିକବାବୁ ବଡ ଭୟାତୁର ହୋଇ ପଡିଥାନ୍ତି । କାଳେ ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ବାବୁ କିଛି କରିଦେବେ କି ?

ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଦିନ ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ବାସଗୃହ ସନ୍ନିକଟ ମୌଳିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଖ ପଡିଆରେ ପ୍ରଜାସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ସଭା ହେଲା । ବିପ୍ଳବୀ ସମାଜବାଦୀ ନେତା ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ ମୁଖ୍ୟବକ୍ତା ଥିଲେ । ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କର ଡର ଭୟ । ସଭାରେ ବିଶେଷ ଜନସମାଗମ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ନେତ୍ରାନନ୍ଦ ବାବୁଙ୍କ ତର୍ଜନ, ଗର୍ଜନ, ଚିତ୍କାର । ତାରି ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ ଭାଷଣ । ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ଉପରେ ଭଲ ପ୍ରଭାବ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିଥିଲା ।

ସେ ଯାହା ହେଉ, କଂଗ୍ରେସର 'ଦୁର୍ଭେଦ୍ୟ ଦୁର୍ଗ'କୁ ଯେ ଭେଦ କରି ହେଲା

ସେତିକିରେ ଆମର ଯଥେଷ୍ଟ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ଜନ୍ମିଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିକ ବାବୁ ଭୟାତୁର ହୋଇ ସଭାକୁ ଆସି ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ପରୋକ୍ଷରେ ସମସ୍ତ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ କରାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ଘଟଣା ପ୍ରବାହରେ, ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଆଦର୍ଶ ଉଭୟ ଗ୍ରହଣ କରି ଅନୁପ୍ରାଣିତ ହୋଇଥିଲେ । ଉଭୟ ସୁଦୃଢ କଲେ ପାର୍ଟି ସଂଗଠନକୁ । କହିବା ବାହୁଲ୍ୟ, ବାଲେଶ୍ୱର ସଦର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀରୁ ପ୍ରଜା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପୂଜ୍ୟ ରବି ଭାଇ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାକୁ ଦୁଇଥର ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ତତ୍‌ସଂଗେ ସ୍ୱର୍ଗତ ସମରେନ୍ଦ୍ର କୁଣ୍ଡୁ ପାର୍ଲ୍ୟାମେଣ୍ଟକୁ ଥରେ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ । ଏହା ପାର୍ଟି ସଂଗଠନ ଶକ୍ତିର ମହାନ ବିଜୟ କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ ।

ପରେ ପରେ କାର୍ତ୍ତିକ ବାବୁ, ପାର୍ଟିରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ 'ଜନତା' ଦଳରୁ ବିଧାନ ସଭାକୁ ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ଏହା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବିସ୍ମିତ କରି ଦେଇଥିଲା ।

ତାଙ୍କର ଆପ୍ରାଣ ଉଦ୍ୟମ କ୍ରମେ ରସାଲପୁର ଡଃ ଯଦୁନାଥ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି ମିଳିବା ଏକ ଐତିହାସିକ ଘଟଣା । ଏହା ୧୫.୦୨.୧୯୮୦ ତାରିଖରେ ସରକାରୀ ଅନୁମୋଦନ ଲାଭ କରିଥିଲା ।

ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ଅଧିକାରୀ ଉଭୟ ଆଜି ଇହଧାମରେ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅମର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି କାମନା କରିବା ସହିତ ଅମ୍ଳାନ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଗଭୀର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଜ୍ଞାପନ କରୁଛି । ▸

ନାଲି ଟୋପିଆଙ୍କ ପଙ୍ଗତ

ଭାରତର ସମାଜବାଦୀ ଆନ୍ଦୋଳନର ପ୍ରବକ୍ତା ତଥା ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଜେନେରାଲ ସେକ୍ରେଟେରୀ ଡକ୍ଟର ରାମ ମନୋହର ଲୋହିଆ ଥରେ କଟକ ଗସ୍ତରେ ଆସିଥିଲେ । ମୁଣ୍ଡରେ ନାଲି ଟୋପି ପିନ୍ଧି କର୍ମୀ ମାନେ ସ୍ୱାଗତ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଜଣାଇଥିଲେ । ସେଥିରେ ସେ ଅତିଶୟ ବିମୁଗ୍ଧ ଓ ଅଭିଭୂତ ହୋଇ ପଡିଥିଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ସଭା, ସମ୍ମିଳନୀ, ଶୋଭାଯାତ୍ରା ପ୍ରଭୃତି ସମାବେଶ ମାନଙ୍କରେ ମୁଣ୍ଡରେ ନାଲିଟୋପି ପିନ୍ଧି ବାହାରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା ।

୧୯୫୨ ମସିହା । ଭାରତର ପ୍ରଥମ ସାଧାରଣ ନିର୍ବାଚନ । ସବୁ ରାଜନୈତିକ ଦଳ, ପ୍ରଚାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲାଗି ପଡିଥାନ୍ତି । ବାଲେଶ୍ୱର ସଦର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ଶାସଙ୍ଗ ଗ୍ରାମ । ୰ ବିଶ୍ୱନାଥ ଦାସଙ୍କ ଘରେ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଜିଲ୍ଲା ସମ୍ମିଳନୀ ହେବାପାଇଁ ସ୍ଥିର ହୋଇଥାଏ । ୰ ବିଷ୍ଣୁ ବାବୁଙ୍କ ଏକମାତ୍ର ପୁତ୍ର ୰ କୈଳାସ ବାବୁ ଏଥିରେ ସମ୍ମତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ ଏବଂ ସୋସ୍‌ଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ଭାବଧାରା ସହିତ ନିଜକୁ ଓତଃପ୍ରୋତଃ ଭାବେ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲେ । ବିପ୍ଳବୀ ସମାଜବାବୀ ନେତା ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀ ସମ୍ମିଳନୀ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିଥିଲେ । ଶିବିର ପରିଚାଳନ କରିଥିଲେ ପୂଜ୍ୟ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ।

କୈଳାସ ବାବୁ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗକରି ଚାଲିଗଲେଣି । ପରଲୋକଗତ ଆତ୍ମା ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତିରେ ରହୁ । ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରେ ମୋର ଏତିକି ମାତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥନା ଜଣାଉଛି ।

ସମ୍ମିଳନୀର ବ୍ୟୟ ନିର୍ବାହ, ଗାଆଁ ଗାଆଁ ଘର ଘର 'ନାଲି ଟୋପିଆଙ୍କ ପଙ୍ଗତ'ପାଇଁ ଧାନ, ଚାଉଳ, ଟଙ୍କା ପଇସା ଇତ୍ୟାଦି ଜନ ସାଧାରଣଙ୍କ ଦାନକୁ ସମ୍ବଳ କରିଥିଲୁଁ । ଲବଣ ତୀର୍ଥ ଇଞ୍ଚୁଡି ଗ୍ରାମର ୰ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାରାୟଣ ଦାସ ମୋର ଜଣେ ପରମ ଆତ୍ମୀୟ ଅନୁଗତ ଥିଲେ । ମୃଦଙ୍ଗ, ଖଞ୍ଜଣୀ ବାଦକ ବିଶାରଦ, କୃତୀ କଳାକାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବରେ ତାଙ୍କର ସୁନାମ ଥିଲା ସେ ଅଞ୍ଚଳରେ ।

'ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଆମର,
ଏ ଦେଶକୁ ନୂଆ କରି ଗଢିବି ।'

ଇତ୍ୟାଦି ଗୀତ ଆମେ ବୋଲୁଥାଉଁ । ସେ ତାଙ୍କ ସ୍ୱଭାବ ସୁଲଭ ଭଙ୍ଗିରେ ମୃଦଙ୍ଗ ଖଞ୍ଜଣୀ ବାଦ୍ୟର ତାଳେ ତାଳେ ଝଙ୍କାର ତୋଳି ଆମ୍ଭମାନଙ୍କ ପ୍ରାଣରେ ନବ ଉନ୍ମାଦନା ଭରି ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଆମ୍ଭ ଗହଣରୁ ବହୁ ଦିନରୁ ଚାଲି ଗଲେଣି । ତାଙ୍କ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ଅପୂରଣୀୟ ହୋଇ ରହିବ । ଅମ୍ଳାନ ସ୍ମୃତି ଚାରଣ କରି, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ନିବେଦନ କରୁଛି ।

ନିକଟ ସରସ୍ୱତୀପୁର ଗ୍ରାମ ୰ ବାଞ୍ଛାନିଧି ପଣ୍ଡା ଜଣେ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଶିକ୍ଷକ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସ୍ପଷ୍ଟବାଦୀତା ଗୁଣ ଯୋଗୁଁ ଶିକ୍ଷକତା କାର୍ଯ୍ୟରୁ ଅବ୍ୟାହତି ନେଇ ଘରେ ଥା'ନ୍ତି । ନାଲି ଟୋପି ମୁଣ୍ଡରେ ପିନ୍ଧିଲେ । ଆମ ସହିତ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ ଯୋଗ ଦେଲେ । ଆମେ ଗୀତ ବୋଲୁଥାଉଁ । ସେ ଦୁଆର ଦୁଆର ଭିକ୍ଷା ମାଗନ୍ତି । ନାଲିଟୋପିଆଙ୍କ ପଙ୍ଗତ ପାଇଁ କିଛି ଭିକ୍ଷା ମିଳୁ ? ତାଙ୍କ ଭିକ୍ଷାଥାଳି ଭରିବାରେ ଲାଗିଥା'ନ୍ତି । ଲାଜ, ଅପମାନ ତାଙ୍କର କିଛି ନଥିଲା । ସେ ଜଣେ ସମାଜ ସଂସ୍କାରକ ଥିଲେ । ଜାତିରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ନିଜ ଚାଷ ଜମିରେ ନିଜେ ହଳ କରୁଥିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମାଜରେ ସେ ବାସନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଲେ । କିନ୍ତୁ ମଥା ନୁଆଇଁ ହାର ମାନି ନଥିଲେ । ଆବିବାହିତ ଥିଲେ ଶେଷ ଜୀବନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ବଣମଲ୍ଲୀ ବଣରେ ଫୁଟି ଝରି ପଡିଲା । ତାଙ୍କର ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳତା, ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ ଯାପନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁଥିଲା । ବହୁଦିନରୁ ଇହଧାମ ଛାଡି ଚାଲିଗଲେଣି ସେ । ତାଙ୍କର ମହାନ୍ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଅଶ୍ରୁଳ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଅର୍ପଣ କରୁଛି । ଅମର ଆତ୍ମା ତାଙ୍କର ଶାନ୍ତି ଲାଭ କରୁ ।

ସ୍ଥାନୀୟ ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମର ଉଦାରମନା, ବଦାନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ପଣ୍ଡା । ତାଙ୍କ ଅକୁଣ୍ଠିତ ଦାନ ଫଳରେ 'ନାଲି ଟୋପିଆଙ୍କ ପଙ୍ଗତ' ସମ୍ମିଳନୀ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ ହୋଇ ପାରିଥିଲା । ୪୬ ବର୍ଷ ପୂର୍ବର ଘଟଣା ଆଜି ମଧ୍ୟ ଯୁଗପତ୍ ହର୍ଷ ବିଷାଦ ମନରେ ଭରି ଦିଏ । ଆଜି ତାର ଆବଶ୍ୟକତା ବା କ'ଣ ? ଅତୀତକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନ କଲେ, ଭବିଷ୍ୟତ ସମୃଦ୍ଧ ହେବ ନାହିଁ । 'ନାଲି ଟୋପିଆଙ୍କ ପଙ୍ଗତ' ଜିଲ୍ଲା ସମ୍ମିଳନୀ ସାଫଲ୍ୟ ମଣ୍ଡିତ କରି ପାରିଥିଲୁଁ । ଆମ୍ଭେ କର୍ମୀମାନଙ୍କୁ ବହୁ ଶ୍ରମ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସୋସ୍‌ଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିର ପ୍ରସାର ପଚାର ସମ୍ଭାବନା ଅଧିକ ଥିଲା ।

ପ୍ରଭାତରେ ସିନ୍ଦୂର ବୋଳା ପୂର୍ବାକାଶ—ଲୋହିତ କିରଣ ଛଟାରେ ନବ ରବିର ଉଦୟନ ପର୍ବ....। କର୍ମୀ ମାନେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦେଇଥିଲେ ସୋସଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟିରେ । ଅଧିକାଂଶ ଇହଧାମରେ ନାହାନ୍ତି । ଜୀବିତ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ, ତାଙ୍କର

ରାଜନୈତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଚରିତାର୍ଥ କରି ଚାଲିଛନ୍ତି । ବିଭିନ୍ନ ଦଳରେ ଆଶ୍ରୟ ନେଇଛନ୍ତି । ସେ ଦିନର ସୋସ୍‌ଲିଷ୍ଟ ପାର୍ଟି ଆଜି ନାହିଁ । କାହାରି ମୁଣ୍ଡରେ ଆଉ ନାଲି ଟୋପି ନାହିଁ କିମ୍ୱା 'ନାଲି ଟୋପିଆଙ୍କ ପଙ୍ଗତ' ବି ନାହିଁ ।

'ଚକ୍ରବତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ୍ତେ, ଦୁଃଖାନି ଚ ସୁଖାନି ଚ ।'

ବହୁ ସାଙ୍ଗ ସାଥୀ ଇହଧାମ ତ୍ୟାଗ କରି ଚାଲି ଗଲେଣି । ଆମେ କେତେଜଣ ବଞ୍ଚି ରହିଛୁଁ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ମୃତି ଚାରଣ କରିବା ପାଇଁ । ତାଙ୍କ ସଦ୍‌ଗୁଣ ଗୁଡିକ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରଣା ଦେଉ । ମହାନ୍ ଅମର ଆତ୍ମା, ଅମ୍ଳାନ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତି ଅଶ୍ରୁସିକ୍ତ ତିଳତର୍ପଣ କରୁଛି । ▸

ମୋ ପାରିବାରିକ ଜୀବନ

ନିଜ ଗ୍ରାମର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ପିତୃ ପ୍ରତିମ ପୂଜ୍ୟାସ୍ପଦ ୰ କରୁଣାକର ଜୀଙ୍କ ଏକମାତ୍ର କନ୍ୟା ୰ ଜଂଜମଣିଙ୍କ ସହିତ ମୋର ବିବାହ ୧୯୪୧ ମସିହାରେ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ରମାକାନ୍ତ ଦାଶ (ସୋରଥାନା, ଜଇଁ୍ୟାଣୀ ନୂଆପୁର ଗ୍ରାମ) ଥିଲେ ମୋ ବିବାହର ସୂତ୍ରଧର । ସେ କଂଗ୍ରେସର ବିଶିଷ୍ଟ ସଂଗଠକ ଥିଲେ ।

ତିନି ପୁତ୍ର ଓ ଚାରି କନ୍ୟା ସନ୍ତାନର ଜନକ ଜନନୀ ଆମେ ପତି ପତ୍ନୀ ଥିଲୁଁ । ଯମ ନିଉଛୁଣା ସର୍ବ କନିଷ୍ଠ ପୁତ୍ର । ଦୁଇ ବରଷରେ ହୋଇଥାଏ । ବାମ ପାଖ ପେଟରେ ବ୍ରଣର ଉପକ୍ରମ । କ୍ରମେ ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଲା । ବାଲେଶ୍ୱର ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ଛାଡ଼ିଲି । ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ଦିନ ମୋର ହିତୈଷୀ ଆୟୁଷ୍ମାନ ଶ୍ରୀ ରଘୁନାଥ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାରରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥିଲେ । ପରେ ପରେ ପିଲାଟି ଅଦ୍ଭୂତ ଭାବରେ ଫୁଲିଗଲା । ଚିକିତ୍ସକମାନେ ତାକୁ ବସନ୍ତ ୱାର୍ଡରେ ରଖାଇଲେ । ପାଖରେ ଥିବା ତା' ମାଆ, ଭଉଣୀ ସୁବାସିନୀ ଭୟ ଆତଙ୍କରେ ରାତି ଉଜାଗର ହୋଇଥାନ୍ତି । ପରଦିନ ମୋ କନିଷ୍ଠ ଶାଳକ ଅରୁଣ ବାବୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘରକୁ ଘେନି ଆସିଲେ । 'ଆଇ' ବୁଢ଼ୀଙ୍କର 'ଟୁଣୁ ଟୁଣୁକିଆ' ଓ ସମ୍ମାନୀୟା ଶିଶୁ ଚିକିତ୍ସାବିତ୍ 'ରାଧାଦେବୀ'ଙ୍କ ଚିକିତ୍ସାରେ ପିଲାଟି କ୍ରମେ ଆରୋଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ପେଟରେ କ୍ଷତ ଚିହ୍ନ ରହିଗଲା ସବୁଦିନ ପାଇଁ ।

ଭୁବନେଶ୍ୱର ସୈନିକ ସ୍କୁଲରେ ପିଲାଟି ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀରେ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବ । ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଯତ୍‌ପରୋନାସ୍ତି ଉଦ୍ୟମ । ମୋର ତୀବ୍ର ଦୃଷ୍ଟି ସର୍ବଦା ତା' ପ୍ରତିଥିଲା । ପିଲାଟି ଲିଖିତ ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତିତ୍ୱ ଲାଭ କରିଥିଲେ ମଧ, ଶରୀର ପରୀକ୍ଷାରେ କ୍ଷତ ଚିହ୍ନ ଯୋଗୁଁ, ନିର୍ବାଚିତ ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ପୁଣି ପର ବର୍ଷ । ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା । କନ୍ୟା ସୁବାସିନୀର ଅଦମ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ ଯୋଗୁଁ ପିଲାଟି ଲିଖିତ ଓ ଶରୀର ପରୀକ୍ଷାରେ କୃତକାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଥିଲା ଭୁବନେଶ୍ୱର ସୈନିକ ସ୍କୁଲରେ ନାମ ଲେଖାଇବା ପାଇଁ ।

ସମୟ ଦିବା ୩ ଘଣ୍ଟା ହେବ ପ୍ରାୟ । ଶରୀର ପରୀକ୍ଷା ସରି ଯାଇଥାଏ । ଘରକୁ ଯିବାପାଇଁ ତରତର । ସିନେମା ବଜାର ମସଜିଦ୍ ପାଖାପାଖି ଧୂଳି ଝଡ, ଘୂର୍ଣ୍ଣି

ବାତ୍ୟା, ପ୍ରବଳ ବୃଷ୍ଟିପାତ । ବୃକ୍ଷ କଡମଡ ହୋଇ ଭାଙ୍ଗି ପଡୁଥାଏ । ପଥ ଅବରୋଧ, ଦୈବୀ ଦୁର୍ବିପାକ । ପିତା ପୁତ୍ର ପରସ୍ପର ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ, ବହୁ ବିଳମ୍ବରେ ପରସ୍ପରକୁ ଭେଟିଥିଲୁଁ । ଉଭୟ ବର୍ଷା ପାଣିରେ ତିନ୍ତିବୁଡି, ଜୁଡୁବୁଡୁ । ଥରଥର ଦେହ । ୧୦ଟା ରାତି, ଗାଁ ବସ୍‌ରେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲୁଁ । ଏହିପରି ବହୁ ସଂକଟରୁ ପରମେଶ୍ୱର ତାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିଛନ୍ତି ।

ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ପତି (ସା : ପଦ୍ମପୁର, ବାଲେଶ୍ୱର) ମୋର ଜଣେ ପରମ ହିତାକାଂକ୍ଷୀ । ପରୀକ୍ଷା ଦେବା ଠାରୁ ସୈନିକ ସ୍କୁଲରେ ନାମ ଲେଖାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ପିଲା ପାଇଁ ସେ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଠାରେ ମୁଁ ଚିର ଋଣୀ ହୋଇ ରହିବି । କୃତଜ୍ଞତା ପ୍ରକାଶ କରୁଛି ।

ନଅ ଜଣିଆ ପରିବାର । ସ୍ୱଳ୍ପ ଚାଷ ଜମି । ପିଲାମାନେ ଗ୍ରାମ୍ୟ ନିମ୍ନ ମାଧମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧୟନ କରୁଥା'ନ୍ତି । ପାଠ ପଢି ଯିବା ପାଇଁ ପୋଷାକ ନଥାଏ । ବାରି ଅଗଣାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ପନିପରିବା ବିକ୍ରି କରି ପିଲାଙ୍କ ସ୍କୁଲ ଦରମା ଦେଉଥିଲି । ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ତକ୍ଷକର ହଳାହଳ ଦୂର କରିବାକୁ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରଭୃତି ପନ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବାକୁ ପଡିଥିଲା । ଆଉ ପତ୍ନୀ ଜଙ୍ଗମଣିର ତ୍ୟାଗ, ନିଷ୍ଠା, ଶ୍ରମ ଦାନ ମୋ ଠାରୁ ଅଧିକ ଥିଲା ତାଙ୍କର ।

ଦୁରାରୋଗ୍ୟ କର୍କଟ ବ୍ୟାଧିରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପଡିଲେ ଜଙ୍ଗମଣି । ୧୬ ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୯୮୭ରେ ତାଙ୍କର ଦେହାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ମୁଁ ଏକାଲା ହୋଇଗଲି । ▸

ଜୀବନ ସନ୍ଧ୍ୟା

୧୯୭୯ ମସିହା, ଅଗଷ୍ଟ ୨୦ ତାରିଖ ମୋ ପାଇଁ ଥିଲା ଏକ ଅଶୁଭ ଦିବସ । ଦୁରାରୋଗ୍ୟ ପକ୍ଷାଘାତ ବ୍ୟାଧିରେ ଆକ୍ରାତ ହୋଇ ପଡିଥିଲି । ବାଲେଶ୍ୱର ଚିକିତ୍ସାଳୟରେ ସରକାରୀ ଚିକିତ୍ସାର ସୁବ୍ୟବସ୍ଥା ମିଳିଥିଲା ସେତେବେଳେ ମୋତେ ।

ପୂଜ୍ୟ ରବି ଭାଇ, ପୂଜ୍ୟା ୰ ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀ, ମା ଅବନ୍ତୀ, ଶୁଭ୍ରା, ଗୋପାଳ ବାବୁ, ଶ୍ରଦ୍ଧେୟ ଗୌରାଙ୍ଗ ବାବୁ, ଜୀ ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ, ୰ ଭୈରବ ବାବୁ, ୰ ସମରେନ୍ଦ୍ର କୁଣ୍ଡୁ,ସାମ୍ବାଦିକ ୰ ମିହିର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ, ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ସୂର୍ଯ୍ୟମଣି ପଣ୍ଡା, ୰ ଦୁଃଖୀଶ୍ୟାମ ଦତ୍ତ, ଆଇନ୍‌ଜୀବୀ ୰ ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ଦାସ, ୰ ନଗେନ୍ଦ୍ର ମଲ୍ଲିକ (କୁଳିଙ୍ଗା), ୰ ମଧୁସୂଦନ ମଲ୍ଲିକ (କୁଳିଙ୍ଗା), ମଧ୍ୟମା କନ୍ୟା ସୁବାସିନୀ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଜାମାତା ଗୋବିନ୍ଦ ବାବୁ, ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଶିବାଜୀ ଓ ମଧ୍ୟମପୁତ୍ର ଶ୍ରୀଦେବ । ବନ୍ଧୁ, ଜ୍ଞାତୀ ପରିଜନ ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ମାନଙ୍କର ସେବା ଶୁଶ୍ରୂଷାର ପଟାନ୍ତର ନଥିଲା । ୨/୩ମାସ ଚିକିତ୍ସାଧୀନ ରହି ହାସପାତାଳ ଛାଡିଲି । ପ୍ରବୀଣ ଚିକିତ୍ସକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଚନ୍ଦ୍ର ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ମୋର ଶତ ସହସ୍ର ପ୍ରଣାମ । କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଉଛି । ସର୍ବୋପରି ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ଚିନ୍ତାମଣି ଦାସ, ଚିକିତ୍ସକ (ସା : ଭୀମପୁର) ପ୍ରାୟ ସବୁଦିନ ଆସି ମୋ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ସଂପର୍କରେ ବୁଝାବୁଝି କରୁଥିଲେ । ସେ ଆଜି ସ୍ୱର୍ଗରେ । ତାଙ୍କ ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି କାମନା କରୁଛି ।

୧୯୮୦ ମସିହା—ହାଇସ୍କୁଲରେ ପବିତ୍ର ଐତିହାସିକ ଛବିଶ ଜାନୁୟାରୀ ପାଳନ ଅବସରରେ ମୋ ଦୀର୍ଘ ନିରାମୟ ଜୀବନ ପାଇଁ ସମୂହ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭା । ସଭାପତି ଶ୍ରୀମାନ୍ ଗୌରାଙ୍ଗ ଚରଣ ଦାଶ, ସା : ନୂଆପୁର, ସଂପାଦକ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀ, ସା : ରସାଲପୁର, ପ୍ରଧାନ ଶିକ୍ଷକ ଶ୍ରୀମାନ୍ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ଦାଶ ।

ପ୍ରାର୍ଥନାର ବାଣୀ ତାଙ୍କର, 'ଆହୁରି ପନ୍ଦର ବରଷ ବଞ୍ଚି ରହିବେ ।' ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ଇଣେଇଶି ବରଷରେ ପଦାର୍ପଣ କରିଲିଣି । ନାନା ରୋଗବ୍ୟାଧି, ପୀଡା ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପଡିଛି । ଜୀବନର ସନ୍ଧ୍ୟା, ମହାକାଳର ଛାଇ

ଡାକିବା ଦିନକୁ ମୋର ଅପେକ୍ଷା ମାତ୍ର । ଆଜି ଅଶୀତି ପର ବର୍ଷୀୟ ବୃଦ୍ଧ ମୁଁ । ଜୀବନର ଋତୁ ଚକ୍ରରେ କାଳ ବୈଶାଖୀର ନିଷ୍ଠୁର ଝାଞ୍ଜି ସହି ଚାଲିଥିବା ଭିତରେ ଏ ଆତ୍ମଲିପିର ରଚନା ବେଳେ ମନ ପ୍ରାଣରେ ବସନ୍ତର ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦାମତା ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଜାଣେନା ତାହା ଯଦି ମୋର ଭଇର ପୁରୁଷକୁ କିଞ୍ଚିଦ୍ ଅଭିଭୂତ କରି ପାରିବ, ତେବେ ଆଉ ପାରିରେ ଥିଲେ ବି ଆତ୍ମା ମୋର ସୁଖୀ ହୋଇ ପାରିବ । ▸

▸▸▸

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ବହ୍ନିକନ୍ୟା : ଅରୁଣା ଅସଫ୍‌ଅଲ୍ଲି

ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ସେବାର ଏକ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଜୀବନ

ସାହସିକତା, ମମତା, ନ୍ୟାୟ ଓ ସତ୍ୟପଥରେ ଅଗ୍ରଣୀ ଏକ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଶ୍ରୀମତୀ ଅରୁଣା ଅସଫ୍ଅଲ୍ଲି । ପ୍ରାକ୍ ସ୍ୱାଧୀନତା କାଳରେ ଦେଶ ଓ ବିଦେଶରେ ତାଙ୍କର କର୍ମମୟ ଜୀବନର କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ପ୍ରେରଣାପ୍ରଦ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ । ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଭାରତଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନର ରଣ ହୁଂକାର ୧୯୪୨ ମସିହାରେ ଯେତେବେଳେ ସାରା ଦେଶରେ ଖେଳି ଯାଇଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଦେଶର ମହାନ୍ ନେତାମାନେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସକଙ୍କ ହାତରେ କାରାବଦ୍ଧ ହୋଇଥିଲେ, ସେହି ସମୟରେ ଅରୁଣା ସାହସିକତାର ସହିତ ଆନ୍ଦୋଳନକୁ ବଜାଇ ରଖିଥିଲେ । ଆନ୍ଦୋଳନରୁ ଓହରି ଯିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଅନୁରୋଧ କରିଥିଲେ ମଧ ସେ ତାହା ମାନି ନଥିଲେ ।

ଜୁନ୍ ୧୯୪୪ ମସିହାରେ ବାପୁଜୀ ପୁଣେରୁ ଅରୁଣାଙ୍କୁ 'ଚିରଞ୍ଜିବୀ-କନ୍ୟା ଅରୁଣା' ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରି ଚିଠିରେ ଲେଖିଥିଲେ, 'ଏହି ଆନ୍ଦୋଳନ ଏକ ରୋମାଞ୍ଚକର ଓ ବୀରତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପର୍ଯ୍ୟାୟରେ ପହଞ୍ଚିଛି ଏବଂ ତୁମେ ଏହାର କେନ୍ଦ୍ର ବିନ୍ଦୁ । ସ୍ୱୟଂ ଇଶ୍ୱର ତୁମର ମାର୍ଗଦର୍ଶକ ।'

* * * * *

ସ୍ୱର୍ଗତା ଅରୁଣା ଅସଫଅଲ୍ଲିଙ୍କ ଘଟଣାବହୁଳ ଜୀବନକାଳ ମଧ୍ୟରେ ଘଟିଥିବା ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ସଂଗ୍ରାମର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବା ମୋ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । 'ସମାଜ' ପୃଷ୍ଠାରୁ ଯେତିକି ପାରିଛି ଆହରଣ କରି 'ବହ୍ନି କନ୍ୟା'ରେ ସନ୍ନିବେଶ କରିବାରେ ଯତ୍‌ସାମାନ୍ୟ ପ୍ରୟାସ କରିଛି ମାତ୍ର । ବିରାଟ, ବିଶାଳ ମହାନ୍ ଶକ୍ତିକୁ ରୂପଦେବା ମୋ ପରି ଅକିଞ୍ଚନ ପକ୍ଷରେ କି ସମ୍ଭବ ? ଖର୍ବକାୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ସୁରତରୁକୁସୁମ ବାଞ୍ଛାକରିବା ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ, ସୁଦୂର ପରାହତ । ତେଣୁ ସୁଧୀ ପାଠକେ କ୍ଷମା କରିବେ ।

ପ୍ରଣେତା

*ଅରୁଣା ଅସଫ୍ଅଲ୍ଲି :
ଶାନ୍ତି ଓ ସ୍ୱାଧୀନତା ପଥର ଅଭିଯାତ୍ରୀ

ଡଃ ଶଙ୍କରଦୟାଲ ଶର୍ମା, ପୂର୍ବତନ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି

ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ଜନ୍ମ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସମ୍ବିଧାନ ସଭାରେ, ପଣ୍ଡିତ ଜବାହାରଲାଲ ନେହେରୁ ଏକକ ବିଶ୍ୱ ବା 'ବସୁଧୈବ କୁଟୁମ୍ବକମ୍' ଚିନ୍ତାଧାରାର ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ । ନେହେରୁ କହିଥିଲେ, ଆମର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାକାର କରିବାକୁ ହେଲେ, ଆମକୁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ସ୍ୱପ୍ନ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱପାଇଁ, ସମଗ୍ର ଜାତି ଓ ଦେଶପାଇଁ । ଶାନ୍ତିକୁ ଅବିଭାଜ୍ୟ କୁହାଯାଉଛି, ସେହି ଏକକ ବିଶ୍ୱରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ସ୍ୱାଧୀନତା, ସମୃଦ୍ଧି ଓ ବିପତ୍ତିକୁ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ଭାଗଭାଗ କରାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ଏହି ଅନୁଚିନ୍ତା ଶ୍ରୀମତୀ ଅରୁଣା ଅସଫ୍ଅଲ୍ଲିଙ୍କ ଜୀବନବ୍ୟାପୀ ସଂଗ୍ରାମର ଏକ ସଞ୍ଚାଳକ ଶକ୍ତି ଥିଲା ଏବଂ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ପରିସରରେ ବହୁ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା । ୧୯୪୭ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ପୂର୍ବରୁ ଡଃ ସର୍ବପଲ୍ଲୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ,ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିନିଧି ଦଳର ଜଣେ ସଦସ୍ୟଭାବେ ମେକ୍ସିକୋରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିବା 'ୟୁନେସ୍କୋର' ସାଧାରଣ ସମ୍ମେଳନରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ସେ ଯାଇଥିଲେ । ସେଠାରେ ତାଙ୍କର ଅବଦାନକୁ ପ୍ରଶଂସାକରି, ଡଃ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ ପଣ୍ଡିତ ଜବାହାରଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କୁ ଲେଖିଥିଲେ 'ୟୁନେସ୍କୋର ସମ୍ମିଳନୀରେ ଅରୁଣା ତାଙ୍କର ଓଜସ୍ୱିନୀ ଭାଷଣରେ ଜନସାଧାରଣଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରି ଯେଉଁ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ଭାବମୂର୍ତ୍ତି ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି, ତାହା ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣାଉଛି । ଆପଣ ଏଠାରେ ଥିଲେ ଅରୁଣାଙ୍କ ସଫଳତାରେ ଆମକୁ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ମିଳିଛି, ସେଥିରେ ଭାଗ ନେଇଥାନ୍ତେ । ଆମେ ଭାରତୀୟ ପ୍ରତିନିଧିଦଳର ସଦସ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ଅବଦାନରେ ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ ଗର୍ବବୋଧ କରୁଛୁଁ ।'

ଏହାପରଠାରୁ ଅରୁଣାଙ୍କୁ ବହୁବାର ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟ ନିର୍ବାହ ପାଇଁ ଡାକରା ଆସିଛି । ଦ୍ୱିପାକ୍ଷିକ ଓ ବହୁପାକ୍ଷିକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସେ ବହୁବାର ବିଦେଶ ଯାଇଛନ୍ତି । ବହୁ ଦେଶରୁ ମିଳିଥିବା ବାର୍ତ୍ତା ଓ ସମ୍ମାନ ତାଂକ ମହାନତାର ପରିଚୟ ଦିଏ । ଅରୁଣା ହେଉଛନ୍ତି ଏକ ଜୀବନ୍ତ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ । ଗଭୀର ଅନୁଶୀଳନ, ସମ୍ବେଦନଶୀଳତା ଓ ବାସ୍ତବତା ତାଙ୍କ ଜୀବନରୁ ଯେକେହି ଶିକ୍ଷା ଲାଭ କରିପାରିବେ । ଭାରତ ଓ ଦରିଆପାରିରେ ଅରୁଣା ଅସଫ୍ଅଲ୍ଲି ଦୀର୍ଘ ଛଅ ଦଶନ୍ଧିରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକାଳ ସଂଗ୍ରାମ କରୁଥିଲେ ।

(*ତା୦୮.୦୮.୯୬ରିଖ ଦୈନିକ 'ସମାଜ' ପୃଷ୍ଠା ସୌଜନ୍ୟରୁ)

ବହ୍ନିକନ୍ୟା

(ରାଗ--ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ)

ଆଦ୍ୟ ଜୀବନ

ବୀର ପ୍ରସବିନୀ ଭାରତ ଜନନୀ
କୋଳରେ ଜନମ ହୋଇ,
ବଙ୍ଗୀୟ ଦୁଲାଳୀ ଅରୁଣା ଗାଙ୍ଗୁଲି,
ବିଚକ୍ଷଣା ଦୀପ୍ତିମୟୀ ।୧।

ଜୁଲାଇ ସତର ଉଣେଇଶ ନଅ
ମସିହାରେ ହୋଇ ଜନ୍ମ,
ବ୍ରାହ୍ମଧର୍ମାଶ୍ରୟୀ ପରିବାରେ ପିତା
ମାତାଙ୍କର କନ୍ୟାରତ୍ନ ।୨।

ଲାହୋର ସହରେ ନଇନିତାଲସ୍ଥିତ
ମିଶନାରୀ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନେ,
ଶିକ୍ଷାଳୟ ମଧ୍ୟେ ମଗ୍ନ ରହୁଥିଲ
ଶ୍ରେଣୀକକ୍ଷେ ଅଧ୍ୟୟନେ ।୩।

ଭାଙ୍ଗି ପରଂପରା   ଉଣେଇଶି ବର୍ଷ
ବୟସେ ବିବାହ କରି,
ବିଶିଷ୍ଟ ସଂଗ୍ରାମୀ   ଅସଫ ଅଲ୍ଲିଙ୍କୁ
ଆଦରେ ନେଇଲେ ବରି ।୪।

କର୍ମମୟ ଜୀବନ

ଗାନ୍ଧୀ ନେହେରୁଙ୍କ   ନୀତି ସମର୍ଥକ
'ସାମ୍ୟ ଓ ସମାଜବାଦ',
ଅରୁଣା, ଲୋହିଆ,   ଶ୍ରୀଜୟପ୍ରକାଶ
ଇନ୍‌କିଲାବ, ଜିନ୍ଦାବାଦ ।୫।

କ୍ଷମତା-ବଳୟ   ରାଜନୀତି ଠାରୁ
ନିଜକୁ ଦୂରରେ ରଖି,
ଉନ୍ନତ ସମାଜ   ଗଠନ କରିବା,
ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଦେଖି ।୬।

ଊଣେଇଶି ଶହ   ସତ୍‌ଚାଳିଶ ସାଲ
ଦିଲ୍ଲୀରାଜ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର,
ସଭାପତି ରୂପେ   ହୋଇ ନିର୍ବାଚିତା
ଦକ୍ଷତା ପ୍ରମାଣ କଲ ।୭।

ପରେ ସୋସ୍‌ଲିଷ୍ଟ   ପାର୍ଟିରେ ମିଶ୍ରଣ
ଚିନ୍ତାଧାରା ବଦଳାଇ,
ଅଠାବନ ସାଲ   ଦିଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରଥମ
ମେୟର ଥିଲଟି ହୋଇ ।୮।

ତିରିଶ ମସିହା   ଲବଣ ସଂଗ୍ରାମ
ସତ୍ୟାଗ୍ରହେ ଯୋଗଦେଲ,
ବତିଶି ମସିହା   ଏକଚାଳିଶିରେ
କାରାଦଣ୍ଡ ପାଇଥିଲ ।୯।

ଉଣେଇଶି ଶହ ବୟାଳିଶି ନ'ଅ
ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ ଅଗ୍ନି,
'ଭାରତ ଛାଡ'ର ହୋଇ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟା
ଜାଳିଲ ମୁକ୍ତିର ବହ୍ନି ।୧୦।

ବମ୍ବେଇ ସହରୁ ଆଠ ଅଗଷ୍ଟର
ବିଳମ୍ବିତ ରାତ୍ରି ମଧ୍ୟେ,
ଗିରଫ୍ ହୋଇଲେ ରହିଲେ ଗାନ୍ଧିଜୀ
ଆଗା ଖାଁଆଁଙ୍କ ପ୍ରାସାଦେ ।୧୧।

ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ମୌଲନା ଆଜାଦ୍
ପ୍ରମୁଖ ତିରିଶ ଜଣ,
ସୟଦ ମହ୍ମଦ ଅସଫ୍ ଅଲ୍ଲିଙ୍କ
ସହିତରେ କେତେଜଣ ।୧୨।

ଅହମଦାବାଦ ଦୁର୍ଗରେ ରହିଲେ
ହୋଇଣ ଅଟକବନ୍ଦୀ
ଜୀବନ-ମଧ୍ୟାହ୍ନେ ମୁକ୍ତି-ସଂଗ୍ରାମରେ
ଥିଲେ କିବା ଅପରାଧୀ ।୧୩।

'ଗୋଓ୍ୱାଲିଆଟ୍ୟାଙ୍କ ମଇଦାନ' ଅଟେ
'କ୍ରାନ୍ତି ମଇଦାନ' ନାଆଁ,
ଭାରତ ତ୍ରିରଙ୍ଗୀ ଝଣ୍ଡା ଉତ୍ତୋଳନ
କରି ଜାଳିଦେଲ ନିଆଁ ।୧୪।

ବାପୁଙ୍କ ଆହ୍ୱାନ ନଅ ଅଗଷ୍ଟର
'କର ଅବା ମର' ବାଣୀ,
ଆକୁମାରୀ ହିମାଚଳ ଗଲା ବ୍ୟାପୀ
ଲେଲିହାନ ଶିଖା-ବହ୍ନି ।୧୫।

'ଭାରତର ଶେଷ   ମୁକ୍ତିର ସଂଗ୍ରାମ
ଇଂଗିରେଜ ସରକାର,
ନକରି ବିଳମ୍ବ   ଛାଡି ଚାଲିଯାଅ
ଭାରତ ଭୂଇଁ ଆମର' ।୧୬।

ବ୍ରିଟିଶ ସଇନ   ପୋଲିସ ଆଖିରେ
ଧୂଳିଦେଇ ତତକ୍ଷଣ
ବିଜୁଳି-କନ୍ୟା ଯେ   ବିଜୁଳି-ବେଗରେ
ହୋଇଗଲ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ।୧୭।

ବେଶ ବଦଳାଇ   ଆଗା ଖାଁ ପ୍ରାସାଦେ
ବାପୁଜୀଙ୍କ ଠାରୁ ବାର୍ତ୍ତା,
ଆଣି ପ୍ରଚାରିଲ   ବିପ୍ଳବୀ ମହଲେ
କି ଥିଲା ସାହସିକତା ।୧୮।

ଅହମଦାବାଦ   ଦୁର୍ଗରେ ନେହେରୁ,
ଆଜାଦଙ୍କ ସହିତରେ,
ଗୋପନରେ ଯାଇ   ବିଚାର ବିମର୍ଷ
କରୁଥିଲ ନିର୍ଣୟରେ ।୧୯।

ନ ରଖିଲ କଥା   ନ ମାନିଲ ବାର୍ତ୍ତା
ମହାତମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର,
ବିପ୍ଳବ ପଥରୁ   ନହୋଇ ନିବୃତ୍ତ
ଥିଲ ଅଟଳ ଅଟଳ ।୨୦।

ଥିଲା ତୁମ ପ୍ରତି   ତାଙ୍କ ଆଶୀର୍ବାଣୀ
'ହୋଇ ଚିରଞ୍ଜୀବୀ କନ୍ୟା'
ଧ୍ୱଜା ଉତ୍ତୋଳନ   ମୁକ୍ତିର ନିଶାଣ
ବିଜୟର ଜୈତ୍ରୀ ବାନା ।୨୧।

ମାନି ଚଳୁଥିଲ   ଦୃଢ ବିଶ୍ୱାସରେ
ବାମପନ୍ଥୀ ଆଦର୍ଶକୁ

'ପ୍ୟାଟ୍ରିୟଟ୍' ଖବର କାଗଜ ପ୍ରକାଶି
ଜନମତ ଗଢ଼ିବାକୁ ।୨୨।

ନ୍ୟାୟର ସପକ୍ଷ କରିବାକୁ ହୁଏ
ଅନ୍ୟାୟ ବିରୋଧେ ଲଢ଼ି,
ସଂଗ୍ରାମର ପଥେ ଦୁର୍ନିବାର ଗତି
ଥିଲନାହିଁ ପଥ ହୁଡ଼ି ।୨୩।

ବିପ୍ଳବ ମାର୍ଗରେ କରେ ଗୁଞ୍ଜରଣ
ଅମର ତୁମର ବାଣୀ,
ଦରଦୀ ବନ୍ଧୁହେ ଥିଲ ଭାରତର
ରଣ-ହୁଂକାର-ନାଦିନୀ ।୨୪।

ବିପ୍ଳବର ଏକ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ଅଧ୍ୟାୟ
ଭାରତରେ ସୃଷ୍ଟିକରି,
ଅମର ସହିଦ ହୋଇ ରହିଗଲ
ଅରୁଣା ଅସଫ୍‌ଅଲ୍ଲି ।୨୫।

ନେହେରୁ ସମ୍ମାନ ସହିତରେ ପୁଣି
'ଲେନିନ୍' ପୁରସକାର,
'ପଦ୍ମବିଭୂଷଣ' ଉପାଧି ସମ୍ମାନ
ପାଇଥିଲ ଭାରତର ।୨୬।

ତ୍ୟାଗ ମଧେ ଭୋଗ ଥିଲା ତହିଁ ରହି,
ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ ଯାହାର,
ନଥିଲା କିଞ୍ଚିତ ବିଭବ-ସଂପଦ
ରାଷ୍ଟ୍ର ହିଁ ସଂପଦ ତାର ।୨୭।

ସେବାରେ ଦେବାରେ ଯେଉଁ ମହାସୁଖ
ବଚନେ ନୁହଁଇ କହି,
ତ୍ୟାଗ ମଧେ ଭୋଗ ଦୂର ବ୍ୟବଧାନ
ଅନୁଭବେ ତାହା ପାଇ ।୨୮।

ସନ୍ତାନ-ସନ୍ତତି   ନଥିଲା, ନଥିଲେ
ପତି-ପତ୍ନୀ ବେନିଙ୍କର,
ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ   ସରବସ ଦେଇ
ନଥିଲା କିଛି ତୁମର ।୨୯।

ସାମନ୍ତବାଦର ଚିନ୍ତା   ଧାରା ଠାରୁ
ମୁକ୍ତ ହେ ନାରୀଜାତି,
ପ୍ରଗତିର ମାର୍ଗେ   ହେଲେ ଗତିଶୀଳ
ହେବ ତାର ଅଗ୍ରଗତି ।୩୦।

ଦୟା ଅନୁଗ୍ରହ କିବା   ଲୋଡା ତାର
ଶକ୍ତିରେ ସେ ସୁରକ୍ଷିତା,
ନୟନେ ଯାହାର   ଆଗ୍ନେୟ ସ୍ଫୁଲିଙ୍ଗ
ପୂଜିତା, ଚିରବନ୍ଦିତା ।୩୧।

ଶକ୍ତିର ଆଧାର   ଅଟଇଟି ନାରୀ
ଯୁଗେ ଯୁଗେ କାଳେ କାଳେ,
ଭାଙ୍ଗି ସୃଜିପାରେ   ନିଖିଳ ଅବନୀ
ପ୍ରଳୟ ପୟୋଧୀ ଜଳେ ।୩୨।

ଅନ୍ତିମ ଜୀବନ

ସଂଗ୍ରାମେ ସଂଗ୍ରାମୀ   ନାରୀ ବିପ୍ଳବିନୀ
ଭାରତେ ନହେବେ ଜନ୍ମ,
ହୋଇବେ ନିଶ୍ଚୟ   ହୋଇ ପାରିବେ ସେ
ଭିନ୍ନରୂପେ ହୋଇ ଭିନ୍ନ ।୩୩।

ନହେବ ପୂରଣ   ତୁମ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ
ଅପୂରଣ ଥିବ ରହି,
ବିଦ୍ୟୁତ ଚପଳା   ଜ୍ୱଳନ୍ତା ବହ୍ନିର
ସମାନ କି ହେବ କେହି । ୩୪।

ଥିବାଯାଏ ନଭେ ଶଶୀ ଦିବାକର
ସୃଷ୍ଟି ସ୍ଥିତି ପ୍ରଳୟରେ,
ମୋର ରହିଥିବ ସ୍ମୃତିର ସ୍ୱାକ୍ଷରୀ
ଥିବ ଜନ-ମାନସରେ ।୩୫।

ଛୟାନବେ ସାଲ ଜୁଲାଇ ମାସର
ଏକତ୍ରିଂଶ ତାରିଖରେ,
ଅଠାଅଶି ବର୍ଷେ ଅନ୍ତିମ ପ୍ରୟାଣେ
ଗଲ ଚାଲି ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ।୩୬।

ତୁମେ ମାରାତ୍ମକ ବିପ୍ଳବିନୀ ତୁମେ
ଅରୁଣା ଚପଳା-ଜନ୍ମା,
ତବ ତିରୋଧାନ କେତେ ମର୍ମାନ୍ତିକ
ଅନୁଭବୀକୁ ତ ଜଣା ।୩୭।

ନାହାନ୍ତି ଜଗତେ ନହୁଏ ପରତେ
ମୃତକି ଜୀବିତ ସତେ,
ସଂହାରିଣୀ ଯେହୁ ମୃତ୍ୟୁ ତା'ର କାହିଁ
ସଂଗ୍ରାମର ଯାତ୍ରାପଥେ ।୩୮।

କର୍ମମୟ ଜୀବ- ନର ଅବସାନ
ଘଟାଇଣ ଚାଲିଗଲ,
ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରା- ମର ଇତିହାସେ
ଥିବ ରହି ଚିରକାଳ ।୩୯।

କେତେ ସାଧନାର ତ୍ୟାଗ ତପସ୍ୟାର
ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା,
ଗତି-ଅଗତିର ଅନ୍ତନାହିଁ ତା'ର,
ହିଂସା, ଘୃଣା, ନିଷ୍ଠୁରତା ।୪୦।

ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର ଜନ-   ଜୀବନ ଆକ୍ରାନ୍ତ
ଦୁର୍ନୀତି ଯାଉଛି ବଢ଼ି,
ଭୋଗ ସର୍ବସ୍ୱର   ହୋଇ ପ୍ରତିନିଧି
ପଥ ଯାଉଛନ୍ତି ଭୁଲି ।୪୧।

ନାହିଁ ଥଇକୂଳ   ଶିକ୍ଷିତ ବେକାର
କାନ୍ଦେ ଦେଇ ହାତେ ମଥା,
ମାତୃସମା ନାରୀ   ହୁଏ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତା
ଯଉତୁକେ ବଧୂହତ୍ୟା ।୪୨।

ନିରପେକ୍ଷ ନୀତି   ଶାସନେ ଭେଳିକି
ପ୍ରିୟା ପ୍ରୀତି ତୋଷଣରେ,
'ଯୋଗ୍ୟତା' 'ପ୍ରତିଭା'   ମୂଲ୍ୟହୀନ ଆଜି
କେବଳହିଁ ଭାଷଣରେ ।୪୩।

ହୋଇ ହୁହୁ-ହୁହୁ   ବଢ଼ିଯାଏ ଭାଉ
ବଢୁଛି ମହଙ୍ଗା-ଭତ୍ତା,
ଗରିବ କାଙ୍ଗାଳ   ହୁଏ ଛଟପଟ
କିଏ ତା ଭାଗ୍ୟ-ବିଧାତା ।୪୪।

ଧର୍ମ ନାମେ ଅଧ-   ର୍ମର ଭେଦାଭେଦ
ଉଗ୍ର ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା,
ଭ୍ରାତୃ-ପ୍ରେମଭାବ   ହୁଏ ପରାହତ
ଦୟା କ୍ଷମା ସହିଷ୍ଣୁତା ।୪୫।

ରହି ଦିବ୍ୟଧାମେ   କର ଆଶୀର୍ବାଦ
ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ହେଉ ଦୂର,
ଅତୀତ ବିଭବ   ଗର୍ବ ଗଉରବ
ଫେରିଆସୁ ଭାରତର ।୪୬।

ଶ୍ରଦ୍ଧା-ଶବ୍ଦ

ଜୀବନ ଯାହାର ସାଲିସ-ବିହୀନ
ସମସ୍ୟାର ସମାହାର
ମହାନ ଆତ୍ମାର ହେଉ ସଦଗତି,
ଶାନ୍ତିର ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ ।୪୭।

ତମରି ବିଚ୍ଛେଦେ ଧରିବ କେ ହୃଦ,
ନୟନରୁ ଅଶ୍ରୁ ଢାଳି,
ନିବେଦିଲି ପାଦେ ସ୍ମୃତିଅର୍ଘ୍ୟ ଘେନ
'ବହ୍ନିକନ୍ୟା' ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।୪୮।

* * *

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ଷଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାୟ

ନୈବେଦ୍ୟ-୧

ସାବରମତି ଆଶ୍ରମ

(ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ)

ସାବରମତିର ଆଶ୍ରମେ ନାହିଁ ତ
ବାପୁଙ୍କ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭା,
ଖାଲି ପଡିଅଛି କୁଡିଆ କୁଟୀର
ନାହାନ୍ତି 'ବିନୋବା ବାଭା' ।୧।

କାହିଁ ମୀରାବାଈ ବାପୁଜୀଙ୍କ ପାଇଁ
ସାତ ସମୁଦ୍ରକୁ ଡେଇଁ,
ତାଙ୍କ ଚିନ୍ତାଧାରା ନୀତି ଆଦର୍ଶରେ
ଦୂରୁ ଆସିଥିଲେ ଧାଇଁ ।୨।

ନିର୍ଜୀବ ସେ ଫଟୋ ଝୁଲୁଛି କାନ୍ଥରେ
ମୀରା ବିନୋବା କୁଟୀରେ,
ଝରିଲା ନୟନୁ ଲୋତକ ଝରଣା
ଶୋକ, ଦୁଃଖ, ବିଷାଦରେ ।୩।

ତିରିଶି ମସିହା ଏପ୍ରିଲ ବାର'ରେ
ବାପୁଙ୍କ 'ଦାଣ୍ଡି' ଯାତରା,
ଲବଣ ଟିକସ ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ
ଫଟୋ ଛବି ଅଛି ପରା ।୪।

ଜନ୍ମରୁ ମରଣ   ପରିଯନ୍ତେ ଯାହା
ଯେତେ ସେ ସବୁ ଘଟଣା,
ଫଟୋ ଛବି ଚିତ୍ରେ   କରାଯାଇଅଛି
ବିଶଦ ଭାବେ ବର୍ଣ୍ଣନା ।୫।

ରହିଛି ଚରଖା   ସୂତା ଓ ଟାକୁଡି
ନିତ୍ୟ ବ୍ୟବହୃତ ଦ୍ରବ୍ୟ,
ଉପହାର ଉପ-   ଚାର ସହିତରେ
ଯାହାକୁ ଆଜି ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ ।୬।

ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାର   ବାଲିସ୍ତୂପ ଅଛି
ପ୍ରାର୍ଥନା ହେଉନି କେବେ,
ଲେଖା ପଢା ପାଇଁ   ବିଛା ସଉପଟି
ପଡି ରହିଅଛି ଏବେ ।୭।

କେତେ ଆଗନ୍ତୁକ   ଫେରନ୍ତି ନିରାଶେ
ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସଟିଏ ମାରି,
ନୀରବ ନିସ୍ତବ୍ଧ   ଘନ ଅନ୍ଧକାର
ସତେକି ରହିଛି ପୂରି ।୮।

ପ୍ରାଣହୀନ ମୃତ-   ଶରୀର ପରାଏ
ଆଶ୍ରମ ପଡିଛି ଖାଲି,
ବାପୁଜୀ ନାହାନ୍ତି   ସାବରମତୀରେ
କାନ୍ଦି ଝୁରେ ନଈବାଲି ।୯।

ଭାରତର ମୁକ୍ତି   ଆନ୍ଦୋଳନ ସଙ୍ଗେ
ବିଶ୍ୱ ରାଜନୀତି ପୁଣି,
ଥିଲା ଆଲୋଚନା   କେତେ ଯେ ମନ୍ତ୍ରଣା
ଶୂନ୍ୟ କୁଟୀର ଏକ୍ଷଣି ।୧୦।

ପ୍ରେରଣା ଆଦର୍ଶ   ଉତ୍ସାହ ଓ ନୀତି
ଯେତେ ଯାହା ଅଛି ତହିଁ,
ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତୁ   ଅବା ନ କରନ୍ତୁ
ଆଦର୍ଶର ମୃତ୍ୟୁ ନାହିଁ ।୧୧।

ସତ୍ୟ ଅହିଂସାର   ପୂଜାରୀ ହେ ତୁମେ
ଗାନ୍ଧୀ ମହାରାଜା ହୋଇ,
ରକ୍ତ, ମାଂସ ଦେହ   ମିଶିଲା ମାଟିରେ
ଏ ଦେଶର ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ।୧୨।

ବଣ ପରବତ   ପାହାଡ ଗୁମ୍ଫାରେ
ତପସ୍ୟା କରି ନ ଥିଲ,
ସାଧନାର କେନ୍ଦ୍ର   ସାବରମତିର
ଆଶ୍ରମକୁ ବାଛିନେଲ ।୧୩।

ନର ମଧ୍ୟେ   ନାରାୟଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲ
ମାନବ ମଧ୍ୟେ ମାଧବ,
ପ୍ରତି ମଣିଷଙ୍କ   ଜୀବନ ଚିହ୍ନିଲ
ରଖି ସେବା ମନୋଭାବ ।୧୪।

ତ୍ୟାଗ ଆଦର୍ଶର   ଅଦ୍ୱିତୀୟ ମୂର୍ତ୍ତି
ସତ୍ୟ ଅହିଂସାକୁ ଧରି,
ପରଖି ନିରେଖି   ଆଚରଣେ ସଦା
ଯାଉଥିଲ ସବୁ କରି ।୧୫।

ଶରୀର ଶୋଧନ   ଆତ୍ମ ବିଶୋଧନ
ଏକାଦଶ ବ୍ରତ ପାଳି,
ଉପବାସ ଅନ-   ଶନ ଯାଉଥିଲା
ଭୋଗ ବିଳାସରୁ ବଳି ।୧୬।

ପଶୁ ପ୍ରବୃତ୍ତିର   ହୃଦୟ ବଦଳେ
ବାଘ ମିରିଗର ଭେଟ,

ପିଉଥିଲେ ପାଣି   ଖାଦ୍ୟ ଓ ଖାଦକ
ଜଗି ବସିଥିଲ ଘାଟ ।୧୭।

ନୁହଇ ଅହିଂସା   ଦୁର୍ବଳ ଜନର
ନୁହେଁ ତାର ଅସ୍ତ୍ର କେବେ,
ସବଳର ନୁହେଁ   ରାଗ ହିଂସା କ୍ରୋଧ
ଏହା ଶିଖାଇଲ ଭାବେ ।୧୮।

ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ   ସାଥୀ ସହଚର
ଧରି ଭାଗବତ ଗୀତା,
ଦେଇଛ ଏକାଠି   ଦେଶକୁ ପ୍ରେରଣା
କରି ନୂଆ ନୂଆ ଚିନ୍ତା । ୧୯।

ଲଙ୍ଗଳା ଫକୀର   ହୋଇ ରହିଥିଲ
ଆଣ୍ଠୁ ଖୋଲା ଖଦୀ ପିନ୍ଧି,
ହାତେ ଧରି ବାଡ଼ି   ଚାଲୁଥିଲ ବାଟ
ଦୀନ-ଜନ-ବନ୍ଧୁ ଗାନ୍ଧୀ ।୨୦।

ପାଦରେ ମାମୁଲି   ପାଦୁକା ପିନ୍ଧିଣ
'ଗୋଲ ମେଜ' ସଭା ଗଲ,
ସାକ୍ଷାତ ଦେଲେନି   ଘୃଣା ଅଶ୍ରଦ୍ଧାରେ
ପ୍ରଧାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଚର୍ଚ୍ଚିଲ । ୨୧।

କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସାତ   ସମୁଦର ଡେଇଁ
ଫେରିଲ ଗାନ୍ଧୀ ଗୋସାଇଁ,
ସେ ଦିନର କଥା,   ପଡୁଛି ମନରେ
ବ୍ୟଥା ଓ ବେଦନା ଦେଇ ।୨୨।

ଅଖଣ୍ଡ ଭାରତ   ହେଲା ବେନିଖଣ୍ଡ
ପ୍ରାଣେ ହେଲା ଗୁରୁବ୍ୟଥା,

କେହି ନ ବୁଝିଲେ   ଅନ୍ତର ବେଦନା
ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଦୁଶ୍ଚିତା ।୨୩।

ଭୀଷ୍ମ ପିତାମହ   ପରି ରହିଥିଲ
ଏ ଦେଶ ଏ ଜାତି ପାଇଁ,
ପିତୃହୀନ ହୋଇ   ରହିଲୁଁ ସକଳେ
ଶୂନ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଥିବ ରହି ।୨୪।

ଇସ୍‌ପାତରୁ ଟାଣ   ଥିଲା ଯାର ମନ
ଅଟଳ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ତହିଁ,
ଗିରିଶୃଙ୍ଗ ପରି   ଅଟଳ ଅଟଳ
ସଦାବେଳେ ଥିଲ ରହି ।୨୫।

ଅମ୍ଳାନ ପ୍ରତିଭା   ହେ ଜାତିର ପିତା
ଥିବ ରହି ଚିର କାଳ,
'ରଘୁପତି ରାମ'   ହେ ଈଶ୍ୱର ଆଲ୍ଲା
ତୁମ ପ୍ରିୟ ଭଜନର ।୨୬।

ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ   ରକତ ରଞ୍ଜିତ
ହେଉଅଛି ଦିନୁଁ ଦିନ,
ରାଗ ହିଂସା କ୍ରୋଧ   ବାଦ ଓ ବିବାଦ
ବଢୁଅଛି ଅନୁକ୍ଷଣ । ୨୭।

ଜାତିର ଜନକ   ଗାନ୍ଧୀ ମହାତମା
ଘେନ କୋଟି ନମସ୍କାର,
ସତ୍ୟ ଶାନ୍ତି ମୈତ୍ରୀ   ସର୍ବଦା ବିରାଜୁ
ଏହି ଆଶୀର୍ବାଦ, କର ।୨୮। ▸

(ଟୀପ୍‌ପଣୀ : ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ନିଜ ରାଜ୍ୟ ଗୁଜୁରାଟର ଅହମ୍ମଦାବାଦ ରେଳଷ୍ଟେସନର ଅନତି ଦୂରରେ ବିଶ୍ୱବିଖ୍ୟାତ ସାବରମତି ଆଶ୍ରମ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ । ୧୯୮୯ ମସିହା ମାର୍ଚ ମାସ ୨୦ ତାରିଖରେ ମୁଁ ଏବଂ ମୋର ପରମ ଆତ୍ମୀୟ ବନ୍ଧୁ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଜଗନ୍ନାଥ ଜୀଙ୍କ ସହିତ ଆମେ ତିରିଶି ଜଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଆଶ୍ରମ ପରିଦର୍ଶନ କରିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଲାଭ କରିଥିଲୁଁ । ସେହି କ୍ଷଣ ଅନୁଭୂତିର ଏହା ପରିପ୍ରକାଶ ମାତ୍ର ।)

ସନ୍ଥ ବିନୋବାଜୀଙ୍କ ସ୍ମରଣେ

(ରାଗ – ଶଙ୍କରାଭରଣ)

ହେ ମହାନ ଯୋଗୀଋଷି ସନ୍ଥ ବିନୋବାଜୀ
ତପୋକ୍ଳିଷ୍ଟ ଶରୀରକୁ ଅର୍କାଳେ ବରଜି
ମୃତ୍ୟୁ କରିଲ ବରଣ,*
ତ୍ୟାଗପୂତ ଜୀବନର ହେଲା ଅବସାନ ।୧।

ଉଦର ଓ ଅବୟବ, ଦେହ ଆଉ ମନ
ପରସ୍ପରର ସଂପର୍କ ନିବିଡ ଅଭିନ୍ନ
ବ୍ୟର୍ଥ ବିଫଳ ପ୍ରୟାସ
ଏକ ବିନା ଅନ୍ୟଟିର ନହେବ ବିକାଶ ।୨।

ନାହିଁ ନମାନିଲା ଦେହ ମନକଥା ଯେଣୁ
ଛାଡିଲ ଦେହକୁ, ନେଲ ଶପଥଟି ତେଣୁ
ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ଜାଣି ଜାଣି
ଦେହକୁ ନଦେଲ ଟୋପେ ପିଇବାକୁ ପାଣି ।୩।

ତୁମ ପ୍ରିୟ ଶିଷ୍ୟା ପ୍ରିୟଦର୍ଶିନୀ ଇନ୍ଦିରା
ଅନଶନ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ କଲେ ସେ ନେହୁରା
ସିଦ୍ଧାନ୍ତରୁ ନ ଟଳିଲ
ଦଶଦିନ ଅନଶନେ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲ ।୪।

'ଜରୁରୀ କାଳୀନ' ଶାସନକୁ ସମର୍ଥନ
'ଅନୁଶାସନର ପର୍ବ' ଆରମ୍ଭ କରିଣ

ପ୍ରତିବାଦକୁ ନ ଡରି
ନିଜର ସ୍ୱାଧୀନ ମତ ଥିଲ ବ୍ୟକ୍ତ କରି ।୫।

ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରମାଣପତ୍ର ଥିଲା ଯେତେ ଯାହା
ଜନନୀଙ୍କ ସମୀପରେ ପୋଡିଦେଇ ତାହା
ସ୍ପର୍ଶମଣିର ପରଶେ
ବାପୁଙ୍କ ସେବାଶ୍ରମରେ ପ୍ରବେଶି ହରଷେ ।୬।

ଆଶ୍ରମ ନୀତି ନିୟମ ନିଜ ଆଚରଣେ
ସତ୍ୟାଶ୍ରୟୀ ଦୃଢ଼ମନା, ଆତ୍ମନିରୀକ୍ଷଣେ
ସଦ୍‌ଗୁଣ ପ୍ରକଟିତ
ଦେଖିନାହିଁ ତୁମଭଳି ଆଦର୍ଶ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ।୭।

'ଯଦି କେବେ ହିରଣ୍ୟକଶ୍ୟପୁ ହୁଏ ମୁହିଁ
ଈଶ୍ୱରାନୁରାଗୀ ପ୍ରହ୍ଲାଦ ତୁମେ ହୋଇ
ପିତୃ ଆଦେଶ ପାଳନ
ବିନୟରେ କରିବ ତାହାର ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ ।' ୮।

ବାପୁଙ୍କ ଏଭଳି ଚିଠି ପଢ଼ି ଫିଙ୍ଗିଦେଇ
ସେ ମହାପୁରୁଷ ମୁଁ'ତ ସାମାନ୍ୟ ମାତର
ଜାଣିବାରେ ଅସଫଳ
ବହୁବ୍ୟକ୍ତି ସଙ୍ଗେ ହୁଏ ନିତି ତାଙ୍କ ମେଳ ।୯।

ଭାରତ ଜନନୀ କୋଳ କରିଣ ମଣ୍ଡନ
ହେ ଯୁଗପୁରୁଷ, କୃତି ଅମୃତ ସନ୍ତାନ
ଏଇ ପବିତ୍ର ମାଟିରେ
ଜନ୍ମିଥିଲ, ଛାତି ଫୁଲି ଉଠଇ ଭାବିଲେ ।୧୦।

ଲୁଣ ମସଲା ବିହୀନ ଆହାର ପ୍ରଣାଳୀ
ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଆହାର ବେଳେ ମାତ୍ର କରି
କ୍ଲିଷ୍ଟ ଶରୀର ଧାରଣ
ଜାଗତିକ ଜଗତରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରୁ ରହିଣ ।୧୧।

କାମନାର ବିନାଶରେ ଦୁଃଖର ବିନାଶ
ତଥାପି ନ ହେଲା ଦୂର ମାନସିକ କ୍ଳେଶ
ଜିତେନ୍ଦ୍ରିୟ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ
ନିର୍ଲିପ୍ତ ଜୀବନଚର୍ଯ୍ୟା ଦିବସ ଶର୍ବରୀ ।୧୨।

ଆକୁମାରୀ ହିମାଚଳ ପାଦରେ ବୁଲିଣ
ଭୂମିଦାନ ନେଇ ଭୂମିହୀନେ ବିତରଣ
ଯଜ୍ଞ ଭୂଦାନ ସମିତି
ସ୍ମୃତିରେ ଥିବ ରହିଣ କୀର୍ତ୍ତିରେ ଧରିତ୍ରୀ ।୧୩।

ସମ ଅଧିକାର ପାଣି ପବନ ଆଲୋକ
ମାଟିର ମଣିଷ ପାଇଁ ଭୂମି ଆବଶ୍ୟକ
ନର ନାରୀ ମନୁଷ୍ୟର
ପ୍ରଚାର କରିଲ 'ସର୍ବୋଦୟ ସମାଜ'ର ।୧୪।

ବିସ୍ତୃତ ପତିତାଞ୍ଚଳ କୃଷିକ୍ଷେତ୍ର କରି
ଧୂସର ବୟସେ ଖରା ବର୍ଷାକୁ ନ ଡରି
ସ୍ୱାବଲମ୍ବନ ହୋଇଣ
କ୍ଷେତ୍ର ସନ୍ୟାସ ଜୀବନ କରିଲ ଯାପନ ।୧୫।

ରାତ୍ରି ତିନିଟାରୁ ଦିବସର କାର୍ଯ୍ୟାରମ୍ଭ
ପ୍ରଭାତେ ପ୍ରାର୍ଥନାସଭା ନୁହଇ ବିଳମ୍ବ
କର୍ମ ଚଞ୍ଚଳ ଜୀବନ
ମଗନ ଚରଖା ସୂତ୍ର-ଯଜ୍ଞ ସୂର୍ଯ୍ୟ ସ୍ନାନ ।୧୬।

ତ୍ୟାଗର ଜୀବନ ତବ ସନ୍ଥ ବୀନୋବାଜୀ
ତୁମ ଆତ୍ମଦାନ ତ୍ୟାଗ ବ୍ୟର୍ଥ ନୋହୁ ଆଜି
'ପ୍ରିୟ ପୌନାର ଆଶ୍ରମ'**
ସ୍ମୃତିର ସ୍ମାରକୀ ହୋଇଥିବ ପୁଣ୍ୟ ଧାମ ।୧୭।

ଶ୍ରେଷ୍ଠଗୁରୁ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀ ଏ ଯୁଗରେ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିଷ୍ୟ ହେଲ ତାଙ୍କ ସ୍ନେହାଶୀର୍ବାଦରେ
ହୋଇ ନୀତି ପରାୟଣ
ଆଦର୍ଶର ବହ୍ନିଶିଖା କଲ ପ୍ରଜ୍ୱଳନ ।୧୮।

ବନ୍ଧୁ ପ୍ରତିଭାର ଅଧିକାରୀ ବିନୋବାଜୀ
ସ୍ନେହଦାନ କରୁଥିଲେ ତୁମକୁ ବାପୁଜୀ
ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହେ***
ବାଛିଥିଲେ ତୁମ ନାମ ପ୍ରଥମେ ଆଗ୍ରହେ ।୧୯।

ନବ ଭାରତ ନିର୍ମାତା ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ
ଦ୍ୱିତୀୟରେ ତାଙ୍କ ନାମ ସୂଚୀ ତାଲିକାରୁ
ଜାଣି ଆନନ୍ଦିତ ମନ
ମହିମାମଣ୍ଡିତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀଙ୍କ ଜୀବନ ।୨୦।

ଚାଳିଶି ମସିହା ନଭେମ୍ବର ସତରରେ
ପୌନାର ଆଶ୍ରମେ ଯୁଦ୍ଧ ବିରୋଧୀ ଧ୍ୱନିରେ
ହେଲା ଦଣ୍ଡର ବିଧାନ
ଭୋଗିଲ ଛ'ମାସ କାରାଗାରର କଷଣ ।୨୧।

ପୌନାର ଆଶ୍ରମେ ନିଃସ୍ୱ ପ୍ରକୋଷ୍ଠ ତୁମର
ନଥିଲା ଆଧୁନିକତା, ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ କେବଳ
ସବୁଜିମାର ପ୍ରଲେପ
ଅଙ୍ଗ ପରିଧାନ ସବୁଜର ଅନୁରୂପ ।୨୨।

'ଭାରତ ନାଟ୍ୟମ୍ ଓ କଥାକଳି' ସମ୍ମିଶ୍ରଣେ
ସଶଢ ନୃତ୍ୟର ତାଳେ, ସର୍ବାଙ୍ଗ ଚାଳନେ
ପ୍ରାକୃତିକ ଚିକିତ୍ସାରେ
ରହୁଥିଲ, ଉପଭୋଗ୍ୟ ଜନମାନସରେ ।୨୩।

ଭାରତୀୟ ଭାଷା ସଂଗେ ଜର୍ମାନୀ ଜାପାନ
ଫ୍ରେଞ୍ଚ, ଆରବୀରେ ଥିଲ ଦକ୍ଷ ଓ ପ୍ରବୀଣ
ଅନୁବାଦ କରିଥିଲ
ହିନ୍ଦିରେ 'କୋରାନ' ଲେଖି ପ୍ରକାଶ କରିଲ ।୨୪।

ଜୀବନର ଶେଷାର୍ଦ୍ଧରେ ଅସହାୟ ହୋଇ
ଅନ୍ଧକାରେ ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କଲନାହିଁ
ଅନ୍ଧ-ବଧିର ହୋଇଣ
ଲୋଡିଲ ହେ ବିନୋବାଜୀ ସ୍ୱଇଚ୍ଛା ମରଣ ।୨୫।

ହେ ଦଧୀଚି, ଭୀଷ୍ମ ପିତାମହ ବିନୋବାଜୀ
ରାଜୀବ, ଇନ୍ଦିରା, ଶାସ୍ତ୍ରୀ, ନେତାଜୀ, ବାପୁଜୀ
ସର୍ବେ କରୁଅଛନ୍ତି ସ୍ତୁତି
ହେ ମହାମାନବ ଘେନ ଅଞ୍ଜଳି ପ୍ରଣତି ।୨୬। ▸

(ଟୀପ୍ପଣୀ : *୧୮୯୫ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ୧୧ ତାରିଖରେ ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ଏକ ସାଧାରଣ ପରିବାରରେ ଶ୍ରୀ ବିନାୟକ ନରହରି ଭାବେ ଜନ୍ମ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ୧୯୮୨ ଅକ୍ଟୋବର ୧୫ ତାରିଖ ଦିନ ସ୍ୱଇଚ୍ଛାରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କଲେ ।

**ମହାରାଷ୍ଟ୍ରର ଓ୍ୱାର୍ଦ୍ଧାଠାରୁ ଛ ମାଇଲ ଦୂରବର୍ତ୍ତୀ 'ଧାମ' ନଦୀ ଉପତ୍ୟକାରେ 'ପୌନାର ଆଶ୍ରମ' । ୧୯୩୮ ମସିହାରେ ବାପୁଜୀଙ୍କ ସାବରମତି ଆଶ୍ରମ ଛାଡି ବିନୋବାଜୀ ଏଠାରେ ଅନ୍ତିମ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ ।

***୧୯୩୯ ମସିହା ସେପ୍ଟେମ୍ବର ତିନି ତାରିଖରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ବିଶ୍ୱ ମହାଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । କଂଗ୍ରେସ ସହ ପରାମର୍ଶ ନକରି ଇଂରେଜ ସରକାର ଭାରତକୁ ଯୁଦ୍ଧ ମଧ୍ୟକୁ ଠେଲି ଦେଇଥିଲେ । ଏହାର ପ୍ରତିବାଦରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଯୁଦ୍ଧ-ବିରୋଧୀ ଡାକରା ଦେଇ, ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସତ୍ୟାଗ୍ରହ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲେ । ଏ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିନୋବା ଭାବେଙ୍କୁ ପ୍ରଥମ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଭାବେ ବାଛିଥିଲେ । ନବ ଭାରତର ନିର୍ମାତା ପଣ୍ଡିତ ଜବାହାରଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ନାମ ଦ୍ୱିତୀୟରେ ଥିଲା । ୧୯୪୦ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ମାସ ୧୭ ତାରଖରେ, ପୌନାର ଆଶ୍ରମରେ ଯୁଦ୍ଧ ବିରୋଧୀ ଭାଷଣ ଦେଇ ବିନୋବାଜୀ ଛ' ମାସ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ ।)

[illegible] [illegible] ଖ· ୨୦.୦୯.୯୦

ଯୁଗଜନ୍ମା ହେ ନେତାଜୀ

(ରାଗ–ଚୋଖା)

ଉତ୍କଳ ଜନନୀ କୋଳେ,   ବାରବାଟୀ କଟକରେ
ଅଠରଶ ସତାନବେ ମସିହା ଯହିଁ
ଜାନୁଆରୀ ତେଇଶିରେ,   ପୁଣ୍ୟ ପବିତ୍ର ତିଥିରେ
ଶୁଭକ୍ଷଣେ ବୀର ଯୋଦ୍ଧା ଜନମ ହୋଇ ।
ନୀରଦ ପଟଳେ ଚପଳା,
କୋଟିକ ମଧ୍ୟରେ ଥିଲ ଗୋଟିଏ ପରା ।୧।

ତରବାରିର ଜବାବ,   ତରବାରି ସିନା ଦେବ
ହିଂସା ବିନା ସ୍ୱାଧୀନତା ନମିଳେ କାହିଁ,
କରି କେ ହାରିଗୁହାରି,   ମାଗିମାଗି ପଥଚାରୀ
ମୁକ୍ତିର କ୍ଷୁଧା ପିପାସା ମେଣ୍ଟାଇ ନାହିଁ ।
ବଳିଷ୍ଠ ଏ ଯୁକ୍ତି ଯାହାର,
'ବିଷସ୍ୟ ବିଷମୌଷଧି' ଅଟଇ ତାର ।୨।

'ମାଛ ଖାଅ, ମାଂସ ଖାଅ,   କେବେ ଆମିଷ ନଖାଅ'
ବଜ୍ରର କଠୋର ବାଣୀ କାହିଁ ସେ ଆଜି,
ମଥା ଦିଅ କଥାନିଅ,   ରକ୍ତଦେଇ ମୁକ୍ତ ହୁଅ
ତେଜଦୃପ୍ତ କଣ୍ଠେ ମାଗିଥିଲେ ନେତାଜୀ ।
ଦେଶ ପ୍ରେମେ ଅଧୀର,
ତେଜିଲେ ପଦପଦବୀ ଜ୍ଞାତି-ସୋଦର ।୩।

କଲିକତା ନଗରୀରେ,   ନିଜ ବାସଭବନରେ
ତିନିମାସ ନଜର ବନ୍ଦୀରେ ରହିଣ,
ସଶସ୍ତ୍ର ପ୍ରହରୀଘେରା,   ସୁଦକ୍ଷତା ଦେଖାଇ
ଉନବିଂଶ ଏକଚାଳିଶି ମସିହା ପୁଣ ।
ଶୀତରାତି ଶୀତଳତା,
ସତର ତାରିଖ ରାତି ସେ ଜାନୁଆରୀ ।୧।

ପ୍ରହରୀଏ ନିଦ୍ରାଗତ,   ପ୍ରଭାତ ନିଦ୍ରାଭିଭୂତ
ନେତାଜ ଉଭିଗଲେ ଅନ୍ତର୍ଧାନ,
ମଉଲବୀ ଛଦ୍ମବେଶେ,   ଘରେ ଛାଡ଼ି ଦୂରଦେଶେ
ମଟର ଯାନରେ ବସି ହେଲେ ଉଭାନ ।
ରାତିପାହି ହେଲା ସକାଳ,
ଦୁର୍ଗମ ପଥ ଲଙ୍ଘି କାବୁଲ ଗଲ ।୨।

ମସିହା ଉନଚାଳିଶ,   ତିନି ସେପ୍ଟେମ୍ବର ମାସ
ଦ୍ୱିତୀୟ ପୃଥ୍ୱୀଯୁଦ୍ଧ ଘୋର ଆତଙ୍କ,
ମସୋଲିନ୍ ଇଟାଲିର,   ଜର୍ମାନୀର ହିଟ୍ଲର
ଜେନେରାଲ ତୁଜୁ ଜାପାନର ଶାସକ ।
ସେ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ସେନାପତିଙ୍କ,
ସଙ୍ଗେ ହାତ ମିଳାଇଲ ହୋଇ ନିଶଙ୍କ ।୩।

ଅଗଷ୍ଟ’ ନ ବୟାଳିଶି,   ଶାସନର ସର୍ବଗ୍ରାସୀ
ଭାରତ ଛାଡ଼ ତୁରିତେ ଇଂରେଜ ଜାତି,
‘କର ବା ମର ଡାକରା’   ବ୍ୟାପିଗଲା ଦେଶସାରା
ଗାନ୍ଧୀମହାତ୍ମାଙ୍କ ବାଣୀ ନପାହୁ ରାତି ।
ସେହି ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ,
ସଶସ୍ତ୍ର ଯୁଦ୍ଧେ ନେତାଜୀ ନାହିଁ ବିରାମ ।୪।

ପ୍ରବାସୀ ଭାରତୀୟଙ୍କୁ   କରିଣ ଏକତ୍ର ତାଙ୍କୁ
ଆଜାଦ୍ ହିନ୍ଦ୍ ଫଉଜ କରି ଗଠନ,
ଜନ୍ମଭୂମି ମୁକ୍ତିପାଇଁ   ଦିଲ୍ଲୀ ଚଲୋ ଡାକଦେଇ
ବିମାନ ଦୁର୍ଘଟଣାରେ ତେଜିଲ ପ୍ରାଣ ।
ଦେଶ-ମାତୃକାର ଚରଣେ,
ଶୋଣିତର ଅର୍ଘ୍ୟ ଢାଳି ଦେଇ ମରଣେ । ୮।

ଦୁଃସାହସିକତା ପଣେ   ସରି କେ ନୋହିବ ଜଣେ
ବିଚିତ୍ର-କରମା ବୁଦ୍ଧି କି ବିଚକ୍ଷଣ,
ବରପୁତ୍ର ଜନନୀର,   ଜ୍ୱଳନ୍ତ ଦେଶପ୍ରେମର
ହେବନାହିଁ କେବେ ତାହା ନିଷ୍ପ୍ରଭ ମ୍ଳାନ ।
ସ୍ୱପ୍ନର ଏ ଭାରତ ଭୂଇଁ,
ମୁକ୍ତିର ଉଦୟଭାନୁ ଦେଖିଲ ନାହିଁ ।୯।

ଏ ଦେଶ ଏ ଜାତି ପ୍ରାଣେ,   ବାଜିଉଠୁ ଅନୁକ୍ଷଣେ
ଜାତୀୟତାବାଦ ବୀଣା ମଧୁର ତାନେ,
ବଳିଷ୍ଠ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଯାର,   ବୀରର ନେତୃତ୍ୱ ତାର
ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରୁ ଏ ଜନ ଜୀବନେ ।
ସଦା ରହିଥିବ ବିରାଜି,
ଅନିର୍ବାଣ ଦୀପଶିଖା ହୋଇ ନେତାଜୀ ।୧୦।

ଆସିବେ ଯିବେ ସକଳେ,   ଏ ଅନିତ୍ୟ ପୃଥିବୀରେ
ଆଦର୍ଶ ଚିନ୍ତା ସ୍ୱପ୍ନର ବିଲୟ ନାହିଁ,
ରହିଛି ଥିବ ରହିଣ,   ଜାନକୀନାଥ ନନ୍ଦନ
ଅମ୍ଳାନ ସ୍ମୃତି ପ୍ରତିଭା, ନେତାଜୀ ତହିଁ ।
ତ୍ୟାଗ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରତୀକ,
କୋଟି ଜନଗଣଙ୍କର ଅଗ୍ରନାୟକ ।୧୧।

ସେ ଅଜଣା ରାଇଜରୁ   ସୁଧା ମକରନ୍ଦ ଝରୁ
ନୋହୁ ଆତ୍ମ ବଳିଦାନ ବ୍ୟର୍ଥ ବିଫଳ,
ମହାନ ଭାରତ ମୋର   ଜାଗିଉଠୁ ନିରନ୍ତର
ଦେଶପ୍ରେମରେ ସକଳେ ହୋଇ ପାଗଳ ।
ଉନ୍ମାଦରେ ଭରୁ ଏ ପ୍ରାଣ,
ଯୁଗଜନ୍ମା ହେ ନେତାଜୀ ପ୍ରଣତି ଘେନ ।୧୨। ▸

(ଟୀପ୍ପଣୀ : ନେତାଜୀ ସୁଭାଷ ଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ ଜଣେ ଅଦ୍ୱିତୀୟ ବୀର ଯୋଦ୍ଧା ଭାବରେ ଇତିହାସ-ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ମନୋନୀତ କଂଗ୍ରେସ ସଭାପତି-ପ୍ରାର୍ଥୀ ପଟାଭି ସୀତାରାମାୟାଙ୍କୁ ପରାଜିତ କରି ସେ କଂଗ୍ରେସ ଯୁବଗୋଷ୍ଠି ଦ୍ୱାରା ନିଖିଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସର ସଭାପତି ହୋଇଥିଲେ ।

‘ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଲାଭ କରିବା ପାଇଁ ମୋତେ ଅହିଂସା ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେଲେ ମୁଁ ସେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କାମନା କରିବି ନାହିଁ ।’ ନେତାଜୀଙ୍କ ସହିତ ଏହି ନୀତି ଉପରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଘୋର ମତଭେଦ ଥିଲା । ତେଣୁ ନେତାଜୀ କଂଗ୍ରେସରୁ ଏବଂ ସଭାପତି ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇ ‘ଫରୱାର୍ଡ ବ୍ଲକ’ ଗଠନ କଲେ । ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସମସ୍ତ ହିଂସାତ୍ମକ ସଂଗ୍ରାମର ସ୍ୱପ୍ନ ସେ ସବୁବେଳେ ଦେଖୁଥିଲେ । ‘ବାହୁ ବଳରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରାଯାଏ, ସ୍ୱାଧୀନତା କଦାପି ଦାନ କରାଯାଏ ନାହିଁ, ତାହାକୁ ହାସଲ କରାଯାଏ ।’ ୧୯୪୨ ମସିହା ଜୁନ୍ ମାସରେ ଇଟାଲିରୁ ଭାରତୀୟଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ତାଙ୍କର ବଜ୍ର ନିର୍ଘୋଷ ବାଣୀ ଥିଲା । ସମସ୍ତ ପ୍ରହରୀ ଘେରି ରହିଥିବା ନିଜ ବାସଗୃହର ନଜରବନ୍ଦୀଶାଳାରୁ ରହସ୍ୟ ଜନକ ଭାବେ ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହେବା ଘଟଣା ସମଗ୍ର ପୃଥିବୀରେ ଚହଳ ପକାଇ ଦେଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ଅନୁପମ ଦେଶପ୍ରେମ, ତ୍ୟାଗ, ଆତ୍ମ ବଳିଦାନ, ଦୁଃସାହସିକ କାର୍ଯ୍ୟର ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ । ନେତାଜୀ ସୁଭାଷଚନ୍ଦ୍ର ବୋଷ, ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ଇତିହାସରେ ଏକ ନୂତନ ସ୍ୱାକ୍ଷର ରଖିଯାଇଛନ୍ତି । ତାହା ହେଉଛି-‘ପରାଜୟ ମଧ୍ୟରେ ବିଜୟ ହାସଲ ।’ ପୃଥିବୀର ଇତିହାସରେ ଏଭଳି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ବିରଳ ।)

ରଚନାକାଳ : ତା ୨୫.୦୨.୯୦

ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସ୍ମରଣେ

(‘ଖୋଜେ ନୀଳାଚଳ, ନୀଳ ବୀଚିମାଳ ତମାଳ ବକୁଳବନ’ ବୃରେ)

ହେ ମରଣ-ଯାତ୍ରୀ, ମହାକାଳ ରାତ୍ରି,
କୋଳରେ ପଡିଲ ଟଳି
ମହାନ୍ ଭାରତ ସ୍ୱପ୍ନରେ ରହିଲା,
ସବୁ ଛାଡି ଗଲ ଚାଲି
ହେ ରାଜୀବ,
ନୟନୁ ଲୋତକ ଝରେ
କୋଟି ଜନତା ସେ ହୃଦୟ ଫଟାଇ ଆକୁଳେ ରୋଦନ କରେ ହେ ।୧।

ଦୁର୍ବାର ପିପାସା ନାହିଁ ନ ମେଣ୍ଟିଲା,
ଭାରତ-ଜନନୀ-କୋଳ
ଗଲା ପୁତ୍ର ଆଉ ବାହୁଡି ନଇଲା,
ଦହଇ ପରାଣ ତାର
ହେ ରାଜୀବ,
ବୀରର ମରଣ ତବ
ନିଖିଳ ଅବନୀ ଶୋକାତୁର ଆଜି, ହରାଇ ମହାମାନବ ହେ ।୨।

ପ୍ରତି ରକ୍ତ ବିନ୍ଦୁ ଢାଳି ଦେଇଥିଲ,
ମହାନ୍ ଭାରତ ପାଇଁ
ଗାନ୍ଧୀ ମହାତମା, ଜନନୀ ଇନ୍ଦିରା,
ବକ୍ଷେ ଗୁଳିବିଦ୍ଧ ହୋଇ
ହେ ରାଜୀବ,
ତାଙ୍କ ପଥ ଅନୁସରି
ବୋମା ବିସ୍ଫୋରଣେ ହରାଇଲ ପ୍ରାଣ, କ୍ଷଣେ ଗଲ ପୋଡି ଜାଳି ହେ ।୩।

ତାରୁଣ୍ୟର ଚଳଚଞ୍ଚଳ ତନୁରେ
ଭଗିରଥ ସାଜି ତୁମେ
ପ୍ରଗତିର ଭାଗୀରଥି ବୁହାଇବ
ଏ ଦେଶ ଭାରତ ଭୂମେ
ହେ ରାଜୀବ,
କେତେ ଆଶା ଥିଲା ରହି
ମରୁଡି ଆକ୍ରାନ୍ତ 'କଳାହାଣ୍ଡି' ଦେଖିବାକୁ ନ ଆସିବ ଧାଇଁ ହେ ।୪।

ଦିନ ଲିଭିଯାଏ ଦୁନିଆ ବୁକୁରେ,
ଚିହ୍ନରହେ ମନତଳେ
ଲିଭେ ନାହିଁ ସେହି ଅଲିଭା ଦାଗଟି
ଥିବାଯାଏ ମହୀତଳେ
ହେ ରାଜୀବ,
ମରଣ ନେଲା ଛଡାଇ
ମାତ୍ର ରହିଥିବ ଯଶଦେହେ ତୁମେ, ଚିର ଆୟୁଷ୍ମାନ୍ ହୋଇ ହେ ।୫।

ଅଳପ ବୟସେ ଚାଲିଗଲ ବଡପଣ
ପ୍ରମାଣିତ କରି
ବେଶିଦିନ ଯାହା ହୋଇଲା କି ସୁଖୀ,
ଏ ଦେଶ କୋଳରେ ଧରି
ହେ ରାଜୀବ,
ବିଶ୍ୱବାସୀ ଜନଗଣ
ତୁମରି ସ୍ମୃତିରେ ହେ ମହାନ୍ ବୀର ଅଶ୍ରୁ ଜଳେ ତରପଣ ହେ ।୬। ▸

(ଟିପ୍ପଣୀ : ତା ୨୧.୦୫.୯୧ ରିଖ ମଙ୍ଗଳବାର ରାତ୍ରି ଘ.୧୦.୨୦ ମିନିଟ୍ ସମୟରେ ତାମିଲନାଡୁର ଶ୍ରୀପେରୁମ୍ବୁଦୁରାମ୍ ଠାରେ ରିମୋଟ୍ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ବୋମା ଦ୍ୱାରା ନିହତ ରାଜୀବ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପାଇଁ ଅଶ୍ରୁଳ ବେଦନାର ପରିପ୍ରକାଶ ।)

*ଲୋତକ ସ୍ମୃତି

ଚାଳିଶି ବରଷ ତଳର, କଥା ମନେ ପଡଇ
କୁଣ୍ଡୁ ବାବୁଙ୍କର ବିଚ୍ଛେଦ-ଦୁଃଖ ମର୍ମ ଦହଇ ।୧।

ମହୁବୋଲା ଡାକ କୁଣ୍ଡୁ ଦା, କିବା କାନ ଶୁଣିବ
ଆମ ଗହଣରୁ କ୍ଷଣକେ, ନେଲା ଟାଣି ଦଇବ ।୨।

କାଳ ନେଲା ଝିଙ୍କି ତୁମଙ୍କୁ ତୁମ ମର ଶରୀର
ତୁମେ କର୍ମଯୋଗୀ ରହିବ ହୋଇ ଚିର ଅମର ।୩।

ଜନ୍ମହେଲେ ମୃତ୍ୟୁ ନିଶ୍ଚିତ, ବିଧାତାଙ୍କ ବିଧାନ
ନଶ୍ୱର ଭଙ୍ଗୁର ଶରୀର, ହୁଏ ମାଟିରେ ଲୀନ ।୪।

କେହି ରହିନାହିଁ ରହିବେ ନାହିଁ ମହୀମଣ୍ଡଳେ
ଅଭିନୟ ଶେଷେ ନଥିବ, କେହି ରଙ୍ଗଭୂମିରେ ।୫।

ବାଉନ ମସିହା ଭୋଅଟେ, 'ରବିଭାଇ'ଙ୍କ ପାଇଁ
'କୁଳିଗାଁ' କେନ୍ଦ୍ରରେ କୁଣ୍ଡୁ ଦା', ଥିଲ ଏଜେଣ୍ଟ ହୋଇ ।୬।

ଛାତ୍ରଥିଲ 'ଲ' କଲେଜେ, ସୁଟ୍‌କୋଟ ପିନ୍ଧିଣ
ଯୁବା ବୟସର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ-କାନ୍ତି କି ବପୁବାନ ।୭।

ସୋସାଲିଷ୍ଟ ପ୍ରଜା-ସମାଜବାଦୀ ଦଳରେ ଥାଇ
ସଭ୍ୟଥିଲ ଲୋକସଭାରେ, ବାଲେଶ୍ୱରର ପାଇଁ ।୮।

ବାଲେଶ୍ୱର କୀର୍ତ୍ତି 'ଉଡନ୍ତାପୋଲ' ଅଭୁଲା ସ୍ମୃତି
ଥିବେ ଚନ୍ଦ୍ର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଥିବଟି ରହି ତୁମରି ଖ୍ୟାତି ।୯।

ହିନ୍ଦ୍‌ମଜଦୁର ସଭାର ହୋଇ କର୍ମକରତା
ଶ୍ରମ ଶ୍ରମିକର ଥିଲ ହେ, ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟନିୟନ୍ତା ।୧୦।

ଲୋକନାୟକଙ୍କ ‘ସଂପୂର୍ଣ୍ଣ-କ୍ରାନ୍ତି’ ସରକାରରେ
ବୈଦେଶିକ ରାଷ୍ଟ୍ର ମନ୍ତିରି ଥାଇ କାର୍ଯ୍ୟ-ବ୍ୟସ୍ତରେ ।୧୧।

ଏକକୁ ଆରକେ ସଭିଏ, ଥିଲେ ବୀର ପୁଙ୍ଗବ
ତୀବ୍ର ମତଭେଦ କନ୍ଦଳେ, ନରହିଲା ଗୌରବ ।୧୨।

ଭାଙ୍ଗିଲା ସର୍କାର ବହିଲା ଅଣଚାଷ ପବନ,
ଲୌହ ମହିଳା ସେ ଇନ୍ଦିରା, ପୁଣି ଗାଦି ଆସୀନ ।୧୩।

ଆସେ ଯାଏ ଦୁଃଖ-ସୁଖର, କେତେ ଦିବା-ଶର୍ବରୀ
ଜାଗ୍ରତ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ଜନତା, ଯେହୁ ଅଟେ ପ୍ରହରୀ ।୧୪।

ହତାଶ ନିରାଶ ନହୋଇ, ଥିଲ କରମ ବୀର
ସଂଗ୍ରାମ ହିଁ ଥିଲା ତୁମର, ମୃତ୍ୟୁ ଅବଧିକାଳ ।୧୬।

ଜନଗଣ ଜନସେବକ, ବହୁମୁଖୀ ପ୍ରତିଭା
କୋଟି ତାରକାଙ୍କ ମେଳରେ, ଯେହ୍ନେ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶୋଭା ।୧୭।

ତୁମ ଶୂନ୍ୟସ୍ଥାନ ନହେବ, କେବେ କାହିଁ ପୂରଣ
ପରଲୋକ ଥାଇ ଆଶିଷ-ବାରି କର ବର୍ଷଣ ।୧୮।

ଜନପ୍ରିୟ ଜନନାୟକ, ତୁମ ସ୍ମୃତି କୃତିକୁ
ଝୁରେ ଗୁଡିଂମାଟି ଝୁରନ୍ତି, ଜନଗଣ ତୁମକୁ ।୧୯।

ତୁମ ଆଚରଣ ଆଦର୍ଶ, ଧେୟ ହେଉ ଆମରି
ପୂଜ୍ୟପୂଜା ହେଉ ସାର୍ଥକ, ତୁମ ପଥରେ ଚାଲି ।୨୦।

ସଂଗ୍ରାମୀ ଜୀବନ ତୁମର, ଥିଲା ସଂଗ୍ରାମେ ଶାନ୍ତି
ଶାନ୍ତିପାଅ ପରଲୋକରେ, ବିଭୁପଦେ ମିନତି ।୨୧।

ଅମର ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଞ୍ଜଳି
ନିବେଦୁଛୁଁ ତବ ଚରଣେ, ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଢାଳି ।୨୨। ▸

(*୰ ସମରେନ୍ଦ୍ର କୁଣ୍ଡୁଙ୍କ ଦାରୁଣ ବିଚ୍ଛେଦରେ)

ରଚନା କାଳ : ତା୦୬.୧୨.୯୩

*ଅଶ୍ରୁ ତର୍ପଣ

ଭେଟିଥିଲି ଦିନେ,   ସ୍ୱଗୃହେ ତୁମକୁ
କ୍ଷୀଣ-ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଜୀର୍ଣ୍ଣ-ତନୁ,
ଦେଖି ବିଚଳିତ   ହୋଇ କାନ୍ଦିଥିଲି
ଝରାଇ ଅଶ୍ରୁ ନୟନୁ ।୧।

ଗୋପାଳଗାଁର   ନାରୀ ଆଶ୍ରମରେ
ନଡା ଛାଉଣୀର ଘରେ,
କାଟୁଥିଲ ସୂତା   ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀ
କୁଳ ଭୂଆଷୁଣୀ ମେଳେ ।୨।

ନାହିଁ ସେ ଆଶ୍ରମ   ଗଢି ଉଠିଲାଣି
ବାଳିକାଙ୍କ ବିଦ୍ୟାଳୟ,
ନାରୀ ପ୍ରଗତିର   ପ୍ରତୀକ ତ ଥିଲ
ଗଙ୍ଗା, ଗୋଦାବରୀ ପ୍ରାୟ ।୪।

ଉତ୍କଳ ଭାଷାର   ଓଡ଼ିଆ ଅକ୍ଷର
ଅ-ଆ-ଫଳା ଠାରୁ,
ପଢାଇଲ ପାଠ   ପୂଜ୍ୟ ବାପୁଜୀଙ୍କୁ
ହୋଇ ତାଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଗୁରୁ ।୪।

ମାଆ ରମା ଦେବୀ   -ଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଶିଷ୍ୟା
ଥିଲ ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀ,

ସ୍ୱରାଜ୍ୟ-ସଂଗ୍ରାମେ ଝାସ ଦେଇଥିଲା
ରାମରାଜ୍ୟ ହେବ ଭାବି ।୫।

ଗାନ୍ଧୀମହାତ୍ମାଙ୍କ ନିଶା ନିବାରଣ
ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ନିବାରଣ;
ହରିଜନଙ୍କର ମନ୍ଦିର ପ୍ରବେଶ
ପୁଣି ନାରୀ ଜାଗରଣ ।୬।

ସବୁ କାମେ ତୁମେ ଥିଲ ଆଗୁସାର
ସମାଜସେବିକା ହୋଇ,
'ମନ୍ତ୍ରର ସାଧନ ଶରୀର ପାତନ'
ସଂକଳ୍ପଟି ଥିଲ ନେଇ ।୭।

ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ନେତା ରବିଭାଇଙ୍କର
ଯୋଗ୍ୟା ଧର୍ମପତ୍ନୀ ହୋଇ,
ସମାଜସେବାରେ ବ୍ରତୀ ହୋଇଥିଲ
କାନ୍ଧକୁ କାନ୍ଧ ମିଶାଇ ।୮।

ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ ଏତିକି କରୁଣ
ପତ୍ନୀଙ୍କ ମରଣକାଳେ,
ସ୍ୱାମୀ ହୋଇ ରବି -ଭାଇ ନ ଦେଖିଲେ
ଥିଲେ ସେ ନୂଆ ଦିଲ୍ଲୀରେ ।୯।

ଦଣ୍ଡେକି ଘଡିଏ ଅପେକ୍ଷା ନକରେ
ମୃତ୍ୟୁର ଅଦୃଶ୍ୟ ହାତ,
ମୃତ୍ୟୁ କବଳରୁ ନ ମିଳେ ନିଷ୍କୃତି
କେହି ହେଲେ ଜଣକୁତ ।୧୦।

ପତ୍ନୀ କନ୍ୟା ବିଚ୍ଛେ- ଦରେ ମର୍ମାହତ
ପୂଜାସ୍ପଦ ରବିଭାଇ,
'ମାଆ ଯଶୋଧାରା' ଜ୍ଞାତିପରିଜନ
ସର୍ବେ ଶୋକାତୁରା ହୋଇ ।୧୧।

ପ୍ରିୟଜନ ସୁଖ ତା' ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖ
ନୟନୁ ଲୋତକ ଝରେ,

ଦାରୁଣ ଦୁଃଖକୁ   ଭୁଲିବାକୁ ପ୍ରଭୁ
ଶକ୍ତି ଦିଅ ହୃଦୟରେ ।୧୨।

ଦୁଇ କନ୍ୟାଙ୍କର   ଜନନୀ ହୋଇଣ
କନିଷ୍ଠାର ବିଚ୍ଛେଦରେ,
ଝୁରି ହେଉଥିଲ   ଦିବସ ରଜନୀ
*ଶୀର୍ଣ୍ଣଅଙ୍ଗ କଳେବରେ ।୧୩।

ଅନ୍ତିମ ପ୍ରୟାଣ   ଅନ୍ତିମ ବାସନା
ଦୁହିତା ସେ 'କୀର୍ତ୍ତିଧାରା',
ପରଲୋକେ ଥାଇ   ମାଆ ମାଆ ଡାକି
ପାଖକୁ ବା ଟାଣି ନେଲା ।୧୪।

କାହୁଁ ଆସି କାହିଁ   ଗଲାଟି ଛଡାଇ
ନୀରଦେ ଚପଳା ସମ,
ତୁମ ସଦଗୁଣ   ସକଳେ ପ୍ରେରଣା
ଦେଉ ସଦା ଦିବା ଯାମ ।୧୬।

ଯାଏ ଆସେ କେତେ   ବ୍ୟଥା ବେଦନାର
ଦୁଃଖ ସୁଖ ଦିବାରାତି,
କିନ୍ତୁ ନ ଆସିବ   ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀ
ଥିବ ତୁମ ପୁଣ୍ୟ ସ୍ମୃତି ।୧୭।

ଅମର ଆତ୍ମାର   ସଦଗତି ହେଉ
ଶାନ୍ତି ପାଅ ରହି ତହିଁ,
ତୁମରି ସ୍ମୃତିରେ   କରୁଅଛି ଆଜି
ଅଶ୍ରୁ ତରପଣ ମୁହିଁ ।୧୮। ▸

(ଟୀପ୍‌ପଣୀ : ୰ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁର ଏକାଦଶ ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା ଦିବସରେ ଆବୃତ୍ତି କରାଯାଇଥିବା ଶୋକ ସଙ୍ଗୀତ । ବାଲେଶ୍ୱରର ସର୍ବଜନବିଦିତ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ, ସମାଜ ସେବକ, ସମାଜବାଦୀ ଓ ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ନେତା ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କର ଧର୍ମପତ୍ନୀ ସ୍ୱର୍ଗତା ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀ ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ ଓ ସମାଜ ସେବିକା ଭାବେ ନିଜକୁ ପ୍ରତିପାଦିତ କରି ଯାଇଛନ୍ତି ।)

(* ୰ଗୋଦାବରୀ ଦେବୀଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ)

ରଚନାକାଳ : ତା ୧୦.୦୭.୯୩

ଜୟ ହେ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର

(ରାଗ—ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ)

ଜୟ ହେ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର ଜରଇ
ତବ ଜୟଗୀତି ଗାନ,
ପୁଣ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସରେ ଆଜି
ବିନମ୍ର ପ୍ରଣତି ଘେନ ।୧।

ପରାଧୀନତାର ଦାସତ୍ୱ ଶୃଙ୍ଖଳ
ଛିଣ୍ଡାଇ ଲୌହ ଶିକୁଳି,
ସ୍ମୃତିର ପ୍ରତୀକ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର
ମୁକ୍ତିର ମଶାଲ ଜାଳି ।୨।

ଚାଖିଛି ଯେ ଥରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ମଧୁ
ଜାତୀୟତା ସ୍ୱାଦୁ ଥରେ,
ପାରିଛି ଦେବାକୁ ଜୀବନ ଯୌବନ
ମାନ ସନମାନ ହେଳେ ।୩।

ପିଞ୍ଜରାରେ ଶୁଆ ଅବା ଶାରୀଛୁଆ
କି ବେଦନା ପ୍ରାଣେ ତାର,
ମନୁଷ୍ୟର ଅଟେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦାବି
ଜନ୍ମଗତ ଅଧିକାର ।୪।

ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଜାତୀୟ ପତାକା
ଜାତିର ମାନ ଗୌରବ,

ସତ୍ୟ ଶାନ୍ତି ସେବା   ଅହିଂସା ଯାହାର
ତିନି ରଙ୍ଗର ବିଭବ ।୫।

ପବନ ହିଲ୍ଲୋଳେ   ଉଡଇ ଗଗନେ
ନୀଳ ଆକାଶର ତଳେ,
ଉଡିଛି, ଉଡୁଛି   ଉଡି ରହିଥିବ
ଯୁଗେ ଯୁଗେ କାଳେ କାଳେ ।୬।

ଜାତିର ଜନକ   ଗାନ୍ଧୀ ମହାତମା
ସତ୍ୟ ଅହିଂସାର ବଳେ,
ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ   ଅହିଂସାକୁ ଅସ୍ତ୍ର
ରୂପେ ବାଛି ନେଇଥିଲେ ।୭।

କାହିଁ ଜାଲିଓ୍ୟାନା   -ବାଗ ଗଣହତ୍ୟା
ଭଗତ ସିଂହର ଫାଶି,
ଦେଲା ନିଜ ପ୍ରାଣ,   ବୀର ଖୁଦିରାମ
ଫାଶିଖୁଣ୍ଟେ ହସି ହସି ।୮।

ଏତେ ଅମାନିଆ   ଏତିକି ନିଡର
ଡର ଭୟ ତା' ନଥିଲା,
ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନଦୀରେ   ଘାଟ ପାରିକରେ
ଘାଟଡଙ୍ଗା ଜଗିଥିଲା ।୯।

ଗୁଳିଭରା ଥିବା   ବନ୍ଧୁକ ଆଗକୁ
ପତାଇ ଦେଲା ତା' ଛାତି
ରକ୍ତମୁଖା ଫୌଜ   ଫୁଟାଇଲେ ଗୁଳି
ପାହି ଆସୁଥାଏ ରାତି ।୧୦।

ଜଡପିଣ୍ଡ ପଡି   ରହିଲା କେବଳ
ରକ୍ତେ ସାଲୁବାଲୁ ହୋଇ,
ବ୍ରାହ୍ମଣୀର ପାଣି   ରକ୍ତ ତରଙ୍ଗିଣୀ
କାନ୍ଦିଲା ବନସ୍ତ ଭୂଇଁ ।୧୧।

ବାର ବରଷର   ସୁକୁମାର ତନୁ
ନାମ ତା ବାଜି ରାଉତ,
ଦେଶ ଜାତି ପାଇଁ   ପ୍ରାଣଗଲା ଦେଇ
ମରି ରହିଛି ଜୀବିତ ।୧୨।

ବାର ବରଷର   ବେଙ୍ଗପଣିଆ ସେ
ଆବୋଧ ଶିଶୁ ବାଳକ,
ସୀମା-ଆନ୍ଦୋଳନେ   ଶହୀଦ ସେ ହେଲା
ପିନ୍ଧିଣ ରକ୍ତ ତିଳକ ।୧୩।

ମେଲଣ ପଡିଆ   'ଇରମ'ରେ ମଲେ
ଗୁଳିକାଣ୍ଡେ କେତେ କାହିଁ
ଶବ ମୁରୁଦାର   ରକତେ ଭାସିଲା
'ରକ୍ତତୀର୍ଥ' ଯାର ଭୂଇଁ ।୧୪।

ହାତ ହତିଆର   ନଥିଲା ହାତରେ
ନିରସ୍ତ୍ର ଜନତା ମଲେ,
ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳିରେ   ହୋଇଲେ ନିହତ
'ଧୂଷରା ଭୁଣିଆ'ଠାରେ ।୧୫।

ଲୁହ-ଲହୁଭିଜା   ଉଡେ ତହିଁ ଧ୍ୱଜା
ସ୍ମୃତିର ଶହୀଦ ସ୍ତମ୍ଭ,
ତାଜମହଲର   କୀରତିରୁ ବଳି
ମୃତ ପ୍ରାଣ ଗଉରବ ।୧୬।

କଳା ଛାଇ କାଳ   -ରାତିର ଓଢଣୀ
ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲଖାନା,
କୋରାପୁଟ ବୀର   ଲକ୍ଷ୍ମଣ ନାଏକ
ଫାଶି ଦିନର ଘଟଣା ।୧୭।

ଦାରୁଣ ସେ ସ୍ମୃତି   କରୁଣ ତା ପୁଣି
ମନରୁ ଯାଇନି ଭୁଲି,

ଫାଶି ଦଉଡ଼ି ତା ଗଳାରେ ଭିଡ଼ିଲା
ଶବ ତା ରହିଲା ଝୁଲି ।୧୮।

ରଣପୁରର ସେ ରଘୁ ଦିବାକର
ମରଣରେ ବରିନେଲେ,
ସାମନ୍ତବାଦର କବର ଉପରେ
ଗଣସୌଧ ନିର୍ମାଣିଲେ ।୧୯।

ଦୋଷୀ ନ ଭୋଗିଲା ନିର୍ଦ୍ଦୋଷକୁ ଦଣ୍ଡ
ବିଚିତ୍ର ବିଧାନ ବିଧି,
'ବେଜଲଗେଟ୍'ଙ୍କ ହତ୍ୟାମାମଲାରେ
ନଥିଲେ ସେ ଅପରାଧୀ ।୨୦।

ରୁଦ୍ଧ କାରାଗାର ଭାଗଲପୁରରେ
ଫାଶିଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲିଲେ,
ଘନ ଅନ୍ଧକାର ହେଲା ବେଗେ ଦୂର
ମୁକ୍ତିର ମଶାଲ ଜଳେ ।୨୧।

ଓଡ଼ିଶା ରାଇଜେ ଅନ୍ଧାରି ମୂଲକେ
ରାଜା ରାଜୁତା ଶାସନ,
ବେଠି ବେଗାରିର ଶୋଷଣ କଷଣ
ହେଲା ତାର ଅବସାନ ।୨୨।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ଦେଲେ ପ୍ରାଣବଳୀ
ନିରୀହ ଜନତା କେତେ,
ସ୍ୱାଧୀନତା ରବି ଉଦୟ ଦେଖିବା
ପାଇଁ ନ ରହିଲେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ । ୨୩।

ଦେଶ-ମାତୃକାର ମୁକତି ଯଜ୍ଞରେ
ହଜିଲା ସହସ୍ର ପ୍ରାଣ,
ସେଥିରୁ କେବଳ ସାମାନ୍ୟ ମାତର
କେତୋଟି ଘଟଣା ଜାଣ ।୨୪।

ଅମର ଆତ୍ମାର   ସଦଗତି ହେଉ
ଚରଣରୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି,
ଅନୁପମ ତ୍ୟାଗ   ଦେଶପ୍ରେମ ଝରୁ
ନୟନୁ ଲୋତକ ବାରି ।୨୫।

ଆତ୍ମ ବିସର୍ଜନ   ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ପ୍ରାଣ
କଷ୍ଟଲବ୍ଧ ସ୍ୱାଧୀନତା,
ନ ହେଉ ବିଫଳ   ଆଜିର ଏ ଦିନ
ସକଳର ହେଉ ଚିନ୍ତା ।୨୬।

ଦୁଃଖ ଦାରିଦ୍ରତା   ପେଟପିଠି ଚିନ୍ତା
ଅଭାବ ଓ ଅନାଟନ,
ତୁଟି ତ ପାରନି   ରହୁଛି କେବଳ
ନିରାଶର ଦିବାସ୍ୱପ୍ନ ।୨୭।

ତଥାପି ପୂଜିବି   ହେ ଚିର ନମସ୍ୟ
ଜୟ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର,
ଅମଳିନ ରହୁ   ଜାତି ଇତିହାସ
ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ।୨୮।

ଜୟ ହେ ଅଗଷ୍ଟ   ପନ୍ଦର ହେ ତବ
କରେ ଜୟଗୀତି ଗାନ,
ପୁଣ୍ୟ ସ୍ୱାଧୀନତା   ଦିବସରେ ଆଜି
ବିନମ୍ର ପ୍ରଣତି ଘେନ ।୨୯।

(ଟିପ୍ପଣୀ : ଐତିହାସିକ ପବିତ୍ର ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର, ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଜାତୀୟ ଦିବସ । ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର କର୍ଣ୍ଣଧାର, ଜାତିର ଜନକ, ମହାନ୍ ଜନ ନାୟକ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ଅହିଂସାତ୍ମକ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଘଟଣା ବହୁଳ ପ୍ରବାହ ମଧ୍ୟରୁ ଏହା କିଞ୍ଚିତ ଆଭାସ ମାତ୍ର ।)

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୪.୦୮.୯୦

ଅଗଷ୍ଟ ହେ ପନ୍ଦର

(ରାଗ-କାମୋଦି)

ଅଗଷ୍ଟ ହେ ପନ୍ଦର   ଜାଳି ମୁକ୍ତି ମଶାଲ
ଦୂରକଲା ଘୋର ଅନ୍ଧାର
ସ୍ୱାଧୀନ ଏ ଦେଶର   ଗଣ ଜନତାଙ୍କର
ନିବେଦୁଛୁଁ କୋଟି ଜୁହାର,
ହେ ପନ୍ଦର !
ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର ହେ ତୁମେ
ସ୍ୱାଧୀନ ଏ ଭାରତ ଭୂମେ
ହିମାଚଳ ଶିଖରୁ,   କନ୍ୟାକୁମାରୀଠାରୁ
ଉଚ୍ଛୁଳେ ଜୟଗୀତି ନାମେ
ହେ ପନ୍ଦର !
ଉଚ୍ଛୁଳେ ଜୟଗୀତି ନାମେ ।୧।

ଏଡ଼ିକି ନିରଦୟ   ନିଷ୍ଠୁର ସେ ହୃଦୟ
ମଣିଷ ରକ୍ତେ ହୋରି ଖେଳ
ପଞ୍ଜାବ ଉଠେ ଅରି   ଭୂସ୍ୱର୍ଗ କାଶ୍ମୀରୀ
ଲୋଟୁନ୍ତି ନରମୁଣ୍ଡମାଳ,
ହେ ପନ୍ଦର !
ଖଲିସ୍ତାନୀଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର
ଦିନକୁ ଦିନ ପରବଳ
ଝାଡ଼ଖଣ୍ଡ ଆସାମ   ସଂଗ୍ରାମ ଅବିରାମ
ଶୁଣିଣ ଯାଅ ଏ ଖବର
ହେ ପନ୍ଦର !
ଶୁଣିଣ ଯାଅ ଏ ଖବର ।୨।

କେତେ ଯେ ଦାଉ ଧକ୍କା   ଭୟଭ୍ରାନ୍ତି ଆଶଙ୍କା
ସହି ସହୁଛୁ ଚାଷୀକୁଳ
ବଞ୍ଚି ରହିବା ପାଇଁ   ଦହଗଞ୍ଜ ହୁଅଇ
କି ଅବା ଅଛି ତା ସମ୍ବଳ,
ହେ ପନ୍ଦର !
ଅମଲାତନ୍ତ୍ରର ଶାସନ
ଛାତିକୁ ପଥର କରିଣ
ଦୁର୍ନୀତି ଭ୍ରଷ୍ଟାଚାର   କାୟା ବିସ୍ତାର ତାର
ଘଟେ ଘଟଣ ଅଘଟଣ
ହେ ପନ୍ଦର !
ଶୁଣିଣ ଯାଅ ଏ ଖବର ।୩।

ଗରିବ ବାପ-ଯାର   ନେତ୍ର-ପିତୁଳୀ ତାର
ଏ ଦେଶ ଝିଅ ପଡେ ବଳି
ଯଉତୁକ ରାକ୍ଷସ   କରିଣ ଅଟ୍ଟହାସ
ବୃନ୍ତରୁ ଫୁଲ ଯାଏ ଝରି,
ହେ ପନ୍ଦର !
ମଣିଷ କୋଳେ ପଡେ ଟଳି
ନବବଧୂ ସେ ସୁକୁମାରୀ
ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମା ଦେଶେ   ରଟୁଛି ଅପଯଶ
ଲାଜ ସରମ ଗଲା ବଳି
ହେ ପନ୍ଦର !
ଶୁଣିଣ ଯାଅ ଏ ଖବର ।୪।

ଜାତୀୟ ଦିବସରେ   ପୁଣ୍ୟ ପବିତ୍ରତାରେ
ସ୍ମୃତିର ଚିହ୍ନ ଥିବ ରହି
ନେତ୍ରୁ ଲୋତକ ଢାଳି   ଭରି ଦେଇ ଅଞ୍ଜଳି
ପୂଜିବି ସ୍ୱାଗତିକା ଗାଇ,
ହେ ପନ୍ଦର !
ଚିର ନମସ୍ୟ ତୁମେ ମୋର
ଜୟ ହେ ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର
ଏ ଦେଶ ସ୍ୱାଧୀନତା   ନଲଭୁ ବିପନ୍ନତା
ଗଲେ ଯାଉ ପ୍ରାଣ ମୋହର
ହେ ପନ୍ଦର !
ଗଲେ ଯାଉ ପ୍ରାଣ ମୋହର ।୫। ▲

ରଚନା କାଳ : ତା ୨୯.୦୭.୮୯

ଜୟ ଜାନୁଆରୀ ଛବିଶ

ଜୟ ଜାନୁଆରୀ ଛବିଶି
ଜନରାଜ୍ୟ ଦିବସରେ ଶୁଭକ୍ଷଣେ
ସମ୍ବିଧାନ ଦେଲ ପରଶି । ୦।

ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶର ଶାସନ ଖସଡା
ଜନଗଣ ନାଗରିକ ପାଇଁ ଲୋଡା
ଜାତିର ଜୀବନ ନାଟିକାତ ତୁମେ
ମୁଖ ଦରପଣ ଆରିଶି ।୧।

ଜାତି ଧର୍ମ ଭାଷା ସଂପ୍ରଦାୟଙ୍କର
ସକଳେ ଦେଇଛି ସମ ଅଧିକାର
ଧର୍ମ ଉପାସନା ବ୍ୟକ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତା
ସବୁତ ଦେଇଛି ବିକାଶି ।୨।

ଗଣତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଗଣ-ଦରବାରେ
ଜାଗ୍ରତ ପ୍ରହରୀ ହୋଇ ସଦାବେଳେ
ଆଇନ କାନୁନ ଧାରା ଉପଧାରା
ନିମିଷକେ ଦିଅ ଦରଶି । ୩।

ହୋଇଛି ଦେଶରେ ବହୁ ଅଗ୍ରଗତି
ବହୁ ପଥ ଅଛି ଚାଲିବାକୁ ନିତି

ଗଢ଼ିବା ଦେଶକୁ ଯତନ କରିଣ
ଆଖିତ ପଡିବ ଝଲସି ।୪।

ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଅହିଂସା ସଂଗ୍ରାମ
ପରାଧୀନ ଦେଶ ହୋଇଲା ସ୍ୱାଧୀନ
ତ୍ରିରଙ୍ଗ ଜାତୀୟ ପତାକା ଗଗନେ
ଛୁଇଁ ଛୁଇଁ ଯାଏ ପରଶି । ୫।

ହିନ୍ଦୁ ମୁସଲମାନ ଜୈନ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ୍
ସକଳେ ଭାରତମାତାର ସନ୍ତାନ
ଭ୍ରାତୃ-ପ୍ରେମବାରି ପଡୁ ସଦା ଝରି
ଝରି ଝରି ଯାଉ ବରଷି ।୬।

ଜାଗି ଉଠୁ ପ୍ରାଣେ ଜାତୀୟତା ପ୍ରୀତି
ଉଠନ୍ତୁ ସକଳେ ଦେଶପ୍ରେମେ ମାତି
ନବ ଶୁଭଦିନେ ବିନମ୍ର ପ୍ରଣତି
ଜଣାଉଛୁଁ ଶୁଭ ମନାସି ।୭। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୦୪.୦୧.୮୯

ହେ ଛବିଶ ଜାନୁଆରୀ

(ରାଗ-ଚୋଖୀ)

ଦୂର ଅତୀତର କଥା ଦିଅଇ ଦାରୁଣ ବ୍ୟଥା
ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମର ଅଭୂଲା ସ୍ମୃତି,
ଜାତିର ପିତା ଜନକ ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଡାକ
ହଜିଲା ସହସ୍ର ମଥା ଜୀବନ ଜ୍ୟୋତି ।
ଜନ୍ମଭୂମି ମୁକତି ପାଇଁ,
ମୃତ୍ୟୁକୁ କଲେ ବରଣ କଳନା ନୋହି ।୧।

ଲାଠି ବନ୍ଧୁକ ଗୁଳିରେ ପୋକମାଛି ପରି ମଲେ
କାରାଗାରର କଷଣ କହି ନୁହଇ,
ଫାଶିଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲିଲେ ମରି ଅମର ରହିଲେ
ରଚିଗଲେ ଇତିହାସ ଆମରି ପାଇଁ ।
ସଦଗତି ହେଉ ତାଙ୍କର,
ପରଲୋକ ଗତ ଆତ୍ମା ରହୁ ଶାନ୍ତିର ।୨।

ସୁଜଳା-ସୁଫଳା ଏହି ସୁନାର ଭାରତ ଭୂଇଁ
ସହସ୍ର ବରଷ ପରାଧୀନ ଥାଇଣ,
ଲୁଣ୍ଠନକାରୀର ଦଳ ମୋଗଲଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର
ଥିଲା କଳଙ୍କିତ ଇଂରେଜଙ୍କ ଶାସନ ।
ସବୁ ଅବସାନ ଘଟିଛି,
ଉଦେ ନବରବି ଅନ୍ଧକାର ତୁଟିଛି । ୩।

ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ ନୀତି   ଗଣ ଶାସନ ପଦ୍ଧତି
ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ଆମରି ପାଇଁ,
ଏକତା ଶାନ୍ତି ସଂହତି   ସାମ୍ୟ ସମତା ପାରତି
ଜାତି ପ୍ରେମର ଯେ ଜାତି ଗଢି ଉଠଇ ।
ନବ ଭାରତର ନିର୍ମାତା,
ଚାଚା ନେହେରୁ ସେ ଥିଲେ ଶିଶୁଙ୍କ ପିତା ।୪।

ରଖିବା ଜାତିର ଟେକ   ନ ହାରି ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ
ହୃତ ଗରବ ଗୌରବ ମାନ ସମ୍ମାନ,
ଭ୍ରାତୃପ୍ରେମ ଭ୍ରାତୃଭାବ   ଜଗି ହୃଦେ ଅନୁଭବ
ସକଳ ବାଦ ବିବାଦ ଦୂର କରିଣ ।
ଗଲେ ଯାଉ ପଛେ ଏ ପ୍ରାଣ,
କଷ୍ଟ ଲବ୍ଧ ସ୍ୱାଧୀନତା ନୋହୁ ବିପନ୍ନ ।୫।

ଛାତିରୁ ରକତ ଢାଳି   ରକତେ ରଞ୍ଜିତ କରି
ଜାତି ଇତିହାସେ ହେଲେ ଚିର ଅମର,
ଜୟ ଜବାନ କିଶାନ   ଘୁରୁ ଗମ୍ଭୀର ଆହ୍ୱାନ
ଫୁଲରୁ କୋମଳ ପୁଣି ବଜ୍ର କଠୋର ।
ଲାଲ ବାହାଦୁର ହେ ଶାସ୍ତ୍ରୀ,
ତାସ୍‌କେଣ୍ଟରେ ମୃତ୍ୟୁପଥେ ହୋଇଲ ଯାତ୍ରୀ ।୬।

ଗାନ୍ଧୀ ନେହେରୁ ସୁଭାଷ,   ରାଜୀବ ଜୟପ୍ରକାଶ
ଅନୁସରି ତାଙ୍କ ପଥ ପଥେ ଚାଲିବା,
ଏହି ଆଶୀର୍ବାଦ କର   କରୁଁ କୋଟି ନମସ୍କାର
ଜନରାଜ୍ୟ ଦିବସରେ ବାଳୁତ ଯୁବା ।
ଭକ୍ତି ଅର୍ଘ୍ୟ କୁସୁମାଞ୍ଜଳି,
ନିବେଦୁଛୁଁ ହେ ଛବିଶ ହେ ଜାନୁଆରୀ ।୭। ▸

ରଚନାକାଳ : ତା୨୬.୦୧.୮୯

ସ୍ୱାଗତ ଛବିଶ ଜାନୁଆରୀ

('ସରଗ ଦେବତା ଅମରଧାମୁ' ବୃତ୍ତେ)

ସ୍ୱାଗତ ଛବିଶ ଜାନୁଆରୀ ଆହେ ଘେନ ଶୁଭ ସମ୍ଭାଷଣ,
ବରଷକେ ଥରେ ଆସି ଯାଅ ଚାଲି ରଖି କେତେ ସ୍ମୃତି-ଚିହ୍ନ
ହେ ଛବିଶ, ଘେନ ଶୁଭ ସମ୍ଭାଷଣ ।୦।

ଆସିଥିଲ ଯେବେ ମୃଦୁ ସମୀରଣେ
ଉନ୍ମାଦନା ଭରି ଦେଇଥିଲ ପ୍ରାଣେ
ଆନନ୍ଦ ଉଲ୍ଲାସେ ସକଳେ ମଜ୍ଜିଲେ ପୁର ନର ନାରୀ-ଗଣ.
ହେ-ଛବିଶ ଘେନ ।୧।

ପଞ୍ଜାବେ ଖେଳୁଛି ରକ୍ତେ ହୋରିଖେଳ
ଲୋଟେ ଦିବାଲୋକେ ନରମୁଣ୍ଡ ମାଳ
ଆତଙ୍କବାଦର ଆତଙ୍କେ ଆତୁର
ଗଢ଼ିବାକୁ ଖଲିସ୍ତାନ ହେ-ଛବିଶ ଘେନ ।୨।

ହତ୍ୟା ଖାଲି ଗଣହତ୍ୟା ଅବାରିତ
ଜାମ୍ମୁ ଓ କାଶ୍ମୀର ଆସାମ କମ୍ପିତ
ନିଷ୍ଠୁର ନିର୍ମମ ନକ୍ସଲ ପନ୍ଥାଙ୍କ
ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ବର୍ବରପଣ ହେ-ଛବିଶ ଘେନ ।୩।

ମୁଣ୍ଡଟେକେ ଉଗ୍ର ଆଞ୍ଚଳିକବାଦ
ଦିଲ୍ଲୀ ଦରବାର ସବୁରି ବିବାଦ
ମହାଭାରତର ଜାତୀୟତା ସ୍ରୋତ
ହେଉଅଛି ଏବେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେ-ଛବିଶ ଘେନ ।୪।

ହୁ ହୁ ହୋଇ ଭାଉଯାଏ ବଢି
ଗରିବ କାଙ୍ଗାଳ ହୁଏ ମୁଣ୍ଡ କୁଡି
ଜୀବନ ଜୀବିକା କାହିଁ ମେଣ୍ଟେ ନାହିଁ
ହୁଏ ସବୁ ଅକୁଳାଣ ହେ-ଛବିଶ ଘେନ ।୫।

ଆସିବ ଆସୁଛ ଆସୁଥିବ ପୁଣି
ଯାବତ ଏ ଦେଶ ଥିବ ଏ ଧରଣୀ
ଶାନ୍ତି ପ୍ରଗତିର ହେଉ ଏହି ଦେଶ
ପାଇ ତବ ଅବଦାନ ହେ-ଛବିଶ ଘେନ ।୬। ▲

(ଦୈନିକ 'ଆଜିକାଲି'ରେ ପ୍ରକାଶିତ)

ରଚନା କାଳ : ତା ୨୦.୦୧.୮୮

ଆଗାମୀ ଯୁଗ

ଆଗାମୀ ଯୁଗର ତୁମେ ହେ ଦେଶର ଭାଗ୍ୟ-ବିଧାତା
ଆଜିର ବାଳକ ବାଳିକା ତୁମେ ହେ ହୋଇବ କାଲି
ଶାସକ ଶାସନକର୍ତ୍ତା ।୧।

ଡେଇଁବ ଧାଇଁବ ତୁମେ ହେ କଅଁଳା ବାଛୁରୀ ପରି
ମାଘ, ଫଗୁଣର ଶୀତ ସକାଳ ସେ ଆମ୍ବ ବଉଳର...
ମହକ ଦେହରେ ବୋଳି ।୨।

ନାଚିବ ଗାଇବ ତୁମେ ହେ ସଙ୍ଗୀତର ତାଳେ ତାଳେ
ପଢ଼ିବ ଲେଖିବ କାବ୍ୟ କବିତା ସେ 'ଜନସାହିତ୍ୟ...'
ଥିବ ରହି କାଳେ କାଳେ ।୩।

ଉଡ଼ିବ ବୁଡ଼ିବ ତୁମେ ହେ ମହାକାଶଚାରୀ ହୋଇ
ମହାସାଗରର ଅତଳ ଗରଭେ ରତ୍ନ ଭଣ୍ଡାର...
ରତ୍ନ ଆହରଣ ପାଇଁ ।୪।

ଲଘି ଉଚ୍ଚ ପରବତ ଯେ ଡିପଖାଇ ବଣଭୂଇଁ
ପ୍ରକୃତି କୋଳରେ ରହିଅଛି ଯାହା ଜାଣିବା ପାଇଁ ସେ...
ଉଚ୍ଛନ୍ନ ମନ ହୁଅଇ ।୫।

ମାଟିମାଆ ବୁକୁ ଚିରି ଯେ ଫଳାଇ ସୁନାଫସଲ
କ୍ଷେତରେ କ୍ଷେତରେ ହେମ ଲହରୀରେ ଉଠିବ ଭରି ସେ...
ସବୁଜ ଶିରୀ-ସମ୍ଭାର ।୬।

ଅନାହାର କ୍ଷୁଧା ଦାଉ ଯେ ବଞ୍ଚି ମରୁଡି ତ ତହୁଁ
ଲାଗି ରହିଅଛି ଦଇବ ବିପତ୍ତି କାଳ କାଳକୁ ହେ...
ମହଙ୍ଗା ବଜାର ଭାଉ ।୭।

କର ନିଜ ନିଜ କାମ ହେ ନିର୍ଭରରେ ନ ରହିଣ
ହାତେ ମାପିଣ ଚାଖଣ୍ଡକେ ଚାଲିଲେ ନଡାକିବା ହେ...
ବାପାଙ୍କୁ ମଉସା ଜାଣ ।୮।

ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ବାଣୀ ଯେ, ନହୁଡିବା ଜାଣି ଜାଣି
ଆବଶ୍ୟକତାକୁ କମାଇ ଚଳିଲେ ସୁଖ ଶାନ୍ତି ଯେ....
ମନ ପ୍ରାଣେ ଦେବ ଆଣି ।୯।

ସୁମରି ତାଙ୍କୁ ନିରତେ ଯେ ଚାଲିଣ ତାଙ୍କରି ପଥେ
ଗଢ଼ିବା ଦେଶକୁ କରିଣ ମହାନ୍ ଗତ ଗୌରବ...
ଆସିବ ଫେରି ତୁରତେ ।୧୦। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା୨୬.୦୨.୯୨

ଲବଣ ତୀର୍ଥ

(ରାଗ-ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ)

କେବେ କେଉଁ କାଳେ   ପୂରୁବ ପୂରୁଷେ
ଦରିଆରୁ ଲୁଣ ମାରି
ଦୂର ବିଦେଶରୁ   ଆସୁଥିଲେ ଫେରି
ବେପାର ବଣିକ କରି ।୧।

ମୂକ ସାକ୍ଷୀ ତାର   ପରମିଟ୍ ଘାଟ
ବଳଙ୍ଗ ତଟିନୀ ତୀରେ
ବାଣିଜ୍ୟ କୋଠି ତା'   ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଛି
ଫିରିଙ୍ଗ ଶାସନ କାଳେ ।୨।

ଉତ୍କଳ ଗୌରବ   ଜାତୀୟଗୌରବ
କୁଳବୃଦ୍ଧଙ୍କର ବାଣୀ
'ଜାତି ଇତିହାସ   ଜାତିର ନିର୍ଝର
ବହେ ପ୍ରେମ ମନ୍ଦାକିନୀ' ।୩।

'ଅଷ୍ଟାଇ ସିଲେଇ   ନିମକ ମାହାଲ'
କର୍ପୂର ଯାଉଛି ଉଡି
ସ୍ମୃତିର ପ୍ରତୀକ   'ନିମିକି ସଟକ'
କନା ଖାଲି ଅଛି ପଡି ।୪।

ଭାତ ସଙ୍ଗେ ଲୁଣ   କିଏ ଦେବ ଆଣି
ପରତେ ନଥିଲା ଜମା
ଅହିଂସା ସଂଗ୍ରାମେ   ଦରିଆ ଦଖଲ
କଲେ ଗାନ୍ଧୀ ମହାତମା ।୫।

ଗଗନ ପବନ   ହେଲା ପ୍ରକମ୍ପିତ
ଧୂଳିମାଟି 'ଇଞ୍ଚୁଡି'ର
ଲବଣ ଟିକସ   ଆଇନ ଅମାନ୍ୟ
କଲେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଦଳ ।୬।

ଆସିଲେ ପୋଲିସ   ଫଉଜ ହାତରେ
ଲାଠି ଓ ବନ୍ଧୁକ ଧରି
ନିରସ୍ତ୍ର ଜନତା   ମୁଣ୍ଡଯେ ଫାଟିଲା
ରକତ ପଡିଲା ଝରି ।୭।

ରକତ ଛିଟିକା   ଲିଭିଛି ମାଟିରୁ
ନାହିଁ 'ଚାଉଳିଆ ବର'
ଦେଖ୍ ଦେଖାଉଛି   'ସିନ୍ଦୂରୀ'ଗ୍ରାମ ସେ
ପୁଲିସଙ୍କ ଅତ୍ୟାଚାର ।

ଦୁର୍ନିବାର କାଳ   କବଳରେ ଲୀନ
ବିଧିର ବିଧାନ ଏହା
ଦିନ ଯିବ ଚାଲି   କଥା ଥିବ ରହି
ଇତିହାସ ହୋଇ ତାହା ।୯।

'ଏପ୍ରିଲ ତେଏର   ତିରିଶ ମସିହା'
'ଲବଣ ସ୍ମୃତି ସଂଗ୍ରାମ'
'ଇଞ୍ଚୁଡି ଲବଣ   ତୀର୍ଥ 'ଥିବ ରହି
ଥିବ ବାପୁଜୀଙ୍କ ନାମ ।୧୦। ▲

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୦.୦୪.୯୦

ସ୍ମୃତିର ବାଲେଶ୍ୱର

(ରାଗ-ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ)

ସେ କେଉଁ କାଳର   ସହର ବଜାର
ଆଜିର ଏ ବାଲେଶ୍ୱର
ବାଣିଜ୍ୟର କେନ୍ଦ୍ରସ୍ଥଳ   ହୋଇ ରହି
ଥିଲା କେତେ ଖ୍ୟାତି ତାର ।୧।

କେଉଁ ଦୂର ଦେଶୁଁ   ଦୂର ବିଦେଶରୁ
ବେପାର ବଣିଜ ପାଇଁ
ତେର ବାଙ୍କ ସାତ   ସମୁଦ୍ର ନଇ
ତେଇଁ ଆସିଥିଲେ ଧାଇଁ ।୨।

ଓଲନ୍ଦାଜଙ୍କର   ଓଲନ୍ଦାଜ ସାହି
ରହିଅଛି ଏତେକାଳ
ଦିନାମାରଙ୍କର   ଦିନାମାର ଡିଙ୍ଗା
ନୁହେଁ କାହା ଅଗୋଚର ।୩।

ମରହଟ୍ଟା ଜାତି   ଭାସ୍କର ପଣ୍ଡିତ
ରହିଛି ଭାସ୍କରଗଞ୍ଜ
ମୋତିହାର ଧୂଆଁ   ପତର ବେପାର
ବଜାର ସେ ମୋତିଗଞ୍ଜ ।୪।

ମୋଗଲ ବାଦଶା   ଆକବରଙ୍କର
ମାନସିଂହ ଥିଲେ ଆସି

ମାନସିଂ ବଜାର   ଏବେ ରହିଅଛି
ବାଟ ଦୂର ନୁହେଁ ବେଶି ।୫।

ଓଲନ୍ଦାଜ ସାହି   ଦିନାମାର ଡିଙ୍ଗା
ଭାସ୍କରଗଞ୍ଜ ପୁଣି
ଲଗାଲଗି ସାହି   ବସ୍ତି ଅଛି ରହି
ଅଛନ୍ତି ସମସ୍ତେ ଜାଣି ।୬।

ବଳଙ୍ଗ ନଦୀର   ତଟ ସନ୍ନିକଟ
ଫରାସୀଡିଙ୍ଗା ସେ ଗାଆଁ
ଫରାସୀମାନଙ୍କ   ବାଣିଜ୍ୟ ବସତି
ରହିଥିଲା ଅଛି ନାଆଁ । ୭।

* * * * *

ଲୁଣି ପାଣି ତାର   ଲୁଣର ସମୁଦ୍ର
ପାଣିରୁ ତା ଲୁଣ ମାରି
ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ   କରି ଚଳୁଥିଲେ
ସେ ଯୁଗର ନରନାରୀ ।୮।

ନିମକମାହାଲ   ନାଆଁ ଡାକ ଥିଲା
ମନରୁ ଗଲାଣି ଭୁଲି
ନିମିକି ସଡକ   ପଡି ରହିଅଛି
ଦୂର ଅତୀତକୁ ଝୁରି ।୯।

ନୁହେଁ ସେ ବେପାର   କଲେ ଅଧିକାର
ବନ୍ଦର ଓ ନଦୀ ତୁଠ
ମୋଗଲ-ମରାଠା   ଶାସନ ହଟିଲା
ଆସିଲେ ଫିରିଙ୍ଗି ଥାଟ ।୧୦।

ଉତ୍କଳର ନଉ   -ବାଣିଜ୍ୟ ବୁଡ଼ିଲା
ପାଇଟଣା-ପୋତ ଡଙ୍ଗା
ସାଧବାଣୀ ଆଜି   କରେ ବନ୍ଦାପନା
କଦଳୀ ପଟୁଆ ଡଙ୍ଗା ।୧୧।

ଅଠରଶ ତିନି   ଖ୍ରୀଷ୍ଟାବ୍ଦ ଇଂରେଜ
ଓଡ଼ିଶାକୁ କଲେ ଜୟ
ଶୋଷଣ କଷଣ   ଦମନ ଲୀଳାର
ହେଲା ତାର ଅଭ୍ୟୁଦୟ ।୧୨।

ଜୟୀ ରାଜଗୁରୁ   ବକ୍ସି ଜଗବନ୍ଧୁ
ବେନିଏ ହୋଇଲେ ହତ
କଳିଙ୍ଗର ବୀର   ପାଇକ-ପୁଅ ସେ
ହେଲେ ଚିର ପଦାନତ ।୧୩।

ସେ ଦିନର କଥା   ସ୍ମୃତିରେ ସାଇତା
ଆଜି ତାର ଅନୁଚିନ୍ତା
ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମେ   ଦିନ ହଜିଯାଏ
ନ ଯାଏ ପ୍ରାଣରୁ ବ୍ୟଥା ।୧୪। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୩.୦୭.୮୯

ଅନୁଶୋଚନା

(ରାଗ-ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ)

(୧)

ବାର ବରଷର   ବାଳୁତ କୁମର
ଧର୍ମପଦ ନାମ ତାର
ବାରଶ ବଢେଇ   ପାଇଁ ପ୍ରାଣଦେଲା
ଗଢ଼ି କୋଣାର୍କ ମନ୍ଦିର ।୧।

କାରୁକାର୍ଯ୍ୟେ ପୂର୍ଣ୍ଣ   କୀର୍ତ୍ତିର କୋଣାର୍କ
ଜଗତ ପାଉଛି ପୂଜା
ମରି ସେ ଜୀବିତ   ଅଛି ଧର୍ମପଦ
ନରସିଂହ ଦେବ ରାଜା ।୨।

ନିମକ ହାରାମ   ବିଶ୍ୱାସଘାତକ
ଶିଖି ମନାଇ ଏ ବେନି
ଛୁରିକାଘାତରେ   ଶିରଚ୍ଛେଦ କରେ
ମୁକୁନ୍ଦଦେବଙ୍କୁ ପୁଣି ।୩।

ପୁତ୍ରହନ୍ତା ପୁତ୍ର   ଅଜାତଶତ୍ରୁର
ନିର୍ମମ ନିଷ୍ଠୁର ପଣ
ବୃଦ୍ଧ ବିମ୍ବିସାର   ରୁଦ୍ଧ କାରାଗାରେ
ତେଜିଲେ ନିଜର ପ୍ରାଣ ।୪।

ବିମାତା ଚକ୍ରାନ୍ତେ ଆଖି ବିଦାରିଣ
କୁନାଳ ଅନ୍ଧ ହୋଇଲା
ପିତୃଆଦେଶକୁ ସମ୍ମାନ ଦେଇଣ
ଇତିହାସ ରଚିଗଲା ।୫।

(୨)

ପିତୃ-ସତ୍ୟ ପାଳି ଶ୍ରୀରାମ, ଲକ୍ଷ୍ମଣ
ଜନକନନ୍ଦିନୀ ତୁଲେ
ଦୁଃଖ କ୍ଳେଶ ଲଭି ଚଉଦ ବରଷ
ବନବାସୀ ହୋଇଥିଲେ ।୬।

ଭ୍ରାତୃ ବିବାଦରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଲଙ୍କା ଜୟ
ପୁରାଣେ ଅଛି ବିଦିତ
ପୁଣି ଭ୍ରାତୃଭକ୍ତି ପାଦୁକା ପୂଜାର
ଅଛି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ।୭।

ଭୀଷ୍ମ ପିତାମହ ପିତାଙ୍କ ନିମନ୍ତେ
ହୋଇଥିଲେ ବ୍ରହ୍ମଚାରୀ
ଅସମ୍ଭବ ହୁଏ ସମ୍ଭବ ଜଗତେ
ବିଚିତ୍ର ସୃଷ୍ଟି ତାଙ୍କରି ।୮।

(୩)

ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ଜୟ -ଚନ୍ଦ୍ର ବିବାଦରେ
ଲାଗିଲା ଘୋର ସମର
ସଇନ ସାମନ୍ତ ହେଲେ ମୃତାହତ
ଲୋଟିଲା ନରକଙ୍କାଳ ।୯।

ଶାଣିତ କୃପାଣେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅସିଧାରେ
ଛେଦଇ ମସ୍ତକ କାର

ରକତ-ନଦୀରେ ଭାସି ଭାସି ଯାଏ
କେତେ କେତେ ଛିନ୍ନ ଶିର ।୧୦।

ଦୂର ପାରସ୍ୟରୁ ଆସିଲା ସେ ଧାଇଁ
କରେ କରବାଳ ଧରି
କାଳଯମ ପରି କାଳଯବନ ସେ
ଦସ୍ୟୁ ମହମ୍ମଦ ଘୋରୀ ।୧୧।

ତିରୋରି ଯୁଦ୍ଧରେ ଘାତକର ହାତେ
ପୃଥ୍ୱୀରାଜ ହେଲେ ହତ
ଭାରତର ଶେଷ ସ୍ୱାଧୀନତା ରବି
ହେଲା ଚିର ଅସ୍ତମିତ ।୧୨।

(୪)

ସୀମାହୀନ ଦୂର ଅତୀତ ବେଦନା
ନୟନୁ ଲୋତକ ଝରେ
ଜନନୀ, ଜନମ ଭୂମିର କଷଣ
ଦେଖି କିଏ ସହିପାରେ ।୧୩।

କେତେ ପରଦେଶୀ ପରବାସୀ ଆସି
ଭିଆଇଲେ ଦଙ୍ଗାଗୋଳ
ମୋଗଲ ଇରାନୀ ତୁର୍କ ଆଫଗାନୀ
ଲୁଣ୍ଠନକାରୀର ଦଳ ।୧୪।

ରଙ୍ଗବୋଳା ଦୋଳ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀ ସେ ଦିନ
ରଙ୍ଗ ପିଚକାରୀ ଧରି
ଦିଲ୍ଲୀ ରାଜପଥେ ରଙ୍ଗେ ରଙ୍ଗ ହୋରି
ଖେଳୁଥିଲେ ନର-ନାରୀ ।୧୫।

ନାଦିର ଶାହାର ରକ୍ତ ତରବାରି
ରକ୍ତେ ହୋରିଖେଳ ଖେଳି
କ୍ଷଣକେ ଦେଲା ସେ ହରଷ ବଦନେ
ବିଷାଦ କାଳିମା ବୋଳି ।୧୬।

ଜନପଦେ-ପଥ ରକ୍ତେ ପ୍ରବାହିତ
ରକ୍ତେ କରେ ଧରା ସ୍ନାନ
ଛଳ କଉଶଳେ କୋହିନୁର ହୀରା
ହୋଇଲା ଅପହରଣ ।୧୭।

ମୋଗଲ ମରାଠା ଫିରିଙ୍ଗି ଶାସନେ
ସହସ୍ର ବରଷ ରହି
କେତେ ହତ୍ୟା, ଅତ୍ୟାଚାର ବିଭୀଷିକା
ଲୁଣ୍ଠନ କଷଣ ସହି ।୧୮।

ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଅହିଂସା ସଂଗ୍ରାମେ
ସକଳେ ଉଠିଲେ ମାତି
ପରାଧୀନ ଦେଶ ହୋଇଲା ସ୍ୱାଧୀନ
ଏ ଜାତି ଲଭିଲା ମୁକ୍ତି ।୧୯। ▸

ରଚନା କାଳ: ତା ୧୮.୦୯.୮୮

କରୁଣାର ଧାରା ଅଜାଡି

ମରୁଡି, ମରୁଡି, ମରୁଡି
ସବୁଜ କ୍ଷେତର ସୁଷମା ସମ୍ଭାର
ସବୁତ ଗଲାଣି ଉଜୁଡି ।୦।

ଆଶାର ଆଷାଢ   ସାଥେ ଗଲା ଚାଲି
ଶୁଖିଲା ଶ୍ରାବଣ ହସି
ଧୂଳି ଧୂଷରିତ   ଭୋଦୁଅତ ଗଲା
ଅଶିଣ ସରିଲା ଆସି ।
ଆଶାର ଆଲୋକ କାର୍ତ୍ତିକ ଆସିଲା
ମଲା ମଲା ଡାକ ଛାଡି... ।୧।

ଭାସି ଭାସି ଯାଏ   ଧଳା ମେଘମାଳା
ସୁଦୂର ଗଗନେ କାହିଁ
କୋଟି ମାନବର   କରୁଣ ନୟନ
ରହିଛି ଆତୁରେ ଚାହିଁ ।
ଗ୍ରୀଷ୍ମ ପ୍ରବାହ ବହେ ଅନୁକ୍ଷଣ
ଯାଏ ସବୁ ଜଳି ପୋଡି... ।୨।

ତରୁ ପତ୍ରାବଳୀ   ବିହଙ୍ଗ କାକଳି
ସ୍ନିଗ୍ଧ ଶୀତଳ ରାତି

ଗଙ୍ଗଶିଉଳିର ମହକ ବାସନା
ପ୍ରାଣରେ ନ ଭରେ ଶାନ୍ତି ।
ମଣିଷ ସତରେ ବଞ୍ଚି ରହିବ କି
ଦିନ ଯାଏ ଗଡି ଗଡି..... ।୩।

ଅନ୍ନ ବିହୁନେ ଜୀର୍ଣ୍ଣ କଙ୍କାଳ
ଶୁଷ୍କ ଶରୀର ଚାଷୀ
ନିଜେ ବଞ୍ଚି ବିଶ୍ୱ ମାନବ ବଞ୍ଚାଏ
ଛିପ ଖାଲ ଭୂଇଁ ଚଷି ।
ରଖ ତୁମ ସୃଷ୍ଟି ଆହେ ମହାବାହୁ
କରୁଣା-ଧାରା ଅଜାଡି...... ।୪। ▸

(ଦୈନିକ 'ଆଜିକାଲି'ରେ ପ୍ରକାଶିତ)

(ଟୀପ୍ପଣୀ : ଏହି ସନ ଏହି ଅଞ୍ଚଳ ଭୀଷଣ ମରୁଡି ଆକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପଡିଥିଲା । ତାହାରି ଅବଲମ୍ବନରେ ଏହି କବିତା ଲିଖିତ ।)

ରଚନା କାଳ : ତା ୦୩.୧୧.୮୭

ଅନ୍ତିମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଇଁ

ଖୋଜେ ଅନ୍ଧକାର କଅଁଳ ସକାଳ ଦିବସର ହେମ ଛାଇ
ଦୁଃଖ ନ ରହିଲେ ସୁଖର ସନ୍ଧାନ କରିବେ କି କେବେ କହି ।୧।

ଘନକୃଷ୍ଣାବେଣୀ ତମସା ରଜନୀ ମନରେ ଜଗାଏ ଭୀତି
ପୂନେଇଁ ଚନ୍ଦ୍ରକୁ ଜାଣିହେବ ସିନା ରହିଲେ ଉଆଁସ ରାତି ।୨।

ଶାନ୍ତିର ବାରତା ଅହିଂସାର ବାଣୀ ହିଂସାକୁ ଜାଣିବା ତେବେ
ମିଥ୍ୟା ନ ରହିଲେ ସତ୍ୟକୁ ଆଦର କରିବେ କି କେହି କେବେ ? ।୩।

ଦୁଃଖର ବିଳାପ ଅନ୍ତର ବେଦନା ମନରେ ସନ୍ତାପ ଭରେ
ବିଷାଦ ବଦନ ଜାଣିହେବ ସିନା ହରଷ ମୁହଁଟି ଥିଲେ ।୪।

ଜନମ ହୋଇଲେ ମରଣ ନିଶ୍ଚୟ ଏହା ନ ହୋଇବ ଆନ
ପାପ ରହିଥିଲେ ରହିଥିବ ପୁଣ୍ୟ କରିବାକୁ ଦାନ ଧାନ ।୫।

ଜୀବନ ଯାତ୍ରାର ଅସରନ୍ତି ପଥ ଚାଲିବାର ଶେଷ ନାହିଁ
ଅପଥେ ନ ଚାଲି ପଥିକ ହୋଇବା ଅନ୍ତିମ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପାଇଁ ।୬। ▸

(ଦୈନିକ 'ଆଜିକାଲି'ରେ ପ୍ରକାଶିତ)

ରଚନା କାଳ : ତା୧୦.୧୧.୮୭

ପଡ଼ିଛି ପଡ଼ିଆ ଭୂଇଁ

ରଜ ସଜବାଜ   ଆହା କି ମଉଜ
ଲଗାଣ ବରଷା ଧାରା
ମୁଣ୍ଡରେ ପିଠିରେ   ଅଜାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା
କରକା ପଥର ଶିଳା ।୧।

ବାଆ-ବତାଶରେ   ଉଡ଼ିଗଲା କେତେ
କୁଡ଼ିଆ ଛପର ଚାଳ
ନିଆଁପାଣି ଡରେ   ଯତନେ ନିର୍ମିତ
ଭାଙ୍ଗିଲା ଟାଇଲ ଘର ।୨।

ନ ପାଚିଲା ଆମ୍ବ   ପଡ଼ିଲା ଝଡ଼ିଲା
ନାରିକେଳ କୁଢ କୁଢ
ତାଳ ପତ୍ର ନାହିଁ   ଥୁଣ୍ଟା ଗଛମାଳ
ଭାଙ୍ଗିପଡେ କଡ଼ମଡ଼ ।୩।

ଗଲାଣି ହୁଗୁଳି   ହାଉରେ ବିଜୁଳି
ଶୋଉଛି ତା ବତୀଖୁଣ୍ଟ
ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ କି   ସବୁ ଦହଗଞ୍ଜ
ସବୁତ ଦଇବ କୂଟ ।୪।

କେତେ ଦାଉ ଧକ୍କା   ଭୟ ଓ ଆଶଙ୍କା
ସହି ସହି ଚାଷୀକୁଳ
କ୍ଷେତରେ ଫସଲ   ଫଳାଇବା ପାଇଁ
ହରାଇ ଅଛି ସମ୍ବଳ ।୫।

ଶସ୍ୟ ସମ୍ଭାରରେ   ହେବ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ
ଧରଣୀ ଉଠିବ ହସି
ଚାଷୀ ବାପୁଡ଼ା କି   ଅଣ୍ଟା ସଳଖିଣ
ସତେକି ଉଠିବ ବସି ।୬।

ଏ ରଜ ପରବ   ମନରେ ଆନନ୍ଦ
କେବେ ନପାରିବ ଦେଇ
ଗାଆଁ ବିଲମାଟି   ନ ଉଠେ ଚହଟି
ପଡ଼ିଛି ପଡ଼ିଆ ଭୂଇଁ ।୭। ▸

(ଟୀପ୍‌ପଣୀ : ଗତ ତା ୧୧.୦୬.୮୯ ରିଖ ଦିବା ଦୁଇ ଘଟିକା ସମୟରେ ଅକସ୍ମାତ ବାତ୍ୟା ଓ କରକାପାତ ଜନିତ ପ୍ରକୃତିର ମହା ଖଣ୍ଡପ୍ରଳୟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିଲା । ଯାହାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଉକ୍ତ କବିତା ଲିଖିତ ।)

ରଚନାକାଳ : ତା୧୧.୦୬.୮୯

ଚହଲିଲା ମନ ହୁଏ ନାହିଁ ସ୍ଥିର ଚହଲି ପଡିଲେ ପାଣି

ଚହଲିଲା ମନ ହୁଏ ନାହିଁ ସ୍ଥିର ଚହଲି ପଡିଲେ ପାଣି
ଝଡିଲା ପତର ବୃକ୍ଷେ ଲାଗେ କାହିଁ ଝରିଗଲା ଫୁଲ ପୁଣି ।୦।

ପ୍ରତି କ୍ଷଣେ କ୍ଷଣେ ବଦଳି ଯାଉଛି ସବୁତ ଏ ଦୁନିଆଁର
ଆଡମ୍ବରପୂର୍ଣ୍ଣ ନୂତନ ସଭ୍ୟତା ହସି ଉଠେ ଗାଁ ସହର ।

ମନ ଗହନର କେତେ ନୂଆ କଥା ଦେଖି ଶିଖି ହୁଏ ଜାଣି
ଚହଲିଲା ମନ ହୁଏ ନାହିଁ ସ୍ଥିର ଚହଲି ପଡିଲେ ପାଣି ।୧।

ବର୍ଷ ମାସ ଦିନ ଦଣ୍ଡ ଯାଏ ଚାଲି ଆସେ ପୁଣି ନୂଆ ଦିନ
ନବ ପ୍ରଭାତର ନୂତନ ବାରତା ପାଇଁ ମୁଗ୍ଧ ଜନମନ ।

ଚିନ୍ତା-ଚେତନାରେ ପ୍ରାଣେ ଭରିଦିଏ ନବ ଜାଗରଣ ଆଣି
ଚହଲିଲା ମନ ହୁଏ ନାହିଁ ସ୍ଥିର ଚହଲି ପଡିଲେ ପାଣି ।୨।

ଆଜି ଯେ ନିଜର କାଲି ସେତ ପର ଭାଇ ତ ଭଗାରି ହୁଏ
ବନ୍ଧୁତାର ହାତ ବଢାଇଣ ଆନ ଦୁଃଖେ ସୁଖେ ପାଶେ ଥାଏ ।

ନୂଆ ଦୁନିଆର କଣ୍ଟକିତ ପଥେ ଚାଲିବା କିଛି ନମାନି
ଚହଲିଲା ମନ ହୁଏ ନାହିଁ ସ୍ଥିର ଚହଲି ପଡିଲେ ପାଣି ।୩।

ସମୟ ସ୍ରୋତରେ ଆଗପଛ ହୋଇ ଭାସିଯିବା ଜଣେ ଜଣେ
ଯଶ ଗୁଣ କୀର୍ତ୍ତି ରହିଯିବ ମାତ୍ର ମହାନ୍ ଏ ଧରାଧାମେ ।

ସମୟର ମୂଲ୍ୟ ମହତ୍ତ୍ୱ ବୁଝିବା ଦିନବାର ଗଣିଗଣି
ଚହଲିଲା ମନ ହୁଏନାହିଁ ସ୍ଥିର ଚହଲି ପଡିଲେ ପାଣି ।୪। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୦୯.୦୯.୮୮

ହେ ଜଳଧି-ରାଜ

ବିଶାଳ ଜଳଧି ନୀଳ ପାରାବାର
ଉତ୍ତାଳ ତରଙ୍ଗ ଯହିଁ
ଦିଗନ୍ତେ ବିସ୍ତାରି ଯା ବାଲୁକାରାଶି
ବାଳି ତାର ବେଳା ଭୂଇଁ ।୧।

ନାଚି ତାଳେ ତାଳେ ନୀରନିଧି କୋଳେ
ଫେନିଳ ତରଙ୍ଗମାଳା
ଘୋର ଗରଜନ ଭୀମ କାନ୍ତ ରୂପ
ଭୀତି ସଞ୍ଚରଇ ପରା ।୨।

ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଆକାଶେ ଇନ୍ଦୁ ପରକାଶେ
ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ସାଗର ବାରି
ଉନ୍ମାଦ ପରାଏ କୂଳ ଉଚ୍ଛୁଳାଇ
ଲହରୀ ଯାଉଛି ଖେଳି ।୩।

ଅନନ୍ତ ଅସୀମ ଘୋର ଜଳରାଶି
ଦିଶେ ଅତି ଭୟଙ୍କର
ବିସ୍ମୟେ ବିସ୍ମିତ ଚିନ୍ତା ଚେତନାରେ
ଆଦି-ଅନ୍ତ ନାହିଁ ତାର ।୪।

ଗିରିବନ ଭେଦି   କେତେ ନଦନଦୀ
ସାଗର-ସଙ୍ଗମେ ଧାଏଁ
ସିନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟେ ବିନ୍ଦୁ   ଲୀନ ହେବା ପାଇଁ
ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦିଏ ।୫।

ବିରାଟ ବିଶାଳ   ମହାନ ମଧରେ
ତନୁ ମନ ସମର୍ପଣ
ମହାସାଗରର   ମହାନ ବାରତା
ସର୍ବେ ଦିଏ ଚେତାଇଣ ।୬।

ଶାନ୍ତି, ମୈତ୍ରୀ, ଦୟା,   ବିଶ୍ୱ ଭ୍ରାତୃ-ପ୍ରେମେ
ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା ହେଉ ଦୂର
ସତ୍ୟ ଚିରନ୍ତନ   ଉଦାରତା ପ୍ରାଣ
ଅନାବିଳ ହୃଦ ତାର ।୭।

ଆତ୍ମା ଲୋଡୁଥାଏ   ବିଶ୍ୱ-ଆତ୍ମା ସଙ୍ଗେ
ଏକାକାର ହେବା ପାଇଁ
ସମୂହ ସ୍ୱାର୍ଥରେ   ଆପଣାର ସ୍ୱାର୍ଥ
ସଦାବେଳେ ଥାଏ ରହି ।୮।

ନଶ୍ୱର ଶରୀର   କ୍ଷଣିକ ଭଙ୍ଗୁର
କେତେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଏ ମାନବ
କ୍ଷୟ ନାହିଁ ତାର   କଳେବର ଯାର
ହେ ଜଳଧି-ରାଜ ତବ ।୯। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୨୬.୦୧.୮୮

ମଧୁ-ସ୍ମୃତି

ସାରସ୍ୱତ ସାଧକ ହେ ଭକ୍ତି-ଗୀତିକାର
ଭକ୍ତକବି ନାମେ ଖ୍ୟାତ ତୁମେ ଉତ୍କଳର ।୧।

ଭକ୍ତକବି ସାଲବେଗ ଦାସିଆ ବାଉରୀ
ସନ୍ଥକବି ଭୀମଭୋଇ ମହିମା ସୁମରି ।୨।

ଶ୍ରୀ ଅଚ୍ୟୁତ, ଯଶୋବନ୍ତ, ବଳରାମ ଦାସ
ହାଡି ଦାସ, ଅତିବଡି ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସ ।୩।

ପଞ୍ଚସଖା ଯୁଗ ତହୁଁ ତୁମ ଭକ୍ତିଗୀତି
ଭକ୍ତ କବି ନାମେ ରଖିଗଲ ଯଶ କୀର୍ତ୍ତି ।୪।

ଉତ୍କଳ ଜନନୀ କୋଳ କରିଣ ମଣ୍ଡନ
କାଳକ୍ରମେ ସଂସାରରୁ ଗଲ ବାହୁଡିଣ ।୫।

ତୁମ ଜନ୍ମ ଶୁଭତିଥି ବସନ୍ତ ପଞ୍ଚମୀ
ଭକ୍ତି ଅର୍ଘ୍ୟ ଅରପୁଛୁଁ ଶ୍ରୀପଦେ ପ୍ରଣମି ।୬।

'ଅଖିଳ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ପତି ମୋ ଜୀବନ ସ୍ୱାମୀ'
ତୁମ ଭକ୍ତି ଗୀତ ଗାଏ ଏ ଉତ୍କଳ ଭୂମି ।୭।

ବାଣୀଙ୍କର ବରପୁତ୍ର ହେ ମଧୁସୂଦନ
ମଧୁ ମକରନ୍ଦ କରିଗଲ ବିକିରଣ ।୮।

'ଯତ୍ନ କଲେ ରତ୍ନମିଳେ' ଏ ସାର ବଚନ
ମନେ ରଖିଥିବ ସଦା ଯାକେ ଶିଶୁଗଣ ।୯।

ତୁମ 'ବର୍ଣ୍ଣବୋଧ' ସାରସ୍ୱତ ଭଣ୍ଡାରରେ
ମହାନ ସମ୍ପଦ ହୋଇ ଥିବ କାଳେ କାଳେ ।୧୦।

'ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରସଙ୍ଗ' ପୁଣି 'ସାହିତ୍ୟ କୁସୁମ'
ଶିକ୍ଷା ଉଭୟ, ତୋଷି ରାଗ ଅନୁପମ ।୧୧।

ବ୍ରାହ୍ମ ଧର୍ମ ଉପାସକ ସମଧର୍ମାଚାରୀ
ଅଛିକ କୁଳୁଷପତି ପ୍ରତିକ ତାହାରି ।୧୨।

ଅହିଂସା ପରମଧର୍ମ ଏ ମନ୍ତ୍ର ଉଚ୍ଚାରି
ଧନ୍ୟହୁଅ ନରନାରୀ ଜୀବହିଂସା ବାରି ।୧୩।

ଏ ମହାନ ବାଣୀ ଭକ୍ତୁ ହୋଇ ଅମଳିନ
ଭକ୍ତ କବି 'ମଧୁ-ସ୍ମୃତି' ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଘେନ ।୧୪। •

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୨.୦୫.୯୦

ଖନା ବଚନ

ମନକୁ ଛୁଁଇଲା ପାପ ସେଦିନ ମଧ୍ୟାହ୍ନେ
ଖୋଜିଲି 'ଖନାବଚନ' ପାଇ ତତ୍‌କ୍ଷଣେ ।୧।

ତାକୁରୁ ତଢିପା ଛାତି ଥରିଲା ମୋହର
ଅନାଗତ ଭବିଷ୍ୟତ ଜାଣି ଭୟଙ୍କର ।୨।

ମରୁଡ଼ିର ପଦଧ୍ୱନି କାନେ ଶୁଭିଲାଣି
ହୁଡ଼ିଲେ ବରଷେ ଯାଏ ଚାଷୀର ଭାଳେଣି ।୩।

ଅତିବୃଷ୍ଟି ଅନାବୃଷ୍ଟି ଅହିତ ଏ ବେନି
ସୁପାଳକ କେବେ ହୁଏ କେହିତ ନଜାଣି ।୪।

ଚାକଚକ୍ୟ ଆଡ଼ମ୍ବର ସୁରମ୍ୟ ବିପଣୀ
ଧାଅଁ ନାହିଁ ସେ ଆଶାରେ ମୋ ଭାଇ, ଭଉଣୀ ।୫।

ଆଡ଼ମ୍ବରେ ଦିନ କଟେ କାର ପୁଷମାସ
ଢୋକେ ପିଇ, ଦଣ୍ଡେ ଜୀଇ ଆନ ଉପବାସ ।୬।

ଆସନ୍ନ ସଂକଟ ମଧ୍ୟ ହେବାକୁ ନିସ୍ତାର
ଅନ୍ନ ବସ୍ତ୍ର ମହାଚିନ୍ତା କ୍ଷୁଧା ଅନାହାର ।୭।

ବେଳରୁ ହୋଇପାରିବା ଯଦି ସାବଧାନ
ନେଡି ଗୁଡ କହୁଣିକୁ ନ ଯିବ ବହିଣ ।୮।

ଗତ ଚୈତ୍ରମାସେ ପାଞ୍ଚ ଶନିବାର ହୋଇ
ସ୍ୱଳ୍ପବୃଷ୍ଟି ଶସ୍ୟହାନୀ ସୂଚନା ଦିଅଇ ।୯।

ଚଇତ୍ରରେ ପଡେ ଯେବେ ପାଞ୍ଚ ଶନିବାର
ମଡକ ହେତୁରୁ ପୃଥ୍ୱୀ ବହେ ଅଗ୍ନିସାର ।୧୦।

ଅନ୍ୟଥା ଏ ବାଣୀ ମିଥ୍ୟା ନୁହେଁ କଦାଚନ
ନୁହେଁ ଢଗଢଗମାଳି ଏ ଖନାଙ୍କ ବଚନ ।୧୧। ▲

ରଚନା କାଳ : ତା ୨୦.୦୩.୯୧

ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ ସ୍ମୃତି ଚାରଣ

କାଲିପରି ହେଲା   ପଚିଶି ବରଷ
ବର୍ଷ ମାସ ଗଲା ଚାଲି
ରସାଳପୁରର   ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟେ
ହେଲା ରଜତ-ଜୁବୁଲି ।୧।

କେତେ ଦାଉ ଧକ୍କା   ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ
ଝଡ ଝଞ୍ଜା ସହି ସହି
ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ରହି   ଅଛି ବିଦ୍ୟାପୀଠ
କଳନା ତାହାର ନାହିଁ ।୨।

ଭଙ୍ଗାଗଢା ଅଟେ   ପ୍ରକୃତି ନିୟମ
ଭଙ୍ଗାଗଢା ଏ ସଂସାର
ତିନି ତିନିଥର ଏ   ବିଦ୍ୟା-ମନ୍ଦିର
ଭାଙ୍ଗିହେଲା ଚୂରମାର ।୩।

ସ୍ମୃତି ବିଜଡିତ   ଅତୀତ କାହାଣୀ
ଦେହରେ ବହନ କରି
କେତେ ସୁଖ ଦୁଃଖ   ହରଷ ବିଷାଦ
ନିରାଶାର ମରୁବାଲି ।୪।

ସେ ଦିନର କଥା   ଚିନ୍ତା ଅନୁଚିନ୍ତା
ମନେପଡେ କେତେ କାହିଁ

ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ମେଘ   ଢାଙ୍କି ରହିଥିଲା
ବିଷାଦ ରାଗିଣୀ ଗାଇ ।୫।

ମନ୍ତ୍ରୀ ଲିଙ୍ଗରାଜ   ମିଶ୍ର କରିଥିଲେ
ଶିଳାନ୍ୟାସ କେବେ କାହିଁ
ସେ ପୁଣ୍ୟ ସକାଳ   ଶୁଭ ଲଗନର
ପୁଣ୍ୟ ସ୍ମୃତି ଥିବ ରହି ।୬।

ପୂଜ୍ୟ ସରଦାର   ନାହାନ୍ତି ଏ ଧାମେ
ନୂଆପୁର ରାମବାବୁ
ରସାଳପୁରର ବସନ୍ତ   ଦାସ ଯେ
ଗଲେଣିତ କାହିଁ କେବୁଁ ।୭।

ଆଜି ସେ ସରଗ-   ଧାମେ ରହିଛନ୍ତି
ଜଣାଉଛୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି
ଜୀବନ ମଧ୍ୟାହ୍ନେ   ଝାଡି ଦେଇଥିଲେ
ନିଜ ଅଙ୍ଗୁଁ ଧୂଳି ବାଲି ।୮।

ସୋସାଲିଷ୍ଟ ନେତା   ପୂଜ୍ୟ ରବିଭାଇ
ନ ରହିଲେ ଥୟ ହୋଇ
କରି ଦୃଢପଣ   ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ
ଥମକିଲେ ଧାଇଁ ଧାଇଁ ।୯।

କୂଟ ରାଜନୀତି   କାହୁଁ ପ୍ରବେଶିଲା
ଭରିଦେଲା ହଳାହଳ
ସୁପ୍ତ ତନ୍ଦ୍ରାଗ୍ରସ୍ତ   ଉନମାଦ ପ୍ରାଣ
ଶିଥିଳ ପଦ ଯୁଗଳ ।୧୦।

ବରଷା ରାତିରେ   ପଲ୍ଲୀ ନିଳୟରେ
ସଭାହେଲା ଯେଉଁ ଭଳି

ଥଟ୍ଟା ପରିହାସ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବିଦ୍ରୁପର
ନିଆଁ ଦେଲା ପୋଡି ଜାଳି ।୧୧।

କଂଗ୍ରେସ, ସୋସଲିଷ୍ଟ ଭେଦର ପାଚେରୀ
ସୀମାରେଖା ନେଲା ଟାଣି
ପରସ୍ପର ପ୍ରତି ହିଂସା ଦ୍ୱେଷ ଘୃଣା
ତୀବ୍ର କଟାକ୍ଷ ଚାହାଣି ।୧୨।

ବିଜୟ ନିଶାଣ ଉଡିଲା ଗଗନେ
ବିଜୟ ଦେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର
କଂଗ୍ରେସ ଦଳର ଲୋକ ପ୍ରତିନିଧି
ଥିଲେ ବିଧାନ ସଭାର ।୧୩।

ରସାଳପୁରର ଜଗନ୍ନାଥ ବାବୁ
ହେଲେ ସାଥୀ ସହଚର
ତ୍ୟାଗ ମାଳୀ ଧରି ପଣ୍ଡା ରାମବାବୁ
ମିଶିଲେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗର ।୧୪।

ବହୁ ପ୍ରତିକ୍ଷିତ ଆଶା ଉଦ୍‌କଣ୍ଠାର
ଅବସାନ ଘଟାଇଲେ
ନୁହେଁ ସ୍ମୃତିସ୍ତମ୍ଭ କୀର୍ତ୍ତିର କୋଣାର୍କ
ଗଢି ତୋଳି ଦେଇଗଲେ ।୧୫।

ସାନ ସିନା ମନ ଅତି ତା' ମହାନ
ଶ୍ରୀ ଅଶ୍ୱନୀ ବାବୁଙ୍କର
କାର୍ତ୍ତିକ ବାବୁଙ୍କ ସରକାରୀ ଗୃହେ
ଅନଶନେ ତତପର ।୧୬।

ନକରି ବିଳମ୍ବ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ସେ
ତୁରନ୍ତ ସ୍ୱୀକୃତି ଦେଇ
ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନୀଳ- ମଣିବାବୁଙ୍କର
ମହାନତା ଥିବ ରହି ।୧୭।

ମହତ କରମ   କରଇ ଯେ ଜନ
କର୍ମେ ନାହିଁ ବଡ ସାନ
ଫୁଟିଲା ଫୁଲ   ତା' ସୁଗନ୍ଧ ମହକ
କରିଯାଏ ବିତରଣ ।୧୮।

ଅଟଳ ଧରମ   ମହତ କରମ
ଆଦର ତା' ସଦାକାଳେ
ସବୁ ଯିବ ଚାଲି   ରହିଯିବ ମାତ୍ର
ଯଶ କୀର୍ତ୍ତି ମହୀତଳେ ।୧୯।

ବିଦ୍ୟାଳୟ ଦେବାଳୟ   ନୁହେଁ ଭିନ୍ନ
ନାହିଁ ତାର ଭେଦାଭେଦ
ଗଢ଼ି ତୋଳିବାକୁ   କୋଟିଏ ଜୀବନ
ଶିଶୁର-ସାଧନା କେନ୍ଦ୍ର ।୨୦

ଲୋକ ଲୋଚନର   ଦୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତରାଳେ
ନେପଥ୍ୟରେ ଥିଲା ଯାହା
ଜାଣନ୍ତୁ ସକଳେ   ଉତ୍ତର ପୁରୁଷେ
ସତ୍ୟର ସନ୍ଧାନ ଏହା ।୨୧।

ମହାନ ଆଦର୍ଶେ   ପୁଣ୍ୟ ବିଦ୍ୟାଳୟ
ହେଉ ଦେବାଳୟ ପରି
ମଙ୍ଗଳମୟଙ୍କ   ଶୁଭ ଆଶୀର୍ବାଦ
ପଡୁ କୃପାବାରି ଝରି ।୨୨। ▸

(ଟୀପ୍ପଣୀ :ରସାଳପୁର ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ରଜତ ଜୟନ୍ତୀ ଉତ୍ସବ ଅବସରରେ ଲିଖିତ । ବିଦ୍ୟାଳୟର ସରକାରୀ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇଁ ରସାଳପୁରର ଶ୍ରୀମାନ୍ ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ପାଣିଗ୍ରାହୀ, ସେ ସମୟରେ ବାଲେଶ୍ୱର ସଦର ନିର୍ବାଚନ ମଣ୍ଡଳୀର ବିଧାନସଭା ସଦସ୍ୟ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ରାଉତଙ୍କ ସରକାରୀ ବାସଭବନରେ ଅନଶନ କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାର ତତ୍‌କାଳୀନ ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀ ନୀଳମଣି ରାଉତରାୟ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ତୁରନ୍ତ ସ୍ୱୀକୃତି ପ୍ରଦାନ କରି ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧାଭାଜନ ହୋଇଥିଲେ ।)

ରଚନାକାଳ : ତା୧୬.୦୬.୯୦ ଓ ତା୧୭.୦୬.୯୦

ଧରାକୁ ଶରତ ଆସିଛି

ବେଳ ବୁଡୁ ବୁଡୁ ସଞ୍ଜ ଆସି ହେଲା
ରାତି ପାହି ହେଲା ସକାଳ
ଭୁବନେ ଭୁବନେ ଆନନ୍ଦ ଉଲ୍ଲାସ ଲାଗିଛି ଗହଳ ଚହଳ ।
ଶରତ ଚନ୍ଦ୍ରମା ହସୁଛି
ବନ୍ଦନା ଗୀତିକା ଗାଉଛି
ସରସୀ ଜଳରେ ଫୁଟି କୁମୁଦିନୀ ହରଷ ବଦନେ ଚାହୁଁଛି ।୧।

କ୍ଲାନ୍ତି ଅବସାଦ ହତାଶ ବିଷାଦ
ଦେଇଣ ସକଳ ତୁଟାଇ
ଅଙ୍ଗେ ଭରିଯାଏ ନବ ଯଉବନ ଫୁଲର ମହକ ଛୁଟାଇ
ଦୂର ବନ ଗିରି ଆକାଶ
ସୁଗନ୍ଧିତ ଫୁଲ ସୁବାସ
ଜଗତେ ନିର୍ମଳ ଶୋଭା ବିରାଜଇ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିପ୍ରକାଶ ।୨।

ସଞ୍ଜେ ଫୁଟି ଝରିଯାଏ ପ୍ରଭାତରେ
ସଜଫୁଟା ଗଙ୍ଗଶିଉଳୀ
କମନୀୟ କାନ୍ତି ମଧୁର ମହକ ଚଉଦିଗେ ଦେଇ ବିତରି
ବାଆ ଶିରି ଶିରି ବହୁଛି
ଶିଶିର କଣିକା ଝରୁଛି
କାଶତଣ୍ଡୀ ଫୁଲେ ଦିଶଇ ଧବଳ ଧରାକୁ ଶରତ ଆସିଛି ।୩। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୦୮.୦୨.୮୯

ଫଗୁଣ ବସନ୍ତ ଆସଇ

ହିମ ପ୍ରବାହରେ ଶୀତଳ ଲହରୀ ଦେହକୁ ଶୀତରେ ଥରେଇ
କରି ହତଶାରି ତୁଟାଇଣ ଶିରୀ ଗଛରୁ ପତର ଝରେଇ
ମାଘ ବାଘ ଶୀତ ଗଲାଣି
ସ୍ଥବିର ଦିବସ ରଜନୀ
ନବ ବସନ୍ତର ଫଗୁଣ ମଳୟ ମଧୁର ସଙ୍କେତ ଦେଲାଣି ।୧।

ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଧରଣୀର ଶୀର୍ଣ୍ଣ କଳେବର ନ ଦିଶେ ମଳିନ ବିରସ
ଅତି ଅସହଣ ଜରାକ୍ଲିଷ୍ଟ ପ୍ରାଣ ଲଭି କା’ ଦରଦ ପରଶ
ଫେରିଲାଣି ନବ ଜୀବନ
ହସ ହସ ମୁଖ ବଦନ
କୋକିଳ କୂଜନ ମଧୁପ ଗୁଞ୍ଜନ ଫୁଲର ମହକ ପାଇଣ ।୨।

ଫୁଟିଲା ପଳାଶ ମଶାଲ ଜାଳିଣ ଶୋଭାର ପଶରା ମେଲେଇ
ବନ ଉପବନେ ଫୁଟି କେତେ ଫୁଲ ଫୁଲଶେଯ ଦିଏ ବିଛେଇ
ଫୁଲେ ଫୁଲେ ମନ ଭାସଇ
ଫୁଲର ଧରଣୀ ହସଇ
କଅଁଳ ପତରେ ବୋଳିଣ ଅତର ଫଗୁଣ ବସନ୍ତ ଆସଇ ।୩। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୦୮.୦୨.୮୯

*ଅଶ୍ରୁ-ତର୍ପଣ

ସ୍ମୃତିର ସଉଧ ଗଢ଼ି ତୋଳିଗଲ
ଭଗ୍ନ ହୃଦୟେ ମୋର
ବେଦନାଦୃପ୍ତ ଦଗ୍ଧ ନୟନୁ
ଝରଇ ଅଶ୍ରୁଧାର ।୧।

ପିତାମାତାଙ୍କର ନୟନ ପିତୁଳୀ
ସୁକୁମାରୀ ରାଜନନ୍ଦିନୀ
ଆଗୁସାର ଥିଲ ଜୀବନ-ସଂଗ୍ରାମେ
ଅମଡାବାଟରେ ଅଗ୍ରଣୀ ।୨।

ସଂସାର ପିଚ୍ଛିଳ କଣ୍ଟକ ପଥେ
ଗତିଥିଲା ତୁମ ଦୁର୍ନିବାର
ଜୀବନ-ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦୁଃଖ ସହି ସହି
ତୁମ ଛାତିଥିଲା ନିଦା ପଥର ।୩।

ବକ୍ଷୁ ନିଗାଡ଼ି ପୀୟୁଷର ଧାରା
ସନ୍ତାନେ ବିତରିଲ
ମଣିଷଙ୍କ ପରି ଗଢ଼ି ତୋଳିବାକୁ
ବଜ୍ର ଶପଥ ନେଲ ।୪।

ସରଳ ଜୀବନ,   ନିରାଡମ୍ବର ବେଶ
କେତେ ଓଷା ବାର-ବ୍ରତ
ପୁତ୍ର-କନ୍ୟାଙ୍କର   କଲ୍ୟାଣ କାମନା
ତୁମ ଧର୍ମ ଥିଲା ସେତ ।୫।

ବ୍ୟାଧି ଜର୍ଜରିତ   ଶରୀରକୁ ଦିନେ
ମୃତ୍ୟୁ କଲା ଆଲିଙ୍ଗନ
ଦୀର୍ଘ ଅତୀତକୁ   ପଛରେ ପକାଇ
ରଖିଗଲ ସ୍ମୃତି ଚିହ୍ନ ।୬।

ଯିଏ ଯାଏ ଚାଲି,   ଆଉ ଫେରେ ନାହିଁ
ମନ ମୋର ବୁଝୁନାହିଁ
ରଖିଗଲ ମୋତେ   କାନ୍ଦିବା ପାଇଁକି
ଆଖିରେ ଲୋତକ ନାହିଁ ।୭।

ଜ୍ଞାତି ପରିଜନ   ପୁତ୍ର-କନ୍ୟାଙ୍କର
ଅଶ୍ରୁଳ ପ୍ରଣତି ଘେନିବ
ପରଲୋକେ ଥାଇ   ନାତି-ନାତୁଣୀଙ୍କୁ
ସ୍ନେହ ଆଶୀର୍ବାଦ ଢାଳିବ ।୮।

ଆତ୍ମାର ତୁମ   ସଦ୍‌ଗତି ହେଉ
ଚିର ଶାନ୍ତି ଲଭ ସେଠାରେ ରହି
ମୃତ୍ୟୁ ଏକାଦଶ   ଶୁଦ୍ଧି ଦିବସରେ
ଅଶ୍ରୁ ତରପଣ କରୁଛି ମୁହିଁ ।୯। ▸

(*ସହଧର୍ମିଣୀ ୰ କନକମଣିଙ୍କ ବିୟୋଗରେ)
ରଚନା କାଳ : ତା ୧୬.୦୯.୮୭ (ଏକାଦଶ ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା)

*ସ୍ମୃତି ତର୍ପଣ

ବରଷେ ହେଲାଣି   ଛାଡିତ ଗଲଣି
ତୁମର ଏ ଭିଟାମାଟି
ଘଟଣା ବହୁଳ   ଜୀବନରେ ସବୁ
ମନେ ପଡେ ଗୋଟି ଗୋଟି ।୧।

ତୁମ ପୁଅ ଝିଅ   ନାତି -ନାତୁଣୀଏ
ନିତି ହେଉଛନ୍ତି ଝୁରି
ମାଆ ମାଆ ଡାକି   କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଅଧା
ବାଟରୁ ଆସନ୍ତି ଫେରି ।୨।

ଏକାଦଶୀ—ବ୍ରତ   ମାଣବସା-ଓଷା
ଦିଅଁ ଦେବତାଙ୍କ ପୂଜା
ଶମ୍ବର ଦଶମୀ   ସୋମନାଥ ବ୍ରତ
ଆଉ ହେଉନାହିଁ ଖୋଜା ।୩।

ମଙ୍ଗଳମୟୀଙ୍କ   ମଙ୍ଗଳ ସଂକ୍ରାନ୍ତି
କେବେ ଠୁଁ ଗଲାଣି ବୁଡି
କରିବ କିଏ ସେ   ପୂଜା ଆରାଧନା
ସବୁତ ଗଲୁଣି ହୁଡି ।

ଶୁଦ୍ଧପୂତ ଚିର   ପବିତ୍ରତା ହୃଦ
ସଦା ସରବଦା ଯାର
କ୍ଷୁଧାତୃଷା ଭୁଲି   ଉପବାସେ ରହି
ଥିଲା ଦୃଢ ମନୋବଳ ।୪।

ଅଦ୍ଭୁତ ଜୀବନ   ଧରି ରହିଥିଲ
ଥିଲା ନିର୍ଲିପ୍ତ ବାସନା
ସବୁ ଓଷା ବାର-   ବ୍ରତ ପାଳୁଥିଲ
ନଥିଲା ଗୋଟିଏ ଊଣା ।୬।

ନୀତିମୟ ପ୍ରାଣ   ମଣିଷକୁ କରେ
ନମ୍ର, ଧୀର ଓ ସଂଯତ
ଆଚରଣେ ତାହା   ଦେଖାଇ ଯାଇଛ
ଥିବ ରହି ସଂଜୀବିତ ।୭।

ପୁତ୍ର କନ୍ୟା ନାତି   ନାତୁଣୀମାନଙ୍କୁ
ସ୍ନେହ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି
ମସ୍ତକେ ତାଙ୍କର   ନିରତେ ତୁମର
ପଡୁ କୃପାବାରି ଝରି ।୮।

ଦାରୁଣ ଦୁଃଖକୁ   ଭୁଲିତ ନହେବ
ମନରେ ପରତେ ନାହିଁ
ତୁମର ଅମର-   ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି
କାମନା କରୁଛି ମୁହିଁ ।୯।

ଶୋକ ସନ୍ତାପରେ   ବ୍ୟଥିତ ହୃଦୟେ
ନୟନୁ ଲୋତକ ଢାଳି
ପ୍ରଥମ ବାର୍ଷିକ   ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିବସରେ
ଜଣାଉଛି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ।୧୦। ▲

(*ସହଧର୍ମିଣୀ ୰ ଜଞ୍ଜମଣିଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ବାର୍ଷିକରେ)
ରଚନା କାଳ : ତା ୧୫.୦୯.୮୮

*ସ୍ମୃତି-ତର୍ପଣ

ଦି ବରଷ ହେଲା   ଗାଆଁ ଜନ୍ମମାଟି
ଛାଡି ଚାଲିଗଲ କାହିଁ ?
ପୁତ୍ର-କନ୍ୟା-ନାତି   -ନାତୁଣୀମାନଙ୍କୁ
ମନରୁ ପାଶୋରି ଦେଇ ।୧।

ମାନ ଅପମାନ   ଦର୍ପ ଅହଙ୍କାର
ସବୁ ହେଲା ଅକାରଣ
ମରୀଚିକା ପଛେ   ଧାଇଁ ନ ମେଣ୍ଟିଲା
ତୃଷାରେ ଆତୁର ପ୍ରାଣ ।୨।

ଭୋଗ ବିଳାସର   ସୁକୁମାର ତନୁ
ତୁଚ୍ଛା ଅଯତନ ହୋଇ
ଭସ୍ମ ଚିତାନଳେ   ମାଟିରେ ମିଶିଲା
ନଗଲେ ସଙ୍ଗରେ କେହି ।୩।

ଦୁଇ ଦିନ ପାଇଁ   ଖେଳାଲୀଳା ସାରି
ସଂସାରରୁ ବାହୁଡିଲ
ପଛରେ ରହିଲେ   ବାନ୍ଧବ ସକଳେ
ପ୍ରିୟ ଜନ ସହଚର ।୪।

କିଛିତ ନ ନେଲ ସବୁ ଦେଇଗଲ
ସ୍ନେହ ମମତାରେ ବାନ୍ଧି
ମାତୃହରା ହୋଇ ତୁମ ପୁତ୍ର-କନ୍ୟା
ଝୁରୁଛନ୍ତି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ।୫।

ପାର୍ଥିବ ଶରୀର ହୋଇଛି ଅନ୍ତର
ଇହ ଜଗତରୁ ତବ
ହୃଦୟ ମଧ୍ୟରେ ବିରାଜିତ ହୋଇ
ଚିରଦିନ ରହିଥିବ ।୬।

ଅମର ଆତ୍ମାର ସଦଗତି ହେଉ
ଶାନ୍ତି ପାଅ ତହିଁ ରହି
ଦ୍ୱିତୀୟ ବାର୍ଷିକ ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ କରୁଛି
ସ୍ମୃତି-ତରପଣ ମୁହିଁ ।୭। ▸

(*ସହଧର୍ମିଣୀ ୰ ଜଞାମଣିଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ବାର୍ଷିକରେ)
ରଚନା କାଳ : ତା୨୩.୦୯.୮୯

▸ ▸ ▸

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ସପ୍ତମ ଅଧ୍ୟାୟ

ନୈବେଦ୍ୟ-୨

ଶାନ୍ତିଦୂତ

(୧)

ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ଜନମିଲେ ଏହି
ଭାରତ ଜନନୀ କୋଳରେ,
ବାପୁଜୀ, ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ଜନମ ଜୟନ୍ତୀ
ଅକ୍ଟୋବର ଦି' ତାରିଖରେ ।୧।

ସତ୍ୟ ଅହିଂସାର ସେବକ ଅଟନ୍ତି
ଜାତିର ଜନକ ବାପୁଜୀ,
ପ୍ରିୟତମ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିଲ
ତୁମେ ହେ ତାଙ୍କର ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ।୨।

ରେଳ ଦୁର୍ଘଟଣା ରେଳବାଇ ମନ୍ତ୍ରୀ
ପଦରୁ ଇସ୍ତଫା ଦେଇଣ,
ସରକାରୀ ଯାନ ଛାଡି ତତ୍‌କ୍ଷଣ
ସ୍ୱଗୃହକୁ ପାଦେ ଗମନ ।୩।

ଅଠର ମାସର ପ୍ରଧାନମନ୍ତିରି
ଦିଲ୍ଲୀ ଦରବାରେ ରହିଣ,
ସାଂସଦଙ୍କ ମଧ୍ୟେ କେହି ନ ଦେଖନ୍ତି
ବସି ଯାଇଥାନ୍ତି ଆପଣ ।୪।

ନିଜ ଦପ୍ତରରେ ବୈଦେଶିକ ମନ୍ତ୍ରୀ
କରଣ ସିଂହଙ୍କ ସହିତ,
ରାଷ୍ଟ୍ର ରାଜନୀତି ବିଶ୍ୱକୂଟନୀତି
ଆଲୋଚନା ଥିଲା ବହୁତ ।୫।

ନାତି ଆସି କହେ 'ଶିଲଟତ ନାହିଁ
ପାଠ ମୁଁ ପଢିବି କେମିତି ?'
'ଗଲାବେଳେ ନେବି ଶିଲଟ ତୋପାଇଁ
କାହିଁକି ହେଉଛୁ ଏମିତି ?' ।୬।

ଚକିତ ହୋଇଣ ବିଦେଶ ମନ୍ତିରୀ
ଜାଣିଗଲେ କଥାସବୁକୁ,
ଦେଲେ ଦୁଇଟଙ୍କା ନାତିର ହାତରେ
ଚକ୍‌ଲେଟ ଆଣିବାକୁ ।୭।

କୌଟିଲ୍ୟଙ୍କ ପରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦୃଷ୍ଟି ଯାର
ଦେଖ ଇ ଜାତିର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ,
ଅଭାବ ଯାହାକୁ ଲାଗି ରହିଅଛି
ଭାରତ ପ୍ରଧାନ-ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ।୮।

'କରମ ଯାହାର ଅଟଇ ଧରମ'
ସମ୍ବାଦପତ୍ରରେ କାହିଁକି,
ନାଆଁଟି ତୁମର ପ୍ରକାଶ ନହୁଏ
ଲୋକଙ୍କ ଜାଣିବା ପାଇଁକି ? ।୯।

ସୂକ୍ଷ୍ମ କାରୁକାର୍ଯ୍ୟେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୁମା-
ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଦେଖି, ଦେଖାଇ,
ଦେଖୁଛନ୍ତି ଲୋକ ଆଖି ଲାଖିରହେ
ଦେଖିଥିଲେ ପୁଣି ଦେଖଇ ।୧୦।

ମୂଳଦୁଆ ଭିତ୍ତି- ପ୍ରସ୍ତର ଶିଳା
ଧରି ରଖିଅଛି ଏହାକୁ,
ନ ଜାଣନ୍ତୁ ମୋତେ କେହି ନ ଦେଖନ୍ତି
ମାଟିର ପଥର ତଳକୁ ।୧୧।

ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଁ ସଂଗ୍ରାମ ଯେ କାଳେ
ଥିଲେ ରହି ଜେଲଖାନାରେ,
ଅଳିଅଳୀ କନ୍ୟା ପଡିରହିଥିଲା
ରୋଗ-ବ୍ୟାଧି ମୃତ୍ୟୁ ଶଯ୍ୟାରେ । ୧୨।

ସବୁଦିନ ପାଇଁ   ଆଖି ବୁଜିଦେଇ
ରହିଲା ଯାଇ ସେ ପୁରରେ,
ଭାରତମାତାଙ୍କୁ   ବନ୍ଧା ପକାଇଣ
ନ ଦେଖିଲ ଆଉ ଆଖିରେ ।୧୩।

ଜନହିତ କର୍ମ   ଦେଶ-ଜାତି-ପ୍ରେମ
ବ୍ୟକ୍ତିସ୍ୱାର୍ଥ ଠାରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ,
ସେବାରେ ଯାହାର   ତ୍ୟାଗର ଜୀବନ
ଅତି ମହାସୁଖ ଦେବାରେ ।୧୪।

(୨)

କୁସୁମରୁ ମୃଦୁ   ବଜ୍ରରୁ କଠୋର
ହୃଦୟଟି ଥିଲା ଯାହାର,
ପଅଁଷଠି ସାଲ   ପାକିସ୍ତାନ ଯୁଦ୍ଧେ
ମୁକାବିଲା ହେଲା ତାହାର ।୧୫।

ବୀରର ସନ୍ତାନ   ଜୟ ହେ ଜବାନ
ଜୟ ହେ କିଷାନ ଆହ୍ୱାନ,
ପ୍ରକମ୍ପିତ କଲା   ଭାରତର ଧୂଳି
ମାଟିର ଗଗନ ପବନ ।୧୬।

ପାକିସ୍ତାନ ସେନାପତି   ଜେନେରାଲ
ଚୌଧୁରୀଙ୍କୁ କଡା ଜବାବ,
ସାମରିକ ବଳ   କଳ କଉଶଳ
କ୍ଷଣେ ବୂରମାର୍ ହୋଇବ ।୧୭।

ଭାରତୀୟ ସେନା   ଯୁଦ୍ଧ ବିରତିର
ସୀମାରେଖା ଗଲେ ଲଙ୍ଘିଣ,
'ହାଜିପିର' ଟପି   ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ
ପଛଘୁଞ୍ଚା ପାକ୍-ସଇନ ।୧୮।

ଆତ୍ମରକ୍ଷା ପାଇଁ ଜାତିସଂଘଠାରେ
କରି ହାରିହୁରି ଗୁହାରି,
ଜାତିସଂଘ ମହା- ସଚିବ ଆସିଲେ
ଯୁଥାଣ୍ଟ ବିଳମ୍ବ ନକରି ।୧୯।

ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ ପାଇଁ କଲେ ଅନୁରୋଧ
ପାକିସ୍ଥାନ ତାହା ମାନିଲା,
ରୁଷିଆ ପ୍ରଧାନ- ମନ୍ତ୍ରୀ କୋସିଜିନ
ଉଦ୍ୟମରେ ସବୁ ହୋଇଲା ।୨୦।

କାଶମିରୀ ଗଣ ଭୋଟ ଦାବିକୁ
ପାକ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରପତିଙ୍କର,
ଆୟୁବ ଖାଁଆଙ୍କ ପ୍ରସ୍ତାବ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ
କଲେ ଦୃଢ ଅସ୍ୱୀକାର ।୨୧।

କାଶମିରୀ ଅଟେ ଅବିଚ୍ଛେଦ୍ୟ ଅଙ୍ଗ
ଥିଲା, ଅଛି, ଥିବ ଭାରତେ,
କାଶମିରୀ ବାଖ୍ୟା ପାକ୍ ଶାସକଙ୍କ
ରାଜନୀତି ଅନୁବରତେ ।୨୨।

ହାଡଭଙ୍ଗା ଶୀତ- ଲହରୀକୁ ତିଳେ
ନଥିଲା ଖାତର ଯାହାର,
ଶାନ୍ତିଦୂତ ହୋଇ ତାସକେଣ୍ଟେ ଗମନ
ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ।୨୩।

ଭାରତ ପ୍ରଧାନ- ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଦୀନତା
ଦେଖି ତାଙ୍କ ବେଶଭୂଷାକୁ,
ରୁଷିଆ ପ୍ରଧାନ- ମନ୍ତ୍ରୀ କୋସିଜିନ
ସାନନ୍ଦେ ଆଦରେ ତାହାଙ୍କୁ ।୨୪।

ଦେଲେ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଗରମ ପୋଷାକ
ତୁରନ୍ତ ବିଳମ୍ବ ନକରି,
ନମ୍ରତାର ସହ କରିଣ ଗ୍ରହଣ
ଆନେ ଦେଇ ତାହା ବିତରି ।୨୫।

ସ୍ୱାଭିମାନୀ ଯେହୁ,   ରଖଇ ନିଜର
ଆତ୍ମ ସନମାନ ନହାରି,
ସମଦର୍ଶୀ ସମ-   ଭାବାପନ୍ନ ଜନ
ସରଳ ଜୀବନ ଆଦରି ।୨୬।

ବାମନ ପିଗ୍‌ମୀ   ଖର୍ବାକୃତି ବ୍ୟକ୍ତି
ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀଙ୍କୁ କରି ବିଦ୍ରୂପ,
ବିଶ୍ୱଦରବାରେ,   ପାକ୍ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି
ଆୟୁବ ଖାଁଆଙ୍କ ଆକ୍ଷେପ ।୨୭।

ପଅଁଷଠି ସାଲ   ପାକ୍ ଭାରତର
ଯୁଦ୍ଧେ ଖର୍ବାକୃତି ପିଗ୍‌ମୀ,
ଦେଖି ଚମକିଲା   ମାନବ ଜଗତ
ଯା' ରଣ କୌଶଳ ଅଗନୀ ।୨୮।

ଅକସ୍ମାତ ମୃତ୍ୟୁ   ଲାଲବାହାଦୁର-
ଙ୍କର ଯଦି ହୋଇ ନଥାନ୍ତା,
ଇତିହାସେ ତାହା   ଭିନ୍ନ ଅଧ୍ୟାୟରେ
ଲେଖା ହୋଇ ରହିଥାଆନ୍ତା ।୨୯।

ପ୍ରଚଣ୍ଡ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ   ଦୃଢ଼ ଇଚ୍ଛାଶକ୍ତି
ବଳେ ଅସମ୍ଭବ ସମ୍ଭବ,
ଯା' କୀର୍ତ୍ତି ଭାସ୍ୱର   ମରି ସେ ଅମର
ମରଣର ଦାସ ମାନବ ।୩୦।

(୩)

ଶାନ୍ତ ସଦ୍‌ଭାବ   ବନ୍ଧୁତା ଭିତ୍ତିରେ
ଭାରତ ପାକିସ୍ଥାନର,
'ତାସ୍‌କେଣ୍ଟ ଚୁକ୍ତି'ରେ   ସ୍ୱାକ୍ଷର କରିଲ
ସନ୍ଦେହ ଆଶଙ୍କା ମନର ।୩୧।

ଏତେ ଶୀଘ୍ର ସୈନ୍ୟ   ପ୍ରତ୍ୟାହାର କାର୍ଯ୍ୟ
କରିବା ଉଚିତ ନଥିଲା,
ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଲଳିତା-   ଙ୍କ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା
ଜାଣି ଉଦବେଗ ବଢ଼ିଲା ।୩୨।

ମାନସିକ ଭାର-   ସାମ୍ୟ ହରାଇଣ
ମର୍ମାହତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲ,
ହୃଦ ସ୍ପନ୍ଦନର କ୍ରିୟା   ହେଲା କ୍ଷୀଣ
ଶେଷ ନିଃଶ୍ୱାସଟି ଛାଡ଼ିଲ ।୩୩।

ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ନାହାନ୍ତି   ଜୀବନରେ ଆଉ
ଜାଣିଲା ନିଖିଳ ଜଗତ,
ସ୍ତବ୍ଧ ଚକିତ   ବିଶ୍ୱ ନରନାରୀ
ମହାମାନବର ଭାରତ ।୩୪।

କୋଟି ଜନତାଙ୍କ   ଅଶ୍ରୁଳ ପ୍ରଣତି
ପବିତ୍ର ଜୟନ୍ତୀ ଦିବସ,
ଭାରତର ପୂର୍ବ   ଗଉରବ ଫେରି-
ଆସୁ କର ଏହି ଆଶିଷ ।୩୫।

କର୍ମକୁଶଳତା   ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳା
ଶୁଦ୍ଧପୂତ ଆଚରଣରେ,
ଉଜ୍ଜୀବିତ କରୁ   ଜନଜୀବନକୁ
ଦେଶ ପ୍ରେମ ଦେଶ ସେବାରେ ।୩୬।

କାଶ୍ମୀରି ପାଇଁ   'ତାସ୍‌କେଣ୍ଟ ଚୁକ୍ତି'
ପ୍ରାଣବଳୀ ଦେଲ ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ,
ହିଂସା ଶତ୍ରୁତାର   ଅବସାନ ଘଟୁ
ଶାନ୍ତି ସଦ୍ଭାବ ବିରାଜି ।୩୭।

କାଶ୍ମୀରି ସମସ୍ୟା ଏବେ ବି ଜଟିଳ
ସନ୍ତ୍ରାସବାଦ ଚ ବଢୁଛି,
ସୀମା ସେପଟରୁ ସଦା ସରବଦା
ଛାୟାଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ରହିଛି ।୩୮।

ଊଣେଇଶି ଶହ ଛ'ଷଠି ମସିହା
ଜାନୁୟାରୀ ଦଶ ତାରିଖ,
ତାସ୍‌କେଣ୍ଟ ଚୁକ୍ତି ଅଦମ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ
ବୃତାନ୍ତ ଫଳକି କ୍ଷଣିକ ? ।୩୯।

ଜଗତ ଜନଙ୍କ ଗୁରୁଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ
ପକ୍ଷେ ସବୁ ଅସାଧାରଣ,
ଦଧୀଚିଙ୍କ ପରି ସବୁ ଗଲେ ଦେଇ
ରକ୍ତ, ହାଡ, ମାଂସ, ଜୀବନ ।୪୦।

ବିଶ୍ୱ ବରେଣ୍ୟ ପୂଜିତ ବନ୍ଦିତ
ବାପୁଜୀ, ଶାସ୍ତ୍ରୀଜୀ ମହାନ,
ଆତ୍ମବଳିଦାନ, ଚିନ୍ତା ଆଦର୍ଶରେ
ରହୁ ଆମ ମନ ଧିଆନ ।୪୧।

ଭାରତର ସ୍ୱାର୍ଥ ହାନିହେଲା ଭାବି
ତାସକେଣ୍ଟେ ମହାପ୍ରୟାଣ,
ସତ୍ୟ ଅହିଂସାର ଶାନ୍ତିଦୂତ ବେନି
ଘେନ ଶତକୋଟି ପ୍ରଣାମ ।୪୨। ▲

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୮.୦୨.୯୬

ଲୌହ ମହିଳା

(ରାଗ-ଶଙ୍କରାଭରଣ)

ପଣ୍ଡିତ ନେହରୁଙ୍କର ଅଲିଅଳ କନ୍ୟା
ଜନନୀ 'କମଳା' ଜନ୍ମଦେଇ ହେଲେ ଧନ୍ୟା
ପ୍ରିୟ ଦର୍ଶିନୀ ଇନ୍ଦିରା,
ଭାରତର ଭାଗ୍ୟାକାଶେ ହେଲେ ଧ୍ରୁବତାରା ।୧।

ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟେ ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ଇଂଲଣ୍ଡରେ
ପାର୍ସୀଯାନ ଫିରୋଜ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସହିତରେ
ହେଲା ମନର ମିଳନ,
ନିବିଡ ସଂପର୍କ ଭାବ ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ ।୨।

ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ସ୍ନେହ ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇ
ତାଙ୍କ ହାତକଟା ସୂତା ଶାଢୀ ସେ ପିନ୍ଧାଇ
ହେଲା ଶୁଭ ପରିଣୟ,
ମଧୁର ମଧୁ ମଧୁର ପୀୟୂଷ ପ୍ରଣୟ ।୩।

ସୃଜନଶୀଳ ପ୍ରତିଭା ହୋଇ ସୃଷ୍ଟିଧର୍ମୀ
'ରାଜୀବ' 'ସଞ୍ଜୟ' ବେନି ପୁତ୍ରଙ୍କ ଜନନୀ
ଗଢି ସୁଖର ସଂସାର,
ଦାମ୍ପତ୍ୟ ଜୀବନ-ଧର୍ମ କର୍ମ ଗୃହିଣୀର ।୪।

ଉଣେଇଶ ଛ'ଷଠିରୁ ସତସ୍ତରି ଯାଏଁ
ଦଶ ବରଷର ଦୃଢ ଶାସନେ ସଭିଏଁ
ଜନ ସ୍ମୃତିପଟୁଁ ଆଜି,
ଲିଭିନାହିଁ ଥିବ ରହି ସ୍ମୃତିରେ ବିରାଜି ।୫।

ପଞ୍ଜାବର ଶିଖଧର୍ମୀ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ ମନ୍ଦିରର
ଆତଙ୍କବାଦୀଙ୍କ ଆଡ୍‌ଡା 'ଖଲୀସ୍ଥାନୀ'ଙ୍କର
ଉଗ୍ରବାଦୀଙ୍କୁ ଦମନ,
ସଶସ୍ତ୍ର ସୈନ୍ୟବାହିନୀ କରି ଆକ୍ରମଣ ।୬।

ଜରୁରୀକାଳୀନ ଅଧ୍ୟାଦେଶ କରି ଜାରି
ଦୁଃସାହସ ପଦକ୍ଷେପ ଥିଲା ତ ତୁମରି
କାରାଗାରେ ପରବେଶ,
ଜ୍ଞାନୀ, ଗୁଣୀ, ବୁଦ୍ଧିଜୀବୀ ଶ୍ରୀଜୟପ୍ରକାଶ ।୭।

'ଅନୁଶାସନର ପର୍ବ' ଆରମ୍ଭ କରିଣ
ସନ୍ଥ ବିନୋବାଜୀ କରିଥିଲେ ସମର୍ଥନ
କନ୍ୟା ପ୍ରତିମ ସ୍ନେହରେ,
ସଦୟ ସହାନୁଭୂତି ଥିଲା ତୁମଠାରେ ।୮।

ମୋରାରଜୀ ଦେଶାଇଙ୍କ ଜନତା ଶାସନେ
ସାତ ଦିନ କାରାଦଣ୍ଡ ଭୋଗିଲ ଜୀବନେ
ରହି 'ତିହାର' ଜେଲରେ,
ଅବିସମ୍ବାଦିତ ନେତ୍ରୀ ହୋଇ ଭାରତରେ ।୯।

ପରବର୍ତ୍ତୀ ନିର୍ବାଚନେ ଜନ ସମର୍ଥନ
ପାଇ ଦିଲ୍ଲୀ ସିଂହାସନ କରି ଆରୋହଣ
ଭେଦ କୂଟନୀତି ପଣେ,
ସମ ସରି ହେବେନାହିଁ କେହିହେଲେ ଜଣେ ।୧୦।

ରାଜାଙ୍କର ହାତପାଣ୍ଠି କରିଣ ଉଚ୍ଛେଦ
ଜାତୀୟକରଣ ବ୍ୟାଙ୍କ କରିଲ ଚଉଦ
ଧ୍ୱନି 'ଗରିବୀ ହଟାଅ',
ସମୂହ କଲ୍ୟାଣେ ଚିନ୍ତା ମଗ୍ନେ ରହିଥାଅ ।୧୧।

ବହୁ ରୂପ ବର୍ଣ୍ଣ ନବଗୁଞ୍ଜରୀ ଶାସନ
ବହୁ ଆଡମ୍ବରରେ ଲଘୁ କ୍ରିୟା ପ୍ରଦର୍ଶନ
ଦେଢ ବର୍ଷ ନ ଟପିଲା,
ମତଭେଦ ମନାନ୍ତରେ ଶାସନ ଭାଙ୍ଗିଲା ।୧୨।

'ବଙ୍ଗବନ୍ଧୁ ମୁଜିବୁର'ଙ୍କର ଅନୁରୋଧେ
'ଊଣେଇଶ ଏକସ୍ତରି' ପାକିସ୍ଥାନ ଯୁଦ୍ଧେ
ହେଲା 'ବାଂଲା ସୃଷ୍ଟି ଦେଶ',
ଅଙ୍ଗହୀନ ପାକିସ୍ଥାନ ଘଟଣା ବିଶେଷ ।୧୩।

ପାକ୍-ସେନାପତି 'ନିଆଜି'ଙ୍କ ଦର୍ପଚୂର୍ଣ୍ଣ
ହେଲେ ପରାଜିତ କଲେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ
ଯୁଦ୍ଧ ସମର-କୌଶଳ,
ଭାରତ ଫିଲ୍ଡମାର୍ଶାଲ ମାନେକ୍‌ଶାଙ୍କର ।୧୪।

ମାନେକ୍‌ଶାଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା ବଧେଇ ଜଣାଇ
ଇନ୍ଦିରା ତୁମେ ହେ ନିଜେ ସମ୍ମାନିତା ହୋଇ
କଲେ ବିଶାଳ ଜନତା,
ଦେଲେ ଭବ୍ୟ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ହେଲ ସମ୍ବର୍ଦ୍ଧିତା ।୧୫।

ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତ ଦେଶକୁ କରିଣ
ହୋଇଲା ଦୁଃସାହସିକ ଅହିଂସା ସଂଗ୍ରାମ
ଶତ ସହସ୍ର ସଂଖ୍ୟାରେ,
ସଂଗ୍ରାମେ ସଂଗ୍ରାମେ ବହୁ ଲୁହାଣ ହୋଇଲେ ।୧୬।

ତ୍ୟାଗପୂତ ଦେଶପ୍ରେମ ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କ ତଥ୍ୟ
ମୂଲ୍ୟବୋଧ ରାଜନୀତି ପ୍ରତି ଅନୁରକ୍ତ
କରି ଚିନ୍ତା ଓ ଚିନ୍ତନ,
ସ୍ୱାଧୀନତା-ସଂଗ୍ରାମୀଙ୍କ ଭତ୍ତା ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ ।୧୭।

ଊଣେଇଶ ଚଉରାଶି ସାଲ ଅକ୍ଟୋବର
ତିରିଶି ତାରିଖ ଶେଷ ଗସ୍ତ ଓଡ଼ିଶାର
ଏକତ୍ରିଶ ସକାଳରେ,
ନିହତ ହୋଇଲ ଦେହରକ୍ଷୀଙ୍କ ଗୁଳିରେ ।୧୮।

ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ପ୍ରୟାସୀ ଅଖଣ୍ଡତା ପାଇଁ
ଦେଶ ଜାତି ପାଇଁ ଜୀବନକୁ ବଳି ଦେଇ
ଯହିଁ ରକ୍ତର ଛିଟିକା,
ଜନ୍ମନେଇ କୋଟିଦେହେ ହୋଇ ଦିଅ ଦେଖା ।୧୯।

ଦୂରହେଉ ଭୟ ବିଘ୍ନ ବନ୍ଧନ ଓ ବାଧା
ଝରୁଥିବ ନୟନରୁ ଲୁହ ସରବଦା
ସ୍ମୃତି ବିଜଡ଼ିତ ପ୍ରାଣ,
ହେ ଲୌହ-ମହିଳା ଭକ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ଘେନ ।୨୦। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା୦୮.୦୩.୯୬

ଭାରତ ବିଭାଜନ

(ରାଗ-ଚୋଖୀ)

କେତେ ଭାଷାଭାଷୀ ଜାତି   ବିଭିନ୍ନ ଧର୍ମ ସଂସ୍କୃତି
ମିଳନର ତୀର୍ଥସ୍ଥଳୀ ଅଟେ ଯାହାର,
ବିଭାଜନ କରନାହିଁ   ଭାରତକୁ କେବେ କେହି
କାହିଁ କହିଲେ'ବାପୁଜୀ' ହୋଇ ଆତୁର ।
ହେବ ତୁମେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ,
ବଚନ ଥିଲା ତାଙ୍କର 'ଜିନ୍ନା'ଙ୍କ ପ୍ରତି ।୧।

ସରିତ ନଦୀ ସାଗର   ମାଟି ପାଣି ପବନର.
ଅଖଣ୍ଡ ବିଶ୍ୱାସ ମନେ ଦିଅଇ ଆଣି,
ଭାଗଭାଗ ନହୋଇବ   ପ୍ରକାଶି ବିରୋଧ ଭାବ
ବଲ୍ଲଭଭାଇ ପଟେଲଙ୍କର ଯେ ବାଣୀ ।
ପାକିସ୍ଥାନ ରାଷ୍ଟ୍ର ଦାବିରେ,
'ମିଷ୍ଟର ଜିନ୍ନା' ଅଟଳ ହୋଇ ରହିଲେ ।୨।

କୂଟନୀତି ବିଶାରଦ   ଚାଣକ୍ୟ ନାମେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ
'ରାଜ ଗୋପାଳଚାରୀ'ଙ୍କ ମତ ପ୍ରଦାନ,
ଜୀର୍ଣ୍ଣ ବସନ ଯାହାକୁ   ବେନି ଭାଗ କରି ତାକୁ
ପରିଧେୟ ପରିଧାନ ବସ୍ତ୍ର ରୂପେଣ ।
ବିଭାଜନ ହୋଇଲା ଦେଶ,
ଇଂରେଜଙ୍କ ଭେଦ କୂଟନୀତି ପ୍ରକାଶ ।୩।

ସତ୍‌ଚାଳିଶ ଅଗଷ୍ଟରେ   ପୁଣ୍ୟତିଥି ପନ୍ଦରରେ
ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିବସରେ ସ୍ମୃତିଚାରଣ,
ନବରବି ଉଦୟନ   ମୁକ୍ତିର ପ୍ରଥମ ଦିନ
'ଜନଗଣ ହେ ମଙ୍ଗଳ' ସଙ୍ଗୀତ ଗାନ ।
ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତିରେ,
ଉଡିବ ଜାତୀୟ ଧ୍ୱଜା ଲାଲକିଲ୍ଲାରେ ।୪।

ନୂଆଖାଲି ଗଣହତ୍ୟା   ଉଗ୍ର ସାଂପ୍ରଦାୟିକତା
ନରମୁଣ୍ଡମାଳ ରକ୍ତ ଶୋଣିତ ଧାରେ,
ନିଷ୍ଠୁରତା ହିଂସା-କ୍ରୋଧ   ଦେଖି କେ ଧରିବ ହୃଦ
କୁଚ କୁଚ ମୃତ ପିଣ୍ଡ ଆର୍ତ୍ତନାଦରେ ।
'କାମନାହିଁ ଦିଲ୍ଲୀନଗରେ,
ସେବା ମୋର ଦଙ୍ଗାଗ୍ରସ୍ତ ନୂଆଖାଲିରେ' ।୫।

ଅଖଣ୍ଡ ଭାରତ ସ୍ୱପ୍ନ   ହେଲା ବିଫଳ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ
ହୃଦୟରେ ସହି ଗୁରୁ ବ୍ୟଥା ବେଦନା,
ନଜାଣିଲେ ନଶୁଣିଲେ   କେହିକେବେ ଜଣେହେଲେ
କ୍ଷମତା ରାଜନୀତିରେ କି ବିଡମ୍ବନା ।
ମାନସିକ କ୍ଲେଶ ଲଭିଣ,
ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଯନ୍ତ୍ରଣା ପୀଡା କଷଣ ।୬।

ସେନାବାହିନୀ ଯାହାକୁ   ଆୟତ୍ତ ନ କରିବାକୁ
ସତ୍ୟ ଶାନ୍ତି ଅହିଂସାର ସଂକଳ୍ପ ବଳେ,
ଲଙ୍ଗୁଳୀ ଫକୀର-ରଜା   ଜଗତେ ପାଉଛି ପୂଜା
ଆହତଙ୍କ ମଧ୍ୟେ ଜଣେ ହୋଇ ରହିଲେ ।
ଯହିଁ ହିଂସ୍ରମୁଖୀ ସଭ୍ୟତା,
କାହିଁ ଆସିବ ସେଠାକୁ ଭାବ ବନ୍ଧୁତା । ୭।

ଦଳିତ ଅବହେଳିତ   ଘୃଣିତ ଜାତି ପତିତ
ଆଦର୍ଶମୟ ଜୀବନ ତହିଁ ଯାପନ,
ମନରେ ଦୃଢ ସଂକଳ୍ପ   ସ୍ଥାନ ଯାହାର ବିକଳ୍ପ
ମାନବ ମଧେ ମାଧବଙ୍କର ଦର୍ଶନ ।
ହରିଜନ ବସ୍ତିରେ ରହି,
ଆତ୍ମ-ନିରୀକ୍ଷଣେ ମଗ୍ନ ସର୍ବଦା ତହିଁ । ୮।

ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଭବନରେ   ନିକଟ ନୁହଇ ଦୂରେ
ନିରୂପିତ ସ୍ଥାନେ 'ବାପୁ' ରହିବା ପାଇଁ,
କୁମାରୀ ମୀରା ବେହନ   ନିବେଦିଲେ ନିବେଦନ
ପ୍ରଭାବିତ ହେବେ ଅନୁଗାମୀଏ ତହିଁ ।
ଅପମାନ ହୋଇବ ତାଙ୍କୁ,
ଉପହସିତ ମୁଁ ହେବି କାଳ କାଳକୁ ।୯।

ବିଜ୍ଞାନୀ ଆଇନ୍ ଷ୍ଟାଇନି   ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କୁ ଥିଲେ ଜାଣି
ନୀତି ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳା ଦେଖି ତାଙ୍କର,
ଚଞ୍ଚଳତା, ରାଜନୀତି   କୂଟକପଟ ଅନୀତି
ଜାଣି ସେ ନଥିଲେ ଥିଲେ ଅତି ସରଳ ।
ଜୟକରି ହୁଏ କେମିତି,
ଜୀବନର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ମାନବ ପ୍ରୀତି ।୧୦।

ହୃଦୟର ଅଧିକାର   ବିଶ୍ୱଜନନୀ ବେଭାର
ରକତ ମାଉଁସ ଦେହ କରି ଧାରଣ,
ମହାନ ଏ ଧରାଧାମେ   ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ନାମେ
କରିଥିଲ ଭାରତରେ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ ।
କରିବେକି ବିଶ୍ୱାସ କେହି,
ଇତିହାସେ ରହିଯିବ ସୀମିତ ହୋଇ ।୧୧।

ମାନବ ମହାସାଗର   ଚିରପୁଣ୍ୟ ତୀର୍ଥ ମୋର
ମୁନି ଋଷିଙ୍କର ଦେଶ ଶ୍ରୀହୀନ ଆଜି,
କାଳର ପ୍ରଭାବ କ୍ରମେ   ଜନସ୍ମୃତିପଟୁ ରମେ
ଲିଭିଛି ପୂର୍ବବିଭବ କୀରତିରାଜି ।
ଲୁପ୍ତସ୍ମୃତି ଦୂର ଅତୀତ,
ସୁପ୍ତ ତନ୍ଦ୍ରାଗ୍ରସ୍ତ ଜନ ହେଉ ଜାଗ୍ରତ ।୧୨। ▲

ରଚନା କାଳ : ତା୧୭.୧୨.୯୬

ଲୌହ-ମାନବ

ଗୁଜୁରାଟର ରାଇଜ ମଧେ
'ବରଦୋଲି'ର ତାଲୁକ ଯହିଁ
ବଲ୍ଲଭ ଭାଇ ପଟେଲଙ୍କର
ଜନମ ସ୍ଥାନ ଅଟଇ ସେହି ।୧।

ଉଚ୍ଚ ଆଇନ ଶିକ୍ଷା ନିମନ୍ତେ
ଇଂଲଣ୍ଡେ ରହି ଥିଲେ ଯେ କାଳେ
ପେଟରେ ଘାଆ ଅସ୍ତ୍ର ଚିକତ୍ସା
ଚେତନା ପ୍ରାଣେ ସହିଷ୍ଣୁତାରେ ।୨।

ହେଲେ ବିସ୍ମିତ ଡାକ୍ତରମାନେ
ପେଟ ଯନ୍ତ୍ରଣା ସହି ପାରିବା
ଦେଖିତ ନାହିଁ ଏମିତି ଜଣେ
ଏପରି ଅଛି କିଏ ସେ ଅବା ।୩।

ଫସଲ ବିନା ପଡିଆ-ଭୂଇଁ
ମରୁଡିକ୍ରାନ୍ତ ଶୁଖିଲା ମାଟି
ବୃଦ୍ଧି ଖଜଣା ବନ୍ଦ ଡାକରା
ଗାଆଁ ଗାଆଁରେ କରି କମିଟି ।୪।

ଘର ଦୁଆର ଧନ ସଂପତ୍ତି
ଖଟ କବାଟ ନିଲାମ ଡାକ
ଆସିଲେ ନାହିଁ ଖରିଦ୍‌ଦାର
ନିଲାମ ପାଇଁ ଧରିବା ଲୋକ ।୫।

ହାର ମାନିଲେ ଗୋରା ଶାସକ
ବୃଦ୍ଧି ଖଜଣା ଦେଲେ ଛାଡିଣ
ବରଦୋଲିର ସରଦାର ସେ
ଲୋକେ ତାହାଙ୍କୁ କଲେ ସମ୍ମାନ ।୬।

ଘରୋଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ ଯେକାଳେ
ପାଁଶବାଷଠି, ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ
ମିଶାଇଦେଲେ ଭାରତ ସଙ୍ଗେ
ସାହସ, ଶକ୍ତି, ଅସୀମ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ।୭।

ହାଇଦ୍ରାବାଦ ନିଜାମ ସଙ୍ଗେ
ଗୁଳି ବନ୍ଧୁକେ ସଂଗ୍ରାମ କରି
ହାର ମାନିଲେ ନିଜାମ ଶେଷେ
ମିଶ୍ରଣ-ପତ୍ରେ ସ୍ୱାକ୍ଷର କରି ।୮।

ମହତାବ୍‌ଙ୍କୁ ନଜାଣେ କିଏ
ଉତ୍‌କଳରେ ଥିଲେ କେଶରୀ
ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟ ଛବିଶ ରାଜା
ମିଶ୍ରଣେ ମତ ପ୍ରଦାନ କରି ।୯।

ତାଙ୍କରି ପରି ହୋଇବା ଯଦି
ଦେହରୁ ଦେଇ ରକତ ଢାଳି
ଜାଳିଲେ ଜାତି-ବେଦିରେ ଧୂପ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ମାନ ହେବ ତାଙ୍କରି ।୧୦।

'ବରଦୋଲି'ର ସରଦାର ସେ
ନାଆଁଟି ଯାର ଜଗତେ ଖ୍ୟାତ;
'ଲୌହ ମାନବ' ଅଟନ୍ତି ସେହି
କୋଟିକ ମଧ୍ୟେ ଗୋଟିଏ ସେତ ।୧୧।

ସତ୍ୟ ଅହିଂସା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ନୀତି
ମନରେ ଭରି ଦିଏ ବିଶ୍ୱାସ;
ଜଟିଳ ଯାହା ସମସ୍ୟାସବୁ
ପୃଥିବୀ ବକ୍ଷୁଁ ହେବ ବିନାଶ ।୧୨। ◆

ରଚନା କାଳ : ତା୧୩.୦୬.୯୬

ଉତ୍କଳ ଗୌରବ

(ରାଗ-କାମୋଦୀ)

ଉତ୍କଳ ଗଉରବ   ଜାତୀୟ ଗଉରବ
କୁଳବୃଦ୍ଧ ହେ ସ୍ୱାଭିମାନୀ
ସ୍ୱଦେଶୀ ସ୍ୱାଧୀନତା   ସ୍ୱାବଲମ୍ବନଶୀଳତା
ପ୍ରାଣେ ସ୍ପନ୍ଦନ ଦେଇ ଆଣି,
ହେ....ଜାତିପ୍ରାଣ !
ପାଗ-ପଗଡି ଶିରେ ଶୋଭା   ଜାତୀୟ ବେଶ ମନଲୋଭା
ଓଡ଼ିଶା ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳ   କରି ଏକତ୍ର ମେଳ
ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଦେଶ ଗଢ଼ିବା,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ଜାତୀୟ ବେଶ ମନେଲୋଭା ।୧।

ପ୍ରଥମ ଏମ୍.ଏ. ଓଡ଼ିଆ   ଓକିଲ ତ ଲକୁଆ
ତର୍କ ବିତର୍କ ବିଯୁକ୍ତିର
ପ୍ରବାଦ ଅଛି ଯାହା   ଲୋକକଥାରେ ତାହା
କଥା ରହିଛି ସେ କାଳର,
ହେ.....ଜାତିପ୍ରାଣ !
ପଢ଼ିବି ମନଦେଇ ପାଠ   ପାଠ ସହିତେ ଥିବ ଶାଠ
ଚଢ଼ି କାଳିଆ ଘୋଡ଼ା   ସଂଗ୍ରାମେ ହେବି ଛିଡ଼ା
ଲଭିବି ମଧୁବାରିଷ୍ଟର,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
କଥା ରହିଛି ସେ କାଳର ।୨।

ବିହାର ଓଡ଼ିଶାର   କାଉନ୍‌ସିଲ ମେମ୍ବର
ପ୍ରଥମ ଉତ୍କଳୀୟ ମନ୍ତ୍ରୀ
'ବେତନ ନେବିନାହିଁ   କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ'
ଉଚିତ କେହି ନମଣନ୍ତି,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
କହିବା କଥା ନରହିବା   ଅକାଟ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ବୃଥାହେବା,
ନ ଲୋଡ଼ି ଅନୁକମ୍ପା   ମନ୍ତ୍ରୀତ୍ୱରୁ ଇସ୍ତଫା,
ତ୍ୟାଗ, ନିଃସ୍ୱାର୍ଥ, ଜନସେବା,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ଅକାଟ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ବୃଥା ହେବା ।୩।

ନୂତନ ପରମ୍ପରା   ଆଦର୍ଶ ଚିନ୍ତାଧାରା
ଆଗାମୀ ଯୁବପୀଢ଼ି ପାଇଁ
ଶାସକ ଶାସିତର   ଭାବମୂର୍ତ୍ତି ନିର୍ମଳ
ନିଜକୁ ଚିହ୍ନିବେକି କେହି,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ଅନୁସରିଣ ସେହି ପଥ,   ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ସାମରଥ
ନିଜର ଜୀବନକୁ   ସମର୍ପିଲେ ଜାତିକୁ
ଦେଶ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦୂରୀଭୂତ,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
ଅନୁସରିଣ ସେହି ପଥ ।୪।

ଜୁଆଙ୍ଗ ଭୂୟାଁପୀଢ଼   କେଉଁଝରର ଗଡ଼
ଦେବାନ ଫକୀରମୋହନ
ମେଳିଆ ସରଦାର   ଭୂୟାଁ ଧରଣୀଧର
ବନ୍ଦୀରେ ରଖିଲେ ବନ୍ଧନ,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ରାତି ଅଧରୁ ଦିନେ ଉଠି   ରାଣୀଙ୍କୁ ଲେଖିଲେ ସେ ଚିଠି
ଉତ୍ତର ଦିଗୁଁ ନାଳ   ପାଣି ମଡ଼ା ଚଞ୍ଚଳ
ଗଲାଣି ଆଖୁ କ୍ଷେତ ଫାଟି,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ରାଣୀଙ୍କୁ ଲେଖିଲେ ସେ ଚିଠି ।୫।

ପାଞ୍ଚଶ ପାନ ଗୁଆ,   ବେଗେ ପଠାଅ ଏହା
ତୁରନ୍ତ ହେତୁ ମନେ କରି
ଚିଠି ପଢି ନବୁଝି,   'ପାରିଲେ ସେ ସମଝି'
ବୁଦ୍ଧିଆ ମଧୁବାବୁ ଭାରି,
ହେ ଜାତିପ୍ରାଣ !
ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତ ପାଞ୍ଚଶତଗୁଳି ବନ୍ଧୁକ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର
ଉତ୍ତରୁ ଆକ୍ରମଣ   ମେଳିଆଙ୍କୁ ଦମନ
ଦେବାନ ହୋଇଲେ ମୁକ୍ତ,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ସୈନ୍ୟ ସାମନ୍ତ ପାଞ୍ଚଶତ ।୬।

ପୁରୀ ବଡ ଦେଉଳେ   ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ର ନୀଳାଚଳେ
ଗଜପତି ସେ ଦିବ୍ୟସିଂହ
ମିଥ୍ୟା ନରହତ୍ୟାରେ   ଦ୍ୱୀପାନ୍ତର ହୋଇଲେ
ହୃଦୟ-ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦୁଃସହ,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ମାଆ ସେ ପାଟ ମହାଦେଈ   ପୁତ୍ର ବିଚ୍ଛେଦ ଦୁଃଖ ସହି
ପାଞ୍ଚ ବରଷ ନାତି   'ମୁକୁନ୍ଦ' କୋମଳମତି
ପିତୃ ସ୍ନେହ କି ଆଉ ପାଇ ?
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ମାଆ ସେ ପାଟ ମହାଦେଈ ।୭।

ଜଗତେ ଜଗନ୍ନାଥ   ମହିମା ଯାର ଖ୍ୟାତ
ସେବା, ସେବକ ପୂଜାର୍ଚ୍ଚନା
କ୍ଷମତାରୁ ଉଚ୍ଛେଦ   ବିବାଦ ଘନୀଭୂତ
ଇଂରେଜଙ୍କର ପରୱାନା,
ହେ ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
ବିଚାର ବୁଦ୍ଧି ଲୋଡିବାକୁ   ମଧୁ ବାବୁଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟକୁ
ଆଇନ ବିଶାରଦ   ବିଧିରେ ସୁପ୍ରସିଦ୍ଧ
ଘୋର ବିପଦୁଁ ତାରିବାକୁ,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ମଧୁବାବୁଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟକୁ ।୮।

ଦୂର ଅମଡା ପଥେ   ଆଇନ ଅଦାଲତେ
କଲିକତାରେ ମୋକଦ୍ଦମା
ହୋଇଣ ଜିତାପଟ   ଦୂରକରି ସଂକଟ
କୋଠ ସମ୍ପତ୍ତି ମାଲିକାନା,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
ସତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ରହିଲେ   ନାତି 'ମୁକୁନ୍ଦ' ସହିତରେ
ଓକିଲ ମଧୁବାବୁ   ଦେଖି ଡରନ୍ତି ସବୁ
ହାକିମ ବାଟରକ ଦଳେ,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ସତ୍ତ୍ୱାବଧାରକ ରହିଲେ ।୯।

ପାଳିତା-କନ୍ୟା-ଶୈଳ   ବାଳା ନାମରେ ଜଇ
ମହିଳା ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ
ଶିକ୍ଷିତା ନାରୀଜାତି   ହେଲେ ହେବ ଉନ୍ନତି
ସମାଜେ ପ୍ରଗତି ନିଶ୍ଚୟ,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
କଟକ ତାରକସୀ କାମ   ସୂକ୍ଷ୍ମରୁ ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମତମ
ସ୍ୱଦେଶୀ ଜାଗରଣେ   ଓଡ଼ିଆ ଜାତିପ୍ରାଣେ
କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ପ୍ରସାରଣ,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
କଟକ ତାରକସୀ କାମ ।୧୦।

ଦେଖାଇ କଟକରେ   ମହାତ୍ମାଜୀଙ୍କୁ ଥରେ
ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଜୋତା-କାରଖାନା
ଚତ୍ତଲୁଗାର ବସ୍ତ୍ର   ଓଡ଼ିଶାରେ ସର୍ବତ୍ର
ବହୁଳ ଭାବେ ବିକାକିଣା,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ଦେଖି ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆନନ୍ଦରେମଧୁବାବୁଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସିଲେ
ଜୀବନ ଜୀବିକାର   ପଥହିଁ ଏ ପ୍ରକାର
ଆତ୍ମନିର୍ଭରଶୀଳ ହେଲେ,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ମଧୁବାବୁଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସିଲେ ।୧୧।

ନ ହୋଇ ମତିଭ୍ରମ   ବୁଦ୍ଧି ବିବେକ କର୍ମ
ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଧରମ ଆଚରିଲେ
ହୋଇଣ ତ୍ୟାଜ୍ୟପୁତ୍ର   ଜାତି ଗୋତ୍ର କଳତ୍ର
ସ୍ନେହ ସଂପର୍କ ତୁଟାଇଲେ,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
ପ୍ରବେଶି କେବେ କେଉଁକାଳେ,   ସତ୍ୟଭାମାପୁର ଗ୍ରାମରେ
ଗାଆଁ ଦାଣ୍ଡର ଧୂଳି,   ମସ୍ତକେ ହୋଇ ବୋଳି
ପ୍ରଣମି ମାତୃ ପାଦତଳେ,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
ପ୍ରବେଶି କେବେ କେଉଁ କାଳେ ।୧୨।

ମାଆ ପାର୍ବତୀ ଦେଇ   କୋଳେ ପୁତ୍ରକୁ ପାଇ
ଝରିଲା ନେତ୍ରୁ ଲୁହଧାର,
ପ୍ରଥମ ଗ୍ରାଜୁଏଟ   ସନ୍ତାନକୁଳ ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଥିଲେ ଓଡ଼ିଶା ମୂଲକର,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ପ୍ରତିଭା, ଜ୍ଞାନୀ, ଗୁଣୀଜନବ୍ୟର୍ଥ ବିଫଳ ଅକାରଣ
ଥଲ୍ଲବ ଖାରସ୍ତାନ,   ସମାଜେ ବ୍ୟତିକ୍ରମ
ହୃଦୟହୀନ ଯାର ପ୍ରାଣ,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ପ୍ରତିଭା, ଜ୍ଞାନୀ, ଗୁଣୀଜନ ।୧୩।

ବିଜ୍ଞ ସେ ଗୁଣବନ୍ତ   ନ ଚିହ୍ନିଲେ ଜଣେତ
ପିଣ୍ଡାରେ ବସାଇଣ ତାଙ୍କୁ
କଦଳୀ ପତରରେ   ଅନ୍ନ ପରଷିଦେଲେ
କୁଳର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ନନ୍ଦନଙ୍କୁ,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ମାଆଙ୍କ ଆଖି ଲୋତକରେ,   ପରଷା ଅନ୍ନ ବ୍ୟଞ୍ଜନରେ,
ଦେଖି ଜାଣିଲେ ସବୁ   କାନ୍ଦିଲେ ମଧୁବାବୁ,
ମାଆଙ୍କୁ ବିଦାୟ ମାଗିଲେ,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ମାଆଙ୍କ ଆଖି ଲୋତକରେ ।୧୪।

କେଉଁ ସାହି ବସ୍ତିରେ   ଦେଇ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତିରେ
କରିବା ପାଇଁ ନଳକୂପ
କରିପାରିଲେ ନାହିଁ   ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ଥିଲା ରହି
ଅନ୍ତିମ ନିଦ୍ରାରେ ପ୍ରଳାପ,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
‘ସେ କେଉଁ ମହକିଲ ଦାନ,   ସହସ୍ର ମୁଦ୍ରା ପଠାଇଣ,’
ଡାକି ପୌରପାଳିକା   ହାତେ ଦେଇଣ ଟଙ୍କା
କୂପଟି କରିବ ଖନନ,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ସେ କେଉଁ ମହକିଲ ଦାନ ।୧୪।

ରଣଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଣ   କୋଠାବାଡ଼ି ନିଲାମ
ଶେଷରେ ଦେବାଳିଆ ହେଲେ
ଭଡାରେ ନିଜଘର   ହେଲା ଆଶ୍ରୟସ୍ଥଳ
ଶେଷ ଜୀବନ ହାହାକାରେ,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
କ୍ରମେ ହୋଇଣ ଅଣାୟର,   ଶରୀର ଜରା ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ,
ଶତ ସିଂହର ଶକ୍ତି   ହରାଇ ମହାରଥୀ
ସଂଗ୍ରାମେ ହେଲେ ପରାହତ,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
କ୍ରମେ ହୋଇଣ ଅଣାୟର ।୧୬।

କନ୍ୟା ସୁଧାଂଶୁବାଳା   ଶୋକେ ହୋଇ ଅଧୀରା
ସ୍ତବ ପ୍ରାର୍ଥନା ଆବୃତ୍ତିରେ
ବୁଜିଲେ ବେନିଆଖି   ଗଲେ ସବୁ ଉପେକ୍ଷି
ମୃତ୍ୟୁର ଶୀତଳ କୋଳରେ,
ହେ...ଜାତିପ୍ରାଣ !
ନେତ୍ର ଲୋତକ ଦେଇ ଢାଳି   ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ହୁଏ ଝୁରି
କଳିଙ୍ଗ ବରପୁତ୍ର   ନାହାନ୍ତି ସେ ଜୀବିତ
ସ୍ତବ୍ଧ ଚକିତ ନରନାରୀ,
ହେ ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
ଓଡ଼ିଆ ଜାତି ହୁଏ ଝୁରି ।୧୭।

ଆକାଶେ ରବିଶଶୀ   ଥିବାଯାଏଁ ପ୍ରକାଶି
ଥିବ ହେ ରହି ମଧୁବାବୁ
ଉତ୍କଳ ଜାତି-ପ୍ରୀତି   କୃତି କୀରତି ଖ୍ୟାତି
ଥିବ ଅମ୍ଲାନ ସ୍ମୃତି ସବୁ,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
କଳିଙ୍ଗ ପୁରୁଷଙ୍କ ସିଂହ   କୁଳବୃଦ୍ଧ ହେ ପିତାମହ
ଘେନ ନିତି ପ୍ରଣତି   ଲୋଡେ ଓଡ଼ିଆ ଜାତି
ତବ ଆଶିଷ ସାନୁଗ୍ରହ,
ହେ..ଜାତିପ୍ରାଣ !
କୁଳବୃଦ୍ଧ ହେ ପିତାମହ ।୧୮। ▸

(ଟୀପ୍‌ପଣୀ: ଉତ୍କଳ ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସଙ୍କ ଆବିର୍ଭାବ ୧୮୪୮ ମସିହା ଅପ୍ରେଲ ମାସ ୨୮ ତାରିଖ ଦିନ କଟକ ଜିଲ୍ଲା ସତ୍ୟଭାମାପୁର ଗ୍ରାମରେ । ୧୯୩୪ ମସିହା ଫେବୃଯାରୀ ୪ ତାରିଖ ରାତି ୧ ଘଣ୍ଟା ୨୦ ମିନିଟ୍ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଅମର ଆତ୍ମା ମରଶରୀର ତ୍ୟାଗକରି ଦିବ୍ୟଲୋକକୁ ବାହୁଡିଗଲା । ସୁଦୀର୍ଘ ୮୫ ବର୍ଷ ୯ ମାସର ଘଟଣାବହୁଳ ଜୀବନର ଏହିଠାରେ ପରିସମାପ୍ତି ଘଟିଲା ।)

ରଚନାକାଳ : ତା ୦୭.୧୬.୯୬

ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗର ପଞ୍ଚସଖା

(ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳବାଣୀ ବୃତ୍ତେ)

ଛୁରିଅନା କୁଞ୍ଜ   ବକୁଳ ବନ
'ବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ'   ସ୍ମୃତିଚାରଣ,
ପଞ୍ଚସଖା ସତ୍ୟବାଦୀ ଯୁଗର
ଗଲେଣି କେବେଠୁଁ ଛାଡି ସଂସାର ।
କର୍ପୂର ଯାଇଛି ଉଡି,
କେବଳ ମାତର ରହିଅଛି ଯାହା
ଖାଲି କନାଖଣ୍ଡି ପଡି ।
କର୍ପୂର ଯାଇଛି ଉଡି ।୧।

'ଭାର୍ଗବୀ ପ୍ରତିଜ୍ଞା   ଭାର୍ଗବୀ କୂଳେ'*
ଆଗ୍ନେୟ ଶପଥ   ଘେନିଣ ଥିଲେ,
ନକରି ଚାକିରି ଜନସେବାରେ
ବିତାଇଲେ ଦିନ ହସଖୁସିରେ ।
'ବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ' ପାଇଁ,
ଗାଆଁ ଗାଆଁ ବୁଲି ମାଗି ଆଣିଥିଲେ
ନଡା, ଛଣ, କେତେ କାହିଁ ।
ବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ ପାଇଁ ।୨।

ଶୁଦ୍ଧ ଆଚରଣ   ଆଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର
ଦୟା କରୁଣାର   ସେ ଅବତାର,
ଶୋଇବା ପିଲାଙ୍କ ପାଦରେ ତେଲ
ଲଗାଇଣ କ୍ଳାନ୍ତି କରାନ୍ତି ଦୂର ।
ଥିଲେ କି ସେ ଜନ୍ମଦାତା,
ସ୍ୱର୍ଗୁଁ କି ଓହ୍ଲାଇ ମର୍ତ୍ତ୍ୟେ ଆସିଥିଲେ
ମାନବର ତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା ।
ଥିଲେ କି ସେ ଜନ୍ମଦାତା ।୩।

କେତେ ସଂସ୍କରଣ   ଇଂରାଜୀ ଗ୍ରାମାର
ପ୍ରକାଶିତ ହୁଏ   ଥରକୁ ଥର,
ଶୁଭ ସାରସ୍ୱତ ଶଙ୍ଖବାଦନ
ଶିକ୍ଷା ଜଗତକୁ ଅମୂଲ୍ୟ ଦାନ ।
ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଚେଲା,
ଭୋଗ ସର୍ବସ୍ୱର ଦାୟାଦ ନହୋଇ
ତ୍ୟାଗର ଜୀବନ ଥିଲା ।
ହୋଇ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଚେଲା ।୪।

ମିଛକଥା କହି   ଶିଖି ନଥିଲ
ମିଛ ପୁଣି କିସ   ଜାଣି ନଥିଲ,
ଥିଲ ଅନାସକ୍ତ ସନ୍ଥ-ସାଧକ
ଦୁସ୍ଥ ଜନଗଣଙ୍କର ସେବକ ।
ଥିବ ରହି ଚିରଦିନ,
ନିଜର ଆଲୋକ କରି ଯାଇଅଛ
ସକଳରେ ବିତରଣ ।
ଥିବ ରହି ଚିରଦିନ ।୫।

ନାହିଁ ଭିଟାମାଟି   ଘର ଦୁଆର
ଯୋଗୀ ବଇରାଗୀ   ବୁଲା ଫକୀର,
ବୁଲି ବୁଲି ଗାନ୍ଧୀବାଣୀ ପ୍ରଚାର
ଅପସଂସ୍କୃତିକୁ କରିଣ ଦୂର ।

ଋଷି ହରିହର ଦାସ ହେ !
କରୁଛୁଁ ପ୍ରଣତି କର ଆଶୀର୍ବାଦ
ଦୁଃଖୀଜନ ଦୁଃଖ ନାଶ ହେ !
ଋଷି ହରିହର ଦାସ ହେ ।୬।

ତମାଳ-କାନନ   ବକୁଳ ବନ
ବିହଙ୍ଗ-କାକଳି   ମଧୁର ସ୍ୱନ,
ନିୟମ ଶୃଙ୍ଖଳା, ନୀତିନିୟମ
ଅଧ୍ୟୟନ କ୍ରୀଡା, ଶରୀରଶ୍ରମ ।
ହୋଇ ଶିକ୍ଷାଦାତା ଗୁରୁ,
କେତେ ଅଭ୍ୟାଗତ ଆସି ଆଗନ୍ତୁକ
ଦେଖି ଚମକନ୍ତି ଦୂରୁ ।
ହୋଇ ଶିକ୍ଷାବାତା ଗୁରୁ ।୭।

କୃପାସିନ୍ଧୁ ମିଶ୍ର   ଐତିହାସିକ
କେତେ ଇତିହାସ   ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖକ
ଗଙ୍ଗାରୁ ଗଭୀର ଗୋଦାବରୀଶ
ବିଦ୍ୟା ବୁଦ୍ଧିଜ୍ଞାନେ ସେ ଥିଲେ ଈଶ ।
ସୁପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ,
ଜାଲେ** ପାଣିରେ ଯେ ସିନାନ ସାରନ୍ତି
ମନକୁ କରିଣ ତୁଷ୍ଟ ।
ସୁପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ।୮।

'ବନ୍ଦୀ-ଆତ୍ମକଥା'   'କାରା କବିତା'
'ଧର୍ମପଦ' 'ଗୋ-   ମାହାତ୍ମ୍ୟ'-ସଂହିତା
ଜାତି ହିତେ ଦେଇ ନିଜର ପ୍ରାଣ
ସାହିତ୍ୟରେ ତାହା ପ୍ରତିଫଳନ ।
କରିଗଲ ପ୍ରଣୟନ,
ଉତ୍କଳର ବାଣୀ-ଭଣ୍ଡାରକୁ ତାହା
କରୁଥିବ ବିମଣ୍ଡନ ।
କରିଗଲ ପ୍ରଣୟନ । ୯।

ଉଣେଇଶ ଉଣେଇଶି ମସିହା
ଅକ୍ଟୋବର ଚାରି ତାରିଖେ ଏହା,
ପ୍ରକାଶିତ ସାପ୍ତାହିକ କାଗଜ
ପଇସାଏ ମୂଲ୍ୟ ଥିଲା 'ସମାଜ' ।
ତୁମେ ଦାସେ ହେ ଆପଣେ,
ଓଡ଼ିଆ ଜାତିକୁ କରିଗଲ ଦାନ
ରହି ଅମର ଭୁବନେ ।
ତୁମେ ଦାସେ ହେ ଆପଣେ ।୧୦।

ବରଷୁଛି ମେଘ ବରଷା ରାତି
ନିଦ୍ରାରୁ ଉଠିଣ ବସି କାନ୍ଦନ୍ତି,
କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି କିବା କାରଣ
ହୃଦୟ ଫଟାଇ କର ରୋଦନ ।
ଗାଆଁ ମୁଣ୍ଡେ ଭୋଇସାହି,
ନଡ଼ା-ଛଣ ନାହିଁ ଚାଳରେ କିପରି
ପିଲା ତାର ଥିବେ ରହି ।
ଗାଆଁ ମୁଣ୍ଡେ ଭୋଇସାହି ।୧୧।

'ଦାସେ ଆପଣେ'ଙ୍କ ଯେ ପଞ୍ଚଶିଷ୍ୟ
ଶତ ରାଧାନାଥ- ଙ୍କର ଆୟୁଷ,
ହୋଇଲ ଅତିଥ୍, ଦେଲେ ଭୋଜନ
ଛବିଶି ପ୍ରକାର ଦେଖ୍ ତିଅଣ ।
କାନ୍ଦିକାନ୍ଦି ଥିଲ କହି,
ବନ୍ୟାକ୍ଲିଷ୍ଟଜନେ ରହନ୍ତି ଉପାସେ
ଏହା ନ ଖାଇବି ମୁହିଁ ।
କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଥିଲ କହି ।୧୨।

ଗୋଟିଏ ପୁଅକୁ ଦେଇ ଉପେକ୍ଷି
କୋଟିଏ ପୁଅକୁ ଆଖିରେ ଦେଖି,

ଦେଖିଲ ଗୋଟିଏ ରୁଗ୍ଣ ଦେହରେ
କୋଟି ରୋଗିଣାଙ୍କୁ ଦେଖି ଆଖିରେ ।
ଖଟା ଲୁଣ ଚୁଡ଼ା ବାନ୍ଧି,
ବନ୍ୟା ଦୁର୍ଗତଙ୍କ ସେବା କରୁଥିଲ
ବନ୍ୟାଞ୍ଚଳେ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ।
ଖଟା ଲୁଣ ଚୁଡ଼ା ବାନ୍ଧି ।୧୩।

ନଅଙ୍କ ସ୍ମୃତିରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷେ ଯାହା
ଅଠରଶ ଅଠ- ଷଠି ମସିହା,
କ୍ଷୁଧା ଅନାହାରେ ଓଡ଼ିଶାଯାକ
ପୋକ-ମାଛି ପରି ମରିଲେ ଲୋକ ।
ପିତଳର ଖଡୁ ପିନ୍ଧି,
ଗାଆଁ ଭୁଆସୁଣୀ ଆଣି ଖାଉଥିଲେ
ବିଲ-ମୁଠିଶାଗ ରାନ୍ଧି ।
ପିତଳର ଖଡୁ ପିନ୍ଧି ।୧୪।

ବିହାର-ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନସଭା
ତହିଁ ବିଧାୟକ ଥିଲ କି ଅବା,
ମୁଠିଶାଗ ଖଡୁ ପିତଳ ନେଇ
ବ୍ୟବସ୍ଥାସଭାରେ ଥିଲ ଦେଖାଇ ।
ପ୍ରତିକାର ଥିଲ ଲୋଡ଼ି,
ଅନାହାର କ୍ଳିଷ୍ଟ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷେ ପୀଡ଼ିତ
ମଲା ଗଲା ଡାକରଡ଼ି ।
ପ୍ରତିକାର ଥିଲ ଲୋଡ଼ି ।୧୫।

ଉତ୍କଳର ମଣି ହେ ଗୋପବନ୍ଧୁ
ଦୀନ ଦରିଦ୍ରଙ୍କ ଦରଦୀ ବନ୍ଧୁ,
କାତର ଆତୁର ଆହତ ଜନ-
ଙ୍କର ପାଇଁ କାନ୍ଦୁଥିଲ ଆପଣ ।
ଦୀନ-ଦୁଃଖୀଜନଙ୍କର,
ଆହା ଆହା କହି ପୋଛିଦେଉଥିଲ
ଆଖିରୁ ଲୋତକଧାର ।
ଦୀନ-ଦୁଃଖୀ ଜନଙ୍କର ।୧୬।

ଉଣେଇଶ ଅଠେ-   ଇଶି ମସିହା
ଜୁନ ସତର   ତାରିଖରେ ଯାହା,
'ନେତ୍ରୋସବେ' ପ୍ରିୟ ଜନ୍ମଭୂମିକୁ
ଛାଡି ଚାଲିଗଲ ଦିବ୍ୟଧାମକୁ ।
ତୁମ ପଥ ପାଦଚିହ୍ନ,
ରଖି ଯାଇଅଛ ରହିଛି ରହିବ
ଆମ ସକଳଙ୍କ ଧାନ ।
ତମ ପଥ ପାଦ ଚିହ୍ନ ।୧୭।

ପଞ୍ଚସଖା ପଞ୍ଥ   ଶିକ୍ଷା ନବୀଶ
ଅମଳିନ ରହି-   ଥିବ ଆଦର୍ଶ,
ଅନୁସରି ପଥ ଲଭି ପରଶ
ଜନଜୀବନରେ ହେଉ ପ୍ରକାଶ ।
ଆଚରଣେ ରୂପାୟନ,
ହେଲେ ହେବ ତାଙ୍କ ପୂଜାର ସାର୍ଥକ
ଧୂପ, ଦୀପ, ମାଲ୍ୟାର୍ପଣ ।
ଆଚରଣେ ରୂପାୟନ ।୧୮।

ସରଳ ଜୀବନ,   ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତନ
ପୂର୍ବ ପରମ୍ପରା   ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ,
ଆଚରିଣ ନିଅ ଆଚରଣରେ
ବକୁଳ ବନର ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ।
ଶାନ୍ତି ପ୍ରକୃତିର କୋଳେ,
ପଞ୍ଚସଖା ଘେନ ଅଶ୍ରୁ ତରପଣ
ନିବେଦୁଛୁଁ ପାଦତଳେ ।
ଶାନ୍ତ ପ୍ରକୃତିର କୋଳେ ।୧୯। ▸

(ଟୀପ୍ପଣୀ: *ଚାକିରି ନ କରି ଜନସେବା କରିବା ପାଇଁ 'ଭାର୍ଗବୀ' ନଦୀକୂଳରେ ଆଗ୍ନେୟ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ତାହା 'ଭାର୍ଗବୀ ପ୍ରତିଜ୍ଞା' ନାମରେ ଖ୍ୟାତ ।
**ଦକ୍ଷିଣାଞ୍ଚଳରେ ଲୋଟା ଓ କୁମ୍ଭକୁ 'ଡାଳ' କହିଥାନ୍ତି । ପଣ୍ଡିତ ନୀଳକଣ୍ଠ ଦାସ 'ଡାଳେ' ପାଣିରେ ସ୍ନାନ ସାରନ୍ତି । ଏହାକୁ 'ଜାଳ ସ୍ନାନ' କୁହାଯାଏ ।)

ରଚନାକାଳ : ତା ୨୦ ୦୬. ୯୬

ସର୍ବପଲ୍ଲୀ ରାଧାକୃଷ୍ଣନ୍ ଓ ଗୁରୁ ଦିବସ

(ରାଗ-ଶଙ୍କରାଭରଣ)

ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ସର୍ବପଲ୍ଲୀ ଶ୍ରୀରାଧାକୃଷ୍ଣନ
ଭକ୍ତି-ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି କରେ କରୁଁ ନିବେଦନ ।
ଘେନ ଜୟନ୍ତୀ-ବାସରେ,
ଗୁରୁବ୍ରହ୍ମା ଗୁରୁବିଷ୍ଣୁ ପାଦ ବନ୍ଦନାରେ ।୧।

ଭାରତର ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ପଦ
ଅଳଙ୍କୃତ ଥିଲ କରି ବିଜ୍ଞ ବିଶାରଦ ।
କୂଟନୀତି ରାଜନୀତି,
ଦକ୍ଷ ପ୍ରଶାସନ ଦୃଢ଼ ଶାସନର ଭିତ୍ତି ।୨।

ଜାତୀୟତା-ପ୍ରୀତି ପୁଣି ଜାତୀୟ ଜୀବନ,
ଅଙ୍ଗ ପରିଧାନ ମସ୍ତକରେ ଶିରସ୍ତ୍ରାଣ ।
ହୋଇ ଜାଗ୍ରତ-ପ୍ରହରୀ,
ଉପମହାଦେଶେ ହିମାଚଳୁ ଆକୁମାରୀ ।୩।

ଶିକ୍ଷାବିତ୍ ଦାର୍ଶନିକ ଭାବେ ପରିଚିତ
ଗୁରୁଶିଷ୍ୟ କଲ୍ୟାଣରେ ସର୍ବଦା ଚିନ୍ତିତ ।
ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇଲେ ସଫଳ,
ତାହାହିଁ ହୋଇବ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ମାନ ତୁମର ।୪।

ମୁନିଋଷି ଯୁଗେ ଗୁରୁ ପରମ୍ପରା ଯାହା
ସ୍ମୃତିରେ ରହିଛି ଛିତିଲୁପ୍ତ ଆଜି ତାହା ।
ଗୁରୁଗୃହେ ଶିକ୍ଷାଲାଭ,
ନାହିଁ ତପୋବନ ଭୂମି ଓଁକାର ପ୍ରଣବ ।୫।

ଢାଙ୍କି ରହିଅଛି ମଳି ହୃଦ ଦର୍ପଣରେ
ପୋଛିବେ ଶ୍ରୀଗୁରୁ ଦେବତାଙ୍କ କୃପାବଳେ ।
ନାଶି ଅଜ୍ଞାନ ଅନ୍ଧାର,
ଜଡ, ଅଚେତନ, ଅଜ୍ଞାନତା, ଅବିଦ୍ୟାର ।୬।

ଶ୍ରବଣ କୁମାର ଧ୍ରୁବ ପ୍ରହଲ୍ଲାଦ ଯହିଁ
ଏକଲବ୍ୟ, ଆରୁଣିଙ୍କ ପରି ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ।
ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀ ନଚିକେତା,
ପିତାଙ୍କ ଆଦେଶ ପାଳି ଯମାଳୟେ ଯାତ୍ରା ।୭।

ନୁହଇ କେ ତୁଚ୍ଛ ସର୍ବେ ଅମୃତସ୍ୟ ପୁତ୍ରାଃ
ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ ପଥ ଅସରନ୍ତି ଯାତ୍ରା ।
ଚାଲିବାର ଶେଷ ନାହିଁ,
ଚାଲିବା ଦୂରୁହ ପଥେ ଗୁରୁ ପଦଧ୍ୟାୟୀ ।୮।

ଗୁରୁଦେବ ଗୁରୁମାତା ଶିଷ୍ୟ ଶିଷ୍ୟାଙ୍କର
ପିତାମାତା ପରି ସ୍ନେହ ରହୁ ନିରନ୍ତର ।
ପୂଜ୍ୟ ପୂଜାର ଏଦିନ,
ଶ୍ରୀଗୁରୁଙ୍କ କୃପାକରୁ ମାର୍ଗ ପ୍ରଦର୍ଶନ ।୯। ▸

ଗାନ୍ଧୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦେଶ

(ରାଗ—ଶଙ୍କରାଭରଣ)

ସଞ୍ଜ ସକାଳରେ ଗାନ୍ଧୀମହାତ୍ମାଙ୍କ ନାମ
ତୁଣ୍ଡରେ ସହସ୍ରବାର ଭଜି ରାମ ନାମ ।
ଆଚରଣ ଉଚ୍ଚାରଣ,
ସମନ୍ୱୟ ବିନା ବୃଥା ବଚନ ଭାଷଣ ।୧।

ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମୟୀ ମାଆ ମୋର ଉତ୍କଳ ଜନନୀ
ଛିନ୍ନମସ୍ତା ଦୀନାହୀନା କିପାଁ କାଙ୍ଗାଳୁଣୀ ।
କୁଳ ସନ୍ତାନ ଯାହାର,
ଦାରିଦ୍ର୍ୟର ସୀମାରେଖା ତଳେ ଭାଗ୍ୟତାର ।୨।

ଗାନ୍ଧୀ ଗୋପବନ୍ଧୁଙ୍କର ଦାୟାଦ ହୋଇଣ
କରି ଉଚ୍ଚ ଚିନ୍ତା ଯାପି ସରଳ ଜୀବନ ।
ଦେଖ ଫେଡିଣ ନୟନ,
ମାନବ ମଧ୍ୟେ ମାଧବ ନର ନାରାୟଣ ।୩।

ଏକଶତ ଷଦ୍‌ଚାଳିଶ ମନ୍ତ୍ରୀ ବିଧାୟକ
ଉତ୍କଳ ବିଧାନସଭା ଏକକୁ ଆରକ ।
ଦାମୀ ଆଟାଚି ଓ ଘଣ୍ଟା,
ବଢିଲା ଦରମା ଭତ୍ତା ହେଲା ଭାଗବଣ୍ଟା ।୪।

ତ୍ୟାଗ ପରମ୍ପରାରେ ନହୋଇ ଦାୟାଦ
ଭୋଗ ପରମ୍ପରାରେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟ ସଂପଦ ।
ଥିବେ ଜଳକା ଅନାଇ,
ମାରିନେବା ଆମେସବୁ ମହାପାତ୍ର ହୋଇ ।୫।

ଜଣେମାତ୍ର ସଭ୍ୟ କରିଲେ ତହିଁ ବିରୋଧ
ସ୍ୱାଭିମାନୀ ଉତ୍କଳ ଗୌରବ କୁଳବୃଦ୍ଧ ।
ମଧୁବାବୁଙ୍କ ପଦାଙ୍କ,
ନକରି ଅନୁସରଣ ଦେଖାନ୍ତି ଶ୍ରୀମୁଖ ।୬।

ଦୁର୍ଗତଙ୍କ ପ୍ରତିନିଧି ବାମ କି ଡାହାଣ
ଝିଙ୍ଗାସିଲେ ସେ ସଭ୍ୟଙ୍କୁ ଧନାଢ୍ୟ କହିଣ ।
ଭାଉ ମହଙ୍ଗାର ଦାଉ,
ନିଃସ୍ୱ ଆମେ ଦୁଃସ୍ଥ ଆମେ ଜାଣିଛକି କେହୁ ।୭।

ମେଦ ବହୁଳ ଶରୀର ନୁହେଁ ଶୁଭଙ୍କର
ରୋଗ ବ୍ୟାଧିର କାରଣ ଭୋଗ ଆଦର୍ଶର ।
ଗାନ୍ଧୀ ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦେଶ,
ଜନେ ହସିବେ ଯେ ଏଥିଁ ଏହି ଅପଯଶ ।୮। ▸

(ଟୀପ୍‌ପଣୀ : ନିକଟରେ ଓଡ଼ିଶା ବିଧାନ ସଭାରେ ଦରମା ଭତା ବଢ଼ିବା ସହିତ ଦାମୀ ଆଟାଚି, ହାତବନ୍ଧା ଘଣ୍ଟା ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ପୁରସ୍କାର ଦେବାପାଇଁ ଗୃହୀତ ପ୍ରସ୍ତାବ ପ୍ରତିକ୍ରିୟାରେ ଏହା ଲିଖିତ ।)

ରଚନା କାଳ : ତା ୨୫.୦୯.୯୫

ଶିଶୁ ଦିବସ

ଦେଶଜାତି ପାଇଁ   ଚିନ୍ତା ଥିଲା ରହି
ଶିଶୁଙ୍କର ଚାଚା ନେହେରୁ
ମନେ ଭରିଦିଏ   ଅଜଣା ଆନନ୍ଦ
ଶିଶୁର ଟିକିଏ ହସରୁ ।୧।

କୁସୁମ କଳିକା   ବାଳକ ବାଳିକା
ହସିଲେ ଜଗତ ହସିବ
ନ ହେଲେ ବିକାଶ   ଦେଶର ପ୍ରଗତି
କଦାପି ହୋଇ ନ ପାରିବ ।୨।

ଶିକ୍ଷା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟସେବା   ତା ପାଇଁ ସପନ
ଶ୍ରମିକ ଭିକ୍ଷୁକ ଭିକାରି
ଭୋକିଲା ପେଟରେ   ମାଗି ବୁଲିଖାଏ
କରି ହାରି ହୁରି ଗୁହାରି ।୩।

ସେନହ ସୋହାଗ   ଆଦର ଯତନେ
ଶିଶୁ ଯେତେ ବଡ ହୋଇବ
ଗାଆଁ ପରିବାର   ଜନସମାଜରେ
କିଏ ସେ ତାକୁ ନ ଚିହ୍ନିବ ।୪।

ଆଜିର ବାଳକ-   ବାଳିକା କାଲି ସେ
ତରୁଣ ତରୁଣୀ ହୋଇଣ
ସ୍ୱାଧୀନ ଦେଶକୁ   ଗଢିବା କରିଣ
ଭାରତ ଆମର ମହାନ୍ ।୫।

ଗାନ୍ଧୀ ନେହେରୁଙ୍କ   ଚିନ୍ତା ଆଦର୍ଶଙ୍କୁ
ଜୀବନରେ ମାନି ଚଳିବା
ଆଧୁନିକ ଯୁଗ   ପୀଡା ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ
ଅଳପକେ ରକ୍ଷା ପାଇବା ।୬।

ସରଗ ପୁରରୁ   ଆଇଣ ଘେନ ହେ
ଭକ୍ତି ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି ପ୍ରଣତି
କୁସୁମିତ ହେଉ   ଆମ ଚଲାପଥ
ଏତିକି ମାତର ମିନତି ।୭।

ନବ ଭାରତର   ନିରିମାତାଙ୍କର
ସପନ ନହେବ ବିଫଳ
ଚାଚା ନେହରୁଙ୍କ   ଆଶୀର୍ବାଦ ହେଉ
ଶିଶୁ ଦିବସଟି ସଫଳ ।୮। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା।୨୮.୧୦.୯୫

ଗାଁ ଭୂଇଁ

(ରାଗ—ରାମକେରୀ)

ଅଙ୍କାବଙ୍କା ଦାଣ୍ଡ ଗୋହିରି,
ଧୂଳି ବାଲିରେ ଖେଳି
ବାଳକ ବୟସ ଗଲାଣି
କାଦ ପାଣିରେ ଚାଲି ।୧।

ଯା’ ଏନ୍ତୁଡ଼ିଶାଳେ ଜନମି
କୃପା ବାରି ବରଷି
କୋଟି ପରମାୟୁ ଦିଅଛି
ସେହି ଷଠୀମା’ ବୁଢ଼ୀ ।୨।

ମାଆର ସେନେହ ମମତା,
ଦେଇ ତାର ସତାନେ
ସାନରୁ ବଡ ମୁଁ ହୋଇଲି
ଯାର ପାଣି ପବନେ ।୩।

ନଈନାଳ ବିଲ ପୋଖରୀ
ତାଳ ତମାଳ ବନ
ଆମ୍ବ ନାରିକେଳ ପିଜୁଳି
ତରୁଲତା ଉଦ୍ୟାନ ।୪।

ଝାଉଁବନ ବିଥୀ ପ୍ରବାଦ
ରହିଅଛି ଯାହାର
ଝାମୁଣିଆ ଚକ ରହିଛି
ମାଟି ମଟାଳ ବିଲ ।୫।

ଢେଉଁକାଲୁ କଥା ରହିଛି
ଯାର କିମ୍ବଦନ୍ତୀରୁ
ଗାଆଁ ପରିମଳ ଜାଣିବ
ଦେଖି ଧୋବା ତୁଠରୁ ।୬।

କୁହୁ ଡାକେ ପୀକ ଗାଉଛି
ଗୀତ ଚୂତ ଡାଳରେ
ମହିମା ଯାହାର ରହିଛି
ଏଇ ଧୂଳି ମାଟିରେ ।୭।

ପୂର୍ବ ପୁରୁଷଙ୍କ କୀରତି
ଅଟେ ଅତି ମହାନ୍
ଚାଲିବା ଆଗକୁ ଜାଣିବା
ତାଙ୍କ ମହତ ଗୁଣ ।୮।

ଗାଆଁମୁଣ୍ଡ ଆରପାଖରେ
ଦିଶେ ମଶାଣି ପଦା,
ଦରପୋଡା କାଠ ପାଉଁଶ
ଭଙ୍ଗା ମାଠିଆ ଗଦା ।୯।

ଭୂତ ପ୍ରେତ ଶଇତାନ ଯେ
ସଞ୍ଜେ ହୁଅନ୍ତି ମେଳି
ଡରରେ ପିଲାଏ ଲୁଚନ୍ତି
ଘର କବାଟ କିଳି ।୧୦।

ମଲେ ମଶାଣିରେ ଜଳିବ
ଛୁଇ ଗାତରେ ନିଆଁ
ଆସିବା ଯିବାହିଁ ନିୟମ
କିପାଁ ବଡ ପଣିଆଁ ।୧୧।

ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ଗଲେଣି
ଚାଲି ଯିବା ସଙ୍ଗେ
ଯଶ ଗୁଣ କର୍ମ କୀରତି
ରଖି ମହୀମଣ୍ଡଳେ ।୧୨।

ଏଇ ଗାଆଁ ଭୂଇଁ ମାଆ ତା,
ପାଦେ କୋଟି ଜୁହାର
ତା ଗୁଣ ସୁମରି ସୁମରି
ଯାଉ ମୋ ଦିନକାଳ ।୧୩। ▲

ରଚନା କାଳ : ତା ୦୮.୧୦.୯୫

*ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓ ପେନ୍‌ସିଲ୍

(୧)

ଗୁଜୁରାଟ ଅହ୍ମଦ ନଗରରେ
'ସାବରମତୀ' ଆଶ୍ରମ
ବିପୁଳା ପୃଥିବୀ ଦୃଷ୍ଟି ଅନ୍ତରାଳେ
ଥିଲା ଅଛି ପୁଣ୍ୟଧ୍ୟାମ ।୧।

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମରେ
ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀମାନଙ୍କର
ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ, ସାଧନାର କେନ୍ଦ୍ର
ଥିଲା ଆଶ୍ରମ ଶିବିର ।୨।

'ମିରାବେନ' ବିଦେଶିନୀ କୁମାରୀ ସେ
ଭାରତେ ବ୍ରହ୍ମଚାରିଣୀ,
ସେବା, ତ୍ୟାଗ,ଗୁଣେ ହୋଇ ପାରିଥିଲେ
'ବାପୁ'ଙ୍କ ଅନୁଗାମିନୀ ।୩।

ପ୍ରିୟ ଶିଷ୍ୟ ଲାଲ ବାହାଦୁର ସଙ୍ଗ
ବାନୋବାଜୀ ଆମ୍ଭାନୀ
ସଦାଚାର ନୀତି, ନିୟମ, ଶୃଙ୍ଖଳା
ଚଳୁଥିଲେ ସବୁ ମାନି ।୪।

ସ୍ତବ, ସ୍ତୁତି-ପାଠ, ପ୍ରାର୍ଥନା-ସଙ୍ଗୀତ
ସୂତ୍ରଯଜ୍ଞ ନିୟମିତ,
ନିରୂପିତ ସମୟରେ, ଆଶ୍ରମର
କାର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ ସମାହିତ ।୫।

(୨)

ଟୁକୁରା ସେ ଛୋଟ ହେଉ ପଛେ କଷ୍ଟ
ଲେଖନ୍ତି ମନ ଖୁସିରେ,
ନିତି ଲେଖାଲେଖି କରନ୍ତି ଗାନ୍ଧିଜୀ
ଟୁକୁରା ପେନ୍‌ସିଲ୍‌ରେ ।୬।

ଘର ଓଳାଇବା ବେଳେ 'ମନୁବେନ'**
ଟୁକୁରାକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ
ବଡ ପେନ୍‌ସିଲ୍ ଆଣିଣ ଖଣ୍ଡିଏ
ଯଥା ସ୍ଥାନେ ଦେଲେ ଥୋଇ ।୭।

ପ୍ରାତ ଭ୍ରମଣରୁ ଫେରିଣ ବାପୁଜୀ
ଦେଖି ବଡ ପେନ୍‌ସିଲି
ଟୁକୁରା ଖଣ୍ଡିକୁ ଖୋଜି ହେଉଥିଲେ
ବହୁ ବେଳ ଗଲା ଚାଲି । ୮।

ଆସି ମନୁବେନ କହିଲେ ବଚନ
ଲେଖିବାକୁ କଷ୍ଟ ଜାଣି
ରଖି ବଡ ପେନ୍‌ସିଲ, ଟୁକୁରାକୁ
ଫିଙ୍ଗି ଦେଲି ଜାଣିଶୁଣି ।୯।

ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶିଣ କହିଥିଲେ
ଗାନ୍ଧିଜୀ ନିଜର କଥା
ତାତ୍‌ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ଉପାଦେୟତାରେ
ନଇଁଯାଏ ଆମ ମଥା ।୧୦।

ସାମାନ୍ୟ କଷ୍ଟକୁ ସହି ନ ପାରିଲେ
ଦୁଃଖୀଜନଙ୍କର ଦୁଃଖ
ନ ହୋଇବ ଦୂର ବଦଳିବ ନାହିଁ
ଜୀବନ ଧାରଣ ଭେକ ।୧୧।

ଆମରି ଦେଶରେ ଅଛନ୍ତି ଏତେ ଯେ
ବହୁତ ଅଭାବ ତାଙ୍କୁ
ପାଆନ୍ତି ସେ ନାହିଁ ଖଣ୍ଡିଏ ଟୁକୁରା
ପେନ୍‌ସିଲ୍ ଲେଖିବାକୁ ।୧୨।

ସମଦୁଃଖୀ ଯଦି ହୋଇ ନପାରିବା
ଦାରଦ୍ର୍ୟ ଏ ଦେଶେ ଥିବ
ସତ୍ୟ ଶାନ୍ତି ଅହିଂସାର ଆଦର୍ଶକୁ
କିଏ ବା ମାନି ଚଳିବ ? ।୧୩।

ନିମ୍ନମୁଖୀ ଜଳ ସ୍ରୋତ ବହିଯାଇ
ହୁଅଇ ସାଗରେ ଲୀନ,
ସମୂହଙ୍କ ହିତପାଇଁ ସରବଦା
ରହୁଥିଲେ ଚିନ୍ତାମଗ୍ନ ।୧୪।

ମହର୍ଷି ଦଧୀଚି ଜିମୂତବାହନ
ଦାତାପଣେ ଥିବେ ରହି
'ନାଥୁରାମ' ଗୁଳିଚୋଟେ ଦେଲେ ପ୍ରାଣ
ବାପୁଜୀ 'ହା-ରାମ' କହି ।୧୫।

ହୋଇ ଦୃଢଚେତା କହୁଥିଲେ କଥା
ଧୀର ସ୍ଥିରେ ଭାବିଚିନ୍ତି
ଭବିଷ୍ୟତଜ୍ଞାତା ଥିଲେ ଦୂରଦଷ୍ଟା
ଗାନ୍ଧୀ ମହାତ୍ମାଙ୍କ ଉକ୍ତି ।୧୬।

'ବୀପୁଜୀ' ନାହାନ୍ତି ସାବରମତିରେ
କାନ୍ଦି ଝୁରେ ନଈବାଲି
ଘନ ଅନ୍ଧକାର ଘୋଟି ରହିଅଛି
ଆଶ୍ରମ ପଡିଛି ଖାଲି ।୧୭।

ତାଙ୍କ ଆଚରଣ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନ
ଅନୁସରି ସେହି ପଥ
ହେଲେ ହେବ ପୂଜ୍ୟ ପୂଜାରେ ସାର୍ଥକ
ଦୂର୍ଗତିର ହେବ ଅନ୍ତ । ୧୮। ▲

(ଟୀପ୍ପଣୀ : * ତା ୩୦.୧୧.୯୫ରିଖ ଦୈନିକ 'ସାମାଜ'ର ଦିନଥିଲା ସ୍ତମ୍ଭରେ 'ଗାନ୍ଧିଜୀ ଓ ପେନ୍‌ସିଲ' ଲେଖାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଉକ୍ତ ପଦ୍ୟଟି ଲିଖିତ ।
* *'ମନୁଗାନ୍ଧୀ' ଓ 'ଆଭାଗାନ୍ଧୀ' ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ଦୁଇ ନାତୁଣୀ ।)

ରଚନା କାଳ : ତା ୨୦.୦୯.୯୬

ବ୍ୟାସକବି

(ରାଗ—ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳବାଣୀ)

ବାଲେଶ୍ୱର ଗଡଗଡିଆ ଘାଟ
'ଗଡଗଡିଆ' ସେ ପୋଖରୀ ତୁଠ ।
'କବିବର' ସଙ୍ଗେ 'ମଧୁସୂଦନ'
ନିତି ମେଳ ରବି ହୋଇଲେ ଲୀନ ।
ନାଆଁ ଦେଇଥିଲେ ଆଈ,
ହାନିମାନ ବଞ୍ଚି ରହିବା ପାଇଁକି
ଫକୀରମୋହନ ହୋଇ ।୧।

ଇଂରେଜୀ ଫାଷ୍ଟବୁକ୍ ପଢ଼ନ୍ତି
ଏହି ମାତ୍ର ପାଠପଢ଼ା ବଢ଼ତି ।
ପାଠପଢ଼ା ତାଙ୍କ ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ
ଶିକ୍ଷକତା ଥିଲା ତହିଁ ରେ ପୁଣି ।
ଅଝାଲ ସିଲେଇ କାମ,
'ନିମିକି ମାହାଲ' ନାଆଁ ଡାକଥିଲା
'ନିମିକି ସଡକ' ନାମ ।୨।

କେଉଁଝରର ରାଜାଙ୍କର ଦେବାନ
ଭୂଇଁଆ-ଜୁଆଙ୍ଗ ପୀଢ଼ ସେ ସ୍ଥାନ ।
ମେଳିଆ ସର୍ଦ୍ଦାର ଧରଣୀଧର
ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ତାଙ୍କ ଠାରେ ରହିଲ ।
'ପାନଗୁଆ ପାଞ୍ଚଶତ',
ଉତ୍ତର ପଟରୁ ପାଣି ମଡ଼ାଇବ
ମରିଯିବ ଆଖୁ କ୍ଷେତ ।୩।

ରାଣୀଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଲେଖିଲ ଚିଠି
ପଢ଼ି ବୁଝି ନ ପାରିଲେ ପଇଠି ।
'ଉତ୍କଳ ଗୌରବ' ଆସି ତୁରତ
ପ୍ରକାଶି ନିଗୂଢ଼ ତତ୍ତ୍ୱ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ।
ସୈନ୍ୟ ଗୁଳି ପାଞ୍ଚଶତ,
ଉତ୍ତର ଦିଗରୁ କରି ଆକ୍ରମଣ
ଦେବାନ ହୋଇଲେ ମୁକ୍ତ ।୪।

'ବ୍ୟାସଦେବ' ବ୍ୟାସ କବିଭୂଷଣ
'ବାମଣ୍ଡା' ରାଜାଙ୍କ ଠାରୁ ଗ୍ରହଣ ।
ଉତ୍କଳରେ 'ବ୍ୟାସକବି' ହୋଇଣ
ନବ ସାରସ୍ୱତ ବାଣୀ ଭବନ ।
'ଛ'ମାଣ ଆଠ ଗୁଣ୍ଠ',
'ଭଗିଆ, ସାରିଆ ନେତୀ ଗାଇ' ପୁଣି
'ଚମ୍ପା, ମଙ୍ଗରାଜ, ଆଣ୍ଠ' ।୫।

'ମାମୁଁ' ଓ 'ଲଛମା' ଗ୍ରନ୍ଥ ପ୍ରକାଶି
'ପେଟେଣ୍ଟ ମେଡ଼ିସିନ' 'ଡାକମୁନସୀ' ।
'ରେବ, ଚୁଲି, ନିଆଁ, ପାଉଁଶ ଗପ'
'ଢେଢେ ବୁଢ଼ୀମାଆ, ମୁହଁରେ ଛେପ' ।
ସେକାଳ ସମାଜ ଚିତ୍ର,
ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣାକ୍ଷରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇଅଛି
ତା ଆଜି ବଡ ବିଚିତ୍ର ।୬।

ଶଗଡରେ କଲିକତାରୁ ଆଣି
ମୁଦ୍ରଣଯନ୍ତ୍ରକୁ ବସାଇ ପୁଣି ।
'ସମ୍ବାଦ ବାହିକା' ସମ୍ବାଦର୍ପତ୍ର
ବାଲେଶ୍ୱର ଯାର ଜନ୍ମ ନକ୍ଷତ୍ର ।
ପୁରପଲ୍ଲୀ ଉତ୍କଳେ,
ଭାଷା ଆନ୍ଦୋଳନ ସହିତରେ ପୁଣି
ଓଡ଼ିଆ ବିଚ୍ଛିନ୍ନାଞ୍ଚଳେ ।୭।

କର୍ମବୀର ଗୌରୀ ଶଙ୍କରଙ୍କର
'ଉତ୍କଳ ଦୀପିକା' ବାଣୀ ପ୍ରଚାର ।
ରାୟ ରାଧାନାଥ କବି ପ୍ରବର
ସ୍ୱଭାବର କବି ସେ ଗଙ୍ଗାଧର ।
ବିଦ୍ୱାନ ପଣ୍ଡିତ କେତେ,
ଉତ୍କଳର ମଣି, ଉତ୍କଳ ଗୌରବ
ପାରଳା ରାଜା ସହିତେ ।୮।

ଚଉର୍ଯ୍ୟ କୂଟନୀତି ବଳପ୍ରକାଶି
ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାକୁ ସମୂଳେ ନାଶି ।
ବଙ୍ଗଳା ଲିପିରେ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ
ସ୍କୁଲ ବିଦ୍ୟାଳୟେ ପରିବ୍ୟାପକ ।
କରିବା ପାଇଁ କି ଆଶା,
କରିଥିଲେ ଦିନେ କୁଚକ୍ରୀ ପଡୋଶୀ
(କହି) ଓଡ଼ିଆ ନୁହଇ ଭାଷା ।୯।

ମଲ୍ଲୀକାଶପୁର 'ଶାନ୍ତିକାନନ'
ମକର ପରବ ବନ୍ଧୁ ମିଳନ ।
ଜନମ ଜୟନ୍ତୀ ତିଥି ପାଳନ
ଚିନ୍ତା ଆଦର୍ଶକୁ କରି ସ୍ମରଣ ।
ଏ ଜାତିର ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି,
ଘେନ ମାତୃଭୂମି ଭାଷା ବ୍ୟାସକବି
ଥରପୁନ୍ଧୁଁ ଅଶ୍ରୁଜାଳି ।୧୦। ▸

(ଟୀପ୍ପଣୀ : ପଡୋଶୀ ରାଜ୍ୟର ଷଡଯନ୍ତ୍ର ଫଳରେ, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ବିଲୁପ୍ତ ହେବାକୁ ବସିଥିଲା । ଜାତିର ଏହି ଘଡିସନ୍ଧି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବ୍ୟାସକବି 'ସମ୍ବାଦ ବାହିକା'ରେ ପ୍ରତିବାଦ ଓ ପ୍ରତିରୋଧ ସଂଗ୍ରାମ ଚଳାଇଥିଲେ । ପୁରୋଭାଗରେ ସ୍ୱାଭିମାନୀ ଉତ୍କଳ ଗୌରବ ମଧୁସୂଦନ ଦାସ, ଉତ୍କଳମଣି ଗୋପବନ୍ଧୁ ଦାସ, ଗଞ୍ଜାମର ଶଶୀଭୂଷଣ ରଥ, ସମ୍ବଲପୁରର ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖର ବେହେରା, ସ୍ୱଭାବ କବି ଗଙ୍ଗାଧର ମେହେର, ଭକ୍ତ କବି ମଧୁସୂଦନ ରାଓ, ପାରଳା ମହାରାଜା କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଗଜପତି ଦେବ ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍କଳ-ଜନନୀର ବହୁ ବରପୁତ୍ରଙ୍କର ମିଳିତ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଫଳରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ରକ୍ଷା ପାଇବା ସହିତ, ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଦେଶ ଗଠିତ ହୋଇ ପାରିଥିଲା ।)

ରଚନା କାଳ : ତା ୦୭.୦୭.୯୬

ଦଶଟି ଖଜୁରୀ କୋଳି

(ଆଷାଢ଼ ଶୁକ୍ଳବାଣୀ ବୃତ୍ତେ)

ନୀତି, ନିୟମରେ ବନ୍ଧା ଜୀବନ
ଭୋଜନ, ଶୟନ, ପ୍ରାତ ଭ୍ରମଣ,
ସୂତ୍ରଯଜ୍ଞ ସ୍ତବ ପ୍ରାର୍ଥନା-ସଭା
ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲ କରନ୍ତି ସେବା ।
ଦଶଟି ଖଜୁରୀକୋଳି,
ପ୍ରଭାତେ ବାପୁଙ୍କ ତୃପ୍ତିର ଭୋଜନ
ଜୀବନ ଧାରଣ ଶୈଳୀ ।୧।

ଜାଣି ଜାଣି ଦିନେ ବଲ୍ଲଭ ଭାଇ
ଦଶ ସ୍ଥାନେ ଦେଲେ ପନ୍ଦର ଥୋଇ,
ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ପ୍ରାତ-ଭୋଜନ ବେଳେ
ପାଞ୍ଚୋଟି ଅଧିକ କୋଳି ଦେଖିଲେ ।
ପଚାରିଲେ କାହିଁ ପାଇଁ,
ଜୀବନ ଧାରଣ ପାଇଁ ଲୋଡିନାହିଁ
ଅଧିକ ଆହାର ମୁହିଁ ।୨।

କହିଲେ ସର୍ଦ୍ଦାର ବଲ୍ଲଭଭାଇ
ଦଶ, ପନ୍ଦରର ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ,
କିଛି କ୍ଷଣ 'ବାପୁ' କରିଣ ଚିନ୍ତା
ଶିଖାଇଲେ ମୋତେ ଅପୂର୍ବ କଥା ।
ଦଶ ପାଞ୍ଚର ତଫାତ୍,
ବେଶି ନୁହେଁ, ତେଣୁ ପାଞ୍ଚୋଟି ଖଜୁରୀ
ଖାଇବା ମୋର ଉଚିତ ।୩।

ଆମ୍ ସଂକଳପ ବିଶ୍ୱାସ ବଳେ
ଅସମ୍ଭବ ଯାହା ସମ୍ଭବ କଲେ,
ସତ୍ୟ ଶାନ୍ତି ଅହିଂସାର ପ୍ରତୀକ
ମାନବପ୍ରେମୀ ସେ ଜାତି ଜନକ ।
ବିଶ୍ୱ ଜନଗଣ ବନ୍ଧୁ,
ଦଳିତ, ପତିତ, ନିଃସ୍ୱଜନଙ୍କର
ଦୁଃଖୀଜନ କୃପାସିନ୍ଧୁ ।୪।

କଳୁଷ ଜୀବନ ଯାପନ ପାଇଁ
ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ବ୍ୟବହାର କରାଇ,
ନାନା ପ୍ରଦୂଷଣ ସୃଷ୍ଟି ନକରି
ସୁସ୍ଥ ପରିବେଶ ହେଉ ଆମରି ।
ଗାନ୍ଧିବାଦୀ ଆଦର୍ଶର,
ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ ପ୍ରଣାଳୀ
ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ କରି ଆଦର ।୫।

ଆବଶ୍ୟକତାର ପରିପୂରଣ
ବିଶ୍ୱ ପ୍ରକୃତିର ସାମର୍ଥ୍ୟପଣ,
ରହିଛି ମାତର ଲୋଭୀ ମଣିଷ
ଲୋଭ ପରବଶେ ହୋଇଣ ବଶ ।
ଗାନ୍ଧିଙ୍କ ଆଦର୍ଶ ଚିନ୍ତା,
ଅର୍ଥନୀତି ଜଞ୍ଜାଳରେ ଜର୍ଜରିତ
ବିଶ୍ୱକୁ ମୁକ୍ତିର ବାର୍ତ୍ତା ।୬। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୫.୦୭.୯୬

ଗୋଟିଏ ତମ୍ବା ପଇସା

ଆମ ଓଡ଼ିଶାକୁ ଆସିଥିଲେ କେବେ
ବେଳେ କାଳେ ଦିନେ ଥରେ
'ଚରଖା' ପାଣ୍ଠିକୁ ମାଗିବାକୁ ଦାନ
କରି ସଭା ସମିତିରେ ।୧।

'ଚରଖା ଅରଟେ' ସୂତାକାଟି ଲୁଗା
ଅଭାବ ହୋଇଲେ ଦୂର
ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ହୋଇବ ଦୂର ତ ନିଶ୍ଚୟ
ବଚନ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ।୨।

ଗାଁ ଘର ଘର ମାଗି ବୁଲୁଥିଲେ
'ଚରଖା ଅରଟ' ପାଇଁ
ଟଙ୍କା ଓ ପଇସା କରନ୍ତି ଗ୍ରହଣ
ଲାଜ, ଘୃଣା ଭାବ ନାହିଁ ।୩।

ବସନ୍ତି ଶୁଣନ୍ତି ଆସିଣ ସଭାରେ
'ବାପୁ'ଙ୍କ କହିବା କଥା
'ଚରଖା' ପାଣ୍ଠିକୁ ମାଗୁଛନ୍ତି ଦାନ
ଦୂର ହେବ ଦାରିଦ୍ରତା ।୪।

ଷାଠିଏ ବରଷ   ବୁଢୀଟିଏ ଉଠି
ପଡି ଠିଆ ହୋଇ ଦଣ୍ଡେ
ମୁଣ୍ଡେ ଝୋଟ ପରି   ପାଚିଲା ବାଳ ତା'
ଦେହେ ଚିରାଶାଢୀ ଖଣ୍ଡେ ।୫।

'ବାପୁ'ଙ୍କ ଆଡକୁ   ନଇଁ ନଇଁ ବୁଢୀ
ଆଗକୁ ଆସିଲା ବେଳେ
କିଛି ନମାନିଲା,   ଅଟକିଲା ନାହିଁ
ଯିଏ ଯେତେ ବାଧା ଦେଲେ ।୬।

ବାପୁଙ୍କ ପାଖରେ   ପହଞ୍ଚି ପାଦକୁ
ଛୁଇଁ ସେ ପ୍ରଣାମ କଲା
କାନିରୁ ଫିଟାଇ   ତମ୍ବା ପଇସାଟି
ପାଦତଳେ ଥୋଇ ଦେଲା ।୭।

ଯତ୍ନର ସହିତ   ତମ୍ବା ପଇସାକୁ
ପାଖରେ 'ବାପୁ' ରଖିଲେ
ଶତ ଆଶୀର୍ବାଦ   ସେନହ ଶରଧା
ବୁଢୀକୁ କଲ୍ୟାଣ କଲେ ।୮।

'ଯମୁନାଲାଲ ବଜାଜ'-   ଙ୍କ ଜିମାରେ
'ଚରଖା ସଂଘର'ର ପାଣ୍ଠି
ବଢାଇଲେ ହାତ   ଆଣିବାକୁ ବୁଢୀ
ଦେଇଥିବା ପଇସାଟି ।୯।

'ବାପୁ' ତାଙ୍କୁ ସେଇ   ତମ୍ବା ପଇସାକୁ
ନେବାକୁ କରିଲେ ମନା
ଗୋଟିଏ ପଇସା   ଦାନ ନିକଟରେ
ହୋଇବ କୋଟିଏ ଗଣା ।୧୦।

ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଟଙ୍କା ରଖିଥିବା ଲୋକ
ହଜାର ପାଆଁଶ ଦେଲେ
ବେଶି କିଛି ଦେଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ଭାବ
ପଇସାଟି ତୁଳନାରେ ।୧୧।

ପଇସାଟି ଥିଲା ସମ୍ବଳ ତାହାର
ଏ ଗରିବ ବୁଢ଼ୀଟିର
ମୋତେ ଦେବା ଦ୍ୱାରା ସରବସ ଦାନ
କରିଦେଲା ସେ ତାହାର ।୧୨।

ଅସୀମ ତ୍ୟାଗର ତୁଳନା ଏହାର
କେବେ ହୋଇ ନ ପାରିବ
ଯମୁନାଲାଲଜୀ ଦେଖିଲେ ସୃଷ୍ଟିରେ
ପ୍ରାଚୁର୍ଯ୍ୟର ଆବିର୍ଭାବ ।୧୨।

ଜୀବନ ଯାପନ ପାଇଁ କଳୁଷିତ
ପ୍ରବୃତ୍ତିର ବ୍ୟବହାର
ପ୍ରଦୂଷଣ ସୃଷ୍ଟି ନକରି ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ
'ଗାନ୍ଧିବାଦୀ' ଆଦର୍ଶର ।୧୪।

ପ୍ରତ୍ୟେକର ଆବଶ୍ୟ- କତା ପୂରଣ
ସାମର୍ଥ୍ୟ ପ୍ରକୃତି ଦାନ
ଆଜିର ମାନବ ସରଳ ଜୀବନ
ହେଉ ନୀତି ପରାୟଣ ।୧୫। ▸

(ଟୀପ୍ପଣୀ : ତା୨୪.୦୩.୯୬ରିଖ ଦୈନିକ 'ସମାଜ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଶ୍ରୀ ହରିହର ଶୁକ୍ଳ, କଣ୍ଡକ୍ଟୀର, ସା/ପୋ.: ରଣ୍ଡିହା, ଜି: ଭଦ୍ରକଙ୍କ ଲିଖିତ 'ଗୋଟିଏ ତମ୍ବା ପଇସା'ର ଅବଲମ୍ବନରେ ଏହି ପଦ୍ୟଟି ଲିଖିତ ।)

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୦.୦୭.୯୬

ଠିକ୍ କହିଛ !

(ରାଗ – ଚୋଖୀ)

ବିଶ୍ୱ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ବିଜ୍ଞାନୀ,   ବୈଜ୍ଞାନିକ ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍
କରନ୍ତି କର୍ମ ପ୍ରୟୋଗଶାଳାରେ ବସି,
କର୍ମରେ ଯାଆନ୍ତି ମଜ୍ଜି,   ଚିନ୍ତା ଭାବନାକୁ ତେଜି
ଗବେଷଣାରେ ନିଜର ମନ ନିବେଶି ।
ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଏବେଳେ ଆସି,
ରାଗ ଗରଗର ହୋଇ ବଚନ ଭାଷି ।୧।

ଆଣିଛ ନୂଆ ଚାକର,   ପଶୁ ଆଚରଣ ତାର
ଗଧଠାରୁ ଅତିହୀନ ଶୀଘ୍ର ନିକାଇ;
ଆନମନା ହୋଇ ଧୀରେ,   ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍ କହିଲେ
'ଠିକ୍ କହିଛ ମାନୁଛି କଥା ତୁମର' ।
ଗଲେ ଚାଲି ସହଧର୍ମିଣୀ,
କହିଲା ଆସି ଚାକର ବିନୟେ ବାଣୀ ।୨।

ଭୟେ ଯୋଡି ବେନିକର,   ବଚନ ପ୍ରକାଶି ତାର
ଅତି ଦୁଷ୍ଟା ଆପଣଙ୍କ ସହଧର୍ମିଣୀ
ମଣିଷ ଜନମ ହୋଇ,   ମଣିଷ ପଣିଆ ନାହିଁ
ମିଥ୍ୟା ଅଭିଯୋଗ ମୋର ଏ ନୁହେଁ ପୁଣି ।
'ଠିକ୍ କହିଅଛ ମାନୁଛି',
ଆସି ପୁଣି ଧର୍ମପତ୍ନୀ କହିଲେ ଛି..ଛି ।୩।

କରି ମୋତେ ଅପମାନ,   ଭୃତ୍ୟଆରେ ମୋ' ଦୁର୍ଗୁଣ
ହୋଇ ନାହିଁତ ପାଗଳ ସତେ ଆପଣ
ଆଇନ୍‌ଷ୍ଟାଇନ୍ ଏହା ଶୁଣି,   ଠିକ୍ କହିଅଛ ପତ୍ନୀ
ହସି ବେଦମ ହୋଇଲେ ସେ ବେନିଜଣ ।
କ୍ରୋଧ ହେଲା ଉପଶମିତ,
ଧର୍ମପତ୍ନୀ ଓ ଚାକର ହୋଇଲେ ଶାନ୍ତ ।୪। ▸

(ଟୀପ୍‌ପଣୀ : ତା ୨୬.୦୫.୯୬ ରିଖ ଦୈନିକ 'ସମାଜ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଶ୍ରୀ ରମେଶ ପତ୍ରୀ, ସରସ୍ୱତୀ ବିହାର, ତରଭା, ସୋନପୁରଙ୍କର 'ଠିକ୍ କହିଛ' ଲେଖାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ଉପରୋକ୍ତ ପଦ୍ୟଟି ଲିଖିତ ।)

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୧.୦୭.୯୬

ଜୀବନ ସଂଗ୍ରାମ

ଖୋଜେ ଅନ୍ଧକାର କଅଁଳ ସକାଳ
ଦିବସର ହେମ ଛାଇ,
ଦୁଃଖ ନ ରହିଲେ ସୁଖର ସନ୍ଧାନ
କରିବେ କି କେବେ କେହି ? ।୧।

ଘନ କୃଷ୍ଣାବେଣୀ, ତମସା ରଜନୀ
ମନରେ ଜଗାଏ ଭୀତି,
ପୂନେଇଁ ଜହ୍ନକୁ ଜାଣିହେବ ସିନା
ରହିଲେ ଉଆଁସ ରାତି ।୨।

ଶାନ୍ତିର ବାରତା, ଅହିଂସାର ବାଣୀ
ହିଂସାକୁ ଜାଣିବା ତେବେ,
ମିଥ୍ୟା ନ ରହିଲେ ସତ୍ୟକୁ ଆଦର
କରିବ କି କେହି କେବେ ? ।୩।

ଦୁଃଖର ବିଳାପ ଅନ୍ତର ବେଦନା
ମନରେ ସନ୍ତାପ ଭରେ.
ବିଷନ୍ନ ବଦନ ଜାଣି ହେବ ସିନା
ବିରଷ ମୁହଁଟି ଥିଲେ ।୪।

ଜନମ ହୋଇଲେ   ମରଣ ନିଶ୍ଚିତ
ଏହା ନ ହୋଇବ ଆନ,
ପାପ କରିଥିଲେ   ରହିଥିବ ପୁଣ୍ୟ
ରଖିବାକୁ ଦାନ ଧାନ ।୫।

ଚଳନ୍ତି ମୁଦ୍ରାର   ଦୁଇ ପାଖ ରହି
ଦୁଃଖ ସୁଖର ଭିଆଣ,
ଜାଣି ନ ହୋଇବ   ସଦା ଉପେକ୍ଷିତ
ଗୋଟିକ ବିନ୍ଦୁରେ ଆନ ।୬।

କାୟା ସଙ୍ଗେ ଛାୟା   ରହିଲା ପରାଏ
ଆଲୋକ ଓ ଅନ୍ଧକାର,
ଜାଣିବାକୁ ହେଲେ   ଆବଶ୍ୟକ ବେନି
ପରସ୍ପର ଉଭୟର ।୭।

ଜୀବନ-ଯାତ୍ରାର   ଅସରନ୍ତି ପଥ
ଚାଲିବାର ଶେଷ ନାହିଁ
କର୍ମେ ରତି ମୁକ୍ତି   ସାମର୍ଥ୍ୟ ଶକତି
ଜୀବନ-ସଂଗ୍ରାମ ପାଇଁ ।୮। ◆

ରଚନା କାଳ : ତା ୦୫.୧୨.୯୬

ଜୀମୂତ ବାହନ

(ରାଗ-ବଙ୍ଗଳାଶ୍ରୀ)

ନିଖିଳ ଜଗତେ   ମହାନ ଭାରତେ
ପୁରାଣ ଯୁଗର କଥା,
ପୁଣ୍ୟମୟ ବ୍ରତ   ତ୍ୟାଗ ତପସ୍ୟାର
କି ନଥିଲା ପବିତ୍ରତା ।୧।

ତ୍ୟାଗ ମଧ୍ୟେ ଭୋଗ   ଅନୁଭବ କରୁ
ଥିଲେ ସର୍ବେ ସେ କାଳରେ,
ସରଳ ଜୀବନ   ନୀତି ପରାୟଣ
ସକଳଙ୍କ କଲ୍ୟାଣରେ ।୨।

'କଶ୍ୟପ' ଔରସୁଁ   'ବିନତା' ଗର୍ଭରୁ
'ଅରୁଣ', 'ଗରୁଡ' ଜନ୍ମ,
ସପତ୍ନୀ 'କଦ୍ରୁ'   'ବିନତା'ଙ୍କୁ ଦାସୀ
ପଣେ କରି ହୀନିମାନ ।୩।

'କଦ୍ରୁ'ଙ୍କ ସନ୍ତାନ   ସର୍ପଙ୍କୁ 'ଗରୁଡ'
ଖାଇବାରେ ସେ ଲାଗିଲେ,
ସନ୍ତାନ ନିଧନ   ଦେଖି ମାତା 'କଦ୍ରୁ'
ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।୪।

ଦିନେ 'ମଣିଚୂଡ'   ପାଳି ଯେ ପଡ଼ିଲା
'ଗରୁଡ' ଆହାର ପାଇଁ,
ମୃତ୍ୟୁର ଆସନ୍ନ   ଜାଣି ମାତା ପୁତ୍ର
କାନ୍ଦନ୍ତି ବିକଳ ହୋଇ ।୫।

ଏହି ସମୟରେ   'ବିଦ୍ୟାଧର ପୁର'
ନଗରୀର ରାଜପୁତ୍ର,
ପଥେ ଯାଉଥିଲେ   'ଜୀମୂତ ବାହନ'
ମାତା ପୁତ୍ରଙ୍କ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ।୬।

ଜାଣି ସେ କହିଲେ   କାନ୍ଦ ନାହିଁ ଆଉ
'ମଣିଚୂଡ' ବଦଳରେ,
ଦେହ ଦାନ ମୁହିଁ   କରି ଗରୁଡର
କ୍ଷୁଧା ନିବାରିବି ହେଳେ ।୭।

ମୁଁ ଛାର ନାଗୁଣୀ   ସନ୍ତାନ ବିଚ୍ଛେଦେ
କାନ୍ଦୁଛି ବିକଳ ହୋଇ,
'ଆଉ ଜଣେ ମାଆ,   ପ୍ରାଣେ ତା ବେଦନା
ନ ପାରିବି କେବେ ଦେଇ' ।୮।

ସ୍ନାନ କରି ଆସି-   ବାକୁ ଗଲେ ଚାଲି
ମାତା ପୁତ୍ର ବେନି ଜନେ,
ଶରୀର ଘୋଡାଇ-   ହୋଇ ରାଜପୁତ୍ର
ବସି 'ବଧଶିଳା' ସ୍ଥାନେ ।୯।

ଆସିଣ 'ଗରୁଡ'   ଚଞ୍ଚୁ ନଖାଘାତେ
କଲେ ଯେ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ,
ପୀଡା ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ   ସହି ଯାଉଥିଲେ
ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି ରାଜପୁତ୍ର ।୧୦।

"ହୋଇ ଛଟପଟ ମରନ୍ତି ବହୁତ
ଅହି, ନାଗ, ନାଗୁଣୀଏ,
ମୁହିଁତ 'ଗରୁଡ' କିବା ପରିଚୟ
ତୁମେ ମହାମୂନ କିଏ ?" ।୧୧।

ନିଜ ପରିଚୟ ଦେଇ ରାଜପୁତ୍ର
ମୃତ୍ୟୁ କଲେ ଆଲିଙ୍ଗନ,
ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁଃଖରେ ସ୍ୱର୍ଗରୁ 'ଗରୁଡ'
କରି ଅମୃତ ସନ୍ଧାନ ।୧୨।

ହେଲା ସ୍ୱର୍ଗପୁରେ ଦେବଗଣ ସଙ୍ଗେ
'ଗରୁଡ'ଙ୍କ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ,
ମହାବଳଶାଳୀ ଥିଲେ ସେ 'ଗରୁଡ'
ଦେଖି ଦେବଗଣ ସ୍ତବ୍‌ଧ ।୧୩।

ସ୍ୱୟଂ ନାରାୟଣ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଯୁଦ୍ଧରେ
ସମକକ୍ଷ ନ ହୋଇଣ,
ବିଶ୍ୱରୂପ ପ୍ରକାଶିଣ 'ଗରୁଡ'ର
ପରାକ୍ରମ କଲେ କ୍ଷୁର୍ଣ୍ଣ ।୧୪।

ହୋଇଣ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ 'ଗରୁଡ'ଙ୍କୁ ବିଷ୍ଣୁ
ନିଜର ବାହନ କରି,
ଅମୃତ ପ୍ରଦାନେ 'ଜୀମୂତବାହନ'
ଜୀବନ ପାଇଲେ ଫେରି ।୧୫।

କରିଲେ ନିଷେଧ ସର୍ପ ଭକ୍ଷଣକୁ
ସଂକଳ୍ପ କରାଇ ନେଲେ,
ସେଦିନୁଁ 'ଗରୁଡ' 'ମଣିଚୂଡ'ଙ୍କୁ ଯେ
ମସ୍ତକେ ଧାରଣ କଲେ ।୧୬।

ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ବାହନ ହୋଇ ଚିରଦିନ
ରହିଛି ଧ୍ୱଜାରେ ଚିହ୍ନ,
ଏଣୁ ନାରାୟଣ- ଙ୍କର ବିମାନର
'ଗରୁଡ ଧ୍ୱଜ' ତା' ନାମ ।୧୭।

ଆମରି ଦେଶର ସଂସ୍କୃତି ସଭ୍ୟତା
ଅଛି ପୂର୍ବ ପରଂପରା,
ଆତ୍ମ ବଳିଦାନ ଅସୀମ ତ୍ୟାଗର
ପଟାନ୍ତର ନାହିଁ ପରା ।୧୮।

ପର ଦୁଃଖ ସୁଖେ ହେଲେ ସମଭାଗୀ
ଜୀବନର ସାର୍ଥକତା,
ପ୍ରାଣେ ଭରିଦିଏ ନବ ପ୍ରଭାତର
ପ୍ରଶାନ୍ତିର ଉଦାରତା ।୧୯।

ସତ୍ୟ କି ଅସତ୍ୟ ପରତେ ନହୁଏ
କରିବ କିଏ ବିଶ୍ୱାସ,
'ପୌରାଣିକ ଉପା- ଖ୍ୟାନ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ'
ନୁହେଁ ଏହା ଅବିଶ୍ୱାସ ।୨୦। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୧୪.୦୧.୯୭

ଆଜିର ଆହ୍ୱାନ

ପୂରୁବ ଆକାଶେ   ନବ ପ୍ରଭାତର
ଲଲାଟେ ସିଂଦୂର ବୋଳି,
ଲୋହିତ କିରଣ   କରି ବିତରଣ
ପ୍ରକାଶିଲା ଅଂଶୁମାଳୀ ।୧।

ଅଭିନ୍ନ ସଂପର୍କ   ନିବିଡ ସେ ପୁଣି
ପୁରାତନ ବର୍ତ୍ତମାନ,
ଶୀତଳ ପ୍ରଭାତ   ଜାଗିଉଠେ ତେଣୁ
ଜାଗନ୍ତି ଜଗତ ଜନ ।୨।

ସୌରଭ ସମ୍ଭୋଗ   କରି ଆଜୀବନ
ଫୁଲଟି ମଉଳି ପଡେ,
ନବ କଳିକାର   ବିକଶିତ ପାଇଁ
ଗଛରୁ ପତର ଝଡେ ।୩।

ଆନର ଅଭାବେ   ଅପର ସମ୍ଭବେ
କାଳେ କାଳେ ଅଛି ରହି,
ଅଲଙ୍ଘ୍ୟ ପ୍ରକୃତି   ନିୟମ ଏହାକୁ
ଏଡି ନପାରନ୍ତି କେହି ।୪।

ଆଜି ଯା' ନୂତନ   କାଲି ପୁରାତନ
ରାତି ଯାଇ ହୁଏ ଦିନ,
ନିଦାଘ ବରଷା   ଶରତ ହେମନ୍ତ
ଶୀତ ମଳୟ ପବନ ।୫।

ଶିଶୁରୁ ଶୈଶବ   କିଶୋର କିଶୋରୀ
ତରୁଣ ତରୁଣୀ ବୃଦ୍ଧ,
ଜରା ଯଉବନ   କରି ଅତିକ୍ରମ
ସୃଷ୍ଟିକୁ କରି ସମୃଦ୍ଧ ।୬।

ନବ ନବ ସୃଷ୍ଟି   ପ୍ରକୃତିର ଦାନ
ଜୀବ ଜଗତର ପାଇଁ,
ଅଭିନବ ଭବେ   ହେବ ସିନା ଜାଣି
ସାର୍ଥକ ଜୀବନ ତହିଁ ।୭।

ଯାହା ଅଛି ଥାଉ   ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହୁ
ଅପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇ,
ବିଚିତ୍ର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ   ଭରା ପୃଥିବୀକୁ
ଜାଣି ନ ପାରିବେ କେହି ।୮।

ପ୍ରସ୍ତର ଯୁଗର   ପ୍ରସ୍ତର ସଭ୍ୟତା
ଆଶାରେ ଆଶା ନ ରହୁ,
ପରିବର୍ତ୍ତନର   ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି
ଆଜିର ଆହ୍ୱାନ ହେଉ ।୯। ▸

ଶୁଭେଚ୍ଛା ଗୀତିକା

କିଛି ନିଏ ନାହିଁ ସବୁ ଯାଏ ଦେଇ
ଫୁଲର ମହତ ଗୁଣ,
ସୁନ୍ଦର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ମହକ ମଧୁର
କରିଯାଏ ବିତରଣ ।୧।

ସେନେହ ଆଦର ଦୟା କରୁଣାରେ
ହୃଦୟ ପଡୁ ଉଛୁଳି,
ହେଉ ସୁଶୀତଳ ସନ୍ତାପିତ ପ୍ରାଣ
ଗୋଳି ଚନ୍ଦନକୁ ଦୋଳି ।୨।

ଗୁଣ କର୍ମ କୀର୍ତ୍ତି ରହୁ ଏ କ୍ଷୀତିରେ
ମାନବିକତାର ଧର୍ମ,
ନୂତନ ଉତ୍ସାହ ପ୍ରେରଣାରେ ସର୍ବେ
କରନ୍ତୁ ଉଚିତ କର୍ମ ।୩।

ତିକ୍ତ ମଧୁ ସ୍ମୃତି ରଖି ସତାନବେ
କେତେ ବେଗି ଗଲାଚାଲି,
ଆଶା ଆଶଂକାରେ ଆସେ ଅଠାନବେ
ନୂଆ ପୁରୁଣାକୁ ଧରି ।୪।

ତ୍ୟାଗ ମଧ୍ୟେ ଭୋଗ   କର ଅନୁଭବ
ଲୋଡି ଫୁଲର ଜୀବନ,
ତେବେ ହେବ ସିନା   ସଫଳ ସାର୍ଥକ
ମୁହୂର୍ତ୍ତର ପ୍ରତିକ୍ଷଣ ।୫।

ନୂଆ ବରଷରେ   ଶୁଭେଚ୍ଛା ଜଣାଏ
ଶୁଭଦିନେ ଶୁଭ କ୍ଷଣେ,
ଦାସିଆ ହସ୍ତର   ଶୁଭ ନାରିକେଳ
ତବ କରେ ଅରପଣେ ।୬।

ବିଭବ ବୈଭବ   ଜୀବନ ଯୌବନ
ସବୁ ଦୁଇଦିନ ପାଇଁ,
ଧୂଳି ଧୂସରିତ   ଧରଣୀକୁ ଛାଡି
ଯିବା ଆଗ ପଛ ହୋଇ । ୭।

ଦୀର୍ଘ ନିରାମୟ   ଜୀବନ କାମନା
କରୁଛି ସକଳେ ମୁହିଁ,
ସେନେହ ଶରଧା   ମମତା ବନ୍ଧନ
ରହୁ ସବୁ ଦିନ ପାଇଁ ।୮।

'କଲମ'ରୁ ବଳି   କଲମର ମୂନ
କବି ସାହିତ୍ୟିକ ପାଇଁ,
'ଅକ୍ଷର ସମୃଦ୍ଧ'   ସ୍ଥିର କୀର୍ତ୍ତି ଭବେ
ଥାଉ ଅମଳିନ ରହି । ୯।

ଲମ୍ବି ଆସିଲାଣି   ମୃତ୍ୟୁର କରାଳ
ହାତ କେବେନେବ ଟାଣି,
ସବୁ ଛାଡି ଚାଲି   ଯିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା
ରହେ ଦିନ ଗଣି ଗଣି ।୧୦। ▸

ରଚନା କାଳ : ତା ୨୫.୧୨.୯୭

* * *

ମୋ ଦୁଃଖ ମୋ ଜୀବନ

ଅଷ୍ଟମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଚିଠିପତ୍ର

ଶ୍ରୀ ସମରେନ୍ଦ୍ର କୁଣ୍ଡୁ ଙ୍କ ଚିଠି

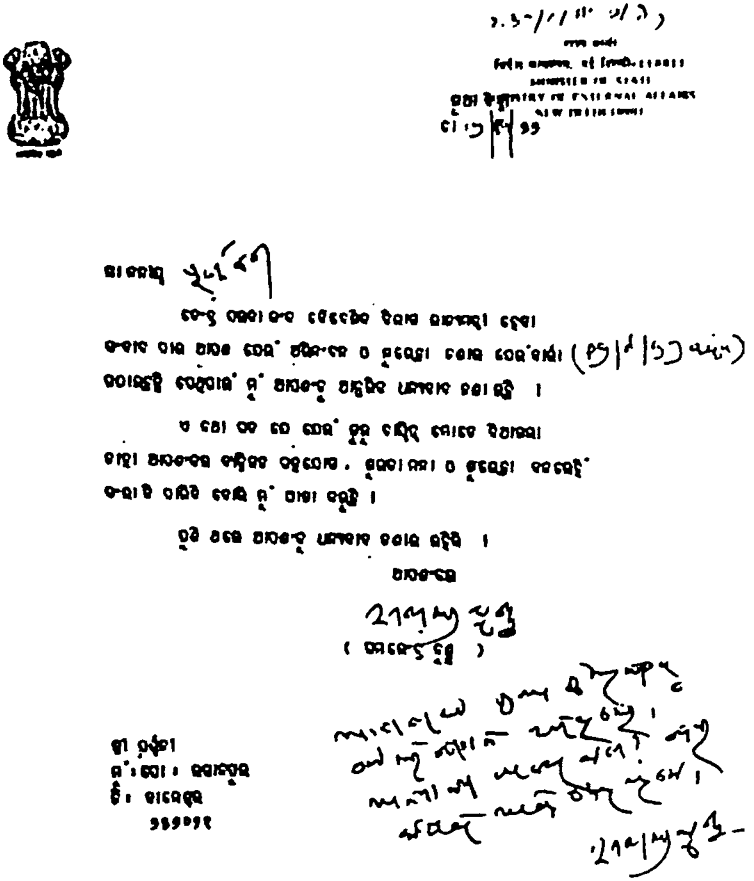

MINISTER OF STATE
MINISTRY OF EXTERNAL AFFAIRS
NEW DELHI

ଆପଣଙ୍କର

(ସମରେନ୍ଦ୍ର କୁଣ୍ଡୁ)

ଜି: ବାଲେଶ୍ୱର

ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସଙ୍କ ଚିଠି

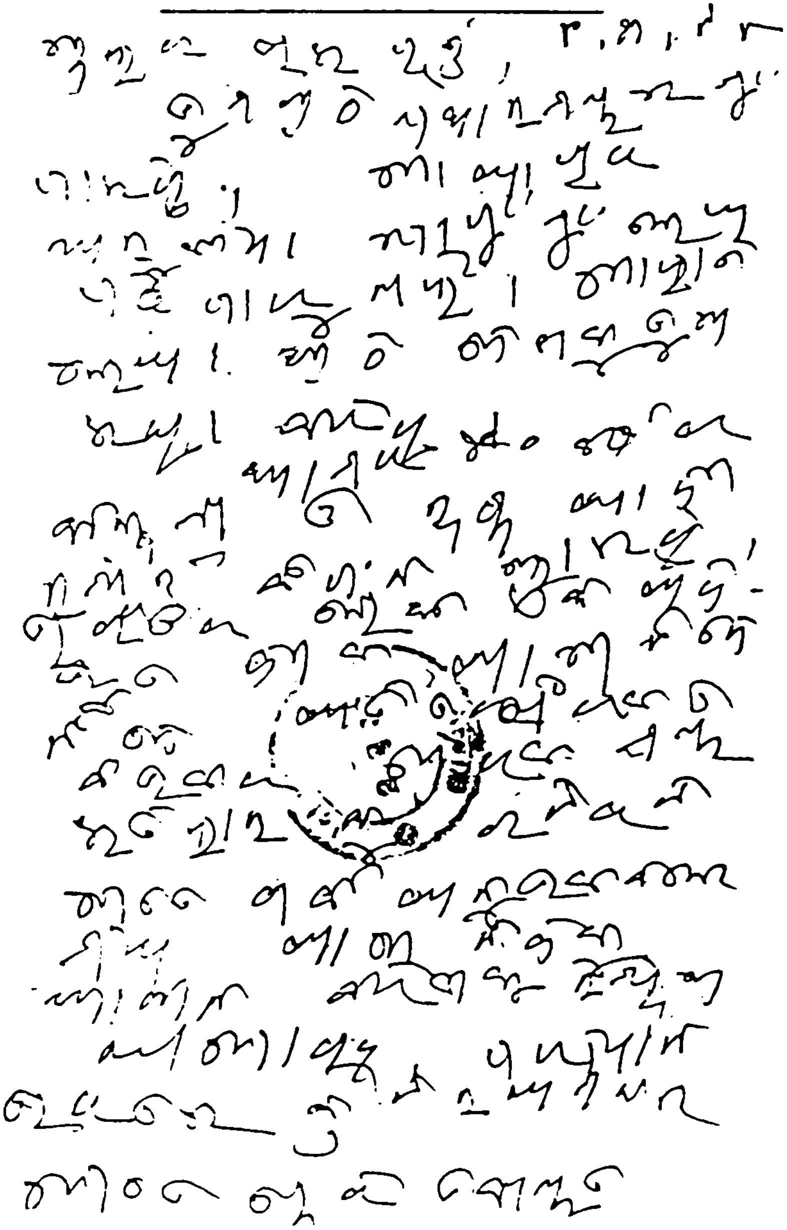

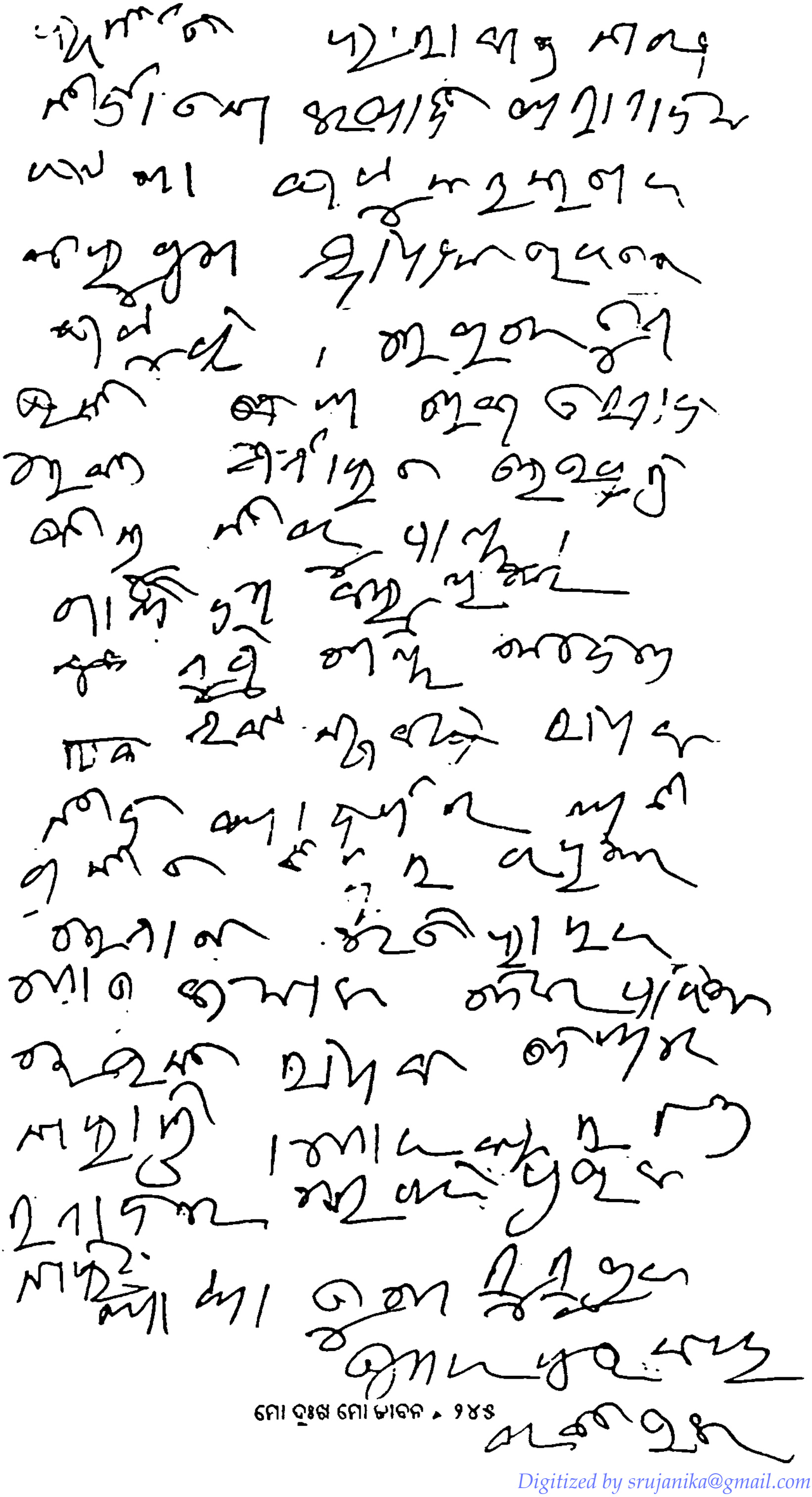

[illegible]

ଶ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ର ପତିଙ୍କ ଚିଠି

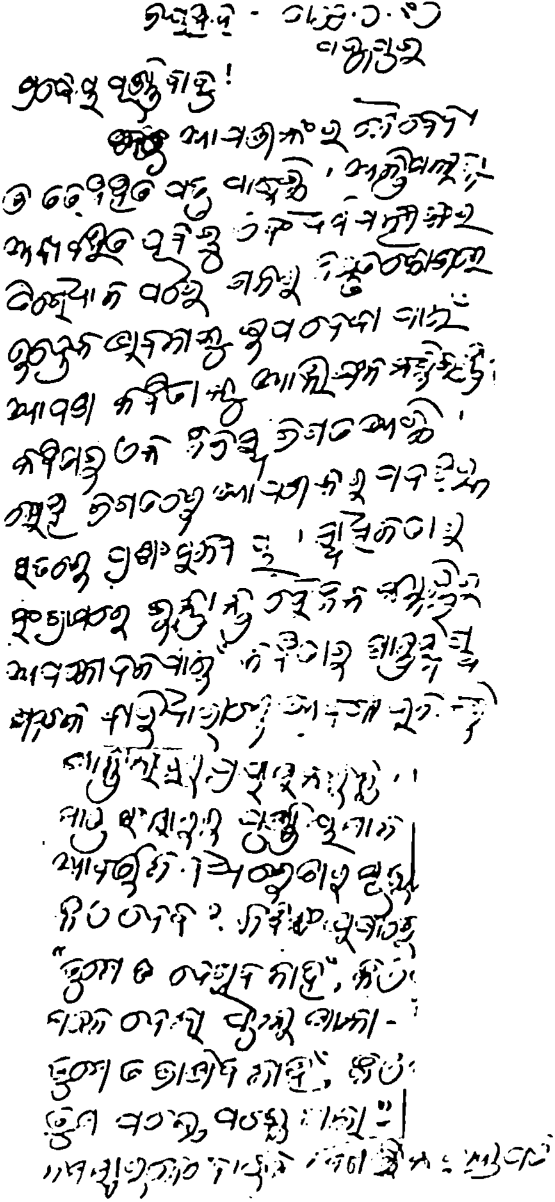

ଗ୍ରୁପ୍ କ୍ୟାପ୍ଟେନ୍ ଗିରିଶ ଚନ୍ଦ୍ର ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଚିଠି

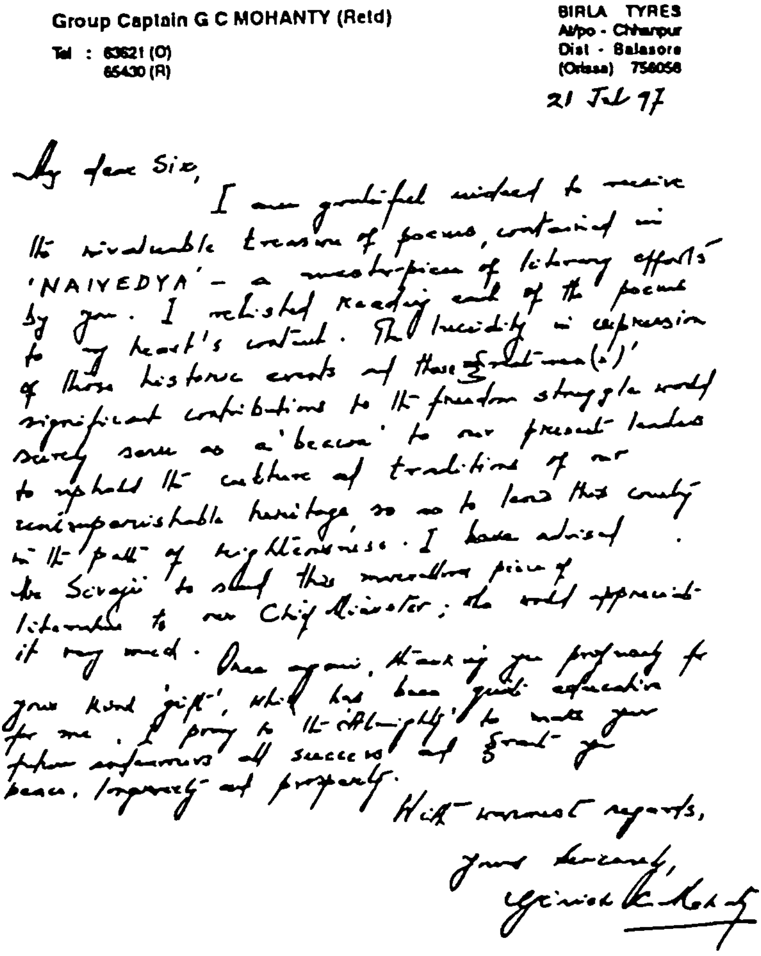

Group Captain G C MOHANTY (Retd)

Tel : 63621 (O)
65430 (R)

BIRLA TYRES
At/po - Chharpur
Dist - Balasore
(Orissa) 756056

21 Jul 97

My dear Sir,

I am grateful indeed to receive the invaluable treasure of poems, contained in 'NAIVEDYA' – a masterpiece of literary efforts by you. I relished reading each of the poems to my heart's content. The lucidity in expression of those historic events and those great-man(s)' significant contributions to the freedom struggle would surely serve as a 'beacon' to our present leaders to uphold the culture and traditions of our unimperishable heritage so as to lead this country in the path of righteousness. I have advised the Sevaji to send this marvellous piece of literature to our Chief Minister; he would appreciate it very much. Once again, thanking you profusely for your kind 'gift', which has been quite educative for me. I pray to the 'Almighty' to make your future endeavours all success and grant you peace, longevity and prosperity.

With warmest regards,

Yours sincerely,
Girish Ch. Mohanty

ଶ୍ରୀ ମୁରାରି ମୋହନ ସାହୁଙ୍କ ଚିଠି

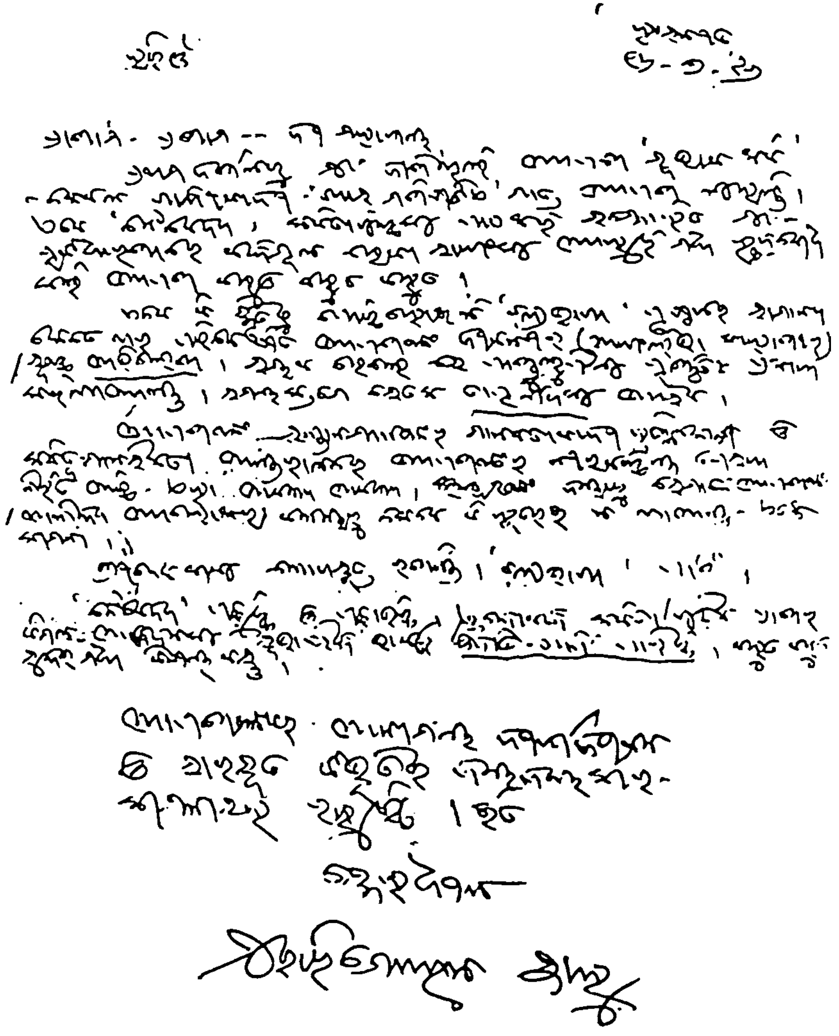

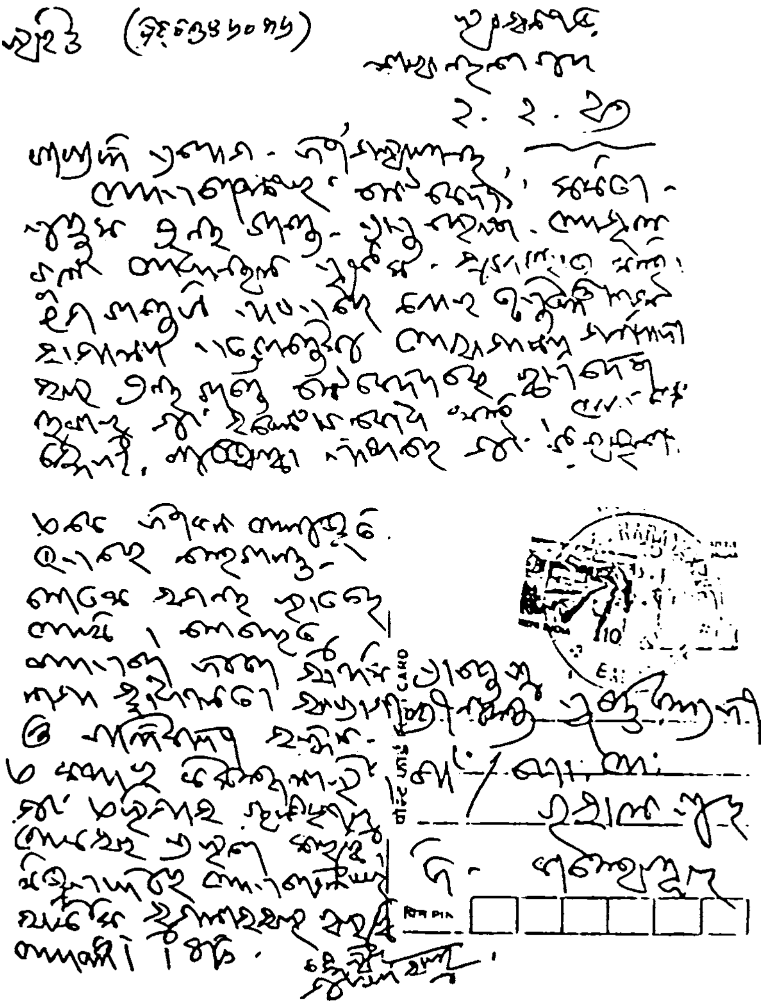

ଶ୍ରୀ ପଙ୍କଜାକ୍ଷ ପଣ୍ଡାଙ୍କ ଚିଠି

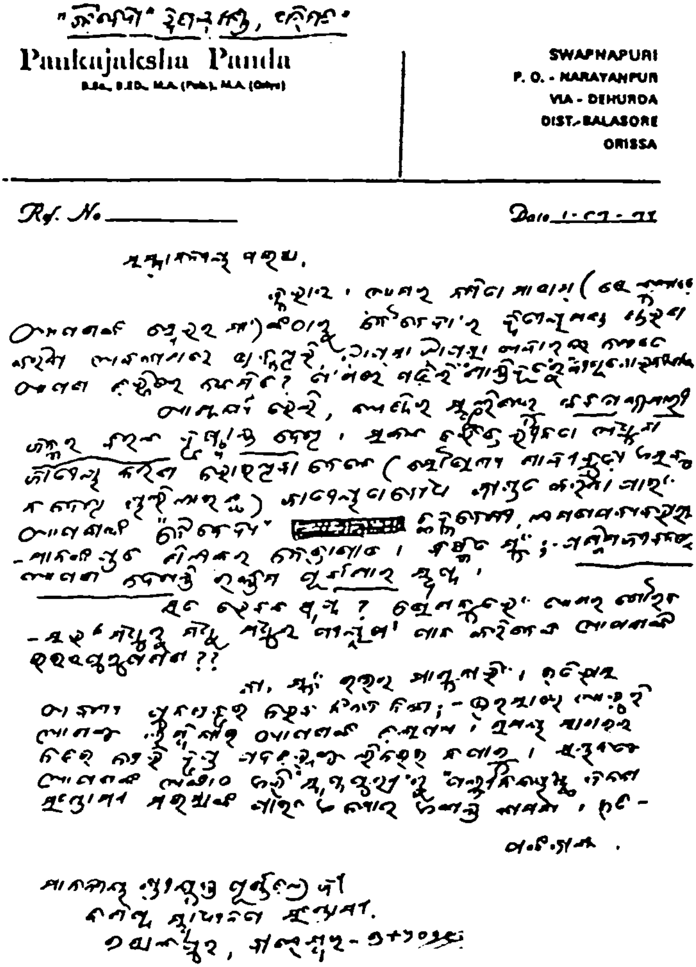

Pankajaksha Panda
B.Sc., B.Ed., M.A. (Pol.), M.A. (Oriya)

SWAPNAPURI
P. O. - NARAYANPUR
VIA - DEHURDA
DIST.- BALASORE
ORISSA

Ref. No.

Date

ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ

(ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ)

ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା, ସଦରଥାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ରସାଲପୁର ଗ୍ରାମରେ ୧୯୧୭ ମସିହା ମାଘମାସ ଅଭିରା (ଅଭଘିରା) ପୂନେଇରେ ଜନ୍ମବୋଲି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ନାମ । ଏମିତି ଡାକ ନାମ 'ଗଦିଆ' । ପିତା : ପାଣ୍ଡୁ ଜୀ, ମାତା : ପାଙ୍କ ଦେଇ । ମାତ୍ର ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଶ୍ । ବନ୍ୟା ପ୍ଲାବିତ ରେହେଙ୍ଗ ନଈ ପାରିହୋଇ ଶେରଗଡ ରୋଡ୍ ବରୁଣ ସିଂ ସ୍କୁଲରେ ୬ଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢ଼ିବା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଭବ ହୋଇନଥିଲା । ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ୪ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ ଓ ଗୌରୀଶଙ୍କର ଦାସଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସେ ଫରାସୀଡିଂଗା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗଦେଇ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଛପା ଯାଉଥିବା ଲିଥୋ କାଗଜ ବାଣ୍ଟିବା ଅଭିଯୋଗରେ ପ୍ରଥମଥର ୩ମାସ ପାଇଁ ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲରେ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ତା'ପରେ ୧୯୪୧ ମସିହାରେ ମଦ, ଅଫିମ, ଗଞ୍ଜେଇ ଦୋକାନ ଆଗରେ ପିକେଟିଂ ପାଇଁ ଚନ୍ଦାରିବାଗ ଜେଲରେ ୬ମାସ ଓ ପୁଣି ୧୯୪୨ରେ ଭାରତଛାଡ଼ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦେଇ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲରେ ଦେଢ଼ବର୍ଷ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ସବୁଥର ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଜସେବୀ, ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ଜନସେବକ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ଓ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ ସହ ଜେଲ୍ ସାଥୀ ଭାବରେ ଜୀବନ ବିତିଛି । ବହୁ ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ଓ ସଂଘର୍ଷମୟ ଜୀବନକୁ ନେଇ ଅଶୀତିପର ବୟସରେ ଜିଇଁଥିବା ଅଟଳ ଅଚଳ ମଣିଷ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ ତରୁଣ/ଯୁବାବସ୍ଥାରେ ସମାଜ ସଚେତନଧର୍ମୀ 'ଜନଶକ୍ତି', 'ତପ୍ତାପୁଅ', 'ମାନବଧର୍ମ' ଆଦି ଅପେରାମାନଙ୍କ ରଚନାକରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେବା ସହ ସଂପ୍ରତି 'ବହ୍ନିକନ୍ୟା', କାବ୍ୟ, 'ନୈବେଦ୍ୟ-୧' ଓ 'ନୈବେଦ୍ୟ-୨' ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ମୌଳିକ କବିତାବଳୀ ରଚନା କରି ନିଜର ସୃଜନକ୍ଷମତା ଜାରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ISBN No. -81-85876-06-1

ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ

(ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମୀ)

ବାଲେଶ୍ୱର ଜିଲ୍ଲା, ସଦରଥାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ ରସାଲପୁର ଗ୍ରାମରେ ୧୯୧୭ ମସିହା ମାଘମାସ ଅଭିରା (ଅଭଘିରା) ପୁନେଇରେ ଜନ୍ମବୋଲି ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ନାମ । ଏମିତି ଡାକ ନାମ 'ଗଦିଆ' । ପିତା : ପାଣୁ ଜୀ, ମାତା : ପାଙ୍କ ଦେଈ । ମାତ୍ର ପଞ୍ଚମ ଶ୍ରେଣୀ ପାଶ୍ । ବନ୍ୟା ପ୍ଲାବିତ ରେହେଙ୍ଗ ନଈ ପାରିହୋଇ ଶେରଗଡ ରୋଡ୍ ବରୁଣ ସିଂ ସ୍କୁଲରେ ୬ଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀରେ ପଢିବା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଂଭବ ହୋଇନଥିଲା । ଫଳ ସ୍ୱରୂପ ୧୯୩୨ ମସିହାରେ ୪ ସର୍ଦ୍ଦାର ସୁରେନ୍ଦ୍ର ନାଥ ଦାସ ଓ ଗୌରୀଶଙ୍କର ଦାସଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱରେ ସେ ଫରାସୀଡିଂଗା କାମରେ ଯୋଗଦେଇ ଇଂରେଜମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଛପା ଯାଉଥିବା ଲିଥୋ କାଗଜ ବାଣ୍ଟିବା ଅଭିଯୋଗରେ ପ୍ରଥମଥର ୩ମାସ ପାଇଁ ବାଲେଶ୍ୱର ଜେଲରେ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ତା'ପରେ ୧୯୪୧ ମସିହାରେ ମଦ, ଅଫିମ, ଗଞ୍ଜେଇ ଦୋକାନ ଆଗରେ ପିକେଟିଂ ପାଇଁ ହଜାରିବାଗ ଜେଲରେ ୬ମାସ ଓ ପୁଣି ୧୯୪୨ରେ ଭାରତଛାଡ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ଯୋଗଦେଇ ବ୍ରହ୍ମପୁର ଜେଲରେ ଦେଢବର୍ଷ କାରାବରଣ କରିଥିଲେ । ପ୍ରାୟ ସବୁଥର ବିଶିଷ୍ଟ ସମାଜସେବୀ, ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ଜନସେବକ ଶ୍ରୀ ରବୀନ୍ଦ୍ର ମୋହନ ଦାସ ଓ ଶ୍ରୀ ସୁରେନ୍ଦ୍ରନାଥ ଦ୍ୱିବେଦୀଙ୍କ ସହ ଜେଲ୍ ସାଥୀ ଭାବରେ ଜୀବନ ବିତିଛି । ବହୁ ଘାତ ପ୍ରତିଘାତ ଓ ସଂଘର୍ଷମୟ ଜୀବନକୁ ନେଇ ଅଶୀତିପର ବୟସରେ ତିଷ୍ଠିଥିବା ଅଟଳ ଅଟଳ ମଣିଷ ଶ୍ରୀ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ଜୀ ତରୁଣ/ଯୁବାବସ୍ଥାରେ ସମାଜ ସଚେତନଧର୍ମୀ 'ଜନଶକ୍ତି', 'ତନ୍ତାପୁଅ', 'ମାନବଧର୍ମ' ଆଦି ଅପେରାମାନଙ୍କ ରଚନାକରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନା ଦେବା ସହ ସଂପ୍ରତି 'ବହ୍ନିକନ୍ୟା', କାବ୍ୟ, 'ନୈବେଦ୍ୟ-୧' ଓ 'ନୈବେଦ୍ୟ-୨' ପ୍ରଭୃତି ବହୁ ମୌଳିକ କବିତାବଳୀ ରଚନା କରି ନିଜର ସୃଜନକ୍ଷମତା ଜାରି ରଖିଛନ୍ତି ।

ISBN No. -81-85876-06-1